תלמוד בבלי · אחרונים

תורת גיטין על גיטין

רבי יעקב לורברבוים מליסא

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תורת גיטין על גיטין

רבי יעקב לורברבוים מליסא

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תורת-גיטין-על-גיטין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א - המביא גט קמא 5
דף ב. 5
דף ב: 5
דף ג. 8
דף ג: 8
דף ד. 11
דף ה. 11
דף ו. 13
דף ח: 13
דף ט. 14
דף ט: 15
דף י. 22
דף י: 23
דף יא. 25
דף יא: 28
דף יב: 29
דף יד. 29
דף יד: 30
פרק ב - המביא גט תניינא 32
דף טו. 32
דף טו: 33
דף יז. 35
דף יז: 37
דף יח. 44
דף יח: 46
דף יט. 51
דף יט: 51
דף כ. 51
דף כ: 52
דף כא. 56
דף כא: 57
דף כב. 58
דף כד. 58
פרק ג - כל הגט 59
דף כד: 61
דף כה. 67
דף כו. 68
דף כו: 70
פרק ד - השולח גט 72
דף לב. 72
דף לב: 73
דף לד: 78
דף לה: 80
דף לו. 83
דף לח. 84
דף לח. 84
דף לט: 85
דף מ. 87
דף מא. 88
דף מא: 89
דף מב. 89
דף מב: 90
דף מג. 91
דף מג: 92
דף מד: 93
דף מו. 94
דף מז. 96
פרק ה - הניזקין 96
דף מז: 97
דף נ: 97
דף נא. 99
דף נב: 100

דף נג. 103
דף נג: 104
פרק ו - האומר 104
דף סב. 104
דף סג: 105
דף סד. 106
דף סו: 115
דף סז. 116
פרק ז - מי שאחזו 119
דף ע: 119
דף עא. 120
דף עא: 122
דף עב. 123
דף עב: 126
דף עג. 127
דף עג: 128
דף עד. 132
דף עד: 133
דף עה. 135
דף עה: 136
דף עו. 137
דף עו: 143
פרק ח - הזורק 143
דף עז. 143
דף עח. 144
דף עח: 146
דף עט. 146
דף עט: 148
פרק ט - המגרש 153
דף פג. 153
דף פו. 157
דף פו: 158

פרק א - המביא גט קמא

דף ב.

תוס' ד"ה אם יש עליו עוררי'. והקשו כל המפרשים מאי נ"מ אם טענינן ליתומי' פרוע או מזוייף כיון דמ"מ א"צ ליפרע. ונ"ל דנ"מ אם הודה שכ"מ קודם מותו שחייב לשמעון מנה ולא פרע לו וידוע לנו שלא פרע אח"כ קודם מותו ואח"כ הוציא שמעון שטר שאינו מקויים על אותו מנה שהודה השכ"מ והדין הוא דאם הודה בלא שטר טענינן שהודה שלא להשביע ואם יש שטר לא טענינן דהודה שלא להשביע דאין דרך להודות שלא להשביע כשיש שטר ביד חבירו כמבואר בב"ב דף קע"ה ובתוס' שם ואפי' מיגו לא מהני ועיין בח"מ סי' פ"א ובש"ך ס"ק מ"ג דדוקא טעיתי מהימן במיגו. ולפ"ז נ"מ אי טענינן ליתומי' מזוייף יכול ג"כ למיטען שלא להשביע הודה שהשטר שביד חבירו הוא מזוייף אבל אי לא טענינן מזוייף לא נוכל ג"כ למיטען שלא להשביע הודה דהרי יש שטר ביד חבירו:

דף ב:

תוס' ד"ה לפי שאין בקיאין וכו' דסתמא לשמה קמסהיד וכו'. והרשב"א והר"ן כתבו וז"ל דמימר אמר מאי טעמא אטרחוהו רבנן לומר בפ"נ ודאי משמע דצריך לשמה וכו' ועיין מהרש"א דאם נאמר דאין בקיאין בכל הלכות גיטין ע"כ צ"ל דשיילינן לי' דכל הני מילי לאו בכלל בפנ"כ הוא וכו' עי"ש ומשמע דבשאר הלכות גיטין לא נלמד מאמירת שליח בפנ"כ רק לשמה מטעם שכתבו הרשב"א והר"ן ולכאורה קשה דמנין ידע השליח דמשום לשמה אטרחוהו רבנן דילמא משום איזה דין אחר משאר הלכות גיטין. ונראה דהכוונה הוא שיהי' הוכחה לשליח דעל כרחך פסול בכתבו הסופר להתלמד דאי כשר אפילו מצאו באשפה א"כ על מה אטרחוהו רבנן לומר בפני נכתב במה נסתפקו חכמים כיון דכתיבה כל דהו כשר והרי רואין הן דע"כ הגט נכתב שהרי הכתב לפניהם וע"כ צ"ל דבעינן שיהא הגט נכתב בציווי הבעל המשלח וע"כ עיקר הכוונה מה שהטריחו אותו רבנן על אמירת בפנ"כ היינו אם כתבו המגרש או שלוחו דכתיבת אחר פוסל בו ומזה יהי' הוכחה לשליח דאמירת בפנ"כ הוא משום לשמה משא"כ שאר הלכות גיטין אין מוכרחים מאמירת בפני נכתב:

גמרא מאי בינייהו וכו'. קשה דהא בהס"ד שתיקנו בפנ"כ הוא רק משום לשמה ולא משום קיום א"כ כשהבעל מערער ואומר מזוייף נאמן כיון דס"ל דעדים מצוין לקיימו ולא נאמן השליח על הקיום כלל ולא תיקנו בפנ"כ שנאמינהו אלא על לשמה ואם כן איכא בינייהו טובא אי אתי בעל ומערער ואומר מזוייף דלרבה מהימן ולרבא לא מהימן.

לכן נראה דאף לפי הס"ד דרבה ל"ל דרבא מ"מ כיון שתיקנו בפנ"כ ובפנ"ח שיהי' נאמן על חתימ' העדים ושיהי' לשמה מהימנין ליה גם כן על גוף חתימת העדים שלא יוכל הבעל לטעון מזוייף כעין שכתב הרא"ש בסוגיא זו על ענין נאמנות שהוא שליח:

תוס' ד"ה הוי דבר שבערוה. האי דנקט דבר שבערוה ואומר ר"י וכו' ותירוצם דחוק דמ"מ קשה מדוע לא מקשה הגמ' מדבר שבערוה לחוד ואפי' למ"ד דנאמן אפילו באיתחזק איסורא מ"מ הכא לא יהי' נאמן דהכא הוי דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות משנים ונראה ליישב דהגמ' הוצרך להקשות מאיתחזק איסורא ומדבר שבערוה דמחדא בלא אידך לא קשה כלל דהא מבואר בש"ס דהסימני' נבדקין על פי אשה משום דגילוי מילתא בעלמא הוא וכתב הרי"ף הטעם ביבמות פ' החולץ גבי אשתמודענא דאע"ג דהוי דבר שבערוה מ"מ כיון דבשעת הגדה אין מעידין על דבר שבערוה רק שאשה זו ראוי לקדש או לגרש נאמנים נמצא לפ"ז לא יוכל להקשות למ"ד דע"א נאמן באיסורין אפילו באיתחזק איסורא מכח דהכא הוי דבר שבערוה ולמה יהיה נאמן דכיון דבשעת הגדה אין מעידין על דבר שבערוה רק שהגט זה ראוי לגרש לא גרע מסימנים דנבדקין ע"פ אשה דדבר שבערוה לא הוי רק כשמעידין בגמר הדבר כגון שמעידין שכבר נתגרשה משא"כ הכא וכמו כן לא קשה מהא דאיתחזק איסור לחוד דהא ודאי אם יעיד א' שבמקוה זו יש בה מ' סאה ואח"כ יטבול בו הטמא בודאי יהי' טהור אף שמוציאין ע"י ע"א הטמא מחזקת טומאה מ"מ כיון דבשעת הגדה על המקוה לא הוציאו עדיין שום דבר מחזקתו וע"כ צ"ל דקושית הש"ס הוא דהרמב"ם בפ' ט"ז מהל' סנהדרין פסק דאיסור שהוחזק ע"פ ע"א לוקין עליו ובתוס' חולין דף צ"ו ד"ה פלניא משמע שחולקין על זה ונראה דזה תליא בהא דש"ך י"ד סי' קכ"ז פסק דהא דאמרינן דכ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים הוא דוקא במקום שיש קרא מפורש כגון בשבועה וסוטה אבל כשע"א אין נאמן אלא מסברא לא אמרינן הרי כאן שנים ומבואר ביבמות ר"פ האשה רבה דאי אמרינן דע"א נאמן אפי' במקום דאיתחזק איסור על כרחך נאמן מדאורייי' משא"כ למאן דס"ל דא"נ רק היכא דלא איתחזק איסורא א"נ רק מסבר' דאל"כ אין לך אדם מתארח אצל חברו עי"ש ברש"י וברשב"א ז' שיטות ולפ"ז כיון דהרמב"ם ס"ל אפילו איתחזק איסורא נאמן ע"א כשהלה שותק ומפני שא"י בירור הדבר כמ"ש הש"ך בי"ד סי' קכ"ז עי"ש וכיון דע"א נאמן להוציא מחזקה על כרחך נאמן מדאורייתא ויש כאן שנים מש"ה הוחזק ג"כ למלקות ולכל דבר שצריך שנים משא"כ לשיטות הסוברים דע"א א"נ רק בלא איתחזק איסורא דאז א"נ רק מסברא וכשהלה שותק מטעם הודאה הוא דוקא נאמן מש"ה אין דינו כשנים ולכך ס"ל דלא מהני למלקות ומש"ה בסימנים הוצרך לטעם גילוי מילתא אף

שבשעת הגדה לא הגיד להוציא מחזקת דבר שבערוה דלשיטות התוס' הפי' גילוי מילת' כפשוטו משום דמ"מ כיון שבא אח"כ לדבר שבערוה צריכין להא דגילוי מילתא שיהא דינו כשנים. ולפ"ז שפיר מקשה הש"ס דבשלמא למאן דס"ל דע"א נאמן אפי' באיתחזק וע"כ נאמן מדאורייתא וכיון דבשעת הגדה דגט זה כשר לא דמי לדבר שבערוה והי' נאמן מדאוריי' א"כ הוחזק הגט זה כמו ע"פ שנים דכ"מ שהאמינה תורה וכו' ומש"ה מהני אפילו כשבאין אח"כ להוציא דבר שבערוה אבל כיון דס"ל דאין ע"א נאמן רק במקום דלא איתחזק וא"כ א"נ רק מסברא ואין לו דין שנים א"כ לא מהני כשבא אח"כ לידי דבר שבערוה שצריכין שנים:

וא"ת אי ע"א נאמן באיסורין אפי' באיתחזק איסורא אמאי איצטרך וספרה וכו'. ולפענ"ד נראה דאיצטרך דהא אפילו למאן דס"ל דע"א נאמן להתיר אפי' באיתחזק איסורא לאיסור ודאי דאינו נאמן באיתחזק היתר כמבואר בקידושין דף ס"ו ולקמן ד' נ"ד גבי נתנסך יינך כשאינו בידו אינו נאמן ולזה איצטרך וספרה לה דנאמני' אפי' לאיסור להמשיך הספירה שיהי' מטעם נאמנו' משום דחשוב לא איתחזק היתירא כיון דדרכה של אשה לראות ומתחזקה נדה ללקות הבעל על פיה כמבואר ברמב"ם פט"ז מהל' סנהדרין דלוקין כשנתחזק האיסור ע"פ ע"א דאי מטעם דשווי אנפשה חתיכה דאיסורא אין בזה מלקות לבעל ואיצטרך דנאמנות לאיסורא:

תוס' ד"ה ורבנן הוא דאצריך. קשה דבהוחזקו שיב"ש וכו'. ועיין מהרש"א וברשב"א דהקושי' הוא דאי בהוחזקו אפי' אמר בפ"נ לא מהני עי"ש ולכאורה קשה דודאי כיון שאמר בפ"נ וסתם ספרי דדיינא גמירי וא"כ ודאי דליכא במקו' הכתיב' שני יב"ש דאל"כ לא היה הסופר כותבו ולהיפך היה להם להקשות דל"ל בפנ"כ דכיון דלרש"י אין חשש רק לשמא כתבו הסופר ליב"ש זה ולקחו יב"ש אחר ולר"מ ודאי לא הי' הסופר כתבו אלו הוחזקו שני יב"ש. ונראה בכוונת דבריהם דהקושי' הוא כך דממ"נ אם לא ידעינן אם הוחזקו ב' יב"ש במקו' הכתיבה א"כ אין לחוש כלל לשמא יש שם שני יב"ש ואם ידעינן שהוחזקו ב' יב"ש א"כ לא מהני כלל מה שאמר השליח בפ"נ דהא אנן ידעינן בבירור שהוא פסול והסופר כתבו שלא כדין כיון שהוחזקו ב' יב"ש ואינו מוכח מתוכו:

בא"ד ואפי' לר"א צריך שידעו שעשאו הבעל שליח וליכא וכו'. וקשה דילמא מיירי באמת שידעו ע"מ שעשאו הבעל שליח ומ"מ צריך לומר בפ"נ כיון שהחשש הוא שהבעל לקח הגט מאיש ששמו כשמו ושם עירו כשם עירו. ולכך נראה לתרץ דקושית התוס' כך הוא דעל כרחך לא איירי מתניתין בהוחזקו דאי איירי בהוחזקו הי' צריך שע"מ ידעו שעשאו הבעל שליח ובמתניתין לא תני רק שיאמר בפ"נ ואם צריכין שידעו ע"מ אם

עשאו הבעל שליח זה לא הוזכר במתניתין דלהחשש זה דשמא יב"ש אחר מסר לו דהוא חשש דאוריי' ודאי אין השליח נאמן:

דף ג.

תוס' ד"ה האי קולא הוא בריש האשה רבה וכו'. ויש ליישב קושייתם דהא ודאי דלא חיישינן לשקר כלל שם ביבמות משום דדייקא או משום מילתא דעבידא לאגלוי וכן כאן לא חיישינן לשקר כלל משום דסתם ספרי דדיינא גמירי רק דהחשש כאן הוא לשמא יבוא הבעל ויוציא לע"ז אף דודאי שקר הוא מ"מ חיישי' ללע"ז כמ"ש התוס' בד"ה חד אתי בעל עי"ש. אבל ליחוש לשמא באמת הוא שקר גמור לא חיישינן כלל וא"כ לא קשה כלל מיבמות ז

תוס' ד"ה כיון דאלו אמרו ידענו וקושי' דאשה ובע"ד וכו'. ולפענ"ד נראה בפשיטות לרבא דס"ל דידענו דהיינו קיום מהני שלא יהי' צריך לומר בפנ"כ דלרבא גט מקויים א"צ הרי יראו העולם בחוש שבפנ"ח הוא במקום קיום דהרי כשיש קיום אינו אומר השליח ול"ש כלל היכירא דאשה ובע"ד דאדרבה אתי לאיחלופי ואפי' באשה ובע"ד בשאר שטרות דהא ע"כ יראו שאמירת בפנ"ח הוא במקום קיום דהרי כשיש קיום אינו אומר ולכך צריך לומר בפנ"כ משום איחלופי דאז כיון שיראו שאומר השליח עוד עדות דהיינו בפנ"כ מה שאינו שייך לקיום לא יתלו לומר שקיום השטרות הוא וכשר בע"א דהא יראו שמאמינין לו גם על שאר עדות דהיינו בפנ"כ וע"כ יאמרו דהשליח נאמן יותר ולא אתי לאיחלופי:

תוס' ד"ה מאן האי תנא וכו' וי"ל דרבה אף לפי המסקנא וכו'. ולכאורה קשה לפירוש הרמב"ן בפ' שני דלפי המסקנא דרבה א"ל דרבא ס"ל ג"כ שצריך בפנ"כ משום איחלופי א"כ קשה דלוקי כר"מ ובעי בפנ"ח משום לשמה ובפנ"כ משום איחלופי. לכן נראה דגם הרמב"ן ס"ל כפי' התוס' דף ד' בד"ה רבה א"ל דרבא דמתחלה לא הי' מתקנין בפנ"כ משום איחלופי ולפ"ז לא הי' יכול לאוקמי כר"מ דא"כ קשה אתחילת התקנה דלמה תקנו בפנ"כ:

דף ג.

תוס' ד"ה דתנן ותימא לר"י דהא ר"מ אמר לקמן המביא גט ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם יוציא וכו'. ולפענ"ד נראה לתרץ קושית התוס' דהנה בדף ב' ע"ב בתוס' דברי המתחיל ורבנן הוא דאצריך חלקו התוס' עם רש"י בפיר' דחשש דשלא לשמה דרש"י כתב דשמא לקחו ממי ששמו כשמו והתוס' כתבו החשש דהסופר כתבו להתלמד וא"כ לר"מ דס"ל דרק החתימה בעי לשמה והחשש דאין בקיאין הוא רק בלשמה דלא דרשי לה לשמה דבשאר הל' גיטין בקיאין כמ"ש התוס' ד"ה לפי שאין בקיאין עי"ש וברי"פ כל

הגט מבואר דמשכחת שלא לשמה בד' גוונא עי"ש במשנה וא"כ בחתימה ליכא למיחש לחד מהנך גוונא דאין לחוש לשמא העדי' לא חתמו רק להתלמד ולא לשום עדות דהיינו חששא שכתבו התוס' דהא זה אף בשאר שטרות פסול דאין כאן עדות כיון שלא חתמו בציוי הבע"ד וכיון שנפסל אף בלא הטעם דלשמה בזה אין לחוש דבקיאין הן בזה דרק בדרשא דשלא לשמה אין בקיאין כמ"ש התוס' ד"ה לפי שאין בקיאין וכ"כ בדף ד' ע"א בד"ה מודה ר"א במזוייף מתוכו וכו' וז"ל דאי שרינן בחתמו שלא לשמה וכו' דא"כ מטעם זה גם בשאר שטרות היה לנו להצריך חתימה לשמה עכ"ל והיינו דאין לחוש לשמא אין בקיאין במה שפסול גם בשאר שטרות וכן אין לחוש לשמא חתמו העדים לשם יב"ש זה ולקחו יב"ש אחר וגירש בו דהיינו חששא דרש"י דזה אינו חשש כלל דהא מבואר בר"פ כל הגט ד' כ"ד ע"ב בהא דמקשה הש"ס שני הוא דלא מצי מגרש וכו' דשם הבעל כשם הלוה ושם האשה כשם המלוה עי"ש ובשאר שטרות ג"כ פסול כה"ג כשחתמו עדים על ראיית או הודאת הלוה של יב"ש זה ודאי פסול השטר כשילוה בשטר זה יב"ש אחר שלא צוה להן לחתום כיון דהעדי' לא העידו על זה ואין כאן עדות כלל דכל עדות שלא נכתב בציווי הבע"ד לאו עדות הוא וכיון דבשאר שטרות דלא בעי לשמה הוא פסול ודאי דבגט ג"כ פסול ואפי' מי שאינו בקי לשמה בקי בזה ולא שייך גבי' חשש דאין בקיאין וע"כ צ"ל דהחשש הוא שמא יש לו ב' נשים ששמותיהן שוות וכתב לגרש את הגדולה וגירש בו את הקטנה א"נ שיכתב לאיזה שארצה אגרש ובזה שפיר יש לחוש כיון דשם האשה לשם המצוה דמי כמש"ל וממילא בשאר שטרות כשנחתם השטר בציווי הלוה שילוה מאיזה שירצה כשר דלא בעינן לשמה בשאר שטרות כמו שכשר בשטר כשנכתב לכל מי שמוציאו ומאן דאין בקי לשמה בגיטין יכשיר גם בגט כשנעשה באופן כזה. ושפיר יש לחוש בגט ולפ"ז יש לומר דשפיר מצריך ר"מ בפנ"כ ובפנ"ח דבריש פ' כל הגט גבי גדולה מצי מגרש בי' מבואר בש"ס דמאן דחייש לנפילה כשהוחזק שני יב"ש פסול אפילו בשטרות לר"מ משום דלא הוי מוכח מתוכו ואפילו להמלוה שנחתם לשמו וכן בגיטין פסול מהאי טעמא ואפי' לגרש זו שנכתב לשמה וא"כ י"ל דר"מ ס"ל כתנא דחייש לנפילה בב"ב דף קע"ב דהא פלוגתא דתנאי הוא דדוקא במקום דליכא פלוגתא דתנאי לא שייך לאוקמי מחלוקת ר"מ ותנא דמתניתין בהכי כמ"ש הפ"י בדיבור זה וא"כ ליכא למיטעי שוב דהא בכל הל' גיטין בקיאין וכשיש לו ב' נשים ששמותיהן שוות אפילו אותה שנכתב לשמה פסול לגרש עד שישליש השמות וא"כ ליכא חשש דשלא לשמה לר"מ כלל וא"צ בפנ"ח אליבא דר"מ רק משום קיום וממילא בידענו כשר כיון דליכא חשש לשמה רק משום קיום כדמוכח מתוס' דף ג' ד"ה הכא בפני ובד"ה אטו

עי"ש וכיון דידענו כשר ליכא היכירא שוב וממילא צ"ל בפנ"כ משום היכיר' משא"כ לרבי שסתם המשניות מקשה הש"ס שפיר דאם נאמר דס"ל כר"מ בהא דוכתב דקרא אחתימה קאי חתימה בעי כתיבה לא בעי דהא בר"פ כל הגט סתם דקטנה הוא דלא מצי מגרש הא גדולה מצי מגרש וא"כ ע"כ ס"ל דלא חיישינן לנפילה דאי חיישינן לנפילה א"כ אפילו גדולה לא מצי מגרש וע"כ צ"ל דס"ל לתנא דמתניתין דלא חיישינן לנפילה וא"כ אם יש לו ב' נשים ששמותיהן שוות יכול לגרש אות' שנחתם לשמה דהוי מוכח מתוכו רק אותה שנחתם שלא לשמה א"י לגרש וממילא יש לחוש לאין בקיאין לשמה דדילמא כתב לשם זו וגירש זו וצריך לומר בפנ"ח משום לשמה וממילא לא מהני ידענו בשנים וכיון דידענו לא מהני איכא היכירא דלא אתי לאיחלופי ושפיר מקשה הש"ס דלמה הצריך לומר בפנ"כ כיון דא"צ לשמה בכתיבה ולאיחלופי ליכא למיחוש הכא כיון דידענו לא מהני ואיכא היכירא וא"ש:

תוס' ד"ה כתב בכת"י עמ"ש בסוגיא דנכתב לב ביום בחידושי להלכות גיטין ומ"ש התוס' דחיישינן שמא התפיס הפירות וכו' ואין להקשות דא"כ מאי משני הש"ס בהא דמקשה בסוגי' דנכתב ביום דף י"ז ור"י מ"ט לא אמר כר"ל קסבר יש לבעל פירות עד שעת נתינה וכו' דהא יש לחוש שמא תתפיס הפירות כמ"ש התוס' כאן דז"א דאי חיישינן שתתפיס מאי מהני בזמן הא אף אם יהי' כתוב זמן בגט תהי' נאמנת לומר שמזמן הגט גירשה כשתתפוס הפירות. אך קשה על דברי התוס' דלמאי ניחוש לתפיסה אם תתפוס בעדים אפי' אם תתפוס מרשות הבעל הלא ידעו העדי' באיזה יום תפסה ואם יבררו הלקוחות שקנו קודם אותו יום בק"ס מהבעל ודאי דלא תהי' נאמנת כיון שהזמן של לקוחות מבורר וזמן של גט האשה אינו מבורר כמבואר בכתובות דף צ"ד גבי ניסן סתמא ואי תתפוס שלא בעדים שאז תהי' נאמנת במיגו א"כ קשה דאפילו בגט בעדים תוכל לטעון להד"מ כשתרצה לשקר ומה בכך שלא תהי' תוכל לטעון נתגרשתי קודם כיון שיהיה עדי' על הזמן הגט מ"מ תטעון שקר אחר. ונראה דהכוונה כך הוא דהיינו דפעמים תתפיס הפירות שלא בעדים ויהי' עידי ראה ואי לא תהיה תוכל לטעון להד"מ כשיכירו העדים שהפירות היה של הבעל משא"כ כשיגרש אותה בכת"י דאז אם תתפוס שלא בעדים אם הלוקח יטעון שקנה קודם לגירושין והאשה תטעון שהיא נתגרשה קודם דאז יהי' הדין כמו בשני לקוחות שטועני' כך דהמוחזק נאמן וה"נ האשה נאמנת כשתתפוס ותאמר שנתגרשה קודם לקנינו דהוי כטוענת לקוח קודם דיכולה לטעון שנתגרש' ולקחה הפירות לרשותה קודם שקנו הלקוחות הפירות אצל הבעל בק"ס בפני העדי' כיון שהעדי' לא ראו הפירות

בשעת ק"ס ברשות הבעל וחזקה כל מה שת"י הוא שלה כיון שלא ראו התפיסה משא"כ כשתתפוס בעדים אין תפיסתה מוכחת שהוא שלה:

דף ד.

תוס' ד"ה דקיי"ל הלכה כר"א בגיטין וכו' ולפיכך צריך ליזהר וכו' ולכאורה צריך להבין המשך בדברי התוס' ונ"ל דההמשך הוא כך דלמאן דס"ל הלכה כר"א בגיטין ולא בשטרות ע"כ צ"ל דס"ל כשיטות הרי"ף דאף ע"מ כרתי וסגי בע"ח ג"כ כמ"ש הרמב"ן הביאו הר"ן בפ' המגרש דף פ"ו ע"ב וז"ל ועוד דאם איתא דר"א לא מכשיר אלא בע"מ היכא פסקינן כמותו בגיטין ולא בשטרות דכיון דע"ח פסולין בגיטין האיך נכשירם בשטרות בשלמא א"א דלר"א נמי מהני ע"ח מש"ה אמרינן דבשטרות דקיימא לראי' אין קונין ע"מ אלא ע"ח אבל אם ע"ח פסולין בגיטין האיך נכשירם בשטרות עכ"ל עי"ש. ולפ"ז א"צ ליזהר. משא"כ אחר שכתבו תוס' דהלכה כר"א אף בשטרות א"כ אפשר דלר"א ע"ח פסולים בגיטין ובשטרות וכתבו התוס' שפיר דצריך ליזהר עכ"פ בגיטין וע"כ כתבו דבשטרות מ"מ אפשר לסמוך ולומר דכשר בע"ח לבד מטעם הודאת בע"ד:

דף ה.

תוס' ד"ה א"ה יכול נמי. וא"ת מאי קשי' לי' לרבה כי היכא דלרבא ניחא וכו'. ולפענ"ד נראה לתרץ דלרבא לא היה קשה כלל דלאשמועינן ג"כ ביכול דסגי בקיום או דצריך קיום ב' עדים דהא ביכול כבר אשמועינן במשנה רפ"ב דקתני א' אמר בפנ"כ ואחד אמר בפנ"ח פסול אלמא דקיום של ע"א לא מהני בלא אמירת בפנ"כ וכן הא דקיום בב' עדים מהני ג"כ ביכול מוכח ג"כ משם דקתני א' אמר בפני נכתב וב' אומרים בפני נחתם כשר וע"כ מיירי לרבא באין הגט יוצא מת"י כמבואר לקמן דף ט"ז ע"ב וי"ז ע"א תוכל להינשא אפ' בלא קיום כיון דהא דהצריכו לומר בפנ"כ הוא רק משום חשש עירעור בעלמא וכיון שמצד אונס נתבטל תקנת חכמים תוכל להינשא בלא קיום קמ"ל דצריך קיום ואם כן אשמועי' דינא דיכול ודינא דאינו יכול ואתי שפיר אבל לרבה קשה דהא לרבה הך מתני' דרפ"ב בהא דשנים אומרים בפנ"ח ע"כ מיירי קודם שלמדו דאי אחר שלמדו א"כ כיון דלא בעינן משום לשמה אלא משום קיום סגי בידענו ובאמת לרבה בפנינו דוקא דהא מיניה דייק רבה בהא דלא אמר כרבא וכמ"ש התוס' לעיל דף ב' ע"א ד"ה הכא בפנינו [והא שכתבו התוס' בד"ה בי תרי דמייתי גיטא דנקט בפנינו משום דקודם שלמדו הוי בפנינו דוקא המקשה לא ס"ל זה] וא"כ ע"כ מיירי מתני' דלקמן קודם שלמדו רק מתניתין דאינו יכול מיירי אחר שלמדו לזה מקשה הגמרא שפיר דלאשמועינן ג"כ הדין ביכול דא"צ באחר שלמדו לומר בפנ"כ כיון דעדיין לא אשמועינן בשום דוכתא ביכול

דא"צ לומר בפנ"כ לאחר שלמדו וע"ז משני הש"ס דאחר שלמדו ג"כ צריך לומר בפנ"כ מטעם גזירה דשמא יחזור הדבר לקילקולא וכל המשניות מיירי אחר שלמדו ואפ"ה צ"ל בפנ"כ מטעם גזירה. וכן בהא דא"ה חד נמי מקשה ג"כ הש"ס שפיר דבשלמא לרבא דהך משנה דשנים אומרים בפנ"ח דלקמן רפ"ב הוא לאו דוקא ואפילו ידענו ג"כ מהני וכוונת המשנה הוא רק על קיום ומיירי באין הגט יוצא מת"י וא"כ בעי שמואל מר"ה שפיר בשנים שהביאו גט שהגט יוצא מת"י אי צריכין שיאמרו בפנ"ח היינו ידענו על הקיום דבפנ"ח הוא לאו דוקא לרבא אבל לרבה דשנים אומרים בפנ"ח הוא דוקא דהא מיני' דייק רבה בהא דלא אמר כרבא א"כ קשה ממ"נ אם הי' פשיטא לי' דאחר שלמדו א"צ שיאמרו משום לשמה רק משום קיום א"כ בידענו סגי בשנים ומאי בעי שמואל אי צריכין שיאמרו בפנ"ח הא אפילו לא הי' ידע הסברא דמה אלו יאמרו בפנינו גירשה מ"מ ל"ל בפנינו דוקא הא בידענו סגי וכך ה"ל למיבעי אי צריכין שיאמרו בשנים ידענו או לא אלא ודאי שגם בהא הי' מספקא לי' אי צריך לומר אחר שלמדו בפני נחתם משום לא פלוג כמ"ש התוספות ד"ה א"ה יכול נמי א"כ קשה חד נמי תיבעיא ליה אי צריך לומר בפני נחתם משום לא פלוג:

בא"ד ולעיל אמרינן באתיוהו ב"ת וכו'. והא דלא מקשה תוספ' ממשנה מפורשת דרפ"ב דקתני אחד אומר בפנ"כ ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר דלרבה בפנ"ח כמ"ש התוספ' ד' ג' ד"ה הכא בפני וע"ז הי' להם להקשות דלמה להם לומר בפנינו דוקא כיון דמיירי אחר שלמדו ובידענו סגי וי"ל דזה כבר יישב התוס' ד"ה בי תרי דהא דנקט בפנינו הוא משום דקודם שלמדו הוי בפנינו דוקא וכ"כ מהרש"א בדיבור זה:

תוס' ד"ה א"ה בעל נמי לרבא ניחא וכו' ועיין מהרש"א שהקשה דכיון דמילתא באפי נפשי' הוא והוי ליה למימר ת"ש הוא עצמו וכו' לרבא ניחא אלא לרבה קשי' עי"ש ולפענ"ד נראה דלק"מ דהנה הר"ן כתב הטעם דש"ק או האשה אין צריך לומר בפנ"כ הוא משום דגמר בדעתו לגרשה שוב לא יערער ודוקא בש"ה שלא גמר עדיין בדעתו לגרשה דהא עדיין יכול לחזור לכך חיישינן שמא ימלך ויערער עי"ש בר"ן ד' ה' ע"ב ד"ה וכתב רש"י ז"ל ולפ"ז ל"ק בלא זה מבעל עצמו על רבה דיצטרך לומר בפ"נ ז"א דהא גמר בדעתו לגרשה מקודם דבאשה ה"ט דצריך לומר בפ"נ משום שלא תחלוק בשליחות מקשה הש"ס שפיר א"ה בעל נמי ומשני דבעל ה"ט כיון דמינקט כ"ע ידעו ולא שייך גבי' שלא תחלוק בשליחות:

תוס' ד"ה כשניסת. והא דתניא לקמן לא אמר בפ"נ וכו' עיין במהר"מ שי"ף שהקשה דהי' להם להקשות אגופא דברייי' דקתני ולא אמר וכו' אם נתקיים כשר מהא דתניא

לא אמר בפ"נ הולד ממזר. ולפענ"ד דהתו' לא כתבו לזה רק להקדמה על מה שרוצים להקשות דליחשבי' בהדי ג' גיטין פסולים ושם מוקי למתניתין כר"מ עי"ש בגמרא מניינא דסיפא למעוטי הא דתניא וכו' וא"כ לא הי' יכולין להקשות דשמא ר"מ פליג וס"ל דאפי' בניסת תצא והולד ממזר משום דשינה ממטבע לזה כתבו התוס' להנחה פשוטה דאפי' ר"מ דס"ל דשינה ממטבע וכו' הולד ממזר מודה היכא שנתקיים וליכא רק משום חשש לשמה דהולד כשר ולאחר שהקדימו דר"מ לא פליג אברייי' הקשו על הנחתם דליחשבי' בהדי ג' גיטין פסולין:

דף ו.

תוס' ד"ה מכי אתי רב לבבל וקשה דא"כ וכו' וליישב דברי רש"י שלא יהיו תמוהין כ"כ ולא נחשיב אותו כטועה ח"ו נ"ל דלכאורה אף לדברי התוס' שכתבו דלא פליגי רב ושמואל רק ממדינה למדינה בבבל אבל מבבל לא"י הוא פלוגתא דר"י ור' אביתר וכו' קשה דמאי מקשה הש"ס ממתניתין דילמ' רב כר"י ס"ל דמבבל לא"י צריך לומר ובמתניתין מיירי מבבל לא"י ורב אמר ממדינה למדינה בבבל וע"כ צ"ל כיון דר' יהודא דמתניתין לאו דינא קאמר אם צ"ל או אין צ"ל רק סתמא קאמר מרקם למזרח ורקם כמזרח וכו' וע"כ לפרש דברי ת"ק קאתי דקאמר ת"ק דהמביא גט ממדנה"י צריך שיאמר וכו' ומפרש ר"י דברי ת"ק מאי נקרא מדנה"י וע"כ דיש להם כל דין מדינת הים וכיון דקתני במתניתין במביא גט ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר ולפי מה שמפרש ר' יהודא דברי ת"ק ואמר מעכו לצפון ובבל ג"כ בכלל מקשה הש"ס שפיר כן צ"ל ע"כ כפי' דברי התוס'. ולפ"ז גם לרש"י לא קשה כלל דעיקר קושית הש"ס הוא לרבה דודאי רבה לא פליג ארב ושמואל דהא לעיל דף ה' ג"כ מקשה ארבה מהא דבעי שמואל מרב הונא ולרבה המתניתין אתי לאשמועינן דהמביא ממדנה"י דצריך לומר דוקא בפ"נ ולא מהני קיום כמ"ש התוס' דף ה' ד"ה א"ה יכול נמי וא"כ ר' יהודא דמפרש דברי ת"ק ע"כ מעכו לצפון יש לו כל דין מדנה"י ולא מהני קיום וע"כ דבבל ג"כ לא הי' בקיאין וא"כ קשה דהא ע"כ רב ושמואל סברי דבבל בקיאין וגמירי מעולם דאלת"ה רק דעכשיו גמירי א"כ קשה דנגזור שמא יחזור הדבר לקלקולו וע"כ ס"ל דבבל הוי גמירי מעולם רק דפליגי אי שכיח לקיימו ומקשה שפיר ממתניתין דמוכח דבבבל ג"כ לא הי' גמירי וא"ש:

דף ח:

תוס' ד"ה בשידה תיבה וכו'. ובחנם פי' כן וכו'. ונראה לתרץ דעת רש"י דהוכרח לפרש כן משום דהי' קשה לו לשון הברייתא דקתני שוה סוריא לא"י בהא דרוצה ליכנס בטהרה נכנס ולא פירש באיזה ענין משמע דבכל עניני כניסה בטהרה חלוק סוריא מחו"ל ושוה

לא"י דבחו"ל א"א כלל ליכנס בטהרה רק בסוריא משום דשוה לא"י מזה מוכח דאתיא כרבי דלר"י הא גם בחו"ל אפשר ליכנס בטהרה על ידי שידה תיבה ואם לא הי' חלוק סורי' מחו"ל רק ברכיבה או בכניסה בקרון הי' לו להבריי' למינקט כך והרוצה ליכנס לה בטהרה בקרון או ברכיבה נכנס ומדנקט סתם ע"כ כרבי אתי' דס"ל דא"א ליכנס כלל בחו"ל בטהרה:

ברש"י ד"ה לא יצא ב"ח אבל הכא דנחית לשיורא אמרינן לדידי' נמי שייר וכו' ולכאורה יש להקשות מ"ש ממי שנתן נכסיו לאחר חוץ מקרקע פ' דקונה הכל חוץ מהשיור ולא אמרי' כיון דנחית לשיורא שייר נמי עוד נכסים. אך זה אינו דהא הר"ן כתב בסוגיין דבשאר מקבלי מתנת סגי כשאמר נכסי אבל בעבד בעינן שיאמר כל נכסי דוקא שיהיה העבד בכלל וכתב הטעם משום דצריך שיהי' גיטו וידו באין כאחד לכן צריך שיאמר כל וכיון דשייר א"כ כל לאו דוקא והוי כאלו לא כתב כל כלל וממילא העבד לא קנה עצמו משא"כ בשאר מקבלי מתנה דא"צ לכתיבת כל רק בנכסי סגי ואינו מזיק השיור. ועוד דכיון דלא אמר עצמך ונחית ג"כ לשיורא מפרשינן שהוא אינו בכלל המתנה רק שהוא יהי' המקבל מתנה ולא המתנה:

דף ט.

תוס' ד"ה לעולם הוא ב"ח וכו'. כדתנן בפ' ב"כ חצי שדה וכו' ולייישב דברי הרי"ף והרמב"ן שמפרשי' כפי' רש"י שלא יהי' תמוהין כל כך נראה דהנה הרמב"ם וכן המחבר בח"מ סי' רמ"א סעיף ד' כתב וז"ל י"א שכשם שהמוכר צריך לסיים המכר כך הנותן וכו' ובסי' ר"ט סעיף א' מבואר דדוקא דבר שאין מינו ידוע נקרא דבר שאינו מסויים וא"כ נראה דה"נ בקרקעות הדין כן דבתים ושדות וכרמים ושדה אילן ומקומות בהכ"נ כולן בכלל קרקעות הן וכל אחד הוי כמין אחר וכל שאין מינו ידוע איזה מין קרקע נקנה לו הוי כאין מינו ידוע מש"ה לא קנה משא"כ בחצי שדה או בדיקלא לברתי וכן בבית מביתי שמינו ידוע שהקנה לו בית או שדה או דקל לא מיקרי דבר שאין מינו מסויים וכן בב"ב דף ס"ג בתנו חלק לפלוני בנכסי דקנה שאני התם דהוי כמינו ידוע כיון דקנה חלק בכל שדה וקרקע כמ"ש הרמב"ן בחי' בסוגיין ולפ"ז א"ש דברי רש"י דכוונתו דמיירי הכא שיש לו הרבה מיני קרקעות ושייר לעצמו שלשים אמה קרקע דאז כיון שיכול הניתן ליקח לעצמו איזה מין קרקע שירצה נמצא שאין ידוע איזה מין נשאר להמקבל והוי כאינו מסויים כיון שאין מינו ידוע ולא קנה:

ברש"י ד"ה עד שיאמר וכו'. ואיהו לא חשיב ליה אלא כא' מריבוא וכו' והוא דחוק דהא בודאי בנותן כל נכסיו לאחד ומשייר א' מריבוא לעצמו אינו יכול הנותן לומר על קרקע

או על עבד ששוים הרבה ששייר לנפשו אותו הקרקע או אותו העבד דלא חשיב ליה רק כא' מריבוא בודאי שלא הי' נוטל רק חלק אחד מריבוא ע"פ שומא וכשנותן לעבד מה"ת יוכל לומר ששייר לעצמו כל העבד. ולפענ"ד נראה דבחנם פי' רש"י כן דהא אפ' אם יטול ע"פ שומא מ"מ כיון דהרב יכול לומר דבגופו של עבד שייר חלק כפי שויו של אחד מריבוא שבנכסיו וכיון דיש שיור בגופו של העבד הוי כמשחרר חצי עבדו וקיי"ל לקמן דף מ"א ע"ב דהמשחרר חצי עבדו לא קנה וס"ל לר"ש כחכמים דהתם:

תוס' ד"ה ואינו חוזר בעבד. וא"ת הא מתנת שכ"מ הוא וכו' ולכאורה צריכין להבין דהא לקמן בדף כ"ג ע"א בגט שכ"מ עי"ש פסלי רבה ורבא מטעם גזירה אבל מדינא כשר ופי' רש"י בד"ה גזירה שמא יאמרו הטעם משום דלהכי יהבי' ניהלה שיהא גט מעכשיו וע"מ שימות עי"ש ואם כן למה הוצרכו תוס' בתירוצם דוקא שכתב מהיום ונראה דהכא כיון שכלל שיחרורו במתנת שאר נכסיו ושאר נכסיו ודאי דאינו קונה רק לאחר מיתה לכן מקשה שפיר ומתרצי דכתב מהיום דאז גם בנכסיו הוי מתנה מעכשיו וא"ש:

בא"ד וא"ת כיון דסתמא וכו' ואין לתרץ דילמא משום גזירה הוא דשמא יאמרו יש גט לאחר מיתה כדאמרינן לקמן דף ע"ג ע"א גבי גט שכ"מ עי"ש דזה אינו דהא הש"ס מקשה שם ומי איכא מידי וכו' ומשני אפקעינהו רבנן לקידושין מיני' ובעבד לא שייך לומר כן דאי נימא דאפקעינהו רבנן לכסף הקנין אם כן נשאר העבד נכרי גמור ולזה הוצרכו התוס' לתרץ דדעתי' כמו שיאמרו לו חכמים והיינו מטעם שכתב הר"ן בסוגיין וז"ל דמתוך שאדם יודע שאסור להוציא שם קול ב"ח על העבדים סתמ' גמיר ויהיב עי"ש אבל לקמן דל"ש לומר אדם יודע לזה הוכרח הש"ס לומר דאפקעינהו רבנן לקידושין מיני':

גמרא משום דלאו כרות גיטא הוא עיין ברי"ף בסוגיין ובתוס' בב"ב דף קמ"ט ע"ב שכתבו משום דיש לו זכות להרב בשטר שיחרור עי"ש. ושמעתי מקשין מהא דלקמן דף מ"א ע"א בהכותב שטר אירוסין לשפחתו דר"מ סבר מקודשת עי"ש ואמאי הא יש לאדון זכות בשטר דהיינו הקידושין. ול"נ דלא קשה כלל דהכא יש לאדון חלק בשטר דהעבד צריך להראות השטר כשתובעו הרב כעין מי שאמר זכות יש לי בשטר שבידך המבואר בח"מ סי' ט"ז ס"ד וא"כ הוי כאלו יש להאדון חלק בשטר שיחרור משא"כ התם דשטר קידושין ג"כ כולו של האשה רק שיש להרב הנאה מן הקידושין שלה ואין לו חלק בשטר כלל אז ודאי דהוי כרות גיטא:

דף ט:

תוס' ד"ה מקרעין. ובירושלמי פריך וכו' מדברים אלו מוכח דבכתב ע"ג כתב כגון בסיקרא ע"ג דיו במקום דלא הוי כתב אפי' ניכר הכתב השני כגון שהראשון רחב והשני

שע"ג קצר אפ"ה הוי כעל גבי כתב ולא הוי כתב העליון כתב דאלת"ה למה סתרו דברי רש"י שכתב מסרטין מכח דכתב ע"ג כתב הוא ופירשו דאין כאן כתיבה גמורה אלא שרושמין להם עי"ש הא בלא"ה מוקי לה בירושלמי בהרחב להן את הקרעים ושלהם קצר ושוב לא הוי כתב ע"ג כתב וא"כ לא קשה קושית התוס' אלא ודאי מוכח מהתוס' דאפ"ה הוי כתב ע"ג כתב:

תוס' ד"ה לא יתנו וכו' ודבר תימא פירושו וכו' עי"ש ועי' ברשב"א גיטין דף י"ג שמקשה מפרק התקבל דכשאומר זכי מגורשת מיד עיין שם. ולפענ"ד נראה ליישב דברי רש"י שלא יהי' כסותרי' דהרשב"א בפרק התקבל דף מ"ג ע"א מסופק אף אי אמרינן תן כזכי מ"מ כיון שאומר בלשון הולך ותן הוי כאלו התנה עמו שמזכה לה מעכשיו ובתנאי שיוליך לה וסיים בצ"ע עי"ש. והרמב"ם בפ"י מהל' עבדים הלכה א' פסק דבזכי הוי גט מיד ואעפ"י שלא הגיע גיטו לידו אבל בתן א"י לחזור ולא הוי גיטא עד דמטי לידי' לפיכך אם מת לא יתנו לאחר מיתה עכ"ל וע"כ צ"ל דס"ל כהרשב"א דהלשון תן הוי כתנאי. אך דעדיין צריכין למודעי דא"א לומר דהוי כתנאי בלא מעכשיו דא"כ למה א"י לחזור בו. וגם א"י לומר דכוונתו דהוי כתנאי דמעכשיו דא"כ הוי גט למפרע ואפי' מת יתנו לאחר מיתה וע"כ צ"ל דהנה בקידושין דף ס' פליגי רב ור"י דרב סבירא לי' דמעכשיו תנאי הוי ור"י סבירא ליה דמעכשיו שיורא הוי ואם בא אחר וקידשה קידושי שניהם תופסים בה ואם לא בא אחר וקידשה א"י לחזור עי"ש. והרמב"ם פ"ז מהלכות אישות פסק כר"י עי"ש וא"כ הרי"ף והרמב"ם ורש"י שכתבו דא"י לחזור ואפ"ה לא יתנו לאחר מיתה ע"כ ס"ל דהי' כוונתו על מעכשיו דשיורא אע"ג דאמרו התם בקידושין כל גיטא דמשייר לאו כלום הוא הא כתבו שם התוספ' בד"ה כל גיטא והמ"ל פ"ט מהלכות גירושין סוף הלכה ב' דדוקא במהיום אם מתי אבל במעכשיו ולאחר שלשים מקודשת עי"ש (והא דתלינן הכא שכוונתו הי' על מעכשיו דשיורא הוא משום דמחמרינן מספיקא דילמא הי' כוונתו על מעכשיו דשיורא] משום הכי א"י לחזור בו ואפ"ה לא יתנו לאחר מיתה כמו במעכשיו דשיורא ולפ"ז נראה דרש"י לא חזר בו כלל רק משום דאיכא פלוגתא לקמן דף י"ג ע"א דר' זביד מוקי מתניתין דלא יתנו לאחר מיתה בברי' ורב פפא מוקי לה בשכ"מ ועיין בר"ן בסוגיא דתנו שם שכתב דלמ"ד בברי' י"ל דמיירי בגט ג"כ שהגט בעין עי"ש ולפמ"ש בשיטות רש"י ע"כ מחלק בין ברי' לשכ"מ דבברי' י"ל דמיירי בבעין וכמ"ש הר"ן שם ומטעם שכתב רש"י כאן דאף דא"י לחזור מ"מ גיטא לא הוי עד דמטי לידי' דכוונתו הי' על מעכשיו דשיורא דהיינו מעכשיו מתחיל הגט ויגמור בשעת נתינת השליח ליד העבד משא"כ בשכ"מ א"א לומר דכוונתו על מעכשיו דשיורא דהא בגיטין ד' ע"ב אמרינן

דגיטי כמתנתו וכו' עי"ש ואמרינן גבי מהיום אם מתי באומר מעת שאני בעולם ופי' התוס' ד"ה אמר רבה דכל שכ"מ דעתו לאחר הגט כל מה שיוכל רק שיחול מחיים שעה אחת קודם מותו וכו' עי"ש ואף דרש"י חולק על התוס' היינו באומר מהיום בפי' אבל בסתם גט שכ"מ אפשר דמודה להתוס' ועוד אפשר דכאן נחית רש"י ג"כ לדעת התוס' ולפ"ז אי אפשר לומר בשיחרור דכוונתו בתנו דכזכי דמי דהיינו שיתחיל מיד ויגמור בשעת נתינה להעבד דא"כ אפשר שיתן לו השליח מיד ויהי' משוחרר בחיי' ובאמת כל שכ"מ דעתו שיתאחר הגט כל מה שיכול דהיינו שעה א' קודם מיתה וגם א"א לומר בכוונתו שיתחיל הגט שעה אחת קודם מותו ויגמור אחר מיתה בשעת נתינ' להעבד ז"א דהא אין גט לאחר מיתה וע"כ צ"ל במעכשיו שלו שכוונתו על מעכשיו דתנאה דהיינו שיחול הגט מעת שהוא בעולם שעה אחת קודם מותו כמ"ש תוספ' בד"ה רבה אמר בכל גט שכ"מ וכיון שאמר תנו והקפיד על הנתינה וכמ"ש הרשב"א הנ"ל דף מ"ג אמרינן ג"כ דתנאה דמעכשיו דלמפרע הוי דהיינו כשיתנו להעבד שיהיה משוחרר למפרע מעת שהוא בעולם כמו במהיום ולאחר מיתה וממילא יכולים ליתנו אף לאחר מיתה ומש"ה כתב רש"י שפיר במתניתין דתנו גט דף י"ג ע"א דע"כ גרסינן תנו כוונתו למ"ד דמתניתין איירי בשכ"מ ע"כ גרסינן תנו דהיינו כתבו ותנו דבתן יכול ליתן לאחר מיתה כנ"ל ובלא"ה צ"ל דגירסת רש"י דתנו לא קאי אלא לר"פ דמוקי לה למתניתין בשכ"מ דהא לר"ז דמוקי בבריא ובמעמ"ש ממילא גם ברישא בגט איירי כשהגט בעין דומיא דסיפא כמ"ש הר"ן וכמש"ל וא"כ ע"כ גרסינן תן וע"כ הא דגריס רש"י תנו היינו לר"פ דמוקי בשכ"מ נמצא למאן דס"ל דמתניתין איירי בבריא גרסינן תן ולמ"ד דאיירי בשכ"מ גרסינן תנו כמ"ש הר"ן בסוגי' דתנו דף י"ג ולפ"ז לא נצרך לומר דרש"י חזר בו במ"ש דגרסינן תנו ממ"ש כאן בסוגיין דגרסינן תן אלא שניהם אמת דמ"ש רש"י לקמן דגרסינן תנו היינו לר"פ דמוקי לה בשכ"מ ובסוגיין פירש רש"י אליבא דמאן דמוקי לה בבריא והא דתפס רש"י כאן אליבא דמ"ד דמוקי לה בבריא נראה דהא בלא"ה לכאורה צריכין להבין מה בעי רש"י במה שהביאו בסוגיא דכאן אם גרסינן תן או תנו הא בסוגיא דכאן אין נפקותא כלל הי' להם לפרש כן לקמן דף י"ג במתניתין אלא ודאי דרש"י בא ליישב מה שקשה בסוגיין אליבא מאן דמוקי למתניתין דתנו בבריא דהא בסוגיין מקשה הש"ס ותו ליכא והא איכא האומר תנו גט זה וכו' לא יתנו לאחר מיתה ומשני מילתא דאיתא בשטרות לא קתני דשלח רבין וכו' ומבואר ברמב"ם פ"ד מהל' זכייה ומתנה הלכה ד' וכן מבואר בח"מ סי' קכ"ה ס"ד בשם י"א דאפילו במתנה אמרינן דהן כזכי ואם כן נוכל לומר דרש"י ג"כ ס"ל כשיטתם ולפ"ז הי' קשה לרש"י דהאיך יתיישב קושית הגמרא דותו ליכא אליבא

דר' זביד דמוקי למתניתין בברי' וע"כ מיירי בגט בעין דומיא דסיפא כמ"ש הר"ן הנ"ל דף י"ג וכמש"ל א"כ אי נאמר דמתניתין אתיא כר"מ וכמ"ש בתוספ' דף י"ג בד"ה האומר תנו עי"ש שוב ליכא לשנויי דלא חשיב רק מילתא דליתא בשטרות דהא באמת גם זה ליתא בשטרות דהא אם אמר תן שטר מתנה זה לפלוני נותני' אפי' לאח"מ דתן כזכי במתנה וא"כ אי מתניתין אתיא כר"מ קושי' הגמרא במקומה עומד לזה פי' רש"י דאפי' כרבנן אתיא לר"ז דאע"ג דזכות הוא לו מ"מ גיטא לא הוי עד דמטי לידי' משום דכוונתו הוא על מעכשיו דשיורא וכמש"ל. ולפ"ז גם במתנה כשמת לא יתנו לאחר מיתה דהא במעכשיו דשיורא בעינן שיהא ראוי לקנות בשעת גמר הקנין וכמ"ש הסמ"ע בח"מ סי' קצ"ה ס"ק ט"ז ובסמוך יבואר דאפי' להרמב"ם דס"ל דתן כזכי מ"מ בשטר מתנה לא יתנו לאחר מיתה ושפיר הוי מילתא דאיתא בשטרות ולא קתני וא"ש:

באופן אחר נראה ליישב שיטות רש"י דהנה בר"ן לקמן דף י"א ע"ב כתב ליישב קושי' תוס' ד"ה התופס לבע"ח וזה לשונו ול"נ הדברים כפשטן דממתניתין שמעינן דכל אדם מדעתו יכול להעשות שליח לחבירו שיעמוד במקומו ומש"ה כשהאדון אומר תן שיחרור לעבדי הרי שליח יכול לומר הריני עושה עצמי ש"ק שלו והרי הוא כאלו עשאו העבד שליח לכך ומיני' בעינן למילף דתופס לבע"ח קנה לפי שהתופס יכול לעשות עצמו כאלו עומד במקומו של בע"ח עכ"ל והפ"י תמה ע"ז עי"ש דף י"א דהא מ"מ קשה קושית התוס' דהא אפילו העבד עצמו א"י לעכב האדון מלחזור בו עי"ש ולפענ"ד נראה דלק"מ דמבואר הוא דאם האשה עשתה שליח קבלה והבעל אומר הולך דנתבטל ש"ק שלה אבל אם הבעל עשה מקודם ש"ה ואח"כ עשתה האשה אותו השליח לשליח קבלה נתגרשה תיכף למאן דלא ס"ל הא דלא חזרה שליחות אצל בעל לקמן דף ס"ג עיין שם. ולפ"ז א"ש דודאי לפי מה דס"ד של התוספ' שזוכה השליח מיד בקבלתו מן האדון שפיר הקשו התוספ' כיון דהשתא ס"ד דתנו דוקא ולא כזכי דמי א"כ הרי האדון מבטל הזכיה באמירתו תנו וזה יוכל לעשות אפי' כשמקבל העבד בעצמו השיחרור ממנו וכן אפילו אם עשאו העבד ש"ק והאדון אמר הולך יכול לחזור בו מטעם הנ"ל אבל לדברי הר"ן שפי' שם בריש דבריו דבעינן דוקא שיאמר השליח אני עושה עצמי שליח לזכות עבור העבד עי"ש נמצא בשעת קבלה מהאדון נעשה באמת רק ש"ה של האדון רק שאחר ימים או שעות כשאמר הריני עושה עצמי ש"ק של העבד הרי הוא כאלו עשה אותו העבד ש"ק בפירוש באותו פעם ואלו הי' עושה אותו באמת ש"ק ודאי דהי' כשר לר"נ בגיטין דף ס"ג דלא ס"ל הא דחזרה שליחות אצל הבעל כמ"ש הרשב"א שם אפי' בגט אשה ואפי' באמר תן גט לאשתי יכולה היא לעשותו לש"ק שלה אחר כך דכשאמר תן גט לאשתי לא היה כוונתו דוקא לאשתו

אלא לשליח קבלה שלה כמבואר שם א"כ ה"ה בשיחרור כשעושה עצמו בפירוש ש"ק של העבד אחר שנעשה ש"ה של האדון ודאי דמהני. ועוד נראה אפי' למאן דמספקא לי' שם אי בעינן חזרה שליחות אצל בעל מ"מ בשיחרור לא בעינן לפמ"ש בחידושי לח"מ דהעיקר הוא הא דבעינן חזרה שליחות אצל בעל הוא מטעם כיון דבגט טלי גיטך מעג"ק פסול דבעינן שהאשה או שלוחה יקבלו הגט מיד הבעל או משלוחו דוקא וכיון שמקודם כשנעשה שליח הבעל נעשה כבעל עצמו וא"כ אי הדר ונעשה בעצמו ש"ק ונעשה כאשה עצמה ממאן מקבל הגט וכשם שאינה יכולה לעשות להבעל בעצמו ש"ק כך א"י לעשות שליח הבעל שהוא כבעל עצמו לש"ק דממאן יקבל הגט אבל בממון דטלי מעג"ק כשר דכיון שאומר השליח לך משוך וקנה יכול הקונה ליטלו מעג"ק ולעשות קנין בעצמו א"כ יכול באמת הקונה לעשות שליח לשלוחו של המקנה שיהי' שלוחו שיקנה עבורו עי"ש שהארכתי וא"כ בשיחרור כיון דטלי גיטך מעג"ק כשר כמבואר ברמב"ם פ"ו מהל' עבדים שכתב דרק לשמה ומחובר פסול בשיחרור דאיכא קרא אבל בשאר הדברים שוה לשאר השטרות עי"ש. ועוד ראי' לזה דהא בגיטין בסוגיין מסיק מלתא דאיתא בקידושין לא קתני ובקידושין כתבו הפוסקים דטלי קידושיך מעג"ק כשר עיין ב"ש ריש הלכות קידושין ואם נאמר דבשיחרור פסול טלי שיחרורך מעג"ק א"כ קשה דליחשוב מה דשוה ג"נ לשיחרור עבדים בטלי גיטך או בחזרת שליחות דכל זה ליתא בקידושין ובשטרות כמ"ש הב"ש הנ"ל ועי' ברשב"א קידושין דף ס' דלא לכל מילי איתקש ויצאה והיתה עי"ש אלא מוכרח דגם בשיחרור בטלי גיטך מעג"ק כשר וכן מוכח מתוס' דף י"ג ע"א ד"ה האומר תנו שכתבו דמיירי במראה לו והוא לא נטל וכו' עי"ש וכיון דהשליח הוא ש"ק של העבד הוי ממש כטלי שיחרורך מעג"ק אלא ודאי דס"ל להתוס' דכשר וכיון דשיחרור טלי גיטך מעג"ק כשר ממילא לא בעינן חזרה שליחות אצל בעל כמו בשטרות. ולפ"ז א"ש תירץ הר"ן הנ"ל ומתורץ קושית הפ"י הנ"ל דודאי קודם שעשה השליח עצמו לש"ק של העבד יכול האדון לחזור בו כיון שאמר תן ולא כזכי דמי אבל כשהשליח עושה עצמו לש"ק של העבד אחר ימים או שעות שקיבל הגט מהאדון הוי ממש כמסר לש"ק של העבד דמהני דבזה נתקיים אמירת תן של האדון דהא נתנו לשליח קבלה של העבד והוי כאלו נתנו להעבד כמש"ל וקודם שעשה השליח עצמו לש"ק של העבד באמת יכול לחזור בו האדון. ולפ"ז א"ש דברי רש"י דאף שכתב דתן כזכי אף דא"י לחזור בו מ"מ גיטא לא הוי עד דמטי לידי' מ"מ הוצרך לומר לקמן במתניתין דף י"ג דגרסינן תנו דאי גרסינן תן קשה לרש"י נהי דמצד תן שאמר לא הוי גיטא עד דמטי לידי' אף דהוא כזכי כיון דקפיד ואמר תנו כוונתו על תנאי שיתן וכמ"ש הלח"מ שם מ"מ הא השליח בעצמו

הי' יכול לומר בחיי האדון הנני עושה עצמי ש"ק של העבד וזכה בו להעבד מטעם תופס לבע"ח וכמו שהי' ס"ד דהש"ס לומר מטעם תופס לבע"ח אפי' למאי דס"ד דתנו לאו כזכי דמי דכיון שעושה עצמו אח"כ לש"ק אף שאמר מקודם תן כמו באומר תן גט לאשתי דמ"מ כשעוש' אשה אח"כ ש"ק הוי כמקיים תנאו כשנותן הגט לש"ק שלה אם כן ה"נ כשעושה השליח עצמו לש"ק של העבד דמי ממש לכמו שעשאו העבד בעצמו דמהני. והא דמקשה הש"ס שם הא במקום שחב לאחרים לא לא קשה כלל דכיון דהאומר תן כאומר זכי דמי ובלא"ה לא יכול האדון לחזור בו ולא הוי חב לאחרי' כיון דרק לענין איסור לא הוי כזכי ולא הוי גיטא עד דמטי לידי'. ולפ"ז א"ש מה שכתב רש"י שם דתנו גרסינן. והא שכתב רש"י כאן סברא זו אף דלכאורה לא הוצרך לזה כיון דס"ל לרש"י דגרסינן תנו. נראה לפענ"ד דהי' קשה לרש"י בסוגיא זו דאי הקושי' הוא הא דמקשה הש"ס כאן מהאומר תנו וכו' ממתניתין דלקמן דף י"ג א"כ מאי מתרץ הש"ס מילתא דאיתא בשטרות לא קתני דשלח רבין וכו' הא הפלוגתא דרב ושמואל במתנת שכ"מ אינו אלא דלרב השטר אינו מקלקל דברי שכ"מ דס"ל ארכבי' אתרי רכשי ושמואל ס"ל דהשטר מקלקל דברי שכ"מ עי"ש בכתובות דף נ"ה אבל בדבר שנגמר קנינו בשטר כגון בשטר מתנת קרקע דאם אמר כתבו ותנו ודאי דאין נותנין אח"כ וא"כ בפשיטות הי' לו לומר מילתא דאיתא בשטרות לא קתני דבכל שטר אפילו של מתנה שנגמר הקנין ע"י השטר כמו גט ושיחרור אין נותנין אח"מ ולמה לי' להש"ס לאתויי הא דרבין. ועוד דאי התירץ אינו אלא מכח רבין א"כ תקשה ארב דס"ל שם ארכבי' אתרי רכשי ולא ס"ל הא דלא גמר להקנות אלא בשטר וכו' א"כ קושית הש"ס במקומו עומד ותו ליכ' והא איכא וכו'. ועוד קשה מה ס"ד דהמקשה להקשות דודאי בכתבו ותנו לא שייך למיתני דשוה גט לש"ע דהא אפי' במטלטלין לא קנה עד שיגיע לידו וכשמת אין נותנין רק במעמד שלשתן או במתנת שכ"מ שהן קנינים דרבנן עיין לקמן ד' י"ג ע"א ובודאי דעבד ואשה אין להם שייכות בקנינים כאלה ואי רוצה המקשה להקשות דמ"מ ליתני דשוה ג"נ לש"ע דאין ניקנין בדברי שכ"מ משא"כ בממון דניקנין במתנת שכ"מ א"כ מה מתרץ הש"ס ע"ז וגם קשה ממעמד ג' דליתא בגט ושיחרור דלא שייך תירוצא דש"ס דהא שטר נקנה במעמד ג' כל זה הי' קשה לרש"י ז"ל לכן כתב רש"י דקושית הש"ס לא קאי ממתניתין כלל ומטעם הנ"ל רק מדין פשוט הי' לו מחוץ מה דשוה ג"נ לש"ע דהיינו בתן גט או שיחרור דאפילו לרבנן דס"ל תן כזכי מ"מ גיטא לא הוי עד דמטי לידי' כמ"ש רש"י ולא יתנו לאח"מ כשלא עשה השליח עצמו ש"ק של העבד בפירוש לפני העדים וכמ"ש הר"ן וקושי' גדולה הוא דהא בכל מקום שהדין הוא דתן כזכי כגון בחוב ופקדון או במתנה

להרמב"ם דס"ל דתן כזכי במתנה או בשכ"מ דלכ"ע הוא תן כזכי ואפילו במתנה במקצת כמ"ש רש"י לקמן דף י"ד וכן הוא בח"מ סי' קכ"ה ונותנים לאח"מ רק בגט ושיחרור אין נותנין וא"ש קושית הש"ס שהקשה דליחשבי' בהא דשוה ג"נ לש"ע. ודומה לזה מצינו בב"ק דף י"א ע"א ברש"י ד"ה הא איכא וכו' ומסברא קא מקשה לי' ר"ז ואינה משנה ה"נ הכא לא מכח מתניתין דלקמן דף י"ג פריך אלא מכח סברא כך הוא כוונת רש"י וע"ז משני הש"ס שפיר דלא מצי למיתני זה כיון דאיתא בשטרות דאף דבמטלטלין באמת הדין כן דבמקום דתן כזכי נותנים אפי' לאח"מ מ"מ באומר תן שטר מתנה אפילו בשכ"מ דתן כזכי מ"מ אין נותנים לאח"מ דהא שלח רבין וכ' ועיין בח"מ סי' ר"ן סעיף י"ט בהך דינא דרבין שפסק דאם הגיע השטר לידו מחיים דקני דדוקא בשטר מתנה קרקע דהיינו שדי נתונה לך שהוא קנין ולא מהני אפילו הגיע השטר לידו אבל בכתבו ותנו מנה לפ' מהני כשהגיע השטר לידו מחיים עי"ש. ולכאורה קשה דהא באומר כתבו וזכו שטר מתנה לפ' הדין דא"י לחזור בו כמבואר בח"מ סי' רמ"ג וכיון דבשכ"מ תן כזכי אפי' לא מסר לידו בשעת אמירה כמבואר בריב"ש ועמ"ש בחי' שם ומכ"ש להנך פוסקים דסברי דתן כזכי במתנה אפי' בבריא ואין מחלקים בין הגיע לידו בשעת מעשה או לא וא"כ כשאומר השכ"מ כתבו ותנו כיון דבשכ"מ תן כזכי הוי כהגיע לידו מחיים דמהני אע"כ דבשטרות אף דאמרינן תן כזכי שיהי' נחשב כהגיע לידו מ"מ אמרינן דקפיד אנתינה דוקא ודוקא בממון א"צ נתינה והטעם כתבתי לחלק בין ממון לשטר באה"ע סי' ק"מ ס"ק ה' עי"ש. א"נ יש לחלק מטעם שכתב הסמ"ע בסי' ר"ן ס"ק מ"א דכיון דהוציא הממון מרשותו ודאי דהי' דעתו להקנות מיד משא"כ בשטר מתנה לא הוציא הממון מידו כשטר שיחרור דמי דבעינן דוקא שהגיע השטר ליד המקבל מחיים וכיון דאיתא בשטרות לא קתני וא"ש. כנ"ל ליישב דעת רש"י:

תוס' ד"ה בע"מ ור"א אע"ג דקתני וכדברי ר"מ בארבעה וכו'. ונראה ליישב קצת קושייתם דודאי אף לר"מ משכחת לה בערכאות דלא הוי רק פסולא דרבנן כגון בדאיכא ג"כ עידי חתימה ישראל לבד חתימת הערכאות דהע"ח ישראל משוי לי' לגיטא כמו דמוקי לי' אליבא דר"א בדאיכא ע"מ ומכל מקום פסול משום דילמא אתי לאקיומי מערכות כמ"ש התוספ' לקמן דף י"ח בד"ה אמרי לה פסול א"נ אתי למיסמך עלייהו בלחודייהו וכמו לר"א ולא הוי רק פסולא דרבנן. ואי תקשה הא כיון דחתמו הערכאות לשם עדות הוי עדות שביטלו מקצתו דביטלו כולו והדר הוי ליה פסולא דאורייתא זה אינו דיש לומר דר"מ כר"י ס"ל במכות דף ו"ו דבד"מ אינו פסול צירוף קרוב או פסול וגיטין כד"מ דמי דהא דבר ערוה דבר דבר מממון ילפינן וכמ"ש הרבה פוסקים ולא פסול רק משום מזוייף

מתוכו דלא הוי רק פסולא דרבנן והש"ס דמוקי דוקא אליבא דר"א בע"מ הוא אליבא דהלכתא דצירוף קא"פ אפילו בד"מ פסול מדאורייי' והוצרך לאוקמי כר"א:

דף י.

בתוס' ד"ה בשליחות בע"כ וקשה דליתני שוה לבע"כ וכו'. ולפי עניות דעתי נראה לתרץ בפשיטות דהא ודאי דלא חשב מה דשוה עבד לאשה דאם כן איכא הרבה כגון בתנאי דכל ימי חייכי דאין זה כריתות וכיוצא הרבה דהא מבואר ברמב"ם בהל' עבדים דרק לענין לשמה ולענין מחובר שוה ג"נ לשחרור עבדי' וע"כ צ"ל דלא חשיב רק דברים דלא משכחת רק בגוף השטר של גט ושטר של השיחרור. ושיחרור בע"כ משכחת לה אפילו בלא שטר כגון בכסף ע"י אחרים לכך לא חשיב לי':

ברש"י ד"ה ה"ג אלא כי קתני מילתא דליתא בקידושין וכו' אבל בקידושין כיון דמדאורייי' מקודשת וכו' ואין להקשות דא"כ אמאי פסול בעד כותי בקידושין הא עד כותי ג"כ רק מדרבנן ואי אמרת אינה מקודשת שריא א"א לעלמא זה אינו קושי' דזה לא שייך רק במקום דהפסול הוא רק במעשה זה שאנו דנין עליו שייך סברת רש"י דלא פסלינן לי' מדרבנן בקידושין אבל עד כותי שפסלוהו רבנן לכל עדות שבעולם והוי כמו שאר פסולי עדות דרבנן וכשמקדש אח"כ בפניהם הוי כמקדש בפסולי עדות דרבנן שנתבאר באה"ע סי' ל"א:

גמ' א"ה מאי ארי' חד אפי' תרי. התמו' מבוארת דאי הכי אין לו פי' כלל דקושיא זו מה לי חד מה לי תרי הי' יכול להקשות תיכף. ונראה דמקודם לא הי' יכול להקשות דהיה אפשר לחלק ולומר דדוקא באיסור דאוריי' אין סומכין עליו אבל נגד איסור דרבנן נאמן ומשנה שלימה הוא בפ' המגרש ג' גיטין פסולים וחד מינייהו יש בו זמן ואין בו אלא ע"א ומפרש רב שם דכתב סופר ועד שנינו וכיון דכתב סופר ועד כשר ואין לפסלו רק משום שחתם עצמו העד שני עד כותי והוי מזוייף מתוכו דדילמא לא מצי לקיומי יד סופר רק חתימת העדי' ואתי למיסמך עלייהו כעין שכתבו התוס' לקמן דף י"ח בד"ה א"ל פסול וכיון דאין בו פסול דאוריית' לר"מ וגם לר"א אי לא מסר באפייהו ולא הי' קשה מידי. משא"כ אחר שהביא הברייתא דת"ק ורשב"ג פליגו באחזיק ולא כתיבה דהיינו דבר שהוא מד"ס כמו שפירש רש"י מקשה שפיר דאי בלא אחזיק אפי' גט פסול ואף דליכא רק איסור דרבנן הא רשב"ג אף בלא כתיבה פוסל בלא אחזיק ואי אחזיק אפילו בשאר שטרות כשר דהא רשב"ג מכשיר בהוחזקו אפילו בכתיבה. והפ"י דרך ג"כ בדרך זה קצת ודבריו ז"ל תמוהין שם שתורף תירוצו הוא דבלא"ה לא קשה דהי' יכול לומר דכותי' אין בקיאין לשמה וע"א כשר מטעם כתב סופר ועד והא דהוצרך לעד כותי הוא

מטעם דהסופר אינו מובהק ויש לחוש שכתבו להתלמד אבל כשיש שני עדים אף דהעד השני הוא כותי מ"מ כיון שיש עדים שנכתב בציוי הבעל ודאי לשמה נכתב והרי איכא שני עדים לשמה דהיינו סופר ועד וכו' עיי' שם. והוא תמוה דכיון שהסופר הוא אינו מובהק ואין עדות מחתימתו בעינן שני עדים אחרים שיהיו חתומים לשמה כיון דסופר לאו עד הוא כלל כיון שאין מחתימתו ראי':

דף י:

תוס' ד"ה כספא בעלמא הוא וכו'. פירש בקונטרס דהוי מצי לשנוי' בע"מ ור"א הוא אלא בשינויא דחיקא לא איירי ואומר ר"י וכו'. והנה תי' זה הוא כתימה על רש"י דהאיך מצי לאוקמי בע"מ ור"א דאם כן בשטר מתנה גם כן יפסול משום דדילמא קאי למיסמך עלייהו וגם קושית הפ"י על רש"י דהא הש"ס מוכרח לומר חוץ מבגיטי נשים דאם נוקי בע"מ ור"א אם כן קשה הברייתא דלקמן דף י' דחכמים פוסלין חוץ מג"נ וכתבו התוס' בד"ה לא נחלקו כטעם דפוסל בשטרות משום דגזרינן אטו ערכאות כיון דערכאות כשר בלא ע"מ אתי לאכשורי גם בהדיוטות עי"ש ואם כן קשה גם בשטר מתנה יוכשר דהא גם בערכאות בעינן ע"מ בשטר מתנה והוי ממש כמו ג"נ וכו' עי"ש:

וביאשוב כל הנ"ל נראה מקודם ליישב דברי רש"י דכוונת רש"י הוא דאיכא לאוקמי בע"מ ור"א פירוש שכמו דמהני במכר כיון דקני בכסף ושטר לראי' ה"נ במתנה כיון דע"מ משוי לי' הקנין וכיון דבכל השטרות שחתומים עליו עדי ישראל לא בעינן שיבואו הע"מ לפנינו ואמרינן כיון דע"ח ודאי ליד הנותן מסרו וחזקה שבע"מ מסר לו אם כן ה"נ בערכאו' כיון שבודאי הדבר אמת שמסרו ליד הנותן הוי כידוע שמסר לו בע"מ כמו בע"ח ישראל וכן הוא דעת הא"ז בש"ג שא"צ להביא הע"מ לפנינו בערכאות ולא ס"ל כלל הגזירה דדילמא אתי למימסר באפייהו שכתב רש"י ופסול דמזוייף מתוכו אינו רק משום חשש דדילמא אתי למיסמך עלייהו ולא דמי לקא"פ דקא"פ אינו נאמן כלל אף לומר שמסרו לבע"ד משא"כ ערכאות והא דבגט פסול הוא מטעם דהרשב"א הקשה הא בלא"ה בחתימת נכרי פסול דהא חתמו שלא לשמה ותי' דהא דחתימה שלא לשמה פוסל היינו במקום דהחתימה הוא צורך הגט והוי כמו תורף הגט משא"כ חתימת נכרים דכטיוטא בעלמא חשיב לי' כיון דאין צורך בחתימתן כלל. ולפ"ז הכא בגט פסול דאם נכשיר בגט אפי' כשלא יבואו העדי מסירה לפנינו מכח הטעם דנסמוך על העדי חתימה שהי' ע"מ א"כ הרי יש צורך בחתימתן וממילא פסול חתימתן בגט דלא הוי לשמה משא"כ בשטר מתנה דלא בעינן חתימה לשמה משום הכי כשר בע"מ. ולפ"ז לא קשה קושית הפ"י דשפיר פסלוהו רבנן בשטר מתנה ואפילו בע"מ בהדיוטות כיון דבהדיוטות

ודאי דבעינן שיבואו הע"מ לפנינו דהא מחתימת הדיוטות אינו ראי' כלל שהי' ע"מ דאימר שיקרא חתמו ובערכאות כשר אפי' כשאין באין לפנינו כיון דלא בעי חתימה לשמה א"כ שפיר גזרינן הדיוטות אטו ערכאות דאתי לאכשורי בהדיוטו' אפי' כשאין באין ע"מ לפנינו כמו בערכאות ומש"ה פסלוהו רבנן משא"כ בגט דאף בערכאות בעינן ע"מ שיבואו לפנינו דאל"כ הרי החתימה שלא לשמה כהרשב"א הנ"ל מש"ה מכשירים בהדיוטות ור"ש דמכשיר י"ל דס"ל דלר"א כשר אפילו בחתימ' שלא לשמה וכדמתרץ רב אשי לעיל דף ד' הא מני ר"י הוא עי"ש. וכ"כ התרומות הדשן סימן רכ"ח בהדיא דרב אשי לא בעי חתימה לשמה לר"א עי"ש ומש"ה אפי' כשאין הע"מ באין לפנינו אף דסמכינן על ע"ח גם כן א"צ לשמה א"נ י"ל דרבנן דפסלי מיירי כשאין הע"מ באין לפנינו ור' שמעון דמכשיר מיירי כשהע"מ באין לפנינו ולא פליגי וע"ז כתב רש"י דשינויא דחיקא הוא דהא לעיל אקשינן ומשנינן דשמות מובהקים איכא בינייהו דר"ש לא מכשיר אלא בשמות מובהקים ומשמע שם דרבנן ור"ש פליגי וע"כ צ"ל דר"ש מכשיר היינו כשהע"מ באין לפנינו וכיון דמובהקי' הן לא חיישינן דנסמוך עלייהו אפי' כשלא יבואו לפנינו דאי נימא דמכשיר אפי' כשאין הע"מ באין לפנינו ומטעם דסמכינן בערכאות שהי' כאן ע"מ דס"ל דלא בעינן חתימה לשמה א"כ אפי' באינו מובהקים נמי יכשיר אלא ע"כ דאינו מכשיר רק כשהעידי מסירה באין לפנינו וע"כ צ"ל הטעם בפסול כמ"ש רש"י דחיישינן דילמא אתי למימסר באפייהו ואתי לידי פסול דאוריית' דבלא ע"מ פסול מדאוריי', וא"כ אפי' בשטר מתנה יופסל מהאי טעמא וא"ש. ולתרץ באופן אחר ממה דמשני לעיל הוא שינויא דחיקא:

בא"ד ולא תיקנו חכמים להאמינם וכו' פי' שהי' קשה להם כיון דעדי חתימה ישראל ג"כ אינן יודעין לעולם מהמסירה דהא כותבין שטר לנותן ואמרינן מסתמא מסרינן להמקבל בע"מ ואנן עדי מסירה אנן וכיון דערכאות ג"כ לא חשידי וע"כ נתנוהו ליד הנותן והוי כמו עדי חתימה ישראל ולזה כתבו דלא תקנו חז"ל להאמינם רק בשטרות שהן לראיה אבל נאמנות הבא לידי קנין כגון שטר מתנה לא תקנו ולזה אף דבממון כשר בע"ח לבד היינו משום נאמנות דע"ח אבל בערכאות לא תקנו חז"ל נאמנות לענין קנין ומ"ש התוס' בהודאות נותן כוונתו בשטר שחתום בו הנותן דמהני מטעם הודאה אבל אם מסר לשטר בלא עדי חתימה ובלא כתיבת ידו רק כתב ידי אחר שכתב בו שדי מכורה לך לאו כלום הוא אף שנותן מודה שמסר לו וכן כתב האו"ת סי' ס"ח עי"ש:

בא"ד אבל א"ל דלהכי חשיב לי' חספא בעלמא וכו'. עפ"י שתמה על התוס' דמה"ת יופסל שטר מתנה בכתיבת נכרי. ולפענ"ד נראה דודאי כתיבת נכרי מדינא פסול בשטר

מתנה דהא מבואר בדף כ"ט דבמתני' פסול אומר אמרו כמו בגט ועי' בח"מ סי' רמ"ד דאהי' בכתיב' פסול אומר אמרו במתנה כמו בגט והרבה פוסקים כתבו הטעם באומר אמרו משום דוכתב אבעל קאי ובעי שליחות בכתיבה ומילי לא מימסרי לשליח וכן כתבו התוספ' בדף כ"ב בד"ה הא לאו בני דיעה נינהו עי"ש. ולפ"ז ע"כ צ"ל הא דבמתנה ג"כ פסול אומר אמרו דבעינן שליחות בכתיבת שטר מקנה דכמו שכתב רחמנא וכתב בגט כמו כן כתב בשטר מקנה וכתוב בספר וחתום ואין הפרש בין שטר מתנה לגט רק לענין לשמה דבשטר מתנה לא כתב לה לשמה אבל שליחות בעינן מש"ה פסול אומר אמרו דמילי לא מימסרי לשליח ואם כן בכתיבת נכרי בשטר מתנה ג"כ פסול דנכרים לאו בני שליחות נינהו ומאן דס"ל דוכתב דגט אסופר קאי רק דבגט דפסול כתבו התוס' שם הטעם משום דלא חשיב לשמה ובמתנה דלא שייך זה קשה ואפשר דס"ל דבמתנה ודאי בעינן שליחות כיון דכתוב לשון ציווי הוא וכיון דאומר אמרו פסול מטעם מילי לא מימסרי לשליח מכ"ש דאם הכתיבה הוא על ידי נכרי דפסול דהא אין שליחות לנכרי ובכתיבת שטר מקנה בעינן שליחות:

דף יא.

תוס' ד"ה לפלוג וליתני בדידי' וא"ת תקשי ליה גופא דמתניתין למה פסלוהו בהדיוטות כיון דאיכא עידי מסירה ושמות מובהקים וכו'. ולפענ"ד נראה לתרץ דהנה שיטות הרי"ף והרמב"ם הוא דכשיש ע"ח א"צ כלל ע"מ וכו' והנה מבואר באה"ע סימן קכ"ד סעיף ב' גבי שטר שיכול להזדייף דכשר בע"מ וכתב הח"מ שם דלא בעינן. בשטר שיכול להזדייף רק שנודע שניתן לה בע"מ ולא שיבואו הע"מ לפנינו רק שהע"ח בפי' מעידין שאין בשטר שום זיוף והב"ש חולק מטעם דגזרינן דילמא יבואו לסמוך על העידי קיום וכו' עי"ש ולפ"ז נראה דכאן בערכאות אף הב"ש דפליג שם מודה כאן דלא בעינן שיבואו הע"מ לפנינו רק שנדע שהיה ע"מ כגון שיעידו עדי' שראו שנמסר לה גט בע"מ והעדי' שהן בפנינו אינן ע"מ שלא קראוהו לגיטא ואין מכירין גיטא בטביעת עין ומ"מ בערכאות כשר כיון דליכא חשש זיוף כלל בערכאות וטעמא דהבית שמואל שם לא שייך כאן דהא שפיר יש לסמוך על עידי קיו' דבערכאו' ליכא חשש זיוף וכ"כ הב"ש בהדיא בסי' ק"ל בס"ק למ"ד וז"ל מיהו דוקא בידוע שהי' ע"מ וכו'. הגם דדברי הב"ש בזה תמוהין לי דכאן אם נסמוך על חתימת הערכאות הרי יש תועלת בחתימתן ושוב אין חתימתן כטיוטא בעלמא וממילא פסול משום חתימה שלא לשמה כמ"ש הרשב"א. ומ"מ המקשה לא הי' יכול לעשות קושי' מזה דהיה יכולין לומר דהברייתא ס"ל דלר"א לא בעינן לשמה בחתימה וכתירוצא דרב אשי לעיל דף ד' כמ"ש התרומת הדשן סי' רכ"ח ומש"ה בערכאות כשרין

משא"כ בהדיוטות פסול בכה"ג היכא שאין הע"מ באין לפנינו מחשש זיוף ואפילו הח"מ מודה בזה דצריכין הע"מ שיבואו לפנינו דאפשר שהיה תנאי בגט שנמסר וצריכין הע"מ שיבואו ויעידו שלא הי' תנאי בגט שנמסר לפניהם ומיירי המשנה שפוסל בהדיוטות כשאין הע"מ באין לפנינו אלא שיש עדים שראו שנמסר לה בע"מ ומשום הכי בערכאות בשמות מובהקים כשר כיון דליכא חשש זיוף משא"כ בשמות שאינו מובהקים פסול מטעם דדילמ' אתי למיסמך עלייהו שיסברו שהן ישראלים ולשיטת הרי"ף והרמב"ם ליכא ראי' כלל לומר כיון שהדבר אמת ודאי שהי' עידי מסירה דסברי דכשיש ע"ח א"צ כלל לע"מ ואפי' לשיטת הרא"ש מ"מ חיישי' דילמא מסרו בפניהם דסבורין שהן ישראלים ולכך צריך שיבואו הע"מ לפנינו ומשום הכי פסול בשמות שאינן מובהקים משא"כ בהדיוטות אף בשמות מובהקים פסול אף שיבואו העדים שמסר לה גט בע"מ מ"מ חיישי' דדילמא הגט זה מזוייף שהי' בגט הראשון תנאים. ועוד דאפשר לומר דאפילו בע"מ לפנינו פסול דס"ל כר"א לקמן דף כ"ב דאפילו בגיטין אין כשר אלא לאלתר אבל אחר עשרה ימים פסול דאינן זוכרין כיון דסומכין על עידי חתימה ועי' בסמוך שהבאתי דברי הרמב"ן דס"ל דאפי' בשטר בהדיוטות יש לחוש שהע"מ לא ידעו שיסברו שהע"ח הן ישראלים ויסמכו עלייהו ובזה יש ליישב ג"כ מה שהקשה הרשב"א על מה שמדמה שמות שאינן מובהקים לנעשה בהדיוט:

תוס' ד"ה לא נחלקו ר"ע וכו' ע"ש שמפרשי כל הפלוגתא מטעם גזירה וכו' עי"ש ולולי דבריהם היה נ"ל לפרש בדרך אחר דלא צריכין לטעם גזירה דהנה הרמב"ן כתב בסוגיא זו דאף דהב"ד אין טועין בשמות מובהקים מ"מ הע"מ אף בשמות מובהקים טועין לומר שחתימות ישראלים הן אם לא בערכאות דקול יוצא לערכאות וכו' עי"ש שתי' כן על קושית תוס' ד"ה לפלוג וליתני בדידי' וכו' ועי' בהר"ן שתי' נמי כהנ"ל ונ"ל הטעם דהא הע"מ א"צ רק לקרות את הגט וא"צ לראות החתימה כלל וטועין לומר שהעידי חתימה ישראלים הן דלא שכיח שיחתמו עכו"ם בגיטין משא"כ בערכאות שקול יוצא לערכאות ויודעין שהן עכו"ם ובגיטין דף כ"ב על הא דמבואר שם דלא הכשיר ר"א אלא בגיטין ולא בשטרות הקשה הרמב"ן דהא בע"מ הכשיר ר"א אפי' באין ע"ח כלל וכהאי דתנן ר"א אומר אעפ"י שאין עליו עדי' אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדי' והאי ודאי איתא אפי' בשטר מלוה וכו' עי"ש ואמאי ליהוי כשטר שיכול להזדייף דהא יכול להחליף בשטר אחר ותי' דדוקא בליכא ע"ח מכשיר ר"א כיון דלא אתי למיסמכי על עידי חתימה רמיי' אנפשייהו ומידכרי משא"כ כשיש ע"ח סמכי הע"מ על עידי חתימה ואינן זוכרין לזמן מרובה ומש"ה פסלו אפי' לאלתר דבעינן ראוי לעמוד ימים רבים וכו'

ולפי הנ"ל אתי שפיר טעמא דחכמים דפסלו בשטרות בהדיוטות כיון דאפי' בשמות מובהקים הע"מ אינן יודעין אם הע"ח הן ישראלים או עכו"ם וטועין לומר שהן ישראלים כיון דלא שכיח וכמ"ש הרמב"ן וממילא סמכי הע"מ על הע"ח ולא יזכרו לזמן מרובה ומש"ה בהדיוטות פסול דאין לך שטר שיכול להזדייף גדול מזה דהא הדיוטות יכולין לזייף ולכתוב שטר אחר והוי כאין עדים חתומים בו כלל ובעינן שהע"מ יעידו לפנינו ובאמת לא ידעו הע"מ כיון שסוברין שהן ישראלים ואינם שמים על לבם ולא יהיו זוכרין לזמן מרובה וממילא פסול אפי' לאלתר בעינן שיהיה ראוי לעמוד ימים רבים דסוברים כר"א. משא"כ בגיטין כשר דלא בעינן שיהי' ראוי לעמוד ימים רבים וכיון שיש ע"מ לפנינו שזוכרין כשר ובערכאות כשר אפי' בשטרות כיון דליכא חשש זייף בערכאות וגם קול יוצא לערכאות והע"מ הן יודעין שהע"ח הן עכו"ם ור"א דמכשיר הטעם הוא או דס"ל כר"י לקמן דף כ"ב דלא בעינן בשטרות ראוי לעמוד ימים רבים או דס"ל דאפי' הע"מ יודעין בשמות מובהקים שהן עכו"ם ולא סמכי כלל על עידי חתימה והוי כשטר שאין עליו עדים דכשר בע"מ וא"ש. ובמהרש"א הקשה דהי' לו להתוס' לומר דטעמייהו דכרשב"ג ס"ל דלא אמרי' ע"ח כרתי רק בגיטין ולא בשאר שטרות וכו' ותמה אני על תמיהתו דהאיך מצינו למימר דס"ל בשטרות כר"מ א"כ קשה הא דמכשרי רבנן בערכאות בכל השטרות ואפי' בשטר מתנה ואי בשטרות ע"ח כרתי אם כן בשטר מתנה אמאי קנה הא חספא בעלמא הוא ולהך תירוצא דלא ס"ל דינא דמלכותא דינא וגם תירוצו דמהרש"א תמוה שכתב דבשטר ראי' כשר בע"מ אפילו לר"מ תמוה דודאי לר"מ אין לו דין שטר לענין משעבדי ולענין טענת פרעתי:

ברש"י ד"ה וחכמים פוסלין. חוץ מגיטי נשים וכו'. ברא"ש הקשה על רש"י דאי מיירי בלא ע"מ מאי טעמא דר"ע דמכשיר. ולפענ"ד נראה דודאי אין דעת רש"י דר"ע מכשיר בהדיוט בלא ע"מ כשהלה מכחישם דודאי מודה ר"ע שאין הדיוט בחזקת נאמן רק דרש"י מפרש דמיירי שהלוה מודה שצוה להן לכתוב שטר רק שטוען טענה אחרת כגון אונס הייתי או כיוצא בזה. לחכמים נאמן מטעם מיגו דאיבעי' היה מכחיש להם ור"ע סובר דלא מהני מיגו נגד עדות עכו"ם וכן הוא דעת הרא"ש בתשובה הובא באו"ת בכללי מגו עי"ש:

גמ' והא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף. הקשה הרא"ש דהי' יכול להקשות כן אמתניתין. ונראה ליישב דבמתניתין י"ל דמיירי בשטרות העולין בערכאות כגון בספר הערכי דלא חשידי לזייף משא"כ כאן דמיירי דמסרי' ניהליה להמלוה בע"מ:

דף יא:

תוס' ד"ה בגיטי נשים. בירושלמי בעי וכו' עמ"ש המהרש"א לפרש דברי התוס'. ולפענ"ד לא נראה לי שום סברא לחלק כן ועוד קשה דבמתני' מפורש דבזכות וחוב תליא מילתא והאיך שייך שהירושלמי יאמר טעם אחר לכן נלפענ"ד לפרש דברי הירושלמי בע"א דבש"ס שם דף י"ב ע"ב בתוס' ד"ה וכי תימא אי בעי זרק לה גיטא כתבו וז"ל דלא חשיב ליה חובא כיון דאפילו אם לא יקבלנו יכול הרב לפוסלו בענין אחר וכו' ולכאורה תמוה דמאי וכי תימא שייך והאיך יכולים החכמים לומר כך דא"כ תיקשי מאי טעמא הוי בגט נשים חובה משום מזונות הא גם הבעל אי בעי זרק לה גיטא ומפסיד וע"כ צ"ל דשאני גבי עבד דזכות הוא לו שיוציא מת"י רבו לחירות רק שיש ג"כ קצת חוב שפסלו מן התרומה ולזה יכולים לומר כיון דגם רבו יכול לעשות לו חוב זה בע"א אפי' אם לא יקבלנו זה לא חשיב חוב כזה לדחות הזכות גדול שיוצא לחירות שאם לא יקבלנו זה א"א לבוא לידי זכות כזה משא"כ בגט אף דלא חשיב החוב לחובה כ"כ כיון שהבעל יכול ג"כ לעשות לה חוב כזה דאי בעי זריק לה גיטא מ"מ כיון דאין בגט שום צד זכות לא שייך לומר זכין וכ"כ מהרש"ל. היוצא מזה כשיש צד זכות וצד חוב ואפשר לו להאדון לעשות לו חוב זה חשיב זכות גמור ומהני שלא בפניו אבל אם א"א לו להאדון לעשות לו חוב כזה כדדחי התם ואמר שביק ליה וערק אף שיש ג"כ זכות דיציאה לחירות א"א לעשות שלא בפניו משום צד חוב דאית ביה רק דחכמים סברי מ"מ לא חשיב לי' חוב גבי עבד כיון דהרב יכול לעשות לו חוב זה ע"י מכירה לאחר ממילא נשאר הזכות דיציאה לחירות וזה ג"כ כוונת הירושלמי דפריך דבאשה של מוכת שחין שבה ג"כ צד זכות ובעבד של קצין יש בו ג"כ צד חוב ע"י השיחרור ומשני אף דבעבד יש בו ג"כ צד חוב מ"מ כיון דהרב יכול לעשות ג"כ חוב זה שיכול להוציא מת"י ע"י מכירה לאחר לא חשיב חוב זה חוב ונשאר צד זכות דאית ביה דהא יש ג"כ צד זכות בחירות משא"כ באשה נהי דיש לה צד זכות שיוצאת מעיגון כיון דלא מיתדר לה עמו וכשתהיה פנוי' יש לה חירות שתוכל להנשא לבעל אחר כמו שיש צד זכות להעבד היציאה לחירות מ"מ הא יש גם כן צד חוב באשה ההפסד מזונות שבא ע"י הגט וכיון שבאשה א"א לה להבעל לעשות לה חוב זה ע"י אחר כדאמר התם אין האשה נמכרת ע"י אחר ממילא אפילו יש לה צד זכות לא מהני כיון שיש ג"כ צד חוב כמו דלא מהני בעבד אף שיש בו גם כן צד זכות יציאה לחירות מ"מ כשאי אפשר להאדון לעשות לו החוב דהפסד תרומ' א"י להשתחרר שלא מדעתו משום צד חוב שבו ה"נ באשה כיון שאין הבעל יכול לעשות ע"י אחר החוב שיש

בהצד הגירושין לא חשיב הגט זכות מחמת צד החוב דהפסד מזונות דאית ביה בגט כמו בשיחרור אלו לא היה יכול למוכרה לאחר דלא היה יכול ג"כ לשחררו ע"י אחר:

דף יב:

תוס' שאם היה עבד כהן. וא"ת טפי היה לו למינקט לפי שאסרו בשפחה וכו' ואפשר לומר דר"מ ס"ל כת"ק דרשב"ג בכריתות דף כ"ד דמעוכב גט שיחרור אוכל בתרומה ובשפחה ודאי דאסור כמבואר בגיטין דף מ"א לישא שפחה א"י ולהכי נקט טעם זה לאשמועינן דאפילו אם שולח שיחרור להעבד שהוא כבר משוחרר רק שהוא מעוכב גט שיחרור שאסור בשפחה מ"מ אם הוא עבד כהן חוב הוא לו דמפסידו בתרומה ובעבד ישראל המעוכב ג"ש מודה ר"מ כמו שמודה בעבד קטן ישראל כמ"ש התוס' דף י"ג ד"ה עבדים וכו' ורבנן פליגי דבכל עבד זכות הוא לו והא שהשיבו מפני שהוא קנינו אשאר עבדים השיבו ומכ"ש אם נאמר דעבד שמכרו רבו לקנס מכור ומעוכב ג"ש יש לו קנס דאיבעי' להו בגיטין מ"ב שייך התי' דמפני שהוא קנינו אפילו במעוכב ג"ש דהא יכול למכרו לישראל לקנס ויפסלנו מתרומה:

דף יד.

גמרא במאי עסקינן אי לימא בבריא וכו' בקצה"ח סי' רצ"ו הקשה על הא דפסק הר"ן באומר תנו מנה לפלוני אין נותנין רק כשהמנה הוא בעין א"כ קשה לוקי מתניתין בשכ"מ שאמר תנו מנה וע"ז קאמר רב דבעינן ציבורי' ומונחים דהיינו שיהיה המנה בעין וכדעת הר"ן עכ"ל. ולפענ"ד לק"מ דהא ע"כ צ"ל דמלשון ציבורים ומונחים בקרן זויות מוכח דהכוונה הוא שיאמר על דבר מיוחד דוקא דהיינו שיאמר זה דאלת"ה קשה לפי מי שמפורשין התוס' בד"ה אית ספרים דמיירי בפקדון וכשמואה בפקדון ע"כ אין נותנין רק בדאיכ' מנה בעין דבדליכא מנה בעין ודאי דפטורים דאפי' פשע בו המפקי' פטורין היורשין דהא רב ושמואל דאמרי תרווייהו מע"פ אינו גובה מהיורשין ועוד דהא טענינן ליורשים נאנסו כיון שעכ"פ הפקדון נאבד אלא ודאי דאין נותנין רק כשהמנה בעין וא"כ קשה דלמה לו לר"פ להביא הא דאידך דרב דחיישינן למנה קבור נוקי בפשיטות דהא דאמר רב דבעינן ציבורי' משום דבעינן דהפקדון נשאר בעין אלא ע"כ דלשון ציבורי' בקרן זויות מורין דאין נותנין רק שיאמר על ממון מיוחד ואמר מנה זה ולכך היה צריך להביא הא דמנה קבלה ליתן טעם הא דאין נותנין כשלא אמר זה אף שיש מנה בעין ולפ"ז גם קושית הקצה"ח לא קשה דהא א"א לאוקמי במתנה דניהו דבעינן שישאר מנה בעין מ"מ לא בעינן שיאמר זה ורב הצריך שיהיה ציבורי' בקרן זויות דהיינו שיאמר זה כנ"ל. עוד הקשה בקצה"ח דלוקי הש"ס בשכ"מ שאמר תנו מנה ולא צוה מחמת מיתה

ומ"מ תנו דידי' זכי הוא כדמוכח בדף י"ד דתנו בשכ"מ הוי כזכי ולכך בעינן ציבורין וכו'. ולפענ"ד לק"מ דניהו דלמאן דס"ל דבתן בבריא הוי כזכי אף דלא הוציאו מידו לשם כך מ"מ בשכ"מ אף דהולך דידי' זכי הוא מ"מ בעינן דוקא שהוציאו מת"י לשם כך כמ"ש הסמ"ע בסי' קכ"ה ס"ק ל"ד עי"ש:

תוס' ד"ה האומר תנו. וכגון שלא מסרו מיד ליד וכו'. מוכח מדבריהם כאן דבשיחרור כשר באומר טלי שיחרור מע"ג קרקע. וכמש"ל בדף ט' בתוס' ד"ה לא יתנו עי"ש:

תוס' ד"ה והא לא משך תימא מאי פריך והא קיי"ל מצוה לקיים דברי המת. ולפענ"ד נראה לתרץ דהמקשה דייק דע"כ מטעם קנין הוא דקתני יתנו דמשמע מי שהוא בידו או הב"ד יכולי' ליתנו בעצמם להמקבל ובשלמא אם הוא מטעם קנין א"ש דכבר קנהו המקבל ושל המקבל הוא ויכולים ליתנם לידו אבל אם נאמר שהוא מצוה וכו' א"א לב"ד ליתן כלל כיון דאין הדבר נעשה של המקבל כלל רק על היורשין לקיים משום מצוה והב"ד יכולין לכוף היורשין עד שתצא נפשן עד שיקיימו המצוה ויתנו בעצמן וקודם שנותנין היורשין אין הדבר נעשה של המקבל ואם קידש בו אשה אינה מקודשת דאינו שלו קודם שיתנו לו היורשין:

דף יד:

תוס' ד"ה גופא וכו' ועוד אף כשאין הפקדון ביד הנפקד יקנה באודיתא וכו' הקושי' מפורסמת דא"כ אפי' למאי דמוקי במעמד ג' קונה אף בע"כ קשה למה הוצרכו לתקן מעמד ג' יקנה באודיתא ועי' במהרש"א ומהרש"ל. ונראה לפענ"ד דהמשך דברי התוס' הוא כך דמעיקרא הוכיחו ממ"ד דמעמד ג' הוא דוקא בפקדון דל"ל מעמד ג' יאמר לו זכה ואח"כ כתבו ועוד דאף כשאין הפקדון בעין וכו' מ"מ יקנה באודיתא פי' דמ"מ קשה למ"ד דמעמד ג' הוא אפי' במלוה קשה למה להו לאתקוני כלל מעמד ג' במלוה ליקני באודיתא ובסמוך יבואר דע"כ א"א להקשות הקושי' דיקנה באודיתא רק ממלוה ולא מפקדון ובזה א"ש דברי התוס' דהקושי' דאודית' אינו קשה רק אם נאמר דמעמד ג' הוא דוקא ברצון הלוה ואז קשה שפיר ל"ל מעמד ג' יקנה באודיתא דאי משום שהמלוה הנותן לא יהיה יכול לחזור בו הא יכול להקנות באודיתא אבל אי נאמר דמעמד ג' הוא בע"כ לא קשה כלל דצריכין מעמד ג' נגד הלוה שלא יהי' יכול לומר לזה לאו בע"ד דידי את דנגד זה לא מהני הודאות המלוה דאין הודאתו מהני לחוב לאחרים דהיינו לחייב הלוה כיון שהלוה לא נשתעבד נגדו וכ"כ הש"ך בח"מ סי' ס' ס"ק ל"ב דלא מהני אודיתא בחוב לענין שלא יהי' הלוה יכול לומר לאו בע"ד דידי את רק כתיבה ומסירה עי"ש ומש"ה הוצרכו לתקן מעמד ג'. משא"כ אם נאמר דמעמד ג' הוא דוקא ברצון הלוה ודאי קשה

דנגד הנותן ודאי מהני אודיתא שא"י לחזור בו ולענין שלא יהיה הלוה יכול לחזור בו ג"כ מהני אם הלוה הי' נתרצה בשעת מעשה כמבואר בח"מ סי' קכ"ו סעיף ח' דמועיל כשהוא בתורת הודאה דאי' ללוה גבי מנה ואף דשם איירי בקנין הא כתב שם הש"ך ס"ק ל"ג דל"צ קנין רק משום השטאה ובמעמד ג' אף בלא קנין לא שייך השטאה כמבואר בסמ"ע בח"מ שם סיק ל"ו ומטעם דלמה ישטה בהמקבל שלא ידע וכו' עי"ש בסמ"ע. וא"ל דאכתי אם נאמר דמעמד ג' קונה אפילו בע"כ מ"מ למ"ד בפקדון דוקא ולא במלוה קשה דלמה לי תקנה במעמד ג' הא החוב שיש על הנפקד אם נגנב או נאבד לא מצי להקנות דדמי למלוה רק הפקדון גופי' יכול להקנות שלא יהיה המלוה יכול לחזור בו ולענין זה הא מהני אודיתא וא"כ קשה דל"ל לתקן מעמד ג' דזה אינו קושי' די"ל דגם בפקדון לענין חיוב השבה יכול הנפקד לומר לאו בע"ד דידי' את והוצרכו לתקן מעמד ג' כדי שהי' המקבל יכול לתבוע להנפקד כמו המפקיד ולא יהיה הנפקד יכול לומר לאו בע"ד דידי' את נגד המקבל. ועוד נראה דבלא"ה לא קשה דהא ודאי דאודיתא לא מהני היכא דחב לאחרים כמבואר בח"מ סי' ס' סעיף ה' וירא המקבל דשמא חב לאחרים הוא משא"כ מעמד ג' הוא קנין דאז אין הבע"ח טורף מטלטלין שנמכרו בקנין דאין הבע"ח טורף מטלטלין המשועבדי' וע"כ צ"ל דס"ל להתוס' כהש"ך בסי' צ"ט ס"ק וי"ו דמהני הודאה בשטר הואיל דלא שייך חזקה בשטרות כל מה שת"י הוא שלו וכן כתבו התוס' ביבמות קט"ז ד"ה אותיות ומכ"ש במלוה ע"פ דהוי כלא הוחזק מקודם דנאמן כמבואר בח"מ סי' מ"ז דדוקא כשהוחזק בב"ד אינו נאמן אבל בפקדון ודאי דיש לחוש אולי יש שם עידי ראה ביד הנפקד ויודעין שהוא של המפקיד ודאי דלא מהני הודאתו דהא בב"מ דף ע' בעינן דוקא דהבא פריכא משום חשש זה:

תוס' ד"ה לדבר שאינו בעולם ור"נ הוי איפכא מדר"ה וכו'. עפ"י שהקשה להרי"ף דפוסק כר"נ דהמזכה לעובר קונה ולדשלב"ל עדיף דאפי' לרבנן קונה אם כן אמאי הוי מעמד ג' כהלכתא בלא טעמא עי"ש ולק"מ דהא בלא"ה יש לתמוה על דברי תוס' שכתבו דלר"נ קונה לדשלב"ל דהא לאחר שאתגייר הוי לדבר שלא בא לעולם וס"ל דרבנן דלא קנה וע"כ צ"ל דהוא מטעם שכתב הרשב"א במסכת קידושין דף ס"ב דדוקא לעובר דממילא קא רבי קני משא"כ דבר שמחוסר מעשה וכו'. ולפ"ז לא קשה כלל דהא אף ר"נ מודה דהמזכה לנולד שאינו עובר דלא קנה וע"כ הוא מטעם דמחוסר מעשה כמו לאחר שאתגייר והתוס' לא כתבו דסברת רב הונא הפוכה מדר"נ רק בפירות דקל דממילא קא רבי דדמי לעובר דממילא קא רבי ואינו מחוסר מעשה ובזה סברת ר"ה הפוכה מסברת דר"נ דר"ה ס"ל דלדבר שלא בא לעולם גרע מדשלב"ל לענין קנין בדבר שממילא קא רבי

ור"נ ס"ל להיפוך אבל בדבר דלאו ממילא קא רבי לכ"ע לא קנה לרבנן בין דבר שלא בא לעולם בין לדבר שלא בא לעולם ומש"ה הוצרכו לומר דמעמד שלשה הוי הלכתא בלא טעמא כיון דאפי' לר"נ תקשה מהקנה לנולדים שלא הי' עוברים בשעת הלואה:

ברש"י ד"ה מ"ט כו' במלוה קנה וכו' עי' פ"י שהקשה דהא בפקדון נמי קשה דאי מטעם תנו כזכי וכו' והאריך ולק"מ דהכא כתב הרשב"א בסוגיא זו טעמא דאמימר הוא משום דהוי כאלו התנה דלב ב"ד מתנה והא דמקשה מהקנה לנולדים היינו משום דכל תנאי שאפילו היה הלוה מתנה בכך לא מהני ודאי דלא הי' מתקנין חכמים כיון דאפילו התנה בטל א"כ אף אי לב ב"ד מתנה לא יועיל עכ"ל עי"ש. ובזה א"ש דברי רש"י דבשלמא בפקדון כיון דבר הקנאה הוא שייך לומר דעשו ב"ד קנין משא"כ במלוה דהוי כדשלב"ל ואינו ברשותו ולא מהני ביה קנין מקשה שפיר:

סליק פרק המביא גט קמא

פרק ב - המביא גט תניינא

דף טו.

תוס' ד"ה המביא כו' דאיצטרך וכו' דס"ד ליתכשר טפי מכתב סופר ועד וכו'. ועי' פ"י שהקשה באמת למ"ד כתב סופר ועד כשר אמאי פסול בפנ"ח חציו וכו' עי"ש. ולפענ"ד לא קשה מידי דכיון דלא מיתכשר האי גיטא כשאומר בפנ"כ כולו ובפנ"ח חציו רק משום דאתקיים כתיבת הסופר ועד והוי כנתקיים חתימת שני עדים דאם כתיבת הסופר הוי ממש כשני עדים א"כ כיון דאמירת השליח בפנ"כ לקיומא גיטא קאתי דצריך לקיים חתימת שני עדים ומקיים הסופר בכדי שיהיה הקיום קיום שני עדים דכתיבת הסופר הוא במקום חתימת העד א"כ הדר אתי לאיחלופי דדוקא כשאומר בפנ"ח כולו ושוב א"צ אמירת בפנ"כ לקיום ואם כן איכא הכירא כשאומרו דלא ליתי לאיחלופי אבל כשיש צורך באמירת בפנ"כ לקיום ליכא הכירא ואתי לאיחלופי ולפ"ז לא קשה מה שהקשה הפ"י לקמן בהא דמקשי הש"ס לקמן השתא אחד אומר וכו' והקשה דהא באחד אומר הטעם משום איחלופי משא"כ בפנ"ח חציו אין שייך בו טעם איחלופי וכו' עי"ש ולפי מ"ש לא קשה מידי דהא לא איצטרך בפנ"ח חציו רק משום כתב סופר ועד כמ"ש התוס' ולמ"ד כתב ס"ו כשר ע"כ הפסול באמת הוא מטעם איחלופי וכמש"ל ושפיר מקשי הגמרא:

תוס' ד"ה מי איכא מידי וכו' תימא מה עלה על דעתו של רבא וכו'. ולפענ"ד נראה לתרץ וליישב שיטת רש"י דיש לחוש דילמא יבואו שנים ויכחישו ויאמרו שאין זה חתימת יד

העד השני ואלו הי' אומר השליח בעצמו היו השנים נאמני' להכחישו ועכשיו כשבאו שנים על חתימת העד השני אף אם יבואו שנים ויכחישו יהיה לו דין תרי ותרי ונ"מ דאם ניסת לא תצא וידונו הב"ד ע"פ עדותן של אלו ובאמת כיון שצריך בעדותן של השני לעדות השליח דהיינו במקום הכחשה נפסל כל העדות משום נפיק נכי ריבעא דממונא וכן בסנהדרין דף ח' חיישינן להכחשת עדים ורב אשי לא חייש לומר דאתי לאיחלופי מחמת שיראו שהב"ד מקבלין אותן בתורת שנים כיון דהכחשה לא שכיח:

בא"ד ורב אשי פריך ולכאורה דבריהם משוללים בהבנה דמה ענין בפנ"ח לידעינו. ונראה בכוונת דבריה' כיון דעיקר החשש הוא מטעם איחלופי וכיון דאם א' אומר בפנ"ח דיוצא הכל על פי ע"א אפ"ה לא חיישינן לאיחלופי מחמת הכירא דבפנ"כ מכ"ש דלא חיישינן לאיחלופי מחמת נכי ריבעא דממונא מחמת הכירא דבפנ"כ ולא אתי לאיחלופי:

דף טו:

תוס' ד"ה ר"א אפי' אם אמר אני הוא עד שני וכו' וא"ת ומי איכא מידי וכו' ותי' בירושלמי משום דנר' כנוגע בעדותו וכו' עי"ש ולפענד"נ דלכאור' פסול מדינא שיהי' העד החתום השליח דהא מבואר בהרמב"ם והראב"ד פ"ו מהל' גירושין דאף דבש"ק צריך עדים שהוא ש"ק מ"מ בש"ה אין צריך עדים שהוא השליח דגיטו מוכיח עליו וכו' עי"ש. וכן הרא"ש פ"ק כתב הטעם דהא דנאמן על שליחות משום דכיון דהימנוהו על אמירת בפנ"כ מהימנינן לי' ג"כ על השליחות וכו' עי"ש וע"כ צ"ל דמדאוריית' מהימן על השליחות והיינו ע"כ דהוא מטעם שכתב הר"ן פ' המגרש דע"ח הן הן ע"מ דכיון שיש ע"ח ומסתמא מסרו ליד הבעל וכיון שרואין אותה בידו הרי אנן סהדי שהבעל מסרו ליד השליח והימנוהו שיהי' לגירושין וגם מן הסתם אמרינן דתפיסתו מוכחת עליו שהוא לגירושין כמ"ש הר"ן בסוגיא דשליש וה"ה בש"ה ג"כ מהאי טעמא א"צ עדים דכשיש קיום של שני ע"ח על הגט דאז הוויין הע"ח עדים על השליחות. ולפ"ז נראה ברור דאם השליח הוא בעצמו ע"א מע"ח שפסול מטעם דשליח אינו מצטרף עם ע"א המעיד בשליחות כמבוא' באה"ע סי' קמ"א סעיף ט' דבשלמא אם יש שני עידי קיום על חתימתם לא קשה דיופסל כשאח' מהחתומים הוא שליח מהאי טעמא דאין השליח נאמן בעצמו על השליחות ובאמת מבואר בש"ע דנאמן ז"א דבודאי היכא דאיכא עידי קיום ואינו ידוע אם העד החתום הוא שליח אי לא רק שהוא בעצמו אומר אני הוא עד שני מהימן מחמת מגו דאי בעי שתיק ולא אמר כלום והי' מסרו לה בינו לבינה ואחר כך היתה האשה מקיימתן והאשה היתה מקבלתו כיון דבלא אמירתו אינו ידוע אם הוא עד השני מהימן בלא אמירתו כמ"ש הר"ן בפ' המגרש דתפיסתו מוכחת משא"כ היכא

דליכא עידי קיום אינו נאמן במיגו דאי בעי הי' אומר בפנ"כ ובפנ"ח ולא הי' אומר אני הוא עד שני וזה אינו כיון דאפילו אם אומר בפ"נ ובפנ"ח נמי לא מהימן אלא מכח תקנת חכמים מש"ה אינו נאמן כאן דבעינן או כולו בקיום הגט דהיינו היכא דאיכא עידי קיום ואומר שהוא עד שני דמהימן במגו דלא הי' אומר כלום או כולו בתקנ"ח היכא שאמר בפנ"כ. משא"כ היכא דליכא עידי קיום ואמר אני הוא עד שני דלא מהימן אלא מכח מיגו דהי' אומר בפנ"כ ומכח תקנ"ח דלא הוי כולו בתקנ"ח ולא עשו חז"ל תקנתן בכה"ג במקום שצריך מגו בצרוף התקנה כיון דאינו נאמן אלא במיגו דהיה נאמן בתקנ"ח וזה תירוצו של ר"א או כולו בקיום הגט או כולו בתקנ"ח משא"כ כשאינו נאמן רק במיגו דהיה נאמן בתקנ"ח לא מהני. ואפשר לומר שזה הוא תי' של הירושלמי משום דנראה כנוגע בעדותו דהיינו על השליחות דליכא למימר דהטעם של הירושלמי הוא מצד קיום דחיישי' דילמא משקר דהא בשטרות באופן זה היכא דאמר אחד זה כת"י והוא והאחר מעידין על חתימת השני אינו פסול אלא מטעם דהו"ל נכי ריבעא דממונא ומטעם גזירת הכתוב הא בלא"ה לא היה פסול ולפי' הירושלמי הנ"ל קשה הא הו"ל נוגע ואם כן בלא"ה פסול אלא ודאי דטעם הירושלמי הוא כמו שכתבתי דנראה כנוגע דהיינו על השליחות דא"נ על עצמו שהוא שליח כנ"ל. אחר כך מצאתי שהקשה הרשב"א בחי' על הירושלמי מהא דכתובות גבי שנים החתומים על השטר ומת א' מהן לכתוב חתימת ידייהו אחספא והוא וע"א מעידין על חתימת השני ואמאי הא הו"ל נוגע ודוחק לומר הואיל ועוד אחר וכו' עי"ש. ולפי הנ"ל לק"מ דודאי הטעם של הירושלמי לא הוי אלא משום דהו"ל נוגע אשליחות כנ"ל. ועי' בקצה"ח סי' מ"ו ס"ק י"א שכתב בישוב קושיות התוס' דהוא מטעם שכתב הרי"ף בפ"ד אחין דהיכא דאיכא לשטרא תחת יד סהדי לא אמרי' דנעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד ומש"ה פסול באומר אני הוא עד שני דהא אמרו בש"ס דמהאי טעמא ע"א נאמן לומר בפנ"כ משום דהו"ל כמי שנחקרה וממילא פסול עי"ש. והוא תמוה מאוד מכמה אנפי' חדא שכיון שנעשה ש"ה כבר נמסר ליד הבעל ויצא מת"י העדים ליד הבעל ומיד הבעל בא ליד העד לפקדון. ועוד דמה"ת לא ימסור ליד האשה בתורת שליחות וכשיבוא הבעל ויערער כבר הוא ת"י האשה דאטו העד אסור לו למסור השטר ליד הבע"ד קודם שנתקיים דמסירה ליד האשה הוא כמו ליד הבע"ד דמי. גם מ"ש שהעד הב' א"צ קיום כיון שכבר יצא מת"י הוא תמוה כיון שלא יצא מידו ליד הבע"ד רק ליד העד כשלא יצא מידו דמי. ובספרי על ח"מ הארכתי בזה בסתירת דבריו:

דף יז.

תוס' ד"ה מפני מה תקנו זמן וא"ת בשיחרור למה תיקנו זמן וכו'. וביבמות דף ל"א בתוס' ד"ה והא כתבו דזמן בשיחרור איתקן להתירו בבת חורין וכו' עי"ש ומשמע דהיינו דשמא יקדש בת חורין ואמרו דלא תפסי בה קידושין שהי' עבד באותו פעם כשקידש:

בא"ד פעמים שיהי' מוכר עבדו וכו'. לכאורה קשה הא דב"מ דף י"ט דאמר התם גבי שיחרור דכי אתי למיטרף אמרינן לי' אייתי ראי' וכו' עי"ש הא מ"מ יש לחוש שימכור העבד עצמו לאחרים והעבד מוחזק בעצמו ולא יכול לומר לו אייתי ראי' אפילו בב"ד דהב"ד לא יוציאוהו העבד מחזקת עצמו דלעולם אזלינן בספק בתר המוחזק אח"כ מצאתי בשיטה שהקשה זה עי"ש ולא קשה מידי דשם כיון דנפל קלא אית לי' דנפל ולא אהדרוהו לי' רבנן רק להשתחרר מהיום הוא דאהדרוהו לי' דבשעה שהי' נפל לאו ראי' הוא כלל על שיחרור כיון שהיה מונח באשפה ומהאי יומא הוא דאישתחרור ליה ואפי' דין ספק ליכא על העבד דגט ושיחרור הנמצאים באשפה מידי חששא אית בי'. אך קשה על דברי התוס' דשיחרור בכתב ידו אמאי פסול הא פסולו דכת"י כתבו התוס' דף ג' דהוי כאין בו זמן וכת"י ודאי דלא מועיל לו להעבד להוציא עצמו מרבו שני שמכרו לו דכתב כהודאה בעלמא הוא דלא מהני בחב לאחרים דאלת"ה לא שבקת חיי לענין מכירת עבד דלעולם הראשון יתן לו כת"י לקלקל מכירת בראשון ואפשר דבאמת כת"י אינו פוסל בשיחרור. וכאן לא שייך תי' התוס' בדף ג' בד"ה כתב בכת"י שכתבו דפסלוהו דהשתא בדין לא תטרוף וכו' דכאן בשיחרור אף שפסלוהו ודאי דאחר נתינה א"י למוכרו לרבו שני:

תוס' ד"ה ר"ל אמר משום פירות. וא"ת גט מאוחר יפסול מהאי טעמא וכו'. כל המפרשים תמהו בזה דהא גם לר"י יש לפסול משום חיפוי דאם זינתה תוציא גיטה ותראה שהוא מאוחר ותאמר קודם זנות נתגרשתי. ולפענ"ד נראה דלר"י יש לומר דמאוחר באמת פסול לגרש בו קודם הזמן הכתוב ומ"מ לא קשה ממתניתין מקושר שכתבו עדים מתוכו שהביא התוס' דשם במתניתין רק בהכשירא דשטר קמיירי דפשוט שכתבו עדיו מאחוריו פסול לעולם וכשהלוה או הבעל אמר כתבו ותנו יכולין לכתוב אחר כיון שהראשון נפסל משא"כ במקושר שכתבו עדים מתוכו כשר דהא כתבו התוס' שם בב"ב דבמקושר שעדים מתוכו דינו כפשוט דשנה מונין לו שנה רק דמתניתין איירי שם שהעדי' טעו ומנו שנתיים כמו במקושר כמ"ש התוס' שם בד"ה מקושר שכתבו עדיו מתוכו עי"ש ולפ"ז א"ש לר"י דהנה לר"י דס"ל משום ב"א נהי דודאי דאסורין ליתן הגט להאשה כשאמר להם הבעל תנו כשכתבו מקושר שעדיו מתוכו קודם שהגיע הזמן

משום הטעם דמקודם שהגיע הזמן דינו ממש כגט שאין בו זמן שיכול לבוא לידי חיפוי מ"מ כשהגיע הזמן ודאי דיכולין ליתן דשוב אי אפשר לבא לידי חיפוי דאם תוציא גיטה אחר שהגיע הזמן אין לה ראי' שנתגרשה קודם רק מהזמן הכתוב בו ועב"ש סי' קל"ב ס"ק א' שכתב דאפי' אם הבעל נותן לידה אחר שהגיע הזמן דכשר ועי"ש בחידושי דיש לפקפק בזה אמנם כשהעדי' אינן מוציאין מידם ודאי דהגט כשר וא"כ בכתבו ותנו ודאי דאסורין העדים לכתוב אחר כיון שעשו העדי' שליחותן דלאו חספא הוא דהא כשר לגרש בו כשיגיע הזמן. והא דמקשה הש"ס שם משובר ע"כ קושית הש"ס הוא כך דהאיך רשאין העדים ליתנו להמלוה דהא הלוה לא ידע מזה שהעדים עשו השטר מאוחר ולא מסרוהו להמלוה עד הזמן ויסבור שעשו כדין ויפרע ויקבל שובר עי"ש ולפ"ז לא היה יכול תוס' להקשות על ר"י אבל על ר"ל מקשה שפיר דלר"ל כשהוא מאוחר נפסל לעולם אפילו לגרש בו בזמן הנכתב בגט משום הפסד פירות דמיום החתימה וא"כ לדידי' ודאי קשה מהא דב"ב במקושר שכתבו עדיו מתוכו. ולדעת הראב"ד דס"ל דבמאוחר מדינא מפסיד פירות עד הזמן גם לר"ל לא קשה וכן לא קשה על ר' יוחנן מהברייתא שמביאין הרשב"א והר"ן דמוכח מיני' דמאוחר כשר בגט עי"ש די"ל דהברייתי' לא חשיב רק השטר שנפסל מחמת הכתיבה לעולם כגון שטר מוקדם או פרוזבול מאוחר דנפסל אפילו אם יתנוהו בזמנו דאתי להכשיר שט"ח שנכתב אחר כתיבת הפרוזבול משא"כ גט מאוחר דלא נפסל לעולם רק שצריכין ליתנו בזמנו:

עוד נראה לתרץ דברי הראב"ד דמכשיר גט מאוחר ודברי התוס' במה שלא הקשו מגט מאוחר לר"י דודאי כ"ע מודים דכשנכתב מאוחר דהוי כתנאי שלא יחול הגט עד הזמן דודאי שטר מתנה שכתב שנתן הקרקע לו בשנה זו שהוא מאוחר ליום הכתיבה שאין המתנה חל עד הזמן רק שהראב"ד סובר דמ"מ ראוי לגרש בו מעכשיו כשאומר בשעת נתינה שמבטל התנאי ומגרש מעכשיו דהא אפי' בתנאי שנכתב בגוף הגט כתב הב"ש בסי' קמ"ז סעיף ג' דאף שלא מחקו להתנאי וביטל התנאי בפה דמהני ועמ"ש בחידושי שם דמדברי התוס' דהכא הוי סתירה לדבריו אמנם מ"מ בכה"ג כשהתנאי רק בזמן דל"ד לגמרי לתנאי ס"ל להראב"ד דיכול לגרשה מעכשיו כשמבטל בע"פ. ולפ"ז א"ש לר"י דודאי כשתביא גיטה לב"ד והוא מאוחר אף הראב"ד מודה דאפי' לענין זנות צריכה האשה לברר בעדים שאמר לה בשעת נתינה הא גיטך והרי את מותרת שיהא המשמעות מעכשיו ולא הזכיר לה איחור הזמן וכ"כ הראב"ד בפי' וז"ל כדקיימה בב"ד בגיטה או שנתנו לה בפני עדי' ולא הזכיר איחור הזמן וכוונתו כמ"ש ומ"ש כדקיימ' בגיטה כוונתו כשעומדת בב"ד אחר שהגיע הזמן הכתוב בגט שכבר נתבררו הגירושין וקמ"ל

דלא נפסל מחמת האיחור והתוס' כאן בתירוצם חולקין ע"ז וחידשו דא"י לבטל הזמן הכתוב בגט וא"י לגרשה מעכשיו כלל וכיון שאינה ראוי לגרשה בגט זה מעכשיו כדין אינו מפסיד פירות והראב"ד חולק ע"ז וס"ל דיכול לגרשה מעכשיו כשירצ' וכיון דראוי לגרש בו מעכשיו ממילא ראוי שיפסיד פירות ולכך הוצרך להטעם דמחלה עד אותו הזמן כשמגרשה מעכשיו בגט זה אבל כשלא אמר מעכשיו ודאי דמדינא היתה מפסדת פירות עד אותו הזמן כיון שהתנאי כתוב בגט:

דף יז:

תוס' ד"ה זנות לא שכיח ויותר יש לחוש שמא תזנה וכו'. הכל תמהו בדברי התוס' דהא בכאן ג"כ החשש הוא שמא זינתה קודם הגט. ולפענ"ד נראה לתרץ דהא בלא"ה יש לדקדק בהא דקאמר הש"ס החשש משום ב"א וכן הרשב"א והר"ן כתבו דזנות לא שכיח היינו דב"א ולכאורה קשה אפילו בלא חיפוי דבעל והיינו כשאינה בת אחותו יש לחוש לשמא זינתה וכשתוציא הגט בלא זמן תפטור עצמה מקטלא אפילו אם הבעל אומר שאח"כ נתגרשה לא יהי' מהימן. וע"כ צ"ל דמשום החשש זה לא עשו תקנה דלא חשו לזה שמא זינתה אותה האשה שמגרשה בגט זה שאין בו זמן דלא חשו לחיפוי הבא ממילא בזנות דלא שכיח ולא חשו רק דלא יחפה בכוונה דכל אשה שתזנה שהיא קרובת הבעל ויצטרך לגרשה ויכתוב לה בכוון גט לחפות בשקר ולזה תיקנו שלא יחפו בשקר בכוון ולזה כתבו התוס' שפיר דבגט דהחשש הוא שאם אשה אחת תזנה ואז יתן לה הבעל קרובה גט בלא זמן וזהו כוונת התוס' במה שכתבו דיותר יש לחוש לשמא תזנה היינו שיתן גט בכוון להאשה שתזנה באיזה פעם משא"כ בכתובות דהחשש הוא רק על אותה אשה שישא אותה הבעל באחד משאר הימים לשמא זינתה אותה האשה דליחוש שמא הבעל ישא אותה בכוון לא שייך כאן וע"כ אין החשש רק שמא זינתה אותה אשה שרוצה לישא אותה באחד משאר ימים וזה החשש רחוק וגם אפי' יהיה הדבר זה הי' הדבר שלא בכוונת איסור משא"כ בגט יהי' בכוונה. ובסמוך אבאר עוד פי' אחר בפירוש דברי התוס' הנ"ל:

תוס' ד"ה עד שעת נתינה. אבל קשה לר"י מהא דאמר בב"מ וכו'. ולפענ"ד נראה לתרץ דברי רש"י בשני דרכים דגם דעת רש"י הוא כדעת התוס' דמשום האשה א"צ לתקן זמן כי תוכל לילך לב"ד רק שהוצרך רש"י לומר הא דכי אתי למיטרף א"ל אייתי ראי' דהי' קשה לי' לרש"י לפי שיטתו בדברי תוס' קושיא עצומה והוא דלפ"ד התוס' שתירצו דלא הוצרכו לתקן זמן משום הפסד האשה כיון שיכולה לילך לב"ד קשה דמ"מ הי' צריכין לתקן זמן בשביל לקוחות דהא הר"ן כתב דהא דאמרינן חזקה דביום שנכתב נמסר הוא

משום דלא מקדים אינש פרעניות ובודאי ביום שנכתב נמסר וגם כתב הר"ן בהא דר"ל דאמר משום פרות היינו דחיישינן לשמא יתעכב בין כתיבה לנתינה דשמא יראה קמה לקצור וכו' עיי"ש בהר"ן וברשב"א ולפ"ז קשה דמ"מ לימא ר"י כר"ל משום פרות דניהו דס"ל עד שעת נתינה וא"צ לתקן בשביל האשה מ"מ צריכין לתקן זמן בשביל לקוחות דשמא יתעכב בין כתיבה לנתינה ואז תביא האשה ע"ח לבד באיזה יום נחתם ונאמר חזקה דביום שנכתב נמסר דמה לו אם כתב זמן בשטר ונמסר השטר לבעל או שמעידין בע"פ הזמן שחתמו ומסרו להבעל ותטרוף הלקוחות מיום החתימה שלא כדין משא"כ כשיהי' זמן בגט אז הע"מ יוציאו קול כשיראו החתימה קודם לזמן המסיר' משא"כ כשאין בו זמן לא יוציאו קול כמ"ש תוס' בדף י"ח בד"ה הנהו קלא אית להו עי"ש והוצרך זמן משום הפסד לקוחות וא"כ הדרא קושית הש"ס לדוכתא ור"י מ"ט לא אמר כר"ל אך לשיטת התוס' יש ליישב קושיא הנ"ל דלדידהו י"ל דהא דחזקה דביום שנכתב נמסר לאו משום טעמא דלא מקדים הוא רק מהטעם שכתבו דכל גט שלא נמסר ביום הכתיבה כשיש בו זמן קלא אית ליה והא מדלית לי' קלא ודאי ביום שנכתב נמסר משא"כ כשאין בו זמן דאז ליכא קלא כשלא נכתב ביום שנמסר. ולפ"ז לא הי' צריכין לתקן זמן בשביל לקוחות דאף כשלא יהי' זמן לא תוכל לטרוף בע"ח כי כשלא יהי' זמן לא נימא כלל החזקה דביום שנכתב נמסר. זה נראה ליישב לשיטת תוס' משא"כ רש"י סובר כשיטת הר"ן דהחזקה דביום שנכתב נמסר הוא מטעם דלא מקדים וא"כ קשי' לי' קושיא הנ"ל ולכך הוצרך רש"י לתרץ קושיא זו ומתרץ בהא שכתב דכי אתי למיטרף דהנה הרשב"א והר"ן הקשו בדברי ר"ל דחש לשמא יתעכב בין כתיב' לנתינ' הא לא מקדים ותירץ בדוחק עי"ש אמנם תמה אני על הרשב"א והר"ן שנדו מדרך הפשוט דודאי יש לחוש לשמא יתעכב בין כתיבה לנתינ' כגון ששלחו ע"י שליח או שישלשו ביד שליש על תנאי דבזה לא שייך לא מקדים וא"ל דשליח קלא אית ליה אפי' בלא זמן כמ"ש הטור דיש קול לביאת השליח דז"א דניהו דיש קול ליום המסירה משא"כ יום החתימ' ודאי דאין לו קול אף ע"י שליח ולר"ל ההפסד לאשה מיום החתימה וא"ש קושית הר"ן והרשב"א הנ"ל דשפיר חושש ר"ל לשמא יתעכב כנ"ל וזה דעת רש"י וכן מיסתבר דלא חיישינן כלל לעכוב רק בגט הנשלח והמושלש דהא מקשינן בש"ס מכתבי' ואותבי' בכיסתא ומשני דלא מקדים והדר מקשינן מגט הנשלח והשתא כתב רש"י שפיר כי אתי' למיטרף וכו' וכוונת רש"י ליישב קושיא הנ"ל והיינו דניהו דמשום דידה א"צ לתקן זמן לר"י דס"ל עד שעת נתינה מטעם שכתבו התוס' מ"מ הא צריכין לתקן זמן משום לקוחות כנ"ל וע"ז כתב רש"י דזמן הגט לא מהני לתקן חשש זה דכי אתי למיטרף וכו' פי' דאפילו בלא

זמן ליכא חשש זה דהא ליכא למיחש לשמא יתעכב רק בגט הנשלח וכמ"ש לעיל וגט הנשלח קלא אית לי' אף בלא זמן וכמ"ש הטור דיש קול לביאת השליח בלא זמן וכיון שידעו שהוא גט הנשלח ממילא ידעו ג"כ שלא ניתן ביום הכתיבה יאמרו ליה הלקוחות אייתי ראיה וא"צ לתקן זמן משום פירות. ולפ"ז הי' אפשר ליישב ג"כ קושית תוספ' בד"ה משום ב"א שהקשו דנוקי אחזקת א"א די"ל דעיקר החשש דב"א הי' כחששת ר"ל דשמא יתעכב בין כתיבה לנתינה דיחפה עליה שתביאה ע"ח לב"ד ומחמת חזקה דביום שנכתב נמסר משום דלא מקדים לא קטלינין לה. ודעת לנבון נקל לזה ליישב קושית תוס' ד"ה הנהו קלא אית להו אך כיון שהראשונים לא הלכו בדרך זה וס"ל דלא קטלינן לי' מספיקא לכן לא דרכתי דרך זה:

עוד נראה לי ליישב דעת רש"י ולתרץ קושית תוס' מב"מ דף י"ט דבלא"ה צריך להבין שם דהא קשה לכאורה בהא שכתבו התוס' דיחזיר היינו שמגרשה עכשיו בע"מ הא יש לפוסלו משום ב"א לר"י וע"כ צ"ל דהמקשה הוי ידע דבנפל קלא אית לי' לידע יום המסירה רק שהמקשה סבר דהלקוחות יטעו לומר מדאהדרוהו רבנן וכו' משא"כ חששא דב"א לב"ד מסר ולב"ד טועין לא חיישי' ומשני דאף הלקוחות לא יטעו. ולפ"ז לא קשה ג"כ קושי' התוס' על רש"י די"ל דרש"י סובר דהא דאמרי' דחזקה דביום שנכתב נמסר הוא דוקא לר"י דס"ל משום ב"א דשם אליבא דר"י קאי ומוקדם פסול לדבריו ובעל אינו חשוד לקלקלה ולכך אמרי' דודאי דביום שנכתב נמסר ומכ"ש בנפל דיאמרו הלקוחות מדאהדרוהו רבנן ודאי קים להו לרבנן דליכא בי' פסול מוקדם דהא מוקדם פסול משום ב"א משא"כ הכא בגיטין דמקשה ור"י מ"ט לא אמר כר"ל והיינו דליכא חשש משום ב"א כלל והזמן כותבין משום טובת האשה ושוב ליכא חזקה דביום שנכתב נמסר כיון דליכא פסול במוקדם שבין כתיבה לנתינה דהא ב"א לית להו ואי משום לקוחות יאמרו לי' אייתי ראי':

בא"ד וא"ת לר"י האיך כותבין גט לאיש וכו' לכאורה תמוהין דבריהם דהא זה קושי' הש"ס גבי כתבי' ואותבי' בכיסתא ומשני משום דלא מקדים. גם מה שהקשה תוס' מנכתב ביום הוא תמוה דהא בע"מ ליכא קול מצומצם כמ"ש המהרש"א ומ"ש המהרש"א בזה הוא דחוק גם קושיא אחרונה שהקשו משמא תחפה ותירוצם הוא קושית הש"ס ממש בהא דכתבי' ואותבי' בכיסתא ותירץ הש"ס ממש עי"ש. ולכן נלפענ"ד לפר' כוונת התוס' דסברי כשיט' הרשב"א והר"ן בהא דר"ל חש משום פירות דהיינו שיתעכב בין כתיבה לנתינה דאף דלא מקדים מ"מ חיישינן לענין פירות שמא יתאחר משום שיראה קמה לקצור וכו' ולזה מקשה התוס' שפיר כיון דע"כ יש חששא שיתעכב בין

כתיבה לנתינה לענין פירות א"כ אמאי כותבין גט לאיש הא יש חששא לענין פירות ולענין לקוחות שיתאחר מחמת שיראה קמה לקצור וכו' דיותר יש לחוש להפסד לקוחות מהפסידא דידה דחייש ר"ל ומתרצי דע"י ע"מ יש קול ויאמרו לה אייתי ראי' משא"כ ר"ל חש שפיר משום פסידא דידה ולא היה התוס' יכולים להקשות תיכף על תירוצם שתירצו דע"י ע"מ יש קול והיינו קול שאינו מצומצם כמ"ש המהרש"א דאכתי ניחוש שמא יתאחר מחששא דב"א דהנה הרשב"א כתב דע"י ע"מ יש קול גמור לידע ממש יום המסירה אך דברי הרשב"א לכאורה נראה שהן סותרין דבד"ה ור"ל מ"ט לא אמר וכו' כתב דהמקשה מיחש הוא דחש שמא יתן לה בצינעא עי"ש ולפ"ז הדרא קושי' לדוכתא דאמאי כותבין גט לאיש ואי משום שיהי' קול ע"י ע"מ הא יש לחוש לשמא יתן לה בצינעא וע"כ צ"ל בדעת הרשב"א דס"ל דדוקא באי מפייסא תפייס דאין בדעתו לגרשה כלל יש לחוש שיתן לה בצינעא רק כדי שתראה גיטה בב"ד לפטרה מקטלא ויחזיקנה אח"כ לאשה משא"כ אחר שמשני הש"ס דלהא לא חיישי' וע"כ כשכותב גט גומר בדעתו לגרשה וכשמגרש בודאי יתן לה בע"מ שלא לקלקלה ואין לחוש כלל לשמא יתן לה בצינעא. ולפ"ז לא רצו התוס' להקשות תיכף משום חששא דב"א דהי' באפשר לתרץ כתירוץ הרשב"א הנ"ל ודלא כמ"ש המהרש"א ולזה כתבו וז"ל ומיהו במשליש וכוונתם דבמשליש הדברים ברורים דליכא למיחש אפילו לב"א דבמשליש ודאי דהקול מצומצם לידע ממנו יום המסיר' כדאמר הש"ס בהדיא בגיטין הבאין ממדנה"י וכמ"ש התוס' עי"ש אבל הקול שיוצא ע"י ע"מ לא הי' ברירא להו עדיין אם הוא כדעת הרשב"א שהקול היוצא ע"י ע"מ הוא ג"כ מצומצם לידע יום המסירה או לא ולכך לא הי' יכולין להקשות מכותבין גט מכח חששא דב"א כנ"ל ולכך הקשה מקודם מנכתב ביום ונחתם בלילה אמאי פסול והא אית לי' קלא וכו' וכוונתם דניהו דנאמר דהקול שיוצא ע"י ע"מ אינו מצומצם לידע יום המסירה ממש רק שהקול הוא שמא נמסר ביום שנכתב מ"מ קשה הא גבי נכתב ביום ונחתם בלילה אין לחוש רק משום שמא זינתה באותו יום שנכתב וכיון דאיכא קלא שלא נמסר ביום שנכתב קטלינן לה בנחתם בלילה ולא אתי לידי חיפוי ואמאי פסול ולזה הוצרכו לתרץ דחיישי' שמא יתן לה בצינעא ואף שבדעתו לגרשה באמת מ"מ חיישי' לנתינה בצינעא ודלא כהרשב"א. ומ"ש התוספות ולהכי לא מצי לשינויי גבי כתביה ואותבי' וכו' כוונתם דאמאי לא משני הש"ס גבי כתבי' ואותבי' בכיסתא דקלא אי לי' כדמשני אגיטין הבאין ממדנה"י וכו' פי' דלישני דע"י ע"מ קלא ממש אי לי' כמו בגיטין הבאין ממדנה"י והיינו לידע יום המסירה וע"כ הא דלא משני לי' הכא הוא מטעם דמ"מ תקשי דניחוש לשמא יתן לה בצינעה. ולפ"ז מקשי בתר הכי

שפיר כיון שהוכיחו מהא דנכתב ביום ונחתם בלילה דאינו פסול רק משום חששא דשמא יתן לו בצינעא אלמא דאיכא למיחוש לנתינה בצינעא אפי' במקום דדעתו לגרשה באמת ולזה מקשין האיך כותבין גט לאיש דניחוש לשמא יתעכב בין כתיבה לנתינה משום שיראה קמה לקצור כמו שחש ר"ל לענין פירות ויבואו לידי חיפוי ע"י נתינה בצינעא ותירצו דמסתמא מיד אחר כתיבה יתן לה וכו' וכוונתם כיון דמן הסתם הוא נותן הגט מיד אחר הכתיבה ושוב אין לחוש דשמא יתעכב משום פירות דהיינו שיראה קמה לקצור ובתוך כך תזנה ויבואו לידי חיפוי זה חשש רחוק הוא לענין זנות דלא שכיח. כנ"ל כוונת דברי התוס':

גמ' כי קאמינא אליבא דרבנן הקשה המהר"מ שי"ף דמנ"ל לר"י דרבנן פליגי על ר"ש וס"ל עד שעת נתינה דילמא מודה לר"ש דמשעת כתיבה אין לבעל פירות והא דפסול נכתב ביום הוא משום ב"א. עוד הקשה דלר"י אמאי לא תני במתניתין נכתב ביום וניתן בלילה דפסול משום ב"א וכן הקשה הרמב"ן. ולפענ"ד נראה לתרץ דנכתב ביום וניתן בלילה ודאי כשר לר"י דהא ע"י ע"מ יש קול שלא נמסר ביום הכתיבה עכ"פ ובנכתב ביום וניתן בלילה אין חשש זנות רק דילמא זינתה ביום הכתיבה וכיון דאיכא קלא שלא נמסר ביום הכתיבה קטלינן לה ולא יבוא לידי חיפוי. ועמ"ש בסמוך בתוס' ד"ה עד שעת נתינה דמה"ט הי' קשה להו דלתכשר בנכתב ביום ונחתם בלילה ותירצו דיש לחוש שמא ימסרנה לה בצינעא וזה שייך גבי נחתם בלילה דמוסרין הגט לבעל דיש לחוש שמא ימסרנה לה בצינעא משא"כ כשבא השאלה לפני החכם בניתן בלילה דהיינו שניתן בעדים מסירה בלילה דאז ליכא חשש שום חיפוי כיון שע"י ע"מ יש קול שלא נמסר ביום הכתיבה וקטלינן לה. ולפי זה שפיר הי' הוכחה לר"י דס"ל לרבנן עד שעת נתינה דאי משעת כתיבה א"כ הדרא קושיא לדוכתי' דנפסול ג"כ בנחתם ביום וניתן בלילה מחשש פירות דכשתביא האשה ניטה לב"ד לגבות פירות וע"י ע"מ יש קול שלא נמסר ביום הכתיבה ויסברו הב"ד שנתעכב הרבה יותר מכמה ימים ונפסול הגט משום מוקדם ומשום חיפוי לר"י ובגט שהוא פסול אין הבעל מפסיד פירות משעת חתימה כמ"ש התוס' לעיל דף ג' בד"ה כתב בכת"י ולא תגבה עד שתביא ראי' ובאמת לא נתעכב רק יום א' דלא נפסל הגט משום מוקדם כמש"ל ומפסדת האשה פירות מיום הכתיבה שלא כדין ובזה לא שייך לומר שהאשה תלך לב"ד כיון שראתה שהזמן נכתב כדין דהא באמת הפירות שלה מזמן כתיבה ולא תעלה על דעתה שהב"ד יפסלו אותו מטעם מוקדם דהא הרבה מפורשי' כתבו דכשכתוב בו זמן אינה הולכת לב"ד ומכ"ש בכה"ג ומזה הי' לו לר"י הוכחה דעד שעת נתינה ומש"ה נכתב ביום וניתן בלילה כשר דליכא בי' לא משום

ב"א ולא משום חשש פירות כיון דע"י ע"מ יש קול שלא נמסר ביום הכתיבה וקטלינן לה על זנות של יום הכתיבה וגם משום פירות ליכא כיון דיודעת היא דעד שעת נתינה אין לה פירות ודאי תעשה כדין ליקח מב"ד אימת היה יום הנתינה ואי לא תקח מב"ד ותרצה לגבות בשקר מיום הכתיבה איהי דאפסיד אנפשה כיון דע"י ע"מ יהיה קול שלא נמסר ביום הכתיבה ותצטרך לאתויי ראי' אימת מטי גיטה לידה:

גמ' אלא לר"ל מאי איכא. קושיות המהר"מ שי"ף ידוע דהא כבר אמר מקודם דלר"ל שפיר קאמר ר"ש עי"ש. ונראה דהש"ס לאו בתורת קושיא אתי רק בתורת איבעי' אתי כיון די"ל דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ור"י לפרושי טעמא דת"ק אתי ור"ל טעמא דר"ש א"נ נינהו ס"ל דזנות לא שכיח הא כתבו הרשב"א והר"ן דהיינו זנות דב"א לא שכיח וזה שייך בעיקר תקנות זמן דלא תיקנו רק משום חיפוי דב"א, משא"כ במוקדם דחיישי' אפי' במקום דלא שייך טעמא דחיפוי בכוונה כגון בגט הנשלח דחיישינן אפי' בזנות דממילא דלא שכיח כיון שהזמן בשקר ודאי דפסלינן ולפ"ז לא פליגי ר"ש ורבנן רק בחשש כב"א ולא בפירי דמשעת כתיבה. ואפשר עוד לומר דטעמייהו דרבנן דפסלי במוקדם אפי' בלא טעמא דחיפוי משום דס"ל עד שעת נתינה ומשני דפירי דמשעת כתיבה עד וכו' א"ב ולא משום ב"א פסלי רק מטעם פירות ולהכי מקשה והא איפכא וכו':

תוס' ד"ה איפוך פי' משעת חתימה וכו'. ולפענ"ד נראה דאפשר לומר דמשעת כתיבה דוקא דרבנן ור"ש לשיטתייהו אזלי דהתוס' בד"ה ר"ל אומר משום פירות כתבו דנכתב ביום לר"ש ראוי לגרש דר"ש ס"ל כר"א דע"מ כרתי וראוי לגרש ע"י ע"מ א"כ י"ל דרבנן דר"ש ר' מאיר הוא דס"ל ע"ח כרתי ואינו ראוי לגרש ואינו מפסיד עד שעת חתימה וא"כ לפי מאי דקיי"ל ע"מ כרתי בגיטין ממילא מפסיד משעת כתיבה:

גמ' אהני דלכתחלה לא תנשא. ופי' רש"י דלא יכתבו לה סופרי דדיינא המהר"מ שי"ף הקשה דהא מ"מ אפשר שיתן לה כת"י דהוא אחד מג' גיטין פסולים. ולפענ"ד לק"מ משום חיפוי ליכא דהא הרשב"א בחידושיו ליבמות כתב דגט הכתוב בכת"י לא בעי ע"מ מטעם הודאה דלא הוי חב לאחרינא ובקידושין דף ס"ג חשיב גירושין חב לאחרינא וע"כ צ"ל דבכת"י לא חשיב חב לאחרינא כיון דבידו לגרשה ולא גרע מבעל שאמר גרשתי וכיון דבעל שאומר גרשתי את אשתי אף דנאמן לא מהני לחפות למפרע מטעם שכתב הנמ"י דא"כ לעולם יחפה עליה. ולפ"ז נראה דגם בכת"י לא מהני לחפות למפרע דהא כת"י אין לו נאמנות רק מטעם בעל שאמר גרשתי את אשתי ובודאי א"נ לחפות למפרע בכת"י דמה לי אם אומר בע"פ ומה לי אם כותב בכתב דבזה ג"כ שייך טעמא דהנמ"י דלעולם יחפה עליה ע"י כתב אלא ודאי דלא שייך חיפוי ע"י כת"י הן אמת שמדברי תוס' גיטין דף

ג' לא משמע כן ולמ"ד משום פירות ג"כ לא קשה דלא מיבעיא לרבנן דס"ל משעת חתימה משום דאיכא קלא כמ"ש התוס' בד"ה ור"ל אמר משום פירות ודאי דבכת"י אינו מפסיד פירות דהא ליכא קלא בכת"י ואפי' לריש דס"ל משעת כתיבה ג"כ לא קשה דהא כתב הר"ן דפירות תליא בפרקונא ובכת"י ודאי דאין האשה מפסדת פרקונה מזמן הכתיבה דהאשה תוכל לטעון שהקדים הזמן ואין הבעל נאמן להפסיד פרקונה הזכות שלה ע"י כתב יד ומש"ה גם הבעל אינו מפסיד זכות שלו ע"י כת"י. ועוד הא כתבו התוס' גיטין דף ג' בד"ה כתב בכת"י דכיון דפסלוהו שלא תנשא לכתחלה בדין מפסדת הפירות והרי אהני תקנתייהו בהא דלכתחלה לא תנשא למען תפסיד הפירות בדין ולק"מ:

תוס' ד"ה גזי' לא כמו שפי' בקונטרס שם וכו' ולפענ"ד נראה ליישב פירש"י דודאי דעת רש"י שפיר דאחר שתיקנו זמן אי מחקה לה קטלינן לה ומטעם שאבאר לקמן ומ"מ מקשי הכא שפיר דמה הועילו חכמים בתקנתם והיינו דעדיין יכול לבוא לידי חיפוי כשנכשיר במוחק הזמן בזנות שהי' בין כתיבה לנתינה כשיתעכב כמו דחש ר"ל לענין פירות מחמת שיתעכב לפעמים דה"נ איכא למיחש שמא יתעכב בין כתיבה לנתינה ותזנה בנתים ויהי' הבעל ירא מליתן לה הגט עד הזמן כיון שע"י הע"מ יהי' הקול להרשב"א אפי' על יום המסירה ממש ולהנך דסברי דע"י הע"מ אין הקול מצומצם מ"מ יש לחוש על הזנות של יום הכתיבה דקטלינן על הקול של הע"מ כיון דיש קול על ידם שלא נמסר באותו יום וכמש"ל ואפי' על זנות שלאחר הכתיבה הרבה ימים קודם הנתינה ירא אולי יהיה קול ממש על ידי ע"מ ויתברר יום המסירה ולכך חותך הזמן למען לא יהי' קול אימת נמסר ואז תפטור מקטלא את עצמה מכח שתביא הע"ח לב"ד ונאמר חזקה דביום שנכתב נמסר מכח הסברא דלא מקדים דהוא כודאי ולכך שואל בגזי' לזמן דידי' מאי פירוש אם נפסלוהו לגמרי מהאי טעמא כיון שאפשר לבוא לידי חיפוי ולכך ראוי שיעשו חיזוק בכאן לתקנתן דלהוי ממש כמשנה ממטבע דאין הגט גט כלל דבשלמא בשאר גט שאין בו זמן כך היתה המטבע כמ"ש התוס' גיטין דף ג' בד"ה ג' גיטין פסולים משום דאהני דלכתחלה לא תנשא ולא יכתבו לה ספרי דיינין משא"כ בגזי' לזמן דידי' דלא מהני כלל יש לבטל הגט לגמרי כדי שלא יבוא לידי חיפוי א"נ בעי אם עכ"פ יש לפוסלו כמו בגט שאין בו זמן כיון שאפשר לבוא לידי חיפוי ומשני לרמאי לא חיישי' וכשר להרמב"ם אפי' לכתחלה דא"א לבוא כלל לידי חיפוי משא"כ ביבמות דהוא לפי המסקנא דהכא דלא חיישי' שהבעל יחתוך קודם הנתינה וליכא למיחש על הזנות שיש בין כתיבה לנתינה דשם מיירי בכל גיטין שנמסרים ביום הכתיבה וליכא למיחש רק על הזנות שהי' קודם הכתיבה ואז אם תביא ע"ח לב"ד פשיטא דקטלינן לה

כיון שהיה הזנות קודם הכתיבה ואי לא תביא עדים נקטילינה מספיקא לדעת רש"י כשנמחק הזמן אחר שתיקנו זמן וא"ש מה שפירוש רש"י ביבמות דלהצלה דידה קאתי ונקטילנה. ונראה ליתן טעם לדברי רש"י בהא דקטלינן אותה מספיקא דהאו"ת בח"מ סי' מ"ד הביא קושית הרשב"א אהא דגזי' דהא מחק פוסל בגט דאימר תנאי הי' בו ותירץ דמיירי שניכר הוא שהמחק הוא בזמן עי"ש ובאה"ע סי' קכ"ד סעיף י"ט מבואר דהמחק שהוא בתורף אינו גט כלל וכל מקום שנאמר אינו גט הוא מדאורייתא וא"כ י"ל דרש"י ס"ל כדעת התוס' דגט מאוחר הוי כתנאי שלא יחול הגט עד אותו הזמן ולפ"ז לא מהני תי' התומי' דמיירי שניכר המחק בזמן דמה בכך מ"מ יש לחוש דילמא תנאי הי' בו ומחקו והיינו דילמא מאוחר הוא דהא מאוחר גופי' תנאי הוא ועדיין אינה גרושה ולא שייך לומר גם כן הרי גרושה לפניך שכתבו התוס' ד"ה משום ב"א עי"ש משא"כ כאן בגיטין דמיירי בזנות שהי' בין כתיבה לנתינה שתפטור עצמה מכח שתביא ע"ח לב"ד ומכח חזקה דביום שנכתב נמסר וכמו שכתבתי לעיל וע"ח יעידו שלא היה מאוחר והזמן שהי' כתוב בגט הי' קודם הזנות ומקשי התוס' שפיר ועולין דברי רש"י כהוגן:

גמ' לרמאי לא חיישינן. בתוס' ד"ה נזי' הקשה המהרש"א דאמאי לא הקשה תוס' בהא דאמר ביבמות גבי שטר קידושין לינחא גבי דידי' זימנא דב"א היא ומחפה עליה והיינו דמחקה לה הא אמר הכא לרמאי לא חיישינן וכו' ולא ידעתי מה קשיא לי' דהא שם מאי דקאמר הש"ס ומחפה עלי' היינו משום שיכול להטמין ג"כ גוף השטר קידושין ויאמר שנאבד ממנו משא"כ כאן דע"כ צריכה להראות הגט שנתגרשה והא דאמר התם גבי דידה דמחקה לי' ולא קאמר דתטמין לא קשה דרבותא קאמר דגבי דידה אפי' למחוק חיישי' דאיהי כל טצדקי דאפשר תיעבד כמ"ש המהרש"א ואצל הבעל ניהו דלא חיישינן שימחוק דניכר הרמאות מ"מ יש לחוש שיטמין לגמרי ועוד דהבעל יכול להתנצל ולומר שהאשה מחקה בעת שהי' השטר קידושין אצלה שקידש' בו משא"כ בגט דלהצלה דידה קאתי שכתבו התוס' דהיא ודאי לא תמחוק ממילא הוא ג"כ לא ימחוק שאין לו שום התנצלות.

דף יח.

תוס' ד"ה ואנחי' בכיסתי' מאי. ומיהו האי דגיטין הבאים ממדנה"י וכו'. ולפענ"ד נראה ליישב קושי' התוס' דיש לדקדק בהא דאמר הש"ס גיטין הבאים ממדנה"י ולא אמר גיטין הנשלחים ולכן נראה דלא מקשי אלא מגיטין הבאים ממדנה"י דבהן אף ר"ל מודה דאין לה עד שעת נתינה דהא הר"ן הביאו הב"ש בסי' קמ"ב כתב דהא דנוטלת האשה כתובתה ע"י אמירת השליח בפנ"כ הוא משום מדרש כתובה דלכשתנשאי לאחר עי"ש

משמע דבדלא מדרש כתובה אינה נוטלת דדמי להא דגיטין דף וי"ו בעבד שהביא גיטו וכתב בו כל נכסיו דאמירת בפנ"כ שלו לא מהני רק נגדו דדמי לאשה ולא נגד נכסים דלענין ממון ע"א כמאן דלית' וכן ביבמות גבי ע"א במיתת בעל דלב"ש דלית לי' מדרש כתובה דאינה נוטלת כתובתה וה"נ באמירת השליח בפנ"כ דאינו נאמן על הקיום רק משום עיגונה ועי' בב"ש בסי' קמ"א וקמ"ב שכתב בשם הרא"ש רפ"ק דגיטין דאפילו על השליחות אינו נאמן דחיישינן לנפילה ופקדון רק משום דהימנוהו רבנן משום תקנות עגונות על הקיום הימנוהו ג"כ על השליחות וא"כ לענין ממון דכתובה או פירות דנכסי מלוג אמירת ע"א כמאן דליתא דמי ולא מהימן כלל ומספקינן על גוף השליחות שאינו שליח ומזוייף הוא רק כיון דקיי"ל כב"ה דאית לי' מדרש כתובה נוטלת מטעם מדרש כתובה והיינו משום דהזמן פרעון שקבע לה הבעל בכתובה כך הוא שכך כותב לה שכשתשאי לאחר תטלי וכו' וא"כ אפילו אם נאמר ששקר ומזוייף הוא מ"מ כיון שניסת לאחר ברשות ב"ד נתחייב לה כן כי כן קבע לה הבעל הזמ"פ ולפ"ז א"א לה לטרוף הפירות אפי' לר"ל רק מזמן שהגיע הגט לידה דהא אנן מספקינן הגט במזוייף ופקדון ואינ' נוטלת רק משום הזמ"פ דלכשתנשאי לאחר וזמ"פ זה לא נגמר עד אחר שהגיע הגט לידה שתוכל להינש' לבעל ושפיר מקשה הש"ס דבגט הנשלח ממדנה"י ע"י שליח א' א"א לכתוב הזמן דממ"נ אם יהי' לה עידי שליחות אף הן יזכרו הזמן ואם לא יהי' עידי שליחות ואז אין לה פירו' רק מזמן הנתינה וכשתבוא הגט לידה אז תטרוף פירות מזמן כתיבה שלא כדין ואף שיהי' לה קיום על הגט מ"מ הא ליכא עידי שליחות והב"ד יסברו שהגיע הגט לידה מהבעל ותטרוף שלא כדין. וישוב קושית התוס' מלשון דמאי הועילו יבואר בסמוך:

תוס' ד"ה הנהו קלא איתי להו. תימא דלענין זנות וכו'. ונלפענ"ד לתרץ גם מה שהקשה התוס' בד"ה ואנחי' מלשון דמה הועילו דהנה יש לדקדק ברש"י ד"ה מה הועילו וז"ל בין לענין פירות ובין זנות דטרפ' לקוחות שלא כדין דפתח בתרתי וסיים בחדא דטרפה פירות ולכן נראה בכוונת דברי רש"י דודאי מגט הנשלח ממדנה"י לחוד ליכא לאקשויי דדילמא באמת בהאי לא תיקנו בו זמן רק דהקושיא הוא בכל הגיטין דתיקנו זמן מה הועילו בתקנתם דבכל גיטין יש לחוש שיחפה או יפסיד להאשה פירות שלא כדין שלא יכתוב בו זמן ויאמר גט הנשלח הוא או ששלח באמת ע"י שליח ואז לא יהיה באפשר לכתוב זמן הכתיבה משום דתטרוף לקוחות שלא בדין מטעם שכתבתי לעיל בסמוך וזה כוונת רש"י מה הועילו חכמים בתקנתם בין לענין זנות בין לענין פירות כיון דא"א לכתוב בגט זה זמן דטרפה לקוחות וכו' וע"ז משני הנהו קלא איתי להו ובין לענין זנות ובין

לענין פירות צריך לכתוב זמן גם בגט כזה משום זנות הקודם וכן משום פירות דמשעת כתיבה כשהן ביד הבעל דמשום חשש טריפות לקוחות שלא כדין ליכא דהא בעי לאתויי ראי' הואיל דקלא אית להו וכ"ע ידעו דגט הנשלח הוא וא"ל דמ"מ איכא חשש חיפוי בגט הנשלח בזנות שיהיה בין כתיבה לנתינה דזה אינו דכל שאין חשש שהבעל מחפה בכוונה לטובת ב"א אין חשש לזה לזנות ובגט הנשלח על זנות העתיד שאח"כ לא שייך חיפוי דב"א:

דף יח:

תוס' ד"ה שמא פייס פי' בקונטרס שמא נתייחד עמה וא"נ לר"ת דהא בסוף מי שאחזו קאמר ולגט ישן וכו'. ולפענ"ד נראה דרש"י יישב קושית תוס' במתק לשונו בדף כ"ט גבי האי דשדר גיטא כתב רש"י וליחוש וכו' והוי גט ישן ובדף ע"ו פי' רש"י שמא פייס כשהוא בא אצלה פייס ונתייחד עמה ולאחר זמן בא הבעל ומערער ואמר פייסתי ולא כתב והוי גט ישן לא גבי כל זמן שאעבור ולא גבי מעכשיו אם לא באתי ואף שפי' רש"י שם בתירוצא דהש"ס גט ישן נראה דכוונתו לקרותו בשם גט ישן מחמת שנתייחד קודם שנגמר הגט אבל הפסול לא משום גט ישן דהוא אינו רק פסול מדרבנן רק מדאורייתא הוא דגט ישן שאחר אמירת מעכשיו הוא חשש דאוריי' וכמו שאבאר ולכן נר' דכוונת רש"י שהיחוד אינו פסול משום גט ישן רק מטעם אחר דהא הרשב"א והר"ן גורסי' ע"מ אם לא אעבור וכן באם לא באתי במתניתין במעכשיו איירי והביאה שלאחר נתינה של מעכשיו הפסול הוא מטעם אחר והוא מדאוריי' דהא בדף פ"א מבואר במגרש ולנה עמה בפונדקי דצריכה הימנו גט וכן הוא בסי' קמ"ט מטעם דאין אדם עושה בעילתו לזנות רק דשם בעינן עדים וא"כ ה"נ לא מיבעיא אם הי' עדי' בשעת יחוד ודאי דצריך גט כיון דהגט חל למפרע והוי כביאה אחר נתינת הגט דיש בו חשש קידושין וכן מבואר בב"י סי' קמ"ט דביאה אחר נתינה של תנאי דמעכשיו דצריכה גט מטעם קידושין וא"כ הרי הבעל יכול לערער ולומר פייסתי ונתייחדתי ויש בו חשש קידושין ואף דצריך עדים מ"מ הבעל יכול לומר שהיה בעדים דהא גם להתוס' שפי' החשש דפיוס היינו שמא ביטל וביטל בעי עדי' כמבואר בסי' קמ"א בב"ש ס"ק צ"ב וע"כ צ"ל דהחשש שמא פייס הוא דשמא יערער הבעל ויאמר שייחד עצמו בפני עדים ובכאן נראה דאפילו ביחוד בלא עדים צריכה גט מדאורייתא דהא הרשב"א והר"ן כתבו גיטין דף ע"ו דבתנאי דמעכשיו יכולין לבטל שניהן הגט שאף אם יתקיים התנאי מ"מ יהי' הגט בטל עי"ש וכיון דהביאה לאחר מעכשיו מחזקינן לקידושין מטעם דאין אדם עושה בעילתו לזנות וע"כ צ"ל דאמרינן דשניהם בודאי נתרצו לקידושין דהא בקידושין דעת שניהן בעינן וע"כ צ"ל דחזקה דאין

אדם עושה בעילתו לזנות הוא אצל שניהם וא"כ הכא בתנאי דמעכשיו דשניהם יכולין לבטל התנאי וכיון דבעל וחזקה דאין עושין שניהם ב"ז ונתרצו שניהם דיהיו איש ואשה וע"כ נתרצו שניהם שיהי' התנאי והגט בטל וכאן אין צריך קידושין חדשים ואין צריך עדים ודומה לזה אמרינן בכתובות גבי קידשה על תנאי דמחמת דאין אדם עושה ב"ז מוחל לתנאי דדוקא ביחוד אחר גירושין גמורים בעינן עדים מה שאין כן אחר תנאי דמעכשיו דבריצוי שניהם חזרו הקידושין הראשונים ולא הי' ב"ז ודאי דמכח חזקה דאין אדם עושה בעילתו ב"ז אמרינן דביטלו שניהם הגט וצריכה גט מדאורייי' משא"כ בהאי דפ' כל הגט דהיחוד הוא קודם הנתינה לא הוי רק גט ישן פי' רש"י שמא פייס והוי גט ישן. ולפ"ז לא קשה שוב מה שהקשה תוס' דמוכח שם דתרי מילי נינהו דלפי מה שפרשתי וכמש"ל בדבריו באמת תרי מילי נינהו היחוד שע"י הפיוס שאחר הנתינה דאורייתא הוא ופי' חשש דגט ישן יתבאר אח"כ וגם מה שהקשו דהא אם בא בלא שום יחוד בטל הגט נראה דלא קשה דדעת רש"י הוא דלא חיישינן כלל דנתבטל התנאי דודאי אם נתבטל התנאי האשה לא תקלקל עצמה להינשא דהא מחמת חזקה זו מתירין אותה להינשא בגט על תנאי שבידה ולא חיישינן שמא עברה או תעבור על תנאי וגם כל תנאי שהוא בקום ועשה לא מהימן שעבר על תנאו אך ליחוד חיישינן שמא קודם שהתחיל לקיום התנאי דלא באתי דהיינו קודם שהלך מכאן נתייחד עמה וכמו שפי' הרשב"א ע"ש ואפשר לא היה שום ביאה באמת ותינשא באמת כדין ואנן הוא דמחזקינן היחוד לביאה ונשוי בניה לספק ממזרים א"נ אפי' הי' שם ביאה אפשר דהיא יודעת בעצמה דלא נתכוונה לא למחילת התנאי ולא לקידושין ואפשר שהיתה ביאה באונס ותנשא כדין ואנן נחזוק אותה למקודשת ודאי ונשוי בניה לממזרים כשיבואו עדים על היחוד ואפילו בלא עדים יהי' עכ"פ ערעור פסול עליה ועל בניה. והא דקאמר התם ולגט ישן אין חוששין אף דאחר מעכשיו לא שייך גט ישן אי בעי יכילנא לשנויי שנויא דחיקא דהחשש הוא כיון שהי' הולך ובא אפשר שתתייחד קודם הנתינה אך שנויא דחיקא לא משנינן ולפענ"ד נראה לתרץ בפשיטות דכוונת הברייתא הוא נהי דלא חיישינן לשמא נתבטל התנאי ותנשא בלא גט מחדש ומשום שלא תקלקל עצמה מכל מקום איך מניחין הגט בידה ומחזקינן אותה למגורשת מחמת גט זה ניחוש לפגם הולד והיינו דילמא בא עליה ונתבטל הגט ותינשא לאחר ע"י אמירת הבעל הא גיטך שנית ובנה כשר הוא דהא באמת צריכה גט אחר ובנה קודם לגיטה והעולם יאמרו מחמת זמן הגט שבידה שגיטה קודם לבנה וגט ישן ממש הוא וע"ז אמר ולגט ישן אין חוששין כיון דחשש פגם הולד מדרבנן בעלמא הוא לא חיישינן לה בלא ראוהו שנתייחד ופריך הש"ס דלמה לא ניחוש

לעירעור הבעל שאומר שהיה פיוס והגט בטל מדאוריי' ומשני באומר נאמנו' והמחלוקת שבין התוס' והרשב"א ומאי בינייהו לדינא יתבאר בחידושי לאה"ע:

ועיין בהרשב"א בחי' לגיטין דף ע"ז שהביא בשם הרי"ף דבכל תנאי אפי' בע"מ שתתן ניחוש שמא פייס ותי' דשאני הכא דהתנאי עליו ואי מחלה בטל הגט ונמצא א"א יוצא בלא גט אבל אם היתה על מנת שתתן מאתים זוז אם פייסה אותו ומחלה התנאי הגט קיים ומגורשת ומאי איכפת לי' בהכי דניחוש לי' ומאי חורבא נפיק לה עכ"ל. והלח"מ בפ"ט מהל' גירושין תמה ע"ז הרבה חדא דגם בע"מ שתתן יש לחוש שמא פייס אותה ומחלה לו שאפי' אם תתן לו בטל גיטה ועוד הקשה דהא כמו כן נפיק חורבא כשהיא מגורשת ויאמרו שאינה מגורשת שלא יהי' הקידושין תופסין בה ומתיבות וכו' עי"ש ולפענ"ד לק"מ דאנן לא חיישינן דבאמת כן הוא רק דחיישינן לערעור של בעל וכשמודה הבעל לא חיישינן כמו שכתב הרשב"א כאן בד"ה אמר ר"ל עי"ש ולפ"ז א"ש דבשלמא בתנאי אם לא באתי יש לחוש שמא תינשא ואח"כ יבוא ויערער שמחלה לו שלא יבוא משא"כ בתנאי דע"מ שתתן דע"כ א"א להינשא עד שתביא עדי' שקיימה תנאי ונתנה לו בפני עדים בתו' קיום התנאי והוא קיבלם דהא נתינה בע"כ לאו שמי' נתינה והרי הודה שלא נתבטל התנאי כיון שקיבלם בתורת קיום התנאי ושוב ליכא למיחוש לערעור. וגם קושיא השני לא קשה דאנן לא חיישינן רק שהבעל יבוא ויערער ויאמר שהיא אשתו עדיין אבל שיאמר שאין זה אשתו במקום שהיא אשתו ודאי לא חיישי' דמה איכפת לי' כמו שכתב הרי"ף ושפיר כתב הרי"ף דלא נפיק מיני' חורבא ועוד דלא מהני מחילת התנאי מהבעל שיהי' הגט גט אפי' לא מקיום התנאי על ידי שיאמר הא גיטך דדבר שבערוה צריך שני עדי'. ועוד נראה לתרץ קושי' הראשונה דבשלמא בתנאי דאם לא באתי חיישי' דילמא מחלה לו התנא' מחמת שנתפייסה ואינה רוצית להתגרש ויראה שמא תתקיים התנאי ולא יבוא וע"כ יהי' הגט גט ולכך מחלה אבל בתנאי דמאתים זוז שביד שניהם לבטל הגט תמיד בידה שלא ליתן בתורת קיום תנאי דמאתים זוז ובידו שלא לקבל למה להו למחול ולכך לא חיישי' לה:

בא"ד אם אחר עשרה ימים צוה להם לחתום כשר וכו' עי' רשב"א מה שהקשה על זה ואפשר שתו' ג"כ מודה להרשב"א שפסול משום פירו' דכשביטל הגט זכה בפירות רק כתבו דכשר לדידן לענין דינא דקיי"ל כר"י עד שעת נתינה רק דפסול משום דנתבטל הגט וכשחוזר ומגרש בו כשר לרב נחמן:

תוס' ד"ה אמרי לי' פסול אבל אם נמצא א' מן האמצעים או מן האחרונים קא"פ עדותן בטילה דודאי לשם עדות חתמו וכו' לכאורה קשה דהא עיקר קושי' הר"י הי' משום

דניחוש דילמא אתי לקיומא בקרובים ומחמת זה חזר בו הר"י. ולפי זה הי' לו לר"י לומר שפסול מטעם זה דילמא אתי לקיומא בקרובים ולמה כתבו בתי' טעם אחר. לכן נראה לפי עניות דעתי ליישב דהנה בברייתא דקתני היה שנים ראשונים פסולים תתקיים עדות בשאר צריך לומר הא דנקט הראשונים או דנקט רבותא ראשונים וכל שכן אחרונים או ראשונים דוקא ולא אחרונים וכיון דהי' קשה ליה להתוס' דאחרונים יש לפסול מטעם דילמא אתי לקיומא א"כ שוב א"א לומר דנקט הראשונים לרבותא הוא דהא אחרונים ע"כ פסולים וע"כ צ"ל דהראשונים דנקט הוא דוקא וכיון דדוקא הוא א"כ אמצעים אמאי פסולים הא אין מקיימין אלא מעדים דלמטה וע"כ צ"ל דהטעם הפסול הוא משום דאמצעים ודאי לשם עדות חתמו דדוקא בהראשונים תלינן לכבוד או למילוי. ואם תקשה דא"כ אמאי אין מקיימין רק מעדים דלמטה מאמצעים נמי לקיים השטר דהא באמצע ג"כ אסורים לקרובים לחתום ליתא דדוקא כששניהם הראשונים כשרי' שוב האמצעים הפסולים פוסלין השטר דתלינן שבודאי כסדר שהן כתובים בשטר כך חתמו עצמן וכיון שכבר חתמו שני כשרי' אותן שחתמו אחריהן ודאי לשם עדות חתמו דאחר שנגמר עדות השטר לא שייך מילוי ולא כבוד אבל כששנים הראשונים וגם האמצעים פסולים רק שנים אחרונים כשרים אפילו הן עשרה כשר השטר דאימר השנים הכשרי' האחרונים הרחיקו חתימתן הרבה שיטות מהשטר והוכרחו הרבה פסולים למילוי דבפסולין תולין הכל למילוי כדי שלא לקלקל השטר דעדים החתומים על השטר נעשה כמי שנחקרו וכו' דכמו שחששו שהרחיקו ב' שיטין דמה לי הרחוקות ב' שיטין או הרבה ודוקא כששנים הראשונים כשרים חיישי' שחתמו הכשרים קודם והפסולים שחותמין אחריהם פוסלין השטר כי בודאי לעדות חתמו דאחר גמר עדות השטר לא שייך כבוד ולא מילוי כן נראה לי ברור:

בא"ד וא"ת דלמ"ד משום עדים דדעת בעה"ש וכו'. פי' דבשלמא למ"ד משום תנאי ניחא דתוס' סברי דאף בשטרות שייך תנאי דכולכם ומש"ה כשר דתלינן דמסתמא הלוה אמר להם שיחתמו כולם כמו דתלינן בגט דחתמו כולן משום תנאי ה"נ תלינן בשטר ומש"ה כשר דאפי' עומדין ביחד ואמר להן חתמו דעתו שהקרובים יחתמו עצמן לתנאי ולא לשם עדות והן חתמו לפי דעת בעה"ש אבל למ"ד משום עדים קשה דהא ודאי אם הי' ביחד כשאמר חתמו נפסל השטר רק דכשר כאן דאמרי' שחתמו אח"כ למילוי ולא הי' ביחד כלל וא"כ קשה דנשיילינהו:

והנה התוס' בב"ב דף קס"ג בד"ה ומצא אחד מהן כתבו ג"כ לתרץ כל הקושי' הנ"ל שהביאו כאן בלשון אחר ושם בדיבור זה דברים שקשה להבין לכן אביא כאן כל דבריהם

ואפרשם בעזה"י. דמקודם הביאו שם הא דר"י גאון שפוסל חותמין בסוף ודעת ר"ת שמכשיר אפי' בסוף ואחר כך כתבו להקשות אר"ת וכתבו וז"ל וא"ת א"כ אמאי כשר ולא אתי לאיחלופי וכו' ולכאורה קשה הלשון דא"כ שכתבו דהא קושי' זו קשה גם אר"י גאון דהא הראשונים מבואר בברייתא דכשר ובגט בתחלה אמרי לה פסול ונראה לפרש דבריהם דאר"י גאון לא מצי להקשות די"ל דסבר הטעם דבסוף פסול דהעולם לא יתלו בתנאי ויאמרו דלשם עדים חתמו משא"כ בתחלה יתלו דעדים למילוי חתמו דהעולם יותר תולין במילוי אבל בתנאי אין תולין משא"כ בגט דלא שייך למילוי חתמו דהא אם אחר שחתמו שנים אמר לשנים אחרים לחתום הוי כביטול בגט כיון שחתמו עצמן הראשונים שלא בפני זה כמבואר בר"ן ס"פ הזורק, גבי גט קרח משא"כ לר"ת דס"ל אף לבסוף כשר דלא תלינן דחתם לעדות וע"כ צ"ל דתלינן לתנאי וע"ז מקשי התוס' שפיר דמ"ש מגט דפוסל בתחלה ולא תלינן בתנאי וע"ז תירצו דבשטר תלינן בתנאי דהיינו אחר שחתם שנים הקפיד ורצה שיחתמו עוד עדים לתנאי ההקפדה רק בגט כיון שהם זה בפני זה תלינן דמאן דחתם בתחלה ודאי חותם עצמו לשם עדות:

שם בא"ד והקשה לו ר"י כשיראו פסולין לבסוף במקום קיום השטר יאמרו קא"פ כשר וכו' ולכאורה קשה דאמאי לא מקשי בפשיטות דלמא אתי לקיומא בקרובים כמו שהקשה בגיטין ואמאי שינו בלשונם מגיטין לב"ב. ונראה דבב"ב דבשטרות עסיק לא מצי להקשות משום דילמא אתי לקיומי בקרובים דהא התוס' הביא ראי' לחשש זה הכא מהא דבין עדים לאשרתא ושם רק אשרתא פסול אבל השטר שכבר נכשר אינו חוזר ונפסל א"כ אין להם ראיה לפסול כשחתם קא"פ לבסוף את השטר שכבר הוכשר בשנים הראשונים וע"כ הוצרכו להקשות מטעם חשש דאתי לאיחלופי שמזה הטעם ראוי לפסול אפי' בדיעבד אבל בגיטין מקשי שפיר גם משום חשש דילמא אתי לקיומי דאם נאמר דמיחתם בתחלה דא"ל פסול הוא דוקא בתחלה וע"כ קביעות המקום של הפסול הוא רק בסוף וכשר לכתחלה כדמוכח בש"ס וע"כ כמו כן הוא בשטרות אפי' לכתחלה כשר וע"ז מקשה שפיר דבין בגט בין בשטר דעכ"פ לכתחלה יופסל מטעם דילמא אתי לקיומא משא"כ בב"ב דמשמע דנמצאו בדיעבד שנים האחרונים פסולים דכשר רצו התוס' להקשות דאפי' בדיעבד יופסל מטעם חשש דאתי לאיחלופי כמו בגט דפסול בדיעבד מטעם אתי לאיחלופי ובגט שיופסל בדיעבד לא הי' יכולין להקשו' דבגט לא שייך לומר כיון שרואין שחותמין עצמם במקום קיום השטר דבגט כיון שבתחלה פסול קא"פ אף קיום הוא בגט בתחלה ולכך לא הקשה בגיטין רק מלכתחלה כדי שיהי' הקושי' גם על הגט:

שם בא"ד וי"ל דשאני התם דמכל תלתא דאית בי' מקיימין ולא סגי בקיומא דהכא אבל בפשוט שאנו מקיימין משלמטה בתרי פסול לבסוף עכ"ל לכאורה קשה דשפת יתר הוא בתוספ' שכתבו טעם לתירוצם ולא כתבו בקיצור דמכל תלתא מקיימין ותו לא ונראה דהתוס' הוצרכו לזה דהא יש פסול מתרי טעמים חדא מטעם שכתבו תוס' שם דאתי לאיחלופי כיון שרואין שחותמין במקום קיום השטר שנית דילמ' אתי לקיומי מקרובי' ונגד דילמא אתי לקיומי התי' הוא כיון דלא סגי בקיומא דהכא פי' דבעינן קיום תלתא דוקא וע"כ יתקיים בתרי כשרים משא"כ פשוט דסגי בתרי ונגד הקושי' דאתי לאיחלופי מחמת שיראו שחתם עצמו למטה במקום קיום השטר לא סגי בתי' זה ולכך תירצו דהא מכל תלתא מקיימין בגט מקושר ואם כן שוב לא שייך לומר שרואין שחותמין למטה במקום קיום השטר דהא כל מקום שוה במקושר לענין קיום ולא אתי לאיחלופי:

דף יט.

תוס' ד"ה דיו על גבי דיו. וכתב השני עושה לשמה חשיב כתב וכו' והקשה המהרש"א דא"כ מה בעי גבי עדים אי כתב עליון כתב הא כתב השני עושה לשמה וכו' עי"ש. ולפענ"ד נראה דאף שכתבו התוספ' דהוי כתב כשמתקן מ"מ לא הוי רק כמתקן כתב הראשון וכתב הראשון הוא ואין כאן כתב ידן של העדים רק הכתב של הראשון והא דמדמי הש"ס עדים לשבת הוא למאן דס"ל דחייב שתים אחת משום כותב ואחת משום מוחק וכיון דהוי מוחק כתב הראשון וכותבין כתב שני הוי כתב ידי עדים אבל במקום דלא הוי כמוחק כתב הראשון לא הוי רק כמתקן כתב הראשון:

דף יט:

תוס' ד"ה טעמא דאיכא כתב ונייר חלק דקאמר וכו' פי' דהי' קשה להן כיון דמיירי בקראוהו ועיילי לבי ידיה ואפקי' א"כ ע"כ חלפו דבשעה מועטת כזו ודאי לא נבלעו האותיות וע"ז כתבו דהא ע"כ בלא"ה צ"ל דלא ראו בשעת נתינה שהי' נייר חלק דא"כ וכו' וע"כ מיירי שעה אחת קודם נתינה וכו' וקצת קשה דלפי מה שכתבו התוס' דס"ד דמגורשת ודאי הוא הא הוא שטר שיכול לזייף דהא האשה תוכל להטיל מיא דנורא על מקום חתימות העדים שתהיה ניכרת ולמעלה מחתימתן תכתוב מה דבעי והב"ד יסברו ששטר גמור הוא ולא יבדקו שוב במיא דנורא:

דף כ.

תוס' ד"ה הא בעינן שמו וכו' דברי תוס' תמוהין וגם דברי מהרש"א דחוקין ולכן נלפענ"ד לפרש דבריהם דכוונתם הוא כך במ"ש אע"ג דמתניתין דשינה שמו וכו' היינו רישא דמתניתין דהתם דהיינו הי' במזרח הוא כר"מ והוא רק פסול דרבנן מטעם משנה מטבע

וא"כ ע"כ גם הסיפא דשינה שמו דמוקי לה התם כרבנן הי' פשיטא להש"ס דהוא רק מדרבנן דאלת"ה מאי מקשי התם ליערבינהו וליתניהו הא ברישא ממזר דרבנן ובסיפא ממזר דאורייתא אלא ע"כ מוכח מהש"ס הא דשינה שמו ג"כ איננו פסול רק מדרבנן וכיון דנקט שינה ולא נקט לא כתביה כלל ש"מ דלא כתבו כשר דליכא למימר דלאו כתבו פסול רק דהוולד אינו ממזר ובזה אין חילוק בין ר"א ובין ר"מ דאפי' לר"מ דס"ל ע"ח כרתי הדין כן א"כ קשה דליתנינהו בהדי ג' גיטין פסולי' ואף דמתניתין דג' גיטין פסולין ר"מ הוא מ"מ הא בזה אין חילוק בין ר"מ ור"א כנ"ל וע"ז מתרצי התוס' דע"כ הוכחה זו ליתא דהא לר"מ ע"כ לא כתבו פסול דהא אינו מוכח מתוכו וא"כ קשה דהו"ל למינקט במתניתין ג"כ לא כתבו אליבא דר"מ דהא רישא דמתניתין חשיב הרבה דברים אליבא דר"מ וא"כ יותר הו"ל למינקט לא כתבו אליבא דר"מ לאשמועי' רבותא שהוא פסול מדאורייתא דפליג אדרבנן דמכשירין לגמרי ורבותא גדולה הוא יותר מהא דנקט שינה שמו אליבא דרבנן אלא ע"כ דשינה היינו שם דגליל ביהודה דכתב מקצת שמו והדין דאם לא כתב בו שמו כלל לא תני ליה במתניתין מחמת פשיטתו דאינו גט כלל בין לר"מ ובין לרבנן:

גמ' הא דחק תוכות. הנה לענין שבת ודאי דחק תוכות הוי כתיבה כמבואר בב"ש סי' קכ"ה ס"ק ו' עי"ש. ונסתפקתי לענין שמות שאינן נמחקין אם הי' האותיות בחק תוכות אם רשאי למחוק או לא אם חייב עליו משום מוחק וכן בכתב שע"ג כיפה ואנדוכתרי הואיל דאינו כתב אי יש בו משום קדושה. והנה בט"ז ביו"ד סי' רע"א ס"ק ח' ובא"ח בסי' מ"ה ס"ק ב' כתב דרקימת פסוקים יש בהן משום קדושה אף דכתב ע"ג כיפה ואנדוכתרי לא הוי כתב וכן בתשובת משאת בנימין הביא בשם הרמב"ם דאין חילוק בין כתיבה לרקימה י"ל דכוונתו על אריגתו דהב"י בסוף סי' קכ"ה כתב דבאריג ממש שהוא קבוע בבגד הוי כתב אבל כשחיבר אותיות בבגד לא הוי כתב וא"כ י"ל דאם חיבר אותיות של כסף לבגד או לאיזה דבר אחר דלא הוי כתב ולית ביה משום קדושה ומכ"ש כשנעשה האותיות ע"י חקיקות תוכות. ועוד אפשר לחלק בין הך דסי' רע"א וסי' מ"ה דלהכניס במקום הטינופת גרוע דהא אפילו שמות הנמחקין אסור להכניס למקום הטינופת דאפי' שם שלום אסור להזכיר במרחץ:

דף כ:

תוס' ד"ה ע"מ שתחזירי ואז א"א להתגרש וכו' ואין להקשות מהא דה"ז גיטך אם מתי דאין גט לאחר מיתה הא התנאי סותר למעשה כיון דאין גט לאחר מיתה והתנאי בטל ומעשה קיים דז"א דשאני התם דמצד הדין התנאי סותר למעשה הוי תנאי ודוקא בע"מ

שתחזירהו לי שאמר לה שיהי' גט אחר שתחזיר שמצד הלשון התנאי סותר למעשה אז התנאי בטל:

בא"**ד** ורבא דאמר הילך אתרוג. לכאורה קשה דהא לפמ"ש התוס' דרבא לטעמי' ע"כ צ"ל דרבא ס"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי דאלת"ה אמאי החזירו יצא הא כיון דלדעת התוס' רבא פליג התם ארב אדא בר אהבה וס"ל דתנאי ומעשה בדבר א' התנאי קיים ואי ע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי א"כ אין גט חל עד אחר שתחזיר ואז אין הגט בידה וע"כ צ"ל דאף לפי תירוצם ס"ל לרבא דע"מ כאומר מעכשיו דמי וא"כ למה להו תו לומר דרבא לטעמי' דאית לי' תנאי קודם למעשה הי' להם לומר בפשיטות רבא ס"ל ע"מ כאומר מעכשיו דמי. ולכן נראה דכוונת התו' ליישב הנך לישנא דמשמע שם הא דקתני בע"מ שתחזיר הנייר דמגורשת דאפילו לא החזירה מגורשת דג"כ א"ש לרבא ולזה הוצרכו לומר משום דרבא לטעמי' דס"ל דשם הוי מעשה קודם לתנאי והוי תנאי בטל ולכך שפיר מגורשת אפי' לא החזירו לרבא:

גמ' או דילמא הוא מנפשי' עייל. באה"ע סי' קכ פסק דכשהבעל מודה או שיש לה חזקה דנאמנת. ולכאורה קשה דהא בעל שאמר גרשתי אינו אלא ספק מגורש' ועוד דהבעל אינו נאמן למפרע והכא משמע דמגורשת מזמן הגט וגם קשה הא דאם אין הבעל מודה שאינה רק ספק מגורשת אף דהעבד ודאי מוציא הבעל מידה בדין. ולכן נלפענ"ד דהפוסקים הוכיחו זה מהא דרב"ח תפס לשון האיבעי' מי אמרינן אקנוי אקני לה ולא אמר סתם אי אמרינן גירשה וממילא ידעינן דאקני לה. ולכן נראה לומר דעל הגירושין לא מספקא כלל לרב"ח ואמרינן דודאי גירשה. דהא בדאיכא חזקה שלשה שנים נאמנת רק בפחות מג' שנים אין אדם מקפיד ובדבר דאיכא קפידא לאלתר הוי חזקה כגון בחפר בו בורות כמבואר בב"ב פ' ח"ה ועיין ברמב"ן שם ולפ"ז הכא שהי' העבד עם הגט ביד האשה דגרע משמי' כשמי' דלא מקפיד גבי' ודאי דאדם מקפיד וראי' ברורה איכא דנתגרש' רק האיבעי' הוא העיקר על העבד דהנה במקום דנאמן מצד תפיסה מוכחת שהוא שלו אין הנותן יכול לטעון אפי' טענת תנאי היה בדבר שהתפיס' מוכחת שהוא לגמרי שלו משא"כ בקרקע דליכא תפיסה מוכחת ואינו נאמן רק מכח שטר שבידו אז אם יש לספק אומר תנאי הי' בו וזייפתי' יכול הנותן לומר תנאי הי' בו דמה"ט שטר שיכול לזייף פסול בשטרות אף דאיכא ע"מ מטעם דאימר תנאי הי' בו וזייפתי' וצריך המקבל ראיה ברורה שלא היה שום תנאי בדבר ולפ"ז בעיא דרמב"ח הוא כך אי אמרינן דאקנוי אקני לה פי' דשייך חזקת מטלטלין ותפיסה מוכחת בעבדים וממילא הי' שלה לגמרי או דילמא מנפשי' עייל פי' ולא שייך חזקה ותפיסה מוכחת בעבדים וא"כ אף דאיכ' ראיה ברורה

שגירשה בהעבד מטעם הנ"ל דאלו לא גירשה ודאי לא הי' מניח העבד בידה מ"מ כיון דלא באתה רק מכח ראי' שגירשה א"כ יכול לומר שלא הקנה לה העבד רק שתתגרש בו וע"מ שתחזיר לו העבד כמו במוחזק שהוא של האשה שנאמנת לומר שלא נתנה לו רק על תנאי שיגרשנה בו ה"נ במוחזק שהוא של הבעל יכול לומר שנתנה לה ע"מ שתחזיר לו העבד והחזירה לו והוא מנפשי' עייל ולא הקפיד במה שהוא בידה עם הגט כיון דבאמת גירשה בו ואין מקפיד על הגט שבידה ועל גוף העבד אינו מקפיד בפחות מג' שנים וכיון שהעבד יוצא מידה עשאוהו חז"ל כספק מגורשת כיון דראיית הגירושין הוא מהגט שכתוב על ידו ועל ידו דיינינן שהוא שלו אבל במקום שאין העבד יוצא מת"י כגון שהבעל מודה או שיש לה חזקה ג' שנים מגורשת ודאי מטעם הנ"ל דראי' יש דודאי גירשה:

גמ' אלא לרב"ח קשה וכו'. ולכאורה קשה דלפי מה שפסק הח"מ באה"ע סי' קכ"ד סעי' ב' דבשטר שיכול להזדייף אם באין ע"ח לבד ואומרים שלא הי' זיוף דא"צ הע"מ שיבואו לפנינו אם כן גם לרב"ח לא קשה די"ל דבעי' דרב"ח הוא כשע"ח באין לפנינו ואפי' להב"ש שם דפסל הא לא פסל רק מטעם גזירה עי"ש וא"כ מצי קאי בעי' דרב"ח לענין העבד גופא אי נאמנות דאי נאמר דאיהו מנפשי' עייל אינה נאמנות לענין העבד ואי לא נאמר סברא דמנפשי' עייל ודאי דמהני לענין גוף העבד דכיון דע"ח מעידין שאין כאן זיוף ובודאי נתגרשה רק שפסול הגט מדרבנן מטעם גזירה והרי אית לי' חזקה טובה שהעבד שלה כיון שבודאי נתגרשה ומכ"ש דקשה לפמ"ש הפ"י דעיקר האיבעי' שלו הוא דבעי אי האי דקתני במתניתין דעבדי' בעי' ג' שנים הוא משום דאיכא ריעותא דלית לי' שטרא דעבד בן שטרא כמו קרקע והכא גיטא היינו שטרא אם כן קשה הא גם לרמב"ח אפשר לאוקמי בע"מ וס"ל לרמב"ח כר"א לקמן ד' נ"ב דבשטרות של ממון לא מהני אפי' באין ע"מ לפנינו משום דבעינן ראו לעמוד ימים רבים וא"כ ניהו דמגורשת מ"מ לענין גוף העבד יש לומר דלא מהני כיון דהע"מ אין מעידין רק שגירשה בגט הכתוב על העבד א"כ אף דלענין גט מהני ע"מ מ"מ הא כיון דהגט הוא ג"כ שטר לענין ממון לא עדיף משטר של קרקע דל"מ ע"מ כיון דהע"מ אין מעידין רק שגירשה בגט הכתוב על העבד זה דהא אפשר שהי' בו תנאי לענין הנוגע בממון ולא לענין הגירושין כגון ע"מ שתחזירהו לי את העבד והחזירה לו באמת העבד והוא מנפשי' עייל שהגט גט והעבד שלו ובעינן שלו הוא רק לענין העבד משא"כ אם לא נאמר הסברא דמנפשי' עייל רק משום ריעותא דלית לי' שטרא והכא כיון דגיטא היינו שטרא וליכא ריעותא התפיסה מוכחת על העבד דהקנה לה בלא שום תנאי כמו בכל תפיסת מטלטלין ולכן נראה דמשמע לי' להש"ס

מלשון האיבעי' דבעי בגט ולא בעי במתנה וכן משמע מהא דאמר דהוא מנפשי' עייל דאפי' לענין גט לא הוי גט ואי אמרינן אקנוי אקני ליה הגט כשר לגמרי וע"ז מקשה דמ"מ הוא פסול מדרבנן משום שטר שיכול לזייף אך מ"מ קשה דלטעם שכתב הב"ש והח"מ בשטר שיכול להזדייף דלא מהני ע"ח המעידין דלית בי' זיוף דהוא משום גזירה אינו אלא מדרבנן וא"כ מה מקשה הש"ס ות"ל דהוי לי' שטר שיכול להזדייף הא מ"מ שייך האיבעי' שלו לענין אי הוי ספק מגורשת מדאורייתא כשיש ע"ח המעידין דלית בי' זיוף. לכן נראה לפענ"ד דהעיקר כמ"ש שם בחי' לאה"ע דמשום שטר שיכול להזדייף יש בו ג"כ פסול דאוריית' להר"ן שכתב לקמן פרק המגרש דע"ח מטעם ע"מ כורתין וכיון שע"י הע"ח יודעין שנמסר לה דודאי מיד הבעל בא לה וכו' וכמאן דאיכא ע"מ בשעתה דמי עי"ש ולפ"ז בשטר שיכול לזייף כיון דא"א לידע מתוך ע"ח אי נתגרשה וא"כ כשנמסר לה הגט בע"ח הרי ליכא ע"מ בשעתה עי"ש שהארכתי:

תוס' ד"ה ת"ש דאמר ר"ל. וא"ת מתניתין הו"ל לאתויי וכו' ותירוצם דחוק באמת והפ"י מתרץ דממתניתין ה"א דהא דהעבדים אין להם חזקה משום דעד תלתא שנין מזדהר אינש בשטרא וכו' וא"כ כיון דעבד בר שטרא הוא מצי למימר לי' אחוי שטרך מש"ה איצטרך ר"ל לאשמועינן בגודרת ולכך בעי רב"ח ולא מצי למיפשט ממתניתין דשאני הכא דליכ' ריעות' דשטרא דגיטא היינו שטר מתנתו עכ"ל בשינוי לשון קצת. אמנם דבריו קצת דחוקים דע"כ אי לא אמרינן דמנפשי' עייל ויש חזקה לעבד וא"כ ע"כ הא דדרך לכתוב שטר בעבד ע"כ הטעם דבמטלטלין כיון דתמיד ברשות לוקח מונחים א"צ שטר עליהן משא"כ בעבד דאי אשכחי' באגם יכול המוכר לתופסו ולומר עבדי אתה א"כ אף שכתב גט על ידו ודאי דמ"מ דרך לכתוב שטר באפי' נפשי' עליו שיהי' השטר תמיד לראי' דגיטו הכתוב עליו יוצא ונכנס עמו וראי' לזה דאף שגט כתוב עליו מ"מ דרך לכתוב שטר אחר מהא שכתבו הפוסקים דחזקת ג' שנים מהני בבעי' דרב"ח ואי אין דרך לכתוב שטר אחר כשגיטו כתוב עליו מה תועלת בג' שנים הא חזקה מכח שטר קאתי והכא הרי אית לי' שטר דגיטו היינו שטרו ומה ענין ג' שנים לכאן. לכן נלפענ"ד לתרץ קושית התוס' בדרך זה דודאי ידע רב"ח ממתניתין דעבדי' אין להם חזקה רק שבמתניתין יש לומר הטעם משום ריעותא דלית לי' שטרא כמ"ש הפ"י רק האיבעי' במקום שיש לו חזקה כגון אחר ג' שנים או שיש לו ג"כ שטר מתנה או שהבעל מודה דנשאר העבד בחזקתה ומ"מ בעי רב"ח שפיר לענין אי הוי גט שהר"ן פרק המגרש כתב הא דמהני ע"ח בלא ע"מ אף דקיי"ל ע"מ כרתי הוא משום דע"י הע"ח ידוע שהבעל מסר לה והויין ע"ח כאלו היה ע"מ בשעתה דהא על ידי ע"ח ידוע המסירה עי"ש. ולפ"ז בעי שפיר אי

אמרי' דאקנוי אקני ליה פי' דלא אמרי' איהו מנפשי' עייל ויש לעבדים חזקה כמו חזקת מטלטלין רק בפחות מג' שנים אינו נאמן מחמת ריעותא דאין לו שטר והכא ריעותא ליכא דהא אית ליה חזקת ג' שנים או שטר מתנה כנ"ל וא"כ גם הגט גט דהוי כאלו איכא ע"מ בשעתה דהא מאן דחזי להגט בידה ידוע בודאי דהבעל מסר לה כל כמה דלא ידע מריעותא דלית ליה שטרא דהא אית לעבד חזקה כמו חזקת מטלטלין. ובנידון האיבעי' ליכא ריעותא וממילא הוי כאלו איכא ע"מ בשעתה אבל אי נימא מנפשי' עייל ליכא ע"מ בשעתה כיון דע"י ע"ח הגט א"א לידע אי מהבעל בא לה רק מכח חזקה או מכח שטר וא"כ כשמוסר לה הגט בע"ח בינו לבינה ליכא ע"מ בשעתה והגט בטל והוצרך לפשוט מהא דגודרת דמשם מוכח הסבר' דאמרי' הוא מנפשי' עייל. ולענין דינא יתבאר אי"ה בחידושי לאה"ע:

דף כא.

תוס' ד"ה ואבע"א שליחות לקבלה נמי אשכחן בע"כ. ותימא דחצר מתנה נמי אע"ג דליתא בע"כ נהוי דומיא דידה כיון דאשכחן חצר בע"כ וכו' וליישב קושית התוס' וגם קושי' התו' בד"ה אטו שליחות שהקשו אטו לא ידע רב שימי דשליחות מושלח ושלחה אתרבי ועוד קשה דמה סברא הוא זה כיון דאשכחן שליחות בע"כ הא עיק' הקושי' דלא יועיל רק מה שהוא דומי' דידה דשייך בי' בע"כ ולכן נראה דעיקר קושית אביי הי' כיון דחצר איתרבי מידה דכתיב אצל ונתן צריכין שיהי' החצר בשעת נתינה דומיא דידה דהיינו שיהי' יכול ליתן לתוכו בע"כ והקשה לו רב שימי והא שליחות לקבלה וכו' לא הקשה דשליחות קבלה לא יועיל כיון דליתא בע"כ דהא ודאי לא קשה דהא רחמנא בהדיא רבי שליחות מושלחה רק קושייתו הוא כמ"ש התו' בד"ה והא שליחות מידה עי"ש והיינו דהא יש ללמוד ג"כ חצר מתורת שליחות כדאמר בב"מ שלא גרע משליחות וכיון דשליחות איתא אפי' בגוונא דליתא בע"כ אף חצר מועיל בכה"ג ולזה משני לי' דשליחות מושלח ושלחה איתרבי. וכוונתו דשליחות איתרבי מקרא דלא כתיב גבי ונתן משא"כ חצר איתרבי מידה דכתיב גביה ונתן בעינן דוקא שבשעת נתינה יהי' דומיא דידה ואין יכולים ללמוד כלל חצר משליחות לענין זה והא דקאמר בב"מ דלא גרע משליחות הוא רק לענין שלא בפניו כמ"ש התוס' ולפ"ז א"ש ג"כ מה דמשני ואבע"א שליחות לקבלה נמי אשכחן בע"כ פי' אפי' אם נאמר דיש ללמוד חצר משליחות הא שליחות ג"כ אשכחן בע"כ שכן אב מקבל גט לבתו קטנה וכיון דאב בע"כ נעשה שליח לבתו קטנה וחצר ג"כ בע"כ דידה שוויא רחמנא לשליח וא"כ אף דדימה רחמנא לשליח

יש לנו ללמוד דומה מדומה היינו משליחות דאב שיכול ליתן בשעת נתינה בע"כ אבל לשליח שא"י להיעשות שליח רק מרצון האשה לא דימה רחמנא חצר כזה לשליח כזה:

דף כא:

גמ' בשלמא יד של עבד א"א למיקצי' אף דלא ידע עדיין הסברא דמחוסר קציצה ומ"מ הי' פשוט לו דפסול ומזה רצה הפני יהושע ללמוד דאם נותן לה הגט ומשייר לעצמו חלק בגוף הגט פסול אף למאן דמכשיר קציצה בתלוש דאין זה כריתות והא ודאי ליתא כמו שהוכיח בעצמו מהא דאיבעי' לעיל בין תיבה לתיבה מהו ומשמע דאי שייר לי' הגליון שלהגט דמגורשת וכ"כ התוס' בד"ה יצא דשם בהשיור שבין תיבה לתיבה כשר משום דלא הוי מחוסר קציצה והא דפשיטא ליה להש"ס ביד של עבד ומשייר העבד לעצמו דפסול אף דלא ידע עדיין מהא דמחוסר קציצה נראה דהוא מטעמא אחרינא דשאני יד עבד כיון דלא אפשר למיקצי' והגוף והיד צריכין זה לזה וא"א לומר דהיד יהיה שלה לבד והגוף יהי' של הבעל לבד ע"כ הבעל שותף בכל העבד והרי יש להבעל חלק במקום כתיבת האותיות של גוף הגט מש"ה פסול משא"כ בשאר דברים שהמקום של כתיבת הגט מקנה לגמרי להאשה רק דמשייר לעצמו גליון של כתב לא מיפסל רק במקום דשייך מחוסר קציצה:

תוס' ד"ה יצא זה שמחוסר קציצה וכו' היינו דהניחתו במקום שפוסקת היניקה וכו'. ולכאורה תמוה דמנין להו להתוס' דמיירי בהכי דלמא במקום שאינה פוסקת היניקה רק דמיירי בעשתה קנין חזקה דבהכי ג"כ מגורשת כמבואר באה"ע סי' קכ"ד בב"ש ס"ק י"ב. ומתוך כך נראה לפי עניות דעתי דהך דרשא דמפיק לה דאין מגרשין במחובר אפילו נותן לה כל המחובר דהיינו מקרא דונתן בידה שיהא דבר הניתן מיד ליד אין הכוונה שיהיה הדבר שמגרשין בו יוכל להנתן מיד ליד כמ"ש הב"ש רק הכוונה הוא כעין שדורש בב"מ דף מ"ז שמשיכה מפורשת מן התורה דכתיב מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד דהיינו משיכה דוקא אבל חזקה אינו מועיל במטלטלין כיון שקנין זה אינו דבר הניתן מיד ליד וכך הוא ממש הדרשא בגט דכתב ונתן בידה שיהא הגירושין נגמרין בקנין הניתן מיד ליד דהיינו משיכה והגבהה כמו קנין מטלטלין משא"כ בקרקע ובקנין חזקה שאינו קנין של דבר הניתן מיד ליד אינה מתגרשת בזה ודוקא כשהניח גט בחצירו ונתן שטר מתנה עליו או שקנתה בחזקה מתגרשה דחצר מטעם יד איתרבי וקונה מטעם ידה וקנין בזה מועיל גם במטלטלין משום חצר אף דבעינן דבר הניתן מיד ליד משא"כ שאר קנינין לא מהני בגט תדע דהא הרשב"א בגיטין דף ע"ז גבי תיזל ותיחוד ותפתח פליג ארש"י וס"ל דקנין ואגב לא מהני בגט והוא מהאי טעמא דקנין אגב במטלטלין לא מקרא דמיד

עמיתך נפקא רק מקרא אחר ולזה סובר דבגט לא מהני כיון דהקנין של אגב קרקע אינו קנין שניתן מיד ליד אף שהגט נכתב על דבר שיכול ליתנו מיד ליד ואף דמוכח קצת מהרמב"ן בסוגיא דהכא דמהני קנין חזקה אפשר דהרמב"ן דהכא ס"ל כרש"י דשאר קנינים נמי מועיל בגט ואף דהרמב"ן בגיטין דף ע"ז פליג על רש"י וס"ל דקנין אגב אינו מועיל בגט אפשר דהוא מטעם דס"ל קנין אגב הוא רק מדרבנן ולכך אינו מועיל בגט אבל קנין חזקה דהוא דאורייתא ס"ל שמועיל ותוס' ס"ל דשום קנין אינו מועיל בגט רק קנין הניתן מיד ליד דהיינו משיכה והגבהה ועיין באה"ע סי' קל"ט שהארכתי בדיני קנינין של הגט בע"ה:

ברש"י ד"ה דשקיל לי' ואין לחוש שמא ישבור החרס וכו'. הר"ן תמה בדברי רש"י שסותר דברי עצמו דכאן משמע מדבריו דאפילו בתלוש שייך מחוסר קציצה וגבי שמא יקטום כתב רש"י דהוי קציצה מהמחובר עי"ש. ונלפענ"ד לתרץ דברי רש"י דהרמב"ן בחידושיו הקשה וז"ל קשי' לי שלא מצאתי בתלמוד יצא זה שמחוסר אלא כשא"א לעשות ממנו אותו מעשה רק כשמחסר הדבר וכן מחובר גמור א"א להתקיים נתינה אלא בקציצה אבל תלוש מאי מחוסר איכא ובשלמא בעלה של עציץ נקיב איכא למימר הגזירה משום מחובר גמור וכו'. ותי' דכיון שאין בדעתם ליתן לה הפרה מחוסר מקרי וכו' ומסיים וז"ל ומיהו גבי פרה וכו' דבר ששיורו חשוב אצל הכל ושמו עליו בפ"ע אפילו נתן דעת שלא לשיור פסול וכו' עי"ש ולפ"ז א"ש דברי רש"י דס"ל דתלוש שדעתו לגוזזה או דבר ששיורו חשוב מחוסר מיקרי ופסול ולפ"ז בחרס של עציץ נקוב הוצרך רש"י לפרש דאין לחוש שמא ישבור החרס דלפעמים הוא עציץ דשיורו חשוב דפוסל גביה מחוסר קציצה ובהא דשמא יקטום דפוסלו רבא ופליג אאביי ומשמע דאף בעציץ שאין שיורו חשוב דודאי הוא דיהיב לה כולו ואפ"ה פסול מטעם דכיון דמחובר הוא פסול אף דלא הוי מחוסר משום גזירת מחובר גמור כמ"ש הרמב"ן ז"ל:

דף כב.

תוס' ד"ה ולא על נייר מחוק עמ"ש בדבריהם בחידושי לאה"ע מ"ש שם ליישב דברי רש"י בד"ה ר"א הוא אבל

דף כד.

תוס' ד"ה אימר קמי בי' דינא ובשעת גירושין עדים טפי והקשה המהרש"א דהדרא קושי' לדוכתא מה לי הוא ומה לי ב"ד. ונלפענ"ד דהרשב"א הקשה דהא שליח אינו נאמן רק בשעה שיוציא מידו עי"ש. ולכן נראה דהנה ודאי אם השליח ראשון עשה שליח שני בינו לבינו שלא בפני ב"ד ואחר כך בשעת מסירה להאשה בא השליח הראשון והשליח

שני בפני ב"ד והגט ביד השליח שני ודאי דמהימן השליח שני לומר שליח זה מסר לי הגט והוא השליח הראשון ונאמן השליח הראשון לומר בפ"נ אף שאין הגט בידו כיון דהשליח שני אית ליה מגו דאי בעי הי' מסרו לידו כיון שתיכף בבוא לב"ד אמר כן כמו במשכון כשטען בפני ב"ד תיכף שמשכון הוא בידו דמהימן ולא הוי מגו למפרע ומש"ה ה"נ כיון שהאשה שהיתה שליח הראשון עם השליח שני שעשתה אותו בינו לבינה באו יחד לפני ב"ד נאמן השליח שהאשה מסרה לו בתורת שליחות במגו שהי' מסרו לו קודם בואו לב"ד ונאמנת גם האשה לומר בפ"נ אבל ברישא שמסרה לב"ד ואמרה שהבעל צוה למסור להם שהמה יעשו שליח והוציאה הגט מידה לפני ב"ד ולא אמרה בפ"נ וכבר נתבטל שליחותה משהוציאה הגט מידה ושליח אינו נאמן לומר בפ"נ רק בשעה שיוציא הגט מתחת ידו כשעדיין הוא שליח כמ"ש הרמב"ם ואין להאמינה במגו דאי בעי היתה אומרת מקודם לפני ב"ד בפ"נ דהוי מגו למפרע:

סליק פ' המביא תניינא

פרק ג - כל הגט

במשנה קול סופרים מקרין לכאורה תמוה להך דיעה דס"ל דבעינן שליחות בכתיבה דוכתב דקרא אבעל קאי אם כן למה נקט במשנה הטעם הפסול משום שנכתב שלא לשמה היה לו למינקט טעם הפסול משום שלא נכתב בשליחות הבעל וכן קשה לעיל בפ"ק דאמר לפי שאין בקיאין לשמה ופי' התוס' שם דבכל הל' גיטין בקיאין רק לה לשמה לא דרשי והחששות פירשו רש"י ותוס' שם דחששו משום סופר שכתב להתלמד או משום שנכתב לשם אחר ששמו כשמו וא"כ בלאו שלא לשמו ג"כ פסול דהא נכתב שלא בשליחות הבעל ובשאר הלכות גיטין בקיאין הן וא"א לאשכוחי כלל שיהי' בה פסול שלא לשמה ע"פ פירש"י ותוס' ריש גיטין שלא יהיה בה ג"כ פסול משום שנכתב שלא בשליחות הבעל. ונראה ליישב דמשכחת גוונא שיפסול משום שלא לשמה אף שנכתב בשליחות הבעל כגון שהבעל עשה שליח לסופר לגרש אשתו שיכתוב ויתן והרי נעשה הסופר כהבעל עצמו ובודאי אם הבעל עצמו כתב גט שלא לשמה ואח"כ נמלך לגרש אשתו בזה ודאי דהי' כשר אלו הי' שלא לשמה כשר בגט כיון שהבעל כתבו א"כ ה"נ אם כתב מי שהוא נעשה שליח לגרש אשת חבירו שנעשה ממש כהבעל עצמו ודאי דאפי' כתב גט שלא לשמה ואח"כ גירש בו ג"כ כשר אי אמרי' דא"צ לשמה בגט דכשכתבו כבר נעשה בעל ודינו כבעל עצמו ולכך נקט המשנה הטעם דשלא לשמה משום האי גוונא וכן בריש גיטין אף שבקיאין בהא דבעינן שליחות הבעל מ"מ יש לחוש

שמא איתרמי כה"ג דאין בו פסול רק משום שלא לשמה ויבואו להכשירו. ולפ"ז אפשר ליישב ג"כ מה שהקשו הרשב"א והר"ן מהא דהכותב טופסי גיטין דמוכח בריש זבחים דאי לאו משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא והוי שלא לשמה היה כשר אף שנכתב שלא בשליחות. ולפ"ז א"ש דבהא דהכותב טופסי גיטין נכלל ג"כ אפי' אחר שנעשה שליח הבעל אם כותב לעצמו טופס הגט שלא לגרש בגט זה רק שיכתוב מתוך הטופס הזה גט אחר כשר צריך להניח שם האיש והאשה מטעם דילמא יוכשר טופס גט זה בעיניו ויגרש בו וגט זה לאו לגירושין נכתב ואלו לא היה בו פסול דשלא לשמה היה כשר דהא שליח הבעל שהוא כהבעל עצמו כתבו רק שפסול משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא והוי שלא לשמה דודאי אפי' אחר שצוה הבעל לכתוב כ"ז שלא כתב בפירוש לשמה לגרשה בגט זה הוי שלא לשמה כמבואר בב"ש סי' קל"א וע"כ דהוא מטעם זה דסתם אשה לאו לגירושין קיימא וכ"ז שאינו כותב בפירוש לשמה לא הוי לשמה וא"ש מה שדייק הש"ס בזבחים דסתם אשה לאו לגירושין קיימא ולא קשה שוב קושי' הרשב"א ואף שנראה דאחר שצוה הבעל אמרינן דסתם אשה לגירושין קיימא ואינו פסול מדאורייתא מ"מ מדרבנן הוא פסול ולכך הצריכו להניח תיכף משום גזירה שמא יגרש בגט זה שהוא פסול דרבנן אמנם מדאורייתא ודאי דאחר שצוה הבעל סתמא לשמה קאי וכדמוכח מדברי רש"י ותוס' ריש גיטין דתפסו החשש דלהתלמד ונכתב לשם אחר ששמו כשמו ולא נקטו בפשיטות שלא כתב בפירוש לשמה אך הא יש לדחות די"ל משום דרוב סופרים בקיאין וכן לר"מ י"ל כן בעדות שרובן גמורים אך מ"מ נראה סברא דאחר שצוה הבעל סתמ' לשמה קאי וכ"כ הפ"י ריש גיטין ובקונטרס אחרון שם רק שכתב שם דמדברי התוס' בע"ז דף כ"ז משמע דהוי דאוריי' ולפענ"ד אין הוכחה ברורה משם שהתוס' לא כתבו רק לשון צריך ואפשר דאינו פסול רק מדרבנן דכיון שקודם שצוה הבעל הגט בטל בסתם מדאוריי' והבנים ממזרים מש"ה אפי' אחר שצוה הבעל פסול בסתם מדרבנן ושפיר הוכיח בש"ס מהכותב טופסי גיטין דסתם קודם שצוה הבעל הוי דאוריי' ושפיר פסול מדרבנן בסתם אחר שצוה משום סתם כשנכתב קודם שצוה הבעל דאלת"ה במה יש לגזור וכן בש"ע סי' קל"א משמע דאינו רק מדרבנן ואין הגט בטל כשלא אמר הסופר בפירוש לשמה. ועוד דאי בעינן מדאוריי' שיאמר הסופר בפירוש שכותב לשמה א"כ אמאי לא תיקנו שהשליח צריך שישמע דוקא מהסופר שכותב בפירוש לשמה ובש"ס אמרו בהיפך דאפי' סופר בבית והוא בעלי' כשר וכן הכשירו שליח המדבר ואינו שומע והרי אינו שומע אם הסופר אומר שכותב לשמה וכן הכשירו הסופר כשהוא חרש ששומע ואינו מדבר:

דף כד:

רש"י ד"ה הא אמרינן והשליכו לאיבוד מדעת ולקחתו זו וכו' והוא תמוה לכל מעיין כמו שתמהו המפורשים דתיכף בסמוך בד"ה בע"מ כתב רש"י דהחשש הוא שמא מסרו לאשת חבירו. ונלפענ"ד ליישב דרש"י כתב זה ליישב קושי' התוס' בד"ה בע"מ ור"א שהקשו אהא דפריך בב"ב ד' קס"ז וליחוש לשני יב"ש דילמא ממטי לי' גיטא לאיתתא דהאיך ומאי קושיא הא אמרינן הכא דע"כ צריך ע"מ להעיד שזו אשתו וכו' עי"ש. ולזה כתב רש"י ליישב זה דהמקשה לא הי' קשה לי' כלל חשש דילמא מסר זה לאשת חבירו ויאמר שזו אשתו דהוא רק חשש דרבנן תדע דהא בכל אלו הכרות אפי' קטן נאמן ומה"ת לא יהי' נאמן הבעל לומר בפני ע"מ שזו אשתו וכן ביבמות דף ק"ו כתבו התוס' דהכרה דרבנן אלמא דאף דאורייתא הבעל נאמן ולא חיישינן לי' מדאורייתא שרוצה לגרש אשת חבירו ועי"ש ברשב"א שדימה אותו להא דקידושין בקדשתי את בתי דנאמן ליתן גט עי"ש וכאן בדאורייתא קא מהדר דומיא דקטנה דלא מצי מגרש מדאורייתא דהא לא נכתב לשמה ולא חש המקשה רק להשליכו לאיבוד וזה באמת חשש דאוריית' הוא ואפי' למאן דלא חש לנפילה קאמר ביבמות הטעם אי לנפילה מיזהר זהיר בי' משא"כ הכא בגט דיש לחוש שהשליכו לאיבוד וחשש דאורייתא הוא ושפיר דייק הש"ס קטנה הוא דלא מצי מגרשה מדאו' משום דלא נכתב לשמה הא גדולה מצי מגרש ואמאי הא איכא חשש דהשליכו לאיבוד וא"כ אפי' גדולה לא מצי מגרש מדאורייתא וע"ז משני דגדולה מצי מגרש בע"מ וכיון דקושית המקשה לא היה רק מחשש נפילה ממילא א"צ הע"מ לידע ולהעיד רק שאשה זו נתגרשה בתו' גירושין ותו ליכא חשש נפילה ולפ"ז מקשה הש"ס בב"ב שפיר דמ"מ ניחוש מדרבנן עכ"פ דילמא ממטי לי' לאיתתא דהאיך ואמאי נכשיר לכתוב לכתחלה ולא ניחוש עכ"פ מדרבנן שלא לבוא הדבר לידי תקלה ומשני דאין מגרשין אלא זה בפני זה וממילא כשע"מ מעידין ששניהם בשעת גירושין הוי ממש כמעידין שזו אשתו דהא במעמד השני גירשה ולזה כתב רש"י ג"כ הכא בתי' הש"ס כשמשני הכא בע"מ ור"א הוא אבל בע"ח לא משום דשמא מסרו וכו' וכיון רש"י להמסקנא דב"ב שם דעכ"פ מדרבנן חיישי' לשמא מסרו אבל כשיש ע"מ ואחר שתיקנו דאין מגרשין אלא זבפ"ז ממילא מעידין ממש שזו אשתו:

בתוס' ד"ה ור"א וא"ת דתנן בפ' גט פשוט כותבין גט לאיש וכו'. ונלפענ"ד ליישב דהתוס' בכתובות דף כ"ד בד"ה אמנה שבשטר הקשו כיון דלאו אכולה מילתא קא מסהדי א"כ עדים חותמין אעפ"י שא"י אם כהן הוא וקשה הא דפ' ג"פ דאם היו שני יב"ש יכתבו כהן ותירצו דהיכא דהוחזקו שני יב"ש ודאי אכולה מילתא קא מסהדי עכ"ל. ואגב שהבאתי

דבריהם אפרשם דלכאורה הן תמוהין במ"ש דהיכא דהוחזקו אכולה מילתא קמסהדי דהא כאן בדיבור זה וכן בב"ב קס"ו כתבו דהעדים לא מסקי אדעתייהו לדעת אם יש עוד יב"ש והדר קושיא לדוכתא. אמנם נראה דדבריהם פשוטין דודאי כשכותבין בשטר סתם יב"ש לא מסקי אדעתייהו אם יש שם שנים דמה להם בכך אם המלוה לא מסיק אדעתי' ומביא עצמו לידי פסידא והעדים אינן נזהרין רק שלא יבוא לאחר פסידא על ידיהם בשקר אבל כשרואין כשכותב בשטר כהן או שאר סימן שאין דרך לכתוב כן בכל השטרות אפי' לכהן לא הי' מדרכן לכתוב כהן בשטרות בזמן המשנה כמבואר בפסקי' מהרי"א הובא בב"י באה"ע סי' קכ"ד ע"ש אז יש להם הוכחה שבודאי יש בעיר שני יב"ש דאל"כ למה כותבין כהן או סי' ובודאי אין חותמין אא"כ חוקרין אם הוחזקו ואם נודע להן שהוחזקו חוקרין אם הסי' אמת ולפ"ז א"ש דבריהם דבכתובות בלא הוחזקו מיירי יש לומר שחקרו ונודע להן שאין בעיר עוד יב"ש ולכך חתמו אף שלא ידעו אם הוא כהן כיון דלאו אכולה מילתא קמסהדי משא"כ בב"ב גבי ב' יב"ש נתוודע להן שהוחזקו כמו שהוא אמת ובודאי יחקרו אחר הסימן שהוא אמת וכאן בדיבור זה דעדים לא מסקי אדעתייהו וכו' א"ש ג"כ כיון שאין כותבין שום סימן בשטר. אמנם לפי מ"ש הרמ"א בח"מ סי' מ"ט סעיף ז' נתיישב קושית התוס' בכתובות באופן אחר דכתב כשנכתב השטר בלשון מדבר בעדו אני פ' כהן וחתמו סהדי דלאו אכולה מילתא קמסהדי וכשנכתב בלשון סהדי איש פלוני כהן לוה הוי סימן]. והנה אף לדברי התוס' דס"ל דכשהוחזקו אכולה מילתא קא מסהדי והיינו דאסורין להן לחתום עד שיכירו אם הסימן אמת ע"כ הוא רק בשטר אבל בגט ודאי דאף התוס' מודים דהסימן נכתוב ע"פ עצמו דהא הרבה פוסקים ס"ל דאפילו שם אביו נכתב על פי עצמו ומבואר בב"י סי' קכ"ט הטעם מדאמר ובלבד שיכיר שם האיש בגט משמע דא"צ להכיר ביותר דהא שם אביו ודאי שצריכין לסי' כי כמה יוסף איכא בשוקא ואפ"ה נכתב ע"פ עצמו ואפילו להפוסקים דצריכין להכיר שם אביו מ"מ הא מתרצי הא דאמר בש"ס ובלבד שיכיר שם האיש דשם אביו הוא בכלל שם האיש דאמר בש"ס כיון דהאיש נקרא ע"ש אביו ולפ"ז הסימן שכותבין בגט כגון כהן או כשמשלשין ודאי דנכתב ע"פ עצמו דזה ודאי מוכח מהא דאמר רב ובלבד שיכיר שם האיש בגט וע"כ צ"ל הטעם דהא דא"צ הכרה לסי' אף דאי היה צריך הכרה גם בהסימן לא היה צריכין לתקן שלא יגרשו אלא זה בפני זה דהטעם הוא דהא הקשו התוס' בדיבור זה דהי' להם לתקן שיכירו שזו אשתו ותירצו דבטורח ימצא ע"מ ואין זו תקנה טובה עי"ש ובודאי יותר טורח להכיר השילוש מלהכיר שזו אשתו ולכך תיקנו ששני יב"ש לא יגרשו אלא זה בפני זה ואז א"צ להכיר לא שזו אשתו ולא השילוש. ולפ"ז לא קשה

שוב קושית תוס' דהכא די"ל דהך דב"ב דף קס"ו אתיא אליבא דר"מ והא דהקשה תוס' דהא בעינן מוכח מתוכו לא קשה לפ"ז די"ל דהש"ס היה יודע דבב' יב"ש כותבין כהן או שילוש כמבואר בב"ב דף קע"ב במשנה רק דהש"ס מקשי ארב דאמר ובלבד שיכיר שם האיש דמשמע דא"צ להכיר הסי' כנ"ל ומכ"ש לדעת הרמ"א בח"מ סי' מ"ט ודאי דא"צ להכיר דהא הגט נכתב בלשון מדבר בעדו דאסור לכתוב הגט בלשון סהדי כמבואר בהר"ן וא"כ קשה דילמא ממטי לאיתתא דהאיך וכותב הסימן דהאיך על עצמו ומשני הש"ס דאין מגרשין אלא זה בפני זה ואם יכתוב סי' של אחר על עצמו לא יסבול השני והא דאין מגרשין אלא זב"ז היינו בשעת כתיבה כמבואר במהר"מ שי"ף דלר"מ ל"צ ע"מ כלל וגם מצי קאי הסוגיא דש"ס אליבא דר"א והש"ס הכי מקשי על רב דאמר ובלבד שיכיר שם האיש בגט וקאי אמתניתין דקתני אפי' אין אשתו עמו ומשמע דה"ה אשתו עמו ומגרשה בפניהם דהן הן ע"ח וע"מ וסגי בהכרות שמותיהן לבד ומשמע דאפילו הוחזקו סגי בהכרות שמותיהן לבד דהא סתמא קתני וע"ז מקשה דהאיך אפשר שיהי' סגי בהכרת שמותיהן לבד כדקאמר רב דא"כ אפשר דממטי לאיתתא דהאיך וא"כ האיך יהיה יכולין להעיד אח"כ על אשה זו שנתגרשה וע"כ א"א להעיד להתיר אשה לשוק עד שיעידו שהכירו שזו אשתו כקושית התוס' והאיך קאמר רב דסגי בהכרות שמותיהן וע"ז משני הש"ס דשפיר קאמר רב שא"צ שיכירו רק שמותיהן לבד ומ"מ יכולין להעיד שנתגרשה אשה זו כדינו כיון דמעידין ששניהן הי' עומדין ובודאי לא גירש זה אשת חבירו כיון שהשני עומד בשעת גירושין:

ועוד נראה ליישב קושית התוס' בדרך אחר וגם מה שהקשה הר"ן על הא דמדמי הש"ס לב' יב"ש אין מוציאין שט"ח עליהן דמה דמיון הוא זה דשם יוכל כ"א לומר לא אני הוא משא"כ הכא אפשר דאין חוששין כלל למשקר ויגרש אשת חבירו ואני אוסיף להקשות דהא ודאי ביב"ש מדאורייתא אין מוציאין שט"ח עליהן והא דצריך להכיר שמותיהן הוא רק מדרבנן דהא בשעת הסכנה כותבין אף שאין מכירין ועמ"ש בחי' לאה"ע סי' ק"כ וא"כ מה דמיון הוא. ולכן נראה דהכא בגיטין הוא דמקשה קטנה הוא דלא מצי מגרש אפי' מדאורייתא דלאו לשמה נכתב משא"כ הגדולה וע"כ דמקשה דאפילו הגדולה לא יהיה מצי מגרש מדאוריי' וכמ"ש התו' מטעם דלא הוי מוכח מתוכו והא דמדמה אותו לב' יב"ש דאין מוציאין שט"ח עליהן הוא משום דמשמע לי' להש"ס מלשון דאין מוציאין דאפילו אם העדים מעידין שזה הוא שהעדנו עליו אין לו דין שטר וא"א להוציא כלל שט"ח עליהן כשנכתב השטר בלא שילוש משום דלא הוי מוכח מתוכו. ועוד אפשר לומר דהש"ס מדמי דכיון דאין מוציאין אלמא דאין זה עדות א"כ אין גט זה מעיד מי

הוא המגרש ואין זה מוכח מתוכו ואף דאנן ידעינן מי הוא המגרש דהא מדאורייתא אין הבעל חשוד לשקר לגרש אשת חבירו מ"מ אנן בעינן שהגט יעיד מתוכו מי הוא המגרש ואין העדות ניכר מתוך הגט מי הוא דמתוך הגט יכולים לומר איזה אחר גירש כמו שאין יכולים ללמוד מלשון העדות מי הוא הלוה ומשני בע"מ ור"א הוא דלא בעינן מוכח מתוכו וממילא מצי מגרש מדאורייתא הגדולה משא"כ הקטנה לא מצי מגרש אפילו מדאוריי' ולא נחית הכא בגיטין לדקדק כלל לענין חששות דרבנן וכל השקלא וטריא דהכא הוא רק לענין דאוריית' אמנם לא בעינן מדאוריית' שיכירו כי לא חשדינן לי' מדאורייתא ובבבא בתרא פריך שפיר דניהו דלא חיישי' כלל בדיעבד מדאוריי' שהבעל ישקר וגירש אשה שאינה שלו מ"מ לכתחלה היכ' כתבינן ולא חיישי' דילמא ממטי ליה לאיתתא דהאיך ומשני שתיקנו שלא יגרשו אלא זה בפני זה וממילא כשהע"מ באין לפנינו שואלין אותן אם הי' שניהם במעמד וכמו שכתבו התוס'. אמנם הר"ן תי' בענין אחר קושית התוס' דהסוגי' דב"ב הוא אליבא דר"מ ולא בעינן מוכח מתוכו ולכאורה קשה דהא אפי' לר"מ ב' יב"ש אין מוציאין שט"ח עליהן וע"כ יצטרכו הע"מ שיבואו לפנינו והדרא קושית התוס' לדוכתא דמאי מקשה הש"ס וליחוש הא הע"מ יעידו. ונראה דלר"מ לא קשה הא דב' יב"ש אין מוציאין דהא חששא שכתב רש"י דלמא מסר לאשת חבירו חשש דרבנן בעלמא הוא דהא בשעת הסכנה כותבין אף שאין מכירין ולא תיקנו זה רק במקום שאפשר לתקן מש"ה לר"מ כשמגרשה בלא ע"מ בע"כ הגט כשר מדאוריי' ולפעמים יזרוק לה הגט בע"כ בלא ע"מ ואי נימא דאסורה להינשא מדרבנן עד שתביא ע"מ עניה זו מה תעשה שמגורשת מבעלה מדאורייתא ולא תוכל להינשא לאחר מש"ה לא תיקנו זה לר"מ משא"כ לר"א דע"כ צריכין ע"מ להתגרש תיקנו שצריכה ע"מ להביאו לפנינו כיון שתוכל מיד להביא הע"מ לפנינו בעת שגירשה לפני ע"מ כנ"ל בכוונת הר"ן ומה שתירצו בש"ס שני יב"ש אין מגרשין פי' הר"ן שם במשנה דהיינו שאין נותנין אותו לא מהן עד שיגרש בפניהם:

עוד הקשה הר"ן על תי' התוספ' דהכא שתירצו דחיישי' שמא יגרשו והע"מ לא אסקי אדעתייהו שהוחזקו ויעידו שבעלה יב"ש גירשה. והקשה הר"ן דהא אם ירצה לעשות כן יגרשנה בגט הכתוב בכת"י. ולפענ"ד נראה ליישב דהא שכתבו התוס' דהע"מ לא יתנו לב דהוא מטעם שהע"מ יהי' להם הוכחה מהע"ח דהא העדים אין חותמין אלא משום שמא ימותו ע"מ ואי הוחזקו ב' יב"ש וע"כ יצטרכו הע"מ לבוא לפני ב"ד א"כ למה חתמו עצמן העדים ומזה יהיה להן הוכחה דלא הוחזקו משא"כ כשיגרש ע"י כת"י לא יטעו העידי מסירה ויחקרו אם הוחזקו:

ראיתי לכתוב כאן קצת חידושי לב"ב דף קס"ז ע"ב הואיל דשייך קצת להלכות גיטין וקצת לסוגיא זו דהכא תוס' ד"ה וליחוש ותימא לי דהא בפני עדים יתן לה והם יקראו וכו' ובס' גט פשוט הקשה על המהרש"א שפי' בדברי הרשב"ם דהחשש הוא שיכתוב בגט שם האשה אחרת ויקלקל אותה. והקשה דלפ"ז לא מקשי התוס' מידי דמה בכך שיקראו לגיטה מ"מ החשש במקומו עומד דהא גם הע"מ א"צ להכיר שם האשה ויסברו שזה שם אשתו ואפי' אם נאמר שע"מ צריכין להכיר מ"מ קשה לדעת הפוסקים דס"ל דסגי בע"ח לבד וא"כ הרי יכול לגרשה בע"ח שא"צ להכיר עכ"ל. ולפענ"ד לא קשה כלל דמה שהקשה למאן דס"ל דבע"ח לבד כשר דהא יכול לקלקלה בע"ח דזה ודאי לא קשה דהא הבעל לפי מחשבתו רוצה לקלקלה שסובר שתנשא בגט זה ותתקלקל ובגט בע"ח לבד ודאי לא תוכל להינשא בגט זה דהא בהגט יהיה כתוב שם אחר בשלמא בע"מ סובר הבעל שיכול לקלקלה שאולי יעידו על פי טביעת עין שאשה זו נתגרשה ולא יזכירו שמה משא"כ בגט ודאי לא יטעה הבעל לומר שקלקלה בזה כי הלא הב"ד לא יניחוה להינשא בגט שכתב בו שם האשה אחרת ולק"מ אלא אפילו אם נאמר דע"מ א"צ להכיר ג"כ לא קשה דכשע"מ יקראו הגט בפניה ודאי תשמע שמה וגם העדים כיון שהוא בפניהם ודאי ישאלו אותה את שמה:

בא"ד להוציא מהבעל הכתיבה. בספר ג"פ הקשה דא"כ לדידן דקיי"ל הוציאה גט ואין עמה כתובה א"י לגבות במקום שכותבין א"כ מה"ת יצטרך להכיר שמה כיון דבש"ס לא חששו רק משום כתובה אימר דמשום שיתיר אשת חבירו אין חשש כלל. ולפענ"ד לא קשה כלל דאפילו לפי' תוס' מוכח מהמסקנא דאיכא למיחש שרוצה להתירה שלא כדין מהא דמקשה הש"ס וליחוש לב' יב"ש וכו' ופירוש תוס' כד"ה וליחוש לב' יב"ש דהיינו שעדים לא ידקדקו אם יש עוד יב"ש ותביא לב"ד ע"מ ותאמר יודעין אתם שבעלי יב"ש נתן לי הגט והן אומרי' הן ואח"כ לא יחקרו ב"ד וכו' ולפ"ז א"א לומר החשש רק לענין היתר שלא כדין דבשלמא לענין היתר לשוק שפיר נסמוך על הע"מ כשיאמרו שבעלה נתן לה גט דהא אפילו אם אין לה גט כלל כשע"מ יאמרו שבעלה נתן לה גט מתירין אותה להינשא משא"כ אי נאמר דאין חוששין לענין היתר לשוק רק לענין כתובה והיינו דשמא יתן גט זה לאשה מגורשת שכבר גבתה כתובה שתגבה שנית ודאי דליכא למיחש שתגבה מבעלה מחמת עדותן שיעידו שראו שבעלה יב"ש נתן לה גט דמה בכך הא הב"ד יחוש לומר דילמא כבר גבתה ממנו כתובתה בגט שנתן לה וגט זה מסר לה האחר בכדי שתגבה כתובתה שנית דדמי ממש לב' יב"ש שאין מוציאין שט"ח עליהן דהב"ד יאמרו דמה בכך שעדים מעידין שנתגרשה מ"מ שמא כבר גבתה כתובתה בגיטה וגט זה יב"ש

השני נתן לה שתגבה כתובתה פעם שנית וע"כ יחקרו הב"ד העדים אם מכירין בט"ע שגט זה הוא דאולי מיב"ש השני הוא וידעו העדים הרמאות שהרי ידעו העדים ע"פ הב"ד שיש עוד יב"ש בכאן אלא ודאי דגם משום היתר לשוק חוששין. ועוד נראה דגם בשביל כתובה יש לחוש אף דבמקום שכותבין אין גובין מ"מ אולי שרפה הכתובה בפני כמה כתי עדים ואז דינה כמקום שאין כותבין כתובה כמבואר באה"ע סי' ק' סעיף ו':

ברשב"ם שם בד"ה שיהי' מכיר שם האיש בגט ויבוא לרמות ולגבות הכתובה. והקשה בספר ג"פ דלמה לא כתב החשש דהיתר לשוק כמ"ש בסוף. ולפענ"ד נראה דלק"מ דבטעם הכרות שמו הוצרך לומר מטעם כתובה דאי מטעם חשש היתר קשה דהא דאמר רב ובלבד שיכיר שם האיש שבגט משמע דלא מהני רק שם האיש והכרות שם האשה לא מהני ואי מחשש היתר לשוק סגי ג"כ בהכרות שם אשתו לבד דהיינו שידעו שם העומדת לפנינו שרה בת יעקב אף שא"י שמו סגי דהא בהס"ד דהשתא סובר דלא חיישינן לב' יב"ש כלל וא"כ ליכ' למיחוש כלל דהא ודאי ליכא שרה בת יעקב, אחרת בעיר כי אם אשה זו העומדת לפנינו ומש"ה הוצרך לפרש דהחשש הוא משום כתובה דאז אף אם יודעין שאשתו היא שרה בת יעקב וליכא אחרת מ"מ יש לחוש דלמא היתה מקודם אשה זו אשת יב"ש ואיש הזה שעומד לפנינו עכשיו שינה שמו לשם בעל שנתגרשה ממנו בכדי לגבות כתובתה שנית בב"ד אחר ותאמר שעכשיו היא נתגרשה ממנו ודברי הג"פ בכל זה הן תמוהין עי"ש היטב:

שם בגמרא ב' יב"ש אין מגרשין. לכאורה תימא דמ"מ קשה בשובר כה"ג דליחוש לב' יב"ש ובשובר לא שייך תירוצא דש"ס. ואמנם לפי מש"ל דעיקר הקושיא הוא לרב דאמר דא"צ להכיר רק שם האיש ומקשה נהי דקתני במתניתין דבב' יב"ש משלשין מ"מ הא א"צ העדים להכיר השילוש ואף שכתבו סימן הא עדים לאו אכולה מילתא קמסהדי ובח"מ סימן מ"ט פסק הרב בהג"ה דדוקא כשכתב בלשון מדבר בעדו כגון אני פלוני כהן לויתי לא מסהדי אכולה מלתא אבל כשכתב בלשון סהדי אכולה מלתא קמסהדי א"ש דבשלמא בגט דאסור לכתוב בלשון סהדי רק בלשון הבעל אני פב"פ מגרש ולזה אף דכתב כהן לא מסהדי עדים על זה ואף שאין מכירין אם הוא כהן חותמין מקשה הש"ס שפיר וניחוש דלמא ממטי ליה לאיתתא דלאו דילי' ויכתוב סי' של חבירי על עצמו משא"כ בשובר, ושטר שנכתב בלשון סהדי וכיון דבב' יב"ש משלשין או כותבין כהן ובלשון סהדי ע"כ העדים מדקדקים וידעו אם זהו כהן וא"א לבוא לידי רמאות:

דף כה.

גמ' ולכי מיית הוי גיטא. ובג"פ סי' קכ"ב הביא בשם הרמב"ן שהקשה האיך מצאנו ידינו בגט שכ"מ לפי מה דנראה מהש"ס דבמהיום אם מתי דהא דלכי מיית הוי גט הוא מטעם ברירה ולדידן דקיי"ל אין ברירה בדאוריית' אינו גט ועי"ש שהביא תי' הרמב"ן והקשה כיון דבגט צריכין לחוש לכל החומרות הדבר קשה דדילמ' הלכתא כר"י דמספקא ליה באומר מהיום אם מתי אימתי חל גיטא ודילמא הלכתא כהרמב"ן דבכה"ג הוי ברירה ולדידן דקיי"ל בדאוריי' אין ברירה לא הוי גיטא ואין זה תימא דע"כ הא דלכי מייתי הוי גיטא הלכתא הוא דהא כ"ע מודים בזה ר"מ ור"י וחכמים דלכי מיית הוי גיטא ופלוגתייהו הוא רק באותן הימים וכ"כ הרמב"ן דהלכת' הוא וע"כ אי הלכתא כהרמב"ן דבזה הוי ברירה ע"כ הלכה כחכמים דמגורשת למפרע דתנאי בעלמ' הוא אך אפי' בתנאי קשה דהא בתוס' מוכיחם דאפילו בתנאי שייך ברירה דמקשה מהא דהריני בועלך ע"מ שירצה אבא עי"ש בד"ה ולכי מיית אך באמת קשה מאוד לומר דבתנאי שאינו בידו שייך לומר ברירה ועוד דהא קיי"ל ג"כ כהך מתניתין דהריני בועלך. לכן נראה דבתנאי ודאי דלא שייך ברירה דתנאי ודאי מילתא אחריתי הוא ועוד דדבר שאינו מבורר לא גרע מדבר שלב"ל. ודבר שלא בא לעולם אף שלא קנה מ"מ אם תלה תנאי בדשלב"ל מהני. ועוד דאמאי לא מקשה מהא דהריני בועלך בכל המקומות בש"ס דמיירי בדיני ברירה אלא ודאי דבתנאי לא שייך ברירה דתנאי מילת' אחריתי הוא דהא אי לא הוי ילפינן מתנאי ב"ג וב"ר היה המעשה קיים ולא היה ממש בתנאי וכן בתנאי בע"מ להחזיר בעינן בשעת קיום התנאי דחזרה קנין חדש אלמא דתנאי מילתא אחריתי הוא והא דמה היא באותן הימים דמקשה הש"ס כבר תירצו התוס' שם דמיירי באומר מעת שאני בעולם ועיין עוד מ"ש לקמן דף ע"ג רק עיקר הוכחת התו' מהא דהריני בועלך. ולפענ"ד נראה ליישב דגם מהא לא מוכח מידי דכאן לא מקשה הש"ס רק לרב יהוד' דר"י ס"ל בקידושין ובגיטין ע"ו באומר ע"מ שתתן לי מאתים זוז לכשתתן דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי מקשה שם מכמה משניות ולכאורה איכא תימא דאמאי לא מקשה מהא מתניתין דהריני בועלך כיון דלא נגמרו הקידושין עד שנתרצה האב וקיי"ל דבקונה דבר לאחר זמן כגון בכסף ובשטר דצריך שיהיה השטר קיים ובנקרע השטר או בק"ס לא עשה כלום דהדרא סודרא למרא וא"כ בביאה דמי לק"ס דכלתה ביאתו אמאי מקודשת וע"כ צ"ל דהוא מטעם דהריטב"א והרשב"א כתבו דע"מ שירצה אבא הי' כוונתו דע"מ שיהיה ניחא ליה לאב והיא מקודשת מטעם ברירה דהיינו כיון שנתרצ' עכשיו אמרי' הוברר הדבר שגם בשעת מעשה נתרצה וכן כתב הרמב"ן דהטעם ברירה דאמרי' מחמת ברירה שנתרצה

בשעת מעשה הרי נתקדשה תיכף ולא שייך סברא זו דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי כיון דהריצוי הי' בשעת קידושין והשתא מקשה שפיר לר"י דאמר לכשתתן דלא מצי להתקדש מחמת התנאי בשעת קיום התנאי מחמת שכלה ביאתו וע"כ הוא מטעם ברירה מקודשת מיד ומקשה שפיר דהא ר"י לית ליה ברירה משא"כ לדידן דס"ל דע"מ כאומר מעכשיו דמי שפיר פרקינן להא דהריני בועלך:

דף כו.

תוס' ד"ה הא אמר תנו הא אי לא הוי חיישי' לנמלך הי' מחזירה לה את הגט אפי' אינה שלה וכו' מה שקשה בדברי התוס' עיין בחידושי לאה"ע. ועפ"י שהקשה הא איכא למיחש שמא זה הגט אינה שלה והוא מוקדם לנתינה ותטרוף מלקוחות שלא כדין כמו שהקשה התוס' בב"מ דף י"ח בגליון. ולפענ"ד נראה דלא קשה מכמה טעמים או י"ל דמכח חששא זו היינו יכולין להחזיר לה. באם הוחזקו שם שני יב"ש דאז אי אפשר לה לטרוף פירות בגט זה עד שתביא ע"מ לפנינו דהא ב' יב"ש אין מוציאין שט"ח עליהם כמבואר בב"ב דף קס"ז בתוס' שם וכיון שצריכה להביא ע"מ הרי ידעו יום המסירה וא"כ צריכין חששא דנמלך היכא דהוחזקו משא"כ בגליון הקשה שפיר על דברי תוס' שכתבו דבלאלתר פשיטא דהא צריך לאשמועינן דמחזירין אפי' בלא הוחזקו משום חששא דתטרוף לקוחות שלא כדין. ועוד יש לתרץ קושית הפ"י דצריכין חששא דנמלך כי היכא דליהוי חשש דאוריית' ועוד דליכ' חשש טריפות לקוחות כלל דהא מסקינן בב"מ דגט שנפל קלא אית לי' ויאמרו לקוחות אייתי ראי' משא"כ בגליון מקשה שפיר דמאי פשיטא הוא הא מסקינן בב"מ דמבריי' זו שמעינן לה:

בא"ד דבלא ראינו הגט בידה אין נפקותא במה שנמצא לאלתר לכאורה קשה דאף שהבעל מודה שממנ' נפל שפיר שייך לאלתר דראינו הגט ביד הבעל ואח"כ הלכו שניהם על המקום שנמצא בו הגט ולא עבר שום אדם אחר עד שנמצא בו הגט והבעל אומר שכבר נתן לה בדרך דהא להרבה פוסקים כשיש ע"ח א"צ ע"מ ואפילו צריכין ע"מ יכול לומר שע"מ שקראו להגט עמדו מרחוק וראו שנתן לה והלכו למדנה"י וא"כ ניהו דלא מהימנין לי' לבעל במה שאומר שממנה נפל מ"מ הא אפילו אם ממנו נפל יכול לגרש בו לאלתר כיון דהוא לאלתר שלא עבר שם אדם אחר וליכא למיחוש לנפילה אלא או ממנו או ממנה. אמנם לפמ"ש הרשב"א לק"מ דהרשב"א הקשה דמה בכך שלא עבר שם אדם מ"מ יש לחוש שמשיירות הראשונות נפל ותי' דא"כ גט שלו להיכן הלך משא"כ היכא שעבר שם אדם תלינן שגט שלו נדרס ברגליו ולפ"ז אפילו הי' זה העובר שם אשתו יש לחוש שגט זה משיירות ראשונות הוא וגט שלו נדרס ברגליה וא"ש. תוס' ד"ה כאן

במקום שאין שיירות מצויות כגון דידעינן שמזה יב"ש נפל והקשה המהרש"א דאמאי לא תירצו התוס' כמו שכתבו לקמן דלא חיישי' שהבעל ישקר. ולפענ"ד נראה לתרץ דהתוס' לא כתבו זה לקמן רק לענין דמהימנינן לי' במה שאומר שנפל גט ממנו להא לא חשדינן לי' שיאמר שנפל ממנו גט אף שלא נפל ממנו משא"כ הכא דצריכין לידע שנפל ממנו גט כאן במקום זה ע"ז לא מהימנינן לי' לבעל דאפשר משום שנדמ' לו שהוא גט זה אומר כן בדדמי מש"ה כתבו התוס' דבעינן שידוע וכו' והיינו כגון שראו העדים הגט בידו קודם שהלך במקום זה ואחר שהלך במקום זה אמר שנפל ממנו גט ובזה הוא נאמן דבגוף הנפילה אין חושדין אותו שמשקר כמו שכתבו התוס' ולפ"ז לא קשה נמי מה שהקשה המהרש"א על ר' זירא להך לישנא דס"ל דבעינן שיירות והוחזקו ומוקי בריית' דבזמן שהבעל מודה בהוחזקו דאמאי יחזיר וכו' ולפמ"ש לא קשה דלר"ז י"ל דמשכחת לה כגון שראו ביד הבעל קודם הלוכו ואח"כ הלכו שניהם במקום זה ואמר הבעל שכבר נתן לה וממנה נפל ונותנים לה מ"נ כיון דאין הספק אלא בין שניהם וכמש"ל וכאן לא שייך התירוץ שכתבתי לעיל שמא גט שלו נדרס ברגלי האשה וגט זה משיירא ראשונה הוא דהא ר"ז מוקי לה באין שיירות מצויות דליכ' למיחש כלל שמא משיירא ראשונה נפל ואפי' לזמן מרובה כשר:

תוס' ד"ה בבי דינא דרב הונא וקשה דאי יש לחוש לנמלך מה מועיל וכו'. ונראה לתרץ דרש"י ס"ל דמקוים לא מהני רק נגד החשש שמא מהבעל נפל משום דאין דרך הבעל לקיים אבל שליח ודאי דרכו לקיים דלפעמים א"י לומר בפ"נ כגון שלא שמע רק קן קולמוס של חתימת העדים דמשום לשמה ליכא ומשום קיום בעינן דוקא שיכיר החתימות כמ"ש הב"ש בסי' קמ"ב עי"ש אי נמי בא"י או בבבל במקום דצריך קיום מש"ה הוצרך לתרתי שיהי' מקוים ושנפל מיד השליח דבמקוים לחוד לא סגי דמקוים לא מהני רק להוציא מיד חששא דשמא מיד הבעל נפל משום דאין דרך הבעל לקיים הגט ומ"מ א"א להחזיר הגט ליד האשה לשמא מיד איזה שליח נפל ועדיין לא בא לידה מש"ה צריך שיהי' השליח כאן ולא סגי ג"כ בנפל מיד השליח לחוד אף כשאינו מקוים דהא הרשב"א בסוגיא דשליש הקשה על כל שליח הולכה דניחוש שמא מהבעל נפל ותי' דלנפילה לא חיישינן וא"כ הכא דבודאי נפל ודאי דלא מהימן אדם אחד לומר דממני נפל שאני הוא שליח וחיישינן לנפילה מהבעל משא"כ כשהוא מקוים דאז ודאי לאו מהבעל נפל רק מאיזה שליח מהימן לומר שהוא שליח כיון דלא בא להוציא מחזקה רק לברר החזקה כמ"ש הר"ן בקידושין גבי קדשתי את בתי ואיני יודע למי קדשתי דנאמן והכא נמי יש חזקה דאין אדם חוטא ולא לו כיון שהוא נותן גט והוא עיקר המגרש ומתירה

לשוק ובכה"ג ע"א נאמן כמ"ש הפ"י ריש גיטין והתוס' דכתבו דסוגי' בנפל מיד השליח לחוד ע"כ מיירי שיש שטר שליחות מהבעל או שראוהו בידו קודם הנפילה:

דף כו:

תוס' ד"ה מצאו קשור בכיס ותימא דבפ' אלו מציאות איבעי' לן וכו'. ונ"ל לתרץ דהרמב"ן כתב בחי' לחולין דף ע"ט דהא דסימנין דרבנן הטעם דמדאוריית' איכא למיחוש דילמ' מחזי חזי (או) כסומא בארובה. והנה הא דבעי' ביבמות דף קט"ז אי סימנין דאוריית' או דרבנן שם א"א לומר כטעם הרמב"ן דהא שם מיירי בעידי מיתת הבעל שמכירין אותו ע"י סימנין דלא חשדינן אותן למשקרי'. ועל כרחך לא בעי התם אי סימנין דאוריית' רק אי סמכינן כלל אסימנין דאימר אין ראי' מסימנין ואולי יש עוד אחר בסי' כזה ובעינן דוקא הכרה בטב"ע ולכך ביבמות פשיט שפיר מהא דמצאו בכיס דניהו דמיירי שם במצאו בעצמו דלא חשדינן אותו למשקר כמ"ש תוס' [ועיין ביבמות שם ד"ה מצאו קשור דמה שקשור בכיס הוא הסי'] מש"ה מהימן מטעם דיש לו מגו ואפי' במצאו אחר כתב הב"ש בסי' קל"ב ס"ק י"ב דלא חשדינן למשקר גמור מש"ה פשיט שפיר דסימנין דאוריית' דהיינו שסומכין על הסי' שאומר שקשר הגט בהכיס דלמשקר דהיינו שלא קשר ואמר שקשר משום דמחזי חזי לא חיישינן וא"צ ט"ע ולא חיישינן שמא יש עוד אחר בסי' זה דהיינו שגם השני קשר הגט בכיס ונפשט שפיר האיבעי' ביבמות דהא שם ג"כ לא חשדינן למשקר והאיבעי' הוא רק אי סמכינן אסימן ולא חיישי' לאחר בסי' כזה משא"כ בב"מ דהאיבעי' הוא לענין לאהדורי גט אשה בסימנין שם מיירי לענין להחזיר הגט ליד האשה כשאומרת הסי' דשם איכא למיחש שמשקרת והסימן מחזי חזי כסומא בארובה כמ"ש הרמב"ן ושוב ליכא למיפשט מהא דמצאו בכיס דהתם במצאן בעצמן מיירי דליכא למיחוש למשקר מטעם מגו ואפי' אם מצאו אחר והשליח אומר הסי' ג"כ ליכא למיחש למשקר כמו שכתב הב"ש וכ"כ הרמב"ן בסוגי' עי"ש מטעם דע"א נאמן באיסורין:

תוס' ד"ה מי יהיב לה משמע אם לא אטרח לפייסה וכו'. לכאורה קשה דלפי מה דמשמע מדברי רש"י שהאונס הוא מחמת שאין לו תרקבא דדינרא א"כ קשה דהא בפסקא מברא כ"ע מודים דאין אונס והכא כיון דגם מתחלה בשעת תנאי לא הי' לו תרקבא דדינרא הו"ל לאתנויי כמו בפסקי' מברא ועוד דהא הכא לא נתן לה כלום רק הרבה ריעים ואולי היתה נתפייסה במועט ג"כ בלא שום אונס וע"כ צ"ל דזה חשיב ג"כ אונס שלא הי' עלה על דעתו שיצטרך ליתן לה מאומה וסבר שייפסה בהרבות ריעים ורש"י שכתב ואין לו לרווחא דמילתא כתב ובאמת אפי' רוצית להתפייס בדבר מועט שיש לו ג"כ הוי אונס ולפ"ז אם התחייב עצמו לחבירו שיקנה איזה דבר מאיש אחר וליתן לו ועתה רוצה

איש אחר יותר מכדי שווי' אפילו מעט דחשיב אונס כיון דיש אונס בממון וכן משמע מתשובת הריב"ש:

ברש"י ד"ה בע"ה וכו' דלימא לי' לא משכחי וכו' עיין רשב"א שדחק מאוד בפי' סוגי' זו ועפ"י שהקשה דל"ל טעם זה הא בלא"ה כי לית לי' לא יהיב לי' כמו שפי' תוס' ואפותקי מפורש הוא ואי לתבוע ממנו כלום. ועוד דא"כ כל פוסק על השטר לקני קנין גמור מטעם שפ' רש"י כיון דליכא מידי למימשך ועוד תימא דהאיך קאמר דכהן בבע"ה יכול לחזור והיינו כמו שפי' הרשב"א מטעם שיכול לסלקו בדמים קשה דהא אם יסלק הכהן חובו בדמים א"כ הבעיה יכול ליתן מעשרותיו לכהן אחר למאן דס"ל עשו שאינו זוכה כזוכה. לכן נלפענ"ד דודאי מגוף הדבר דהיינו שלא יסלק חובו בתבואה זו ודאי שניהן אינן יכולים לחזור דהבע"ה אינו יכול לחזור ולתבוע חובו ממקום אחר דהוי כאפותקי מפורש כמי שאמר שלא יהי' לך פרעון רק מזה כמ"ש הרשב"א וגם הכהן אינו יכול לחזור דאדעתא דהכי זיכה לו הבעה"ב מעשרותיו כדי שיתפרע מהן וכשיחזור הכהן ויפרע את חובו במעות אחרים יכול הוא ליתן מעשרותיו במקום אחר ולכן במתניתין לא תני דינא דהכהן יכול לחזור בו ולא הבעה"ב רק בבריית' דתני ופוסק עמהן כשער הזול על זה קא תני דינא דחזרה והיינו לענין אם יכול לחזור בו מהפסיקה שפסק עמו דהיינו כגון שפסק עמו ליתן להבע"ה סאה בעד עשרה זהובים וכשער הזול שיהי' בשעת הפרשת מעשרותיו ואם השטר בשעת הפרשה הוא בחמשה מחוייב הבעה"ב לקבלם כפי השער ההוא כיון שכך פסק עמו וקמ"ל הברייתי' דאם הכהן אינו כאן בשעת הפרשה שאין הבעה"ב יכול לחזור מהפסיקה ולומר כיון שאין הכהן כאן אמתין עד שיבוא לביתו ואמסרם לו ויגבה אותם לי ע"פ שומת ב"ד כפי שיהי' אז השער רק שהבעה"ב מחוייב תיכף לקבלם כפי השער שהוא בשעת הפרשה משא"כ הכהן יכול לחזור מהפסיקה דהיינו באם פסק עמו כל סאה בעשרים ואם יוזל מכפי הפסיקה של עכשיו שיתן לו כפי שער הזול כמו שפי' רש"י ומשמע דאם יתייקר מכפי הפסיקה של עכשיו מחויב ליתן לו כפי הפסיקה של עכשיו ואפי' בפוסק עמו בפחות מכשער הזול יכול לפסוק כמו שפי' בתוס' ובזה הכהן יכול לחזור מהפסיקה ויכול להגבותו מהחיטין כפי שומת ב"ד והטע' לזה דהא קיי"ל בח"מ סי' ק"כ ובכמה מקומות דפרעון בע"כ שמי' פרעון ואם זרקו לפניו עג"ק ולא רצה לקבלם חשוב פרעון ונפטר מחובו אמנם הלוה אחר שזרקו ונפטר מחובו כל זמן שלא עשה המלוה קנין בהמעות יכול הלוה לחזור בו ולחזור וליטול המעות לעצמו כמבואר בריטב"א בקידושין דף ח' עי"ש נמצא שנגד הלוה שיפטר מחובו א"צ משיכה ולא מחסר משיכה משא"כ נגד המלוה לענין שלא יהי' הלוה יכול לחזור בו צריך

המלוה קנין משיכה וא"כ ה"ה אם התנה עמו לסלק לו במטלטלין ידועין וזרקן הלוה לפניו דהדין הוא שנגד הלוה שלא יהי' המלוה יכול לחזור א"צ משיכה משא"כ לענין שלא יהיה הלוה יכול לחזור צריך משיכה ולפ"ז אם עשה אפותקי מפורש ופסק עמו שיגבהו בפיסוק דמים שפסקו ביניהם ודאי אף דא"י לחזור מגוף אפותקי מ"מ מהסך הפיסוק דמים שניהם יכולין לחזור בהן כ"ז שלא עשו קנין. אמנם אם כבר זרקו לפניו בפרעון כפי השער ולא רצה המלוה לקבל הלוה יכול לחזור ולא המלוה. ולפ"ז כתב רש"י שפיר דבעה"ב א"י לחזור מהפיסוק שפסקו ביניהם כיון שלגוביינא זו לא מחסר משיכה ונגד הלוה שיופטר מחובו מהני פיסוק הראשון וכיון שהכהן יחד לו בשעת הלואה שיתפרע מהן בשעת הפרשה הוי כפרעון בע"כ דהוי פרעון משא"כ הכהן שהוא הלוה יכול לחזור מהפיסוק קודם שמשכו הבעה"ב לשם גוביינא דנגד המלוה בעי משיכה:

סלייק פרק כל הגט

פרק ד - השולח גט

דף לב.

רש"י ד"ה ולא אמרינן אלא לצערא בעלמא חדש או חדשים וכו'. עיין רשב"א שהקשה הא בין כך ובין כך אין רשאין ליתן לה עד שיאמר לו לשליח וכו' עי"ש ולפענ"ד נראה בכוונת רש"י דאין בדעתו לבטלו כלל ודעתו שהשליח יתן לה מיד רק שאשה תטעה עצמה כאשר יודיע לה השליח שביטלו ולא תרצה להינשא מחמת פחד ואחר חדש או חדשים יודיע לה שנתכוין לצערה:

תוס' ד"ה מהו דתימא איגלאי מילתא למפרע וכו' מ"מ עשאום כדברי' שבלב וכו'. הקשה לי חכם א' דלמה הוצרכו התוס' לזה הא לקמן דף ל"ד דדחי רבא משום דרהיט בתרייהו דא"ל אשור הבו לה ע"כ הא דלא הי' ירא שיבטל שלא בפניהם הוא משום דס"ל דביטלו אינו מבוטל אחר תקנת ר"ג ושם הי' דיבור גמור שמבטל רק משום שאחר תקנת ר"ג אינו מבוטל אפי' באו עדים שביטל בפניהם לאו כלום הוא וא"כ הכא נמי כיון דקודם שניתן הגט ליד האשה לא נתברר הגילוי דעת דהא אפשר דרהיט בתרייהו לומר אשור הב לה כדאמר התם והתוס' כתבו כאן דכל ביטל שלא בב"ד אפילו קודם תקנת ר"ג ביטלו אינו מבוטל וא"כ אפי' אי דברים שבלב הוי דברים ואפי' דיבור בפה הא לא הי' ידוע לא לב"ד ולא לאשה קודם הנתינה. והשבתי לו דהנה אי הוי אמרינן דדברים שבלב הוי דברים וכשנתברר אחר הנתינה הבנים ממזרים מדינא ודאי דכל דחזינן דרהיט בתרייהו וידוע לב"ד ואי' לי' קלא דרהיט ודאי דכשידוע לאשה מזה אסורה להינשא דהא ספק כרת הוא

והספק עשוי להתברר אחר הנתינה וא"כ אין שייך בזה תקנת ממזרים כלל כיון שנודע הספק שבסיבתו אסורה להינשא קודם הנתינה ודאי לא תנשא ואין כאן תקנת ממזרים וממילא מהני הביטול משא"כ הא דלקמן ד' ל"ד שהוא אחר תקנת ר"ג ובתוס' בדף ל"ג בד"ה ובי' תרי הקשו דליתקנו שיבטל בפני ג' ותירצו מפני תקנת עגונות וכיון שר"ג תיקן שכל ביטול שלא נשמע לאוזן השליח בפניו דוקא לא יהי' ביטול כדי שיצטרך לטרוח כדי שאם לא יטריח תוכל להנשא לאחר כמו שפי' רש"י שם ומש"ה קאמר התם שפיר דהביטול לא מהני שלא בפני השליח משום תקנת עגונות דהא שם איירי אחר תקנת ר"ג משא"כ הכא דהוא קודם תקנת ר"ג דאף שכתבו התוס' דביטול שלא בפני ב"ד אף קודם תקנת ר"ג לא הוי ביטול הוא משום תקנת ממזרים דוקא כמ"ש התוס' ע"ב בדיה ורב נחמן אמר וכל שנודע הספק קודם הנתינ' מהני כיון דשוב ליכא תקנת ממזרים כמש"ל:

דף לב:

תוס' ד"ה מ"ש מהרי הוא הקדש. תימא דבריש אין בין המודר משמע דכיכר זה הקדש מועיל וגט זה חרס ודאי דלא מועיל וכו'. ולפענ"ד נראה ליישב דבשלמא בכיכר זה הקדש אף דהוי לשון עבר מהני דלא גרע מאומר כיכר זה של פלוני דמהני משום אודיתא כמו באודיתא דאיסור גיורא בב"ב דף קס"ט ולקמן ד' מ"ד גבי עשיתי פ' עבדי ב"ח או הרי הוא ב"ח דמהני לשון זה בשטר משום דחיישינן דזיכה לו ע"י אחר ומה לי הודה לחבירו או הודה לשמים ואמרינן דודאי הקדישו כבר כמו דאמרינן בגיטין דף מ"ד הנ"ל משא"כ בהרי הוא חרס בגט דלא מהני הודאה בשקר על הביטול דהא גילוי דעתא לאו מילתא הוא. אבל בהרי הוא חרס מדמה שפיר להרי הוא הקדש וכתב רש"י דיליף לה מהרי הן מקודשין לשמים בנדרים דשם איירי באחד שנתן הסעודה לחבירו ע"מ שיאכל אביו ואמר המקבל אם שלי הן הרי הן מקודשין לשמים שהי' ידוע לכל העולם שלא הי' שלו מקודם ולא הי' אפשר להקדישן כבר מקודם ועוד שהרי אומר בפניו אם שלי הן הרי הן מקודשין לשמים שהרי אמר בלשון מסתפק אם שלי הן ודמי להא דגיטין דף מ' דאמר צאי בו והתקדשי בו דחשיב גילוי דעת שלאו הודאה הוא עי"ש וה"נ דכוותי' שאין לך גילוי דעת גדול מזה דלאו לשון הודאה הוא וגם שהי' בפני רבים שתיכף כשאמר בתוך כדי דיבור הרי הוא נתון לך אמר הלה אם שלי הן וכו' וע"כ משמעות דבריו שרצונו להקדישו עכשיו וא"כ מוכח דלשון הרי הוא הקדש לשון להבא הוא וממיל' בגט הלשון הרי הוא חרס לישנא דלהבא הוא וגם להרי היא הפקר שפיר מדמה שכתב רש"י דלומד זה מהרי הן מופקרין לכל מי שיחפוץ והוא בנדרים דף מ"ג גבי מודר הנאה דהוא לאפקועי מאיסור מודר הנאה והט"ז בי"ד סי' קס"ט כתב דלא מהני הודאה נגד

איסור רק לגבי ממון משום דחלק גבוה מאן מחיל וא"כ ע"כ צ"ל בלשון שיהיה מועיל שיהיה הפקר מכאן ולהבא וע"כ לשון דהרי הוא הפקר לשון להבא היא ושפיר מוכח דלשון הרי היא חרס בגט מועיל כיון דהיא לשון להבא כנ"ל:

תוס' ד"ה התם דיבור ודיבור הוא משמע דאם ביטלו בפי' מודה ר"נ דבטל וכו' והנה בדבר זה נחלקו גדולי הפוסקים בשביטל להגט גופי' אי חוזר ומגרש בו וטעם מחלוקתן נראה דתלי' במחלוקת הפוסקים שהביא הב"ש בסי' קכ"ב ס"ק א' דלמאן דס"ל שם דוכתב דקרא אבעל קאי ובעינן שליחות בכתיבה ממילא יכול לבטל הגט אף לאחר שנכתב דאתי דיבור ומבטל דיבור השליחות דעד שלא ניתן הגט לא חשיב מעשה כמ"ש התוס' והוי כאלו נכתב שלא בשליחות ולמאן דס"ל דוכתב אסופר קאי ולא בעינן שליחות רק דכל זמן שאין הסופר שומע מפי הבעל לא חשיב לשמה משום דסתם אשה לאו לגירושין קיימא וכיון שבאמת שמע מפי הבעל ובודאי כתב לשמה א"א להבעל לבטל הכתיבה של הסופר שהיה לשמה דע"כ נכתב הגט לשמה כיון דאחר שצוה הבעל סתם אשה לגירושין קיימא ובזה יש לתרץ מה שהקשה התוס' לעיל דף כ"ו בהא דאמר כתבו גט לארוסתי כשאכנסנה אגרשנה אינו גט וביבמות תנן הרי זה גט ולפמ"ש א"ש דהרמב"ם בפ"ט מהלכות גירושין הלכה כ"ה כתב וז"ל נתיחד עמה אחר שאמר להן לכתוב וליתן לא יכתבו ק"ו הדברים וכו' ואם כתבו ונתנו אינו גט וכו' ותמהו עליו נושאי כליו ועי"ש בדבריהם דהטעם דאמרי' כשבעל דודאי ביטול הגט עי"ש וע"כ צ"ל דלא תיקשי הא דאמר בש"ס גבי לשאכנסנה אגרשנה משום דגיטה קודם לבנה ולא אמר הטעם דכיון שכינסה ובעל הרי ביטל הגט כמ"ש הרמב"ם וע"כ צ"ל דטעם א' הוא דהבעל בודאי מבטל הגט כדי שלא יאמרו גיטה קודם לבנה. ולפ"ז יש לומר דמש"ס זו הוציא הרמב"ם דין זה דאמר שם אינו גט דמשמע דמדאוריית' אינו גט משא"כ בגט ישן אף דאיכא נמי גזירה זו לא קאמר רק דלא יגרש ואם גירש תינשא אלא ודאי דכוונת הש"ס הוא דכאן אינו גט כלל משום הך טעמא הבעל אינו רוצה לגרש עוד בהגט ומבטל לי' וזהו ג"כ כוונת הרמב"ם בהקל וחומר שכתב מגט ישן וכוונתו דאם אנו חוששין לביאה בגט ישן אף שמסרו אח"כ בע"מ וליכא חשש ביטול רק חשש דרבנן מכ"ש דיש לחוש לביאה במקום דאיכא חשש ביטול כשהוא מדאורייתא. ולפ"ז אתי שפיר דבגיטין תנא אמר כתבו דמשמע דאיירי בעדים וביבמות תפס הלשון אמר ללבלר ולפ"ז החילוק פשוט דביבמות דמיירי בסופר י"ל דמיירי שמחתים להעדים בשעת גירושין וכדמשמע מדברי התוס' בגיטין עי"ש וכתיבת הסופר א"א לבטל כמש"ל וחוזר ומגרש בו אפי' להרמב"ם דהא ס"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה כנ"ל משא"כ בגיטין דף כ"ו דמיירי באומר לעדיו

כתבו יש לומר דמיירי שחתמו העדים. והנה לקמן באמר לעשרה כתבו דאמרי' התם דעדות שביטלה מקצתה בטלה כולה ויש להבין האיך שייך ביטול לעדות הא מה שראו ושמעו הן מעידין וע"כ צ"ל בטעם הדבר דבעל המאור ביבמות פ' ד' אחין כתב על הקושי' דהאיך מועיל לשטר הא הוי מפי כתבם ותירץ כיון דהלוה או הבעל מצוה לחתום חתימתם מצד שליחות הוא והוי כאלו הבעל חתם עצמו והוי מפי כתבו ומש"ה כשמבטל הוי כאלו נחתם שלא בציוי ושלא בשליחות והוי מפי כתבם ולא הוי עדות ומיירי דליכא על הגט רק העידי חתימה לבד וליכא ע"מ דאפי' לר"א סגי בע"ח כמ"ש הרי"ף בפ' המגרש רק דבעינן שחתמו בשליחות הבעל דבעדות ודאי בעינן שליחות וציוי הבעל דחתימתן בלא ציוי לאו עדות הן כלל וכשמבטל השליחות והוי כאלו נחתם שלא בשליחות והגט בטל ולא קשה בהא דגט ישן דניחוש לביטול החתימה די"ל דמיירי כשנותן אחר כך הבעל בעצמו הגט ישן בע"מ והכתיבה א"א לה להתבטל א"נ יש לחלק כמ"ש התוס' דכניסה גרע ויש לחוש טפי לביטול מיחוד של ביאה ולפ"ז יש ליישב ג"כ קושית הרשב"א שהקשה דהא בקידושין אם חזר בו יכול לחזור ולקדשה באותן מעות ולפמ"ש א"ש דגם בקידושין אם אמר לה הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום ונתאכלו המעות דקיי"ל דמקודשת הואיל ובתורת קידושין אתי לידה לפי מה שכתבתי ודאי דאם חזר בו תוך הזמן דשוב אינו יכול לקדשה באותן מעות כיון דדיבור ודיבור הוא אתי דיבור ומבטל דיבור והוי כאלו נעקר הדיבור של קידושין והוי כאלו הגיע המעות לידן שלא בתורת קידושין ונתאכלו שלא בתורת קידושין לכן אם חוזר ומקדשה אח"כ באותן המעות אינה מקודשת דדמיין למלוה אבל אם קידשה לאחר שלשים ואח"כ חזר בו ואמר הרי את מקודשת לי לאחר ששים דלא נתעקר הדיבור של קידושין לגמרי הרי היא מקודשת כמבואר באה"ע בסי' ל"ח סעיף ל"ז:

גמ' אמר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל וכו'. עיי' בר"ן שהביא דברי הרמב"ם ותמה עליהם וחילק דאף דעדות שביטלה מקצתה לא ביטלה כולה ובשליחות ס"ל דבטלה כולה אך מ"מ דברי הרמב"ם תמוהין כמו שתמה עליהם הלח"מ שכתב וז"ל יכול לבטל זה שלא בפני זה ואפי' בפני שנים אחרים דהא זה שלא בפני זה יכול לבטל לכתחלה ובפני שנים אחרים ודאי דאסור לבטל לכתחלה ולפענ"ד נראה ליישב דברי הרמב"ם בפשיטות דכיון דהרמב"ם מחלק בין עדות שבטלה מקצתה דלא ביטלה כולה ובשליחות ביטל' כולה וע"כ צ"ל בדבריו דברישא באמר לעשרה כתבו ותנו מיירי שלא ביטל רק עדותן זה שלא בפני זה דהיינו שאמר לשנים מהן אל תחתמוהו דאי באמר אל תתנו א"כ הרי ביטל שליחות דלנתינה בעינן שליחות ובשליחות פסק הרמב"ם דביטלה

כולה וכן כתב הלח"מ בהדיא דלהרמב"ם מיירי ברישא שלא ביטל רק שליחות החתימה וכן צ"ל שלא ביטל שליחות הכתיבה דהא הרבה פוסקים ס"ל דבכתיבה בעינן שליחות ובשליחות בטל כולה רק ע"כ דמיירי שלא ביטל אותן רק מחתימתן ובחתימה נראה דשפיר פסק הרמב"ם דיכול לבטל אפילו בפני שנים אחרי' והטעם נראה דהא הלכתא כר"נ דתקנת ר"ג הי' משום תקנת ממזרים וא"כ כיון דהשליח ע"כ יתן לה הגט בפני שנים דהא קיי"ל דע"מ כרתי וא"כ נהי שנתבטלו שליחות כולם מהחתימה והוי כאלו חתמו עצמם שלא בשליחות הבעל מ"מ הא כיון דקיי"ל דע"מ כרתי אין הגט פסול רק משום דמזוייף מתוכו דאף שחתמו עדיו ובלא ציווי הבעל מ"מ לא גרע מחתמו עדי' פסולים דאינו פסול רק משום דהוי כמזוייף מתוכו דהוא רק מדרבנן וליכא תקנת ממזרים דהא בפסול כזה אפי' אם ניסת לא תצא והא דרשב"ג ס"ל דא"י לבטל רשב"ג לטעמי' דאית לי' בב"ב דף קס"ט דעידי חתימה כרתי ועיי' בתו' שם ד"ה ורשב"ג ס"ל וכיון דס"ל דביטלה כולה אינו גט מדאוריית' ואיכא תקנת ממזרים ורבי לשיטתו דס"ל דע"מ כרתי והא דאמרו בש"ס דרבי ס"ל דלא ביטלה כולה ולא אמר דס"ל דביטלה כולה רק דמ"מ יכול לבטל משום דליכא תקנת ממזרים דהא ס"ל ע"מ כרתי נראה דהוא מטעם שכתבו התוס' בד"ה רבי סבר דהלשון שאמר רבי דיכול לבטל זה שלא בפני זה משמע אפי' בפני א' ואלו הי' סבר דביטלה כולה הי' צריך שנים זה בפני זה לענין שיתבטלו כולם שיהיו אסורים לחתום עצמן כשיתוודע להם שנתבטלו ועוד אפשר דהוצרך לומר דס"ל דלא ביטלה כולה דאי ביטלה כולה היה אסור לבטל למאן דס"ל משום תקנות עגונות אלא ודאי סבר דלא ביטלה כולה וליכא תקנת עגונות אבל למה דקיי"ל כרב נחמן דתקנת ר"ג לא הי' העיקר רק משום תקנת ממזרים ובחתימה דליכא תקנת ממזרים כלל גם תקנת עגונות לא שייך ויכול לבטל לכתחלה ואפי' בפני שנים אחרים כיון דליכא תקנת ממזרים אבל בשלח הגט ביד שנים שכתב הרמב"ם דיכול לבטל ודאי דכוונתו בדיעבד דלבטל שליחות הנתינה כבר כתב הרמב"ם מקודם דאסור לבטל לכתחלה מתקנת ר"ג וסמך עצמו על מ"ש קודם דא"א למיטעי כלל:

גמ' צריכה בי' עשרה למישלפי'. כתב הרשב"א וז"ל משמע לכאורה אפי' יו"ד אחרים וכו' מיהו נראה דהני עשרה דוקא קאמר דלקמן מקשה הש"ס ליבדור אבדורי ואי איתא דאפי' בפני עשרה אחרים קשה דילמא כי משכח כל חד וחד באפי נפשי' מיכנף בי' עשרה ומבטל לי' וכו' עד דטעמי' דרשב"ג משום דצריכי בי' עשרה למישלפי' הוא וכו' ולכאורה תמוה דהא ע"כ הא דצריכין דוקא אותן עשרה למישלפי' וכן באמר לשנים תנו דברייתא דצריכין ג"כ אותן השנים דוקא מטעם דכל מילתא דמיתעבדא בי' עשרה וכו'

ע"כ לאו מדינא הוא רק מטעם תקנת ר"ג הוא דמדאוריית' אפי' שלא בפניהם יכול לבטל ולפ"ז תמוה דמה ענין תקנת ר"ג לזה הא ליכא תקנת ממזרים כלל כיון דס"ל דלא ביטלה כולה רק אותן השנים שמבטל אותן בפניהם והשאר לא ביטלו וליכא חשש ממזרים ולא שייך כלל תקנת ר"ג ועוד דא"כ מה מסתפק הש"ס הי כר' הי כרשב"ג הא אי ס"ל כר' דביטלו מבוטל דאין כח ב"ד יפה לבטל ד"ת א"כ א"א שוב לומר דס"ל באידך כרשב"ג דאמר לעשרה אפי' בדיעבד אינו בטל והא זה ג"כ מטעמא דתקנת ר"ג הוא והתוס' בד"ה ר"י סבר כתבו דלהך לישנא דצריכי בי' עשרה ניחא הא דמסופק הי כר' עי"ש לזה נראה לפרש דבריו דהנה בהא דאמר צריכי בי' עשרה למישלפי' יש לפרש שני פרושים א' דצריכין שיהי' עשרה בשעה שביטל ואז יכול לבטל אפילו מקצתן וגם יש לפרש דצריכין בי' עשרה למישלפי' היינו שצריכין לשלוף כל העשרה וכמו שפי' בספר פ"י והטעם לזה דלא אתי דיבור ומבטל דיבור רק כשעוקר בדיבור שני כל הדיבור הראשון אבל כשאינו עוקר בדיבור השני רק מקצת דיבור הראשון לא חשיב הדיבור שני לבטל הדבור ראשון ולא נתבטל כלל וכיון שא"א לבטל מקצת וצריך דוקא לבטל כולן וא"ש כוונת הרשב"א שכוונתו להוכיח דהפי' השני עיקר וממילא הפי' דא"י לבטל דהיינו כשמבטל מקצת אף אותו המקצת לא נתבטל כיון שלא עקר כל הדבור הראשון לא נתבטל כלל וממילא אף אותן שביטל יכולין לכתוב וצריך לבטל כולן דוקא וכיון שכן שפיר כתב הרשב"א דצריך לבטל בפניהם דוקא ומתקנת ר"ג הוא דשלא בפניהם כיון דע"כ צריך לבטל כולן אסור לבטל שלא בפניהם משום חשש ממזרות וכתב הרשב"א להוכיח זה דאם נאמר כפי' הראשון דאפי' מקצתן יכול לבטל רק שיהי' עשרה וממילא דיכול לבטל המקצת בפניהם במעמד עשרה אחרים דהא ליכא בזה משום תקנת ר"ג כלל ושפיר הקשה מהא דליבדור אבדורי. ואין להקשות דהא מ"מ תקשה מאי מקשה ליבדור אבדורי דהא יש לחוש שמא ילך לכל א' ויטלנו עד שיבטל כולם כמו שהקשו התוס' בד"ה ליבדור ותירוצא דהתוס' לא ס"ל להרשב"א ומשוי לי' לדוחק עי"ש ברשב"א דיש לומר דגם הרשב"א מודה דשלא בפניהם שיש בו משום תקנת ממזרים דאף אחר שנתוודע להשליח שביטלו שלא בפניו דלית בי' שוב משום ת"מ אין הביטול חוזר וניעור דכיון שנדחה אין חוזר וניעור והרשב"א לא משוי סברת התוס' לדוחק רק באותן שביטל אותן בפניהם שהקשו התוס' שם בד"ה צריכי דאמאי תיקנו חכמים שלא יועיל ביטול לגבי אותן שנים בעצמם ותירצו כיון שהוצרכו לתקן וכו' נמצא שתקנה זו השניה שאין בה משום תקנת ממזרים בזו ס"ל להרשב"א לדוחק דאחר שנתבטל כולן בפניהם לא יהי' הביטול מועיל אבל הכא למאי דס"ל דצריכי ב"ע למישלפי' והיינו כל שלא נתעקר הדיבור מכל וכל לא נתבטל אפי'

מקצתו וכיון דבשעה שביטל כולן בפני שנים הראשונים והביטול של אותן שנתבטלו שלא בפניהם בטל ואינו חוזר ונראה וכיון שמקצת הדיבור אין חוזר ונראה ממילא גם מקצת הדיבור השני בטל דלא אתי דיבור ומבטל דיבור רק כשהדיבור השני עוקר כל הדיבור ובזה מודה הרשב"א דאינו חוזר ונראה. ובזה שהוכיח שהעיקר כפי' השני הנ"ל א"ש ג"כ מה שמסתפק הי כר' הי כרשב"ג דאף דס"ל כר' דביטלו מבוטל מ"מ אפשר לסבור כרשב"ג דכשמבטל רק מקצתן דאף המקצת לא נתבטל דהא דאמר רשב"ג א"י לבטל היינו אפי' בדיעבד דאף אותן מקצת יכולין לכתוב דאין הביטול שלו מועיל כלל: **גמ'** כולכם מהו וכו'. לכאורה קשה לפי מה שפרשתי לעיל דלטעמא דצריך ביה עשרה למישלפי' היינו דצריך לבטל כולם דוקא וביטול מקצתן לא מהני א"כ אם רוצה לבטל כולם בפני שנים מהם כשאמר כולכם רשאי לכתחלה דהא ליכא חשש ממזרות דהא לא אזלי הני ויהבי דהא אמר כולכם ונראה דמ"מ אסור משום תקנת עגונות והיינו דחכמים תיקנו שכל אותן שמבטל צריך שיטרח לבטל בפניהם דוקא משום ת"ע ודוקא כשאמר כולכם ואינו מבטל רק מקצתן לא שייך אפי' תקנת עגונות כדמוכח הכא היינו משום דכל מה שמבטל טרח לבטל בפניהם דוקא והנשארים אסורין לחתום משום דלא נתקיים התנאי דכולכם והא מילתא אחרינא הוא אבל הכא הא שהאחרים אסורין לחתום הוא רק מטעם שביטלן הבעל דהא אלו לא ביטל אותן שלא בפניהם היו אף אותן שביטל אותן בפניהם רשאין לחתום דהא צריכי בי' עשרה למישלפי' דהיינו שביטל כולן וכיון דמכח ביטולו של בעל נתבטלו לכך תיקנו חכמים משום ת"ע שלא יועיל ביטולו עד שיטרח לבטל בפניו דוקא:

דף לד:

תוס' ד"ה וכל שום. לכך נראה לר"ת וכל שום שיש לו דקתני היינו כל שמותיו בפירוש וכו'. לכאורה קשה דהא ע"כ אף לר"ת אין כותבין כל שמותיו בפירוש אם לא שידוע השם אחר שיש לו א"כ היו יכולין לקיים גם פי' בה"ג דהיינו שיכתבו בהגט הלשון דוכל שום רק שאין לכתוב לשון זה רק כשידוע שיש לו איזה שם במקום אחר ואף דמשמע מדברי בה"ג שתיקנו לכתוב כן בכל הגיטין דהא הי' כתוב זה הלשון בכל טופסי גיטין מ"מ משום הקושיא דאתי לידי תקלה לא היה צריכין לחלוק על הבה"ג בענין הפי' דמתניתין והיה לו לפרש בכה"ג דהיינו שהיו כותבין לשון דוכל שום בגט ולא היו חולקין אבה"ג רק בזה לומר שא"צ לכתוב לשון זה רק בידוע שיש לו שם אחר ונראה דהי' קשה להם משרה דאתקריא מרים וכן מאחא בר הדיא דמתקרי אי' מרי ואם נאמר שלשון וכל שום תיקון ר"ג לכתוב בגט א"כ ע"כ צריך לומר דלשון וכל שום שתיקן ר"ג היינו כשאינו

ידוע שיש לו שם אחר וא"כ הדרא קושית התוס' לדוכתי' דזימנין דאתי לידי תקלה ולכך הוכרחו לפרש דפי' וכל שום היינו כל שמותיו שיש לו:

. **תוס'** ד"ה והוא דאיתחזק היינו דוקא דאיתחזק בשני שמות בשני מקומות וכו'. והא דרב אשי דאמר והוא דאיתחזק בתרי שמות כפי' רש"י והיינו דאפילו בב' מקומות ולא כתבו רק שם מקום הכתיבה כשלא ידעו בשעת מעשה שיש לו שם אחר במקום הנתינה אף שנודע לאחר זמן כשר וכן מוכח בהרא"ש ואין להקשות אהא דמייתי סייעתא מבריית' דיצא למקום אחר וכו' דילמא מיירי כשהחזיק עצמו בהמקום אחר שכתב שם הגט בהשם של מקום הנתינה ומש"ה כשר דזה אינו דמלשון וגירש בא' מהן משמע דאף שהחזיק עצמו בהשם שאינו השם של מקום הנתינה מגורשת מהטעם כיון שבאותו מקום אינו ידוע שיש לו שם במקום הנתינה דדוקא במקום שיש לו שם אשה ידוע ג"כ השם שיש לו במקום שהאשתו אחרת שם משא"כ במקום אחר כמ"ש הר"ן עי"ש:

בא"ד ומהתם נמי משמע דבמגרש בגליל אותה שביהודא מיירי וכו' עי' במהרש"א שדבריו דחוקים. ולפענ"ד נראה לפרש דהתוס' הוכיחו דאינו פסול רק בשני מקומות אבל במקום א' כשר דהא דקתני בתוס' א גירש אשתו שביהודא בשם שבגליל מיירי שהכתיבה הוא בגליל ואשתו שהוא מקום הנתינה הוא ביהודא והא דאמר בתוס' א גירש אשתו שביהודא בשם שבגליל הכוונה שמקום כתיבה הוא בגליל דאם נאמר דמיירי שאשתו ג"כ הוא ביהודא והכתיבה והנתינ' הוא ביהודא וכתב שם שבגליל קשה דממ"נ במאי מיירי אי מיירי באיתחזק ביהודא השם שיש לו בגליל א"כ לאשמועי' רבותא טפי דאפי' כתב רק שם שביהודא שהוא שם מקום הכתיבה והנתינה ולא כתב שם שבגליל ג"כ אינה מגורשת דהא השתא קיימינן בסברא דאפילו בעיר אחת כשיש לו שני שמות ולא כתב רק א' אינה מגורשת ואי מיירי בלא איתחזק ביהודא שיש לו שם שבגליל ואז ודאי דאי כתב שם שביהודא הי' כשר והפסול הוא משום שכתב שם דגליל קשה א"כ אמאי מכשיר רשב"ג וכי יעלה על הדעת דאם כתב במקום שהוא מקום הכתיבה והנתינה שם שלא הוחזק בו כאן כלל שיכשיר רשב"ג הא הוי שינוי השם ממש אלא ודאי דמיירי כשמקום הכתיבה הוא ביהודא ומקום הנתינה הוא בגליל וכתב שם מקום הנתינה ובזה פוסל הת"ק ורשב"ג מכשיר כיון שכתב עכ"פ שם מקום הכתיבה אבל אם מקום הכתיבה הוא מקום הנתינה ויש לו שני שמות באותו מקום וגירש בא' מהן מגורשת לכולי עלמא ועי' ברא"ש מ"ש כאן ודבריו תמוהין ועמ"ש בחידושי אה"ע:

דף לה:

תוס' ד"ה אבל ניסת ולר"א דאמר שיכול להפר כל נדרים שעתידה לידור א"ש וכו'. לכאורה תימא דהא יכולין לעשות כן בנדרים שאינן של עינוי נפש שתעשה לאלתר דבזה אין הפרת הבעל מועיל ונראה דלפמ"ש התוס' בסמוך דיש לחוש להבעל שיאמר בלחש א"כ ה"נ יש לחוש שתאסור על עצמה עוד דברים של עינוי נפש כגון אם יאמרו לה הב"ד שתאמר אם נהנתי מכתובתי תאסור עלי ככר זה שאינה מתענה הימנו תאמר היא בלחש וגם ככר זה שהיא מתענה הימנו ורב הונא כשמואל ס"ל דאמר בנדרים דף פ"ב ע"ב דמתוך שהוא מיפר למתענה מיפר לשאינו מתענה ועש"ך ביו"ד סי' רכ"ט ס"ק ו' דלהחולקים על הרמב"ם אפי' נדר משני מינים כל שאמר בוי"ו הוי נדר א' עי"ש וממילא מופר הכל א"נ שמקודם תתלה דבר של עינוי נפש בהככר שתאסור עצמה לפני ב"ד שתאמר הנאת תשמישך עלי אם לא אוכל ככר זה ויקיים לה הבעל ואז בודאי דיכול הבעל שוב להפר כיון שא"א לה בתשמיש עד שתאכל הככר שנדר הראשון אינו יכול להפר שכבר קיים לה ואף שגוף הנדר דהיינו אכילת ככר אינו מדברים של עינוי נפש ולא מבינו לבינה מ"מ כיון שבינה לבינו תלוי בזה יכול להפר דודאי אשה שתאסור טבילה על עצמה יכול להפר אף שהטבילה אינו עינוי נפש ולא מבינו לבינה מ"מ כיון שא"א לה לשמש בלתי הטבילה והוי הטבילה ג"כ דברים שבינו לבינה וה"נ דכוותי' ובזה מיושב מה שקשה שתאסור עצמה אם נהנית מכתובתה יהי' הממון זה שתקבל אסור בהנאה בהן ובחליפיהן דבזה ודאי אין הבעל יכול להפר ולפי' הנ"ל לא קשה דחיישי' שתתלה קודם דבר של עינוי נפש בזה. אך קשה דהא יכולין להדירה אם נהנית מכתובתה ותקבל מחדש ולא תחזיר תהי' אסורה בכל פירות שבעולם כל זמן שלא תחזיר דבזה ודאי אין הבעל יכול להפר כיון שהרשות בידה להחזיר וכמו שאמרו בכתובות ר"פ המדיר גבי תלאו לקישוטי בתשמיש המטה דא"י להפר מטעם דלא ט ולא תאסור וה"נ דכוותי' דתהדר ולא תאסר ואפשר דחיישי' דילמא לא יהיה לה אחר כך ולא יהיה אפשר לה להחזיר ואז יהיה הבעל יכול להפר והא ודאי לא קשה דיאסרו היתומים בעצמם עליהם מעות שלהן שנותנין לה עתה אם כבר נהנית דזה אינו דהיתומי' יכולים לומר אין אנו רוצין להדירה בכדי שניתן לה כתובה וכל זמן דלא משכחת גוונא שהאשה תהי' נודרת אין צריכין ליתן לה כתובה:

בא"ד וכן קשה בסמוך דפריך וליחוש דילמא אזלא גבי חכם וכו'. הרמב"ן בחי' תירץ דהחכם יכול להתיר אף שכבר אכל כדקיי"ל בשבועות ולכאורה תירוץ הרמב"ן היא כתימא על התוספות ולכן נראה דס"ל להתוס' כמ"ש בתשובת המיוחסת להרמב"ן סי'

רנ"ה והובא בב"י בטור יו"ד סי' רכ"ח ובסי' רנ"ה ושם הביא בקיצור שהקשה האיך אפשר להחכם להתיר בלא חרטה דמעיקרא והכא הרי היא אינה מתחרטת דהא מחזקת במעות כשמתירה ואלולי הנדר לא היתה מקבלת המעות ותירץ דדוקא כשהנדר היה לרצון עצמותו של דבר הנדור אבל כשהנדר הוא רק לקנס שלא יעשה עבירה פ' אין הנדר חזק ובחרטה דהשתא סגי לי' עי"ש ונראה דהא דאמרינן דחכם עוקר הנדר מעיקרא דדוק' כשהנדר ניתר על ידי חרטה דמעיקרא הוי כנדר טעות והותר למפרע אבל כשניתר ע"י חרטה דהשתא לא נעקר למפרע כמו בהפרת בעל ואיסורא דעבד עבד וכאן כיון שא"א לה להתיר נדרה ע"י חרטה דמעיקרא לא נתקן האיסור מה שכבר אכל ודעת הרמב"ן כדעת המהרי"ט סימן א' דיכול להתיר נדר כזה ג"כ ע"י חרטה דמעיקרא דהיינו שמתחרט מחמת שא"י לסבול ממה שנדרה ולקחה המעות ובחזרת המעות א"א לה שלא נתקן האיסור בכך עי"ש ושפיר תירץ לפי שיטתו:

בא"ד וכי פריך ודילמא אזלא לגבי חכם המ"ל דמדרינן לי' עד"ר וכו'. ולפענ"ד נראה ליישב לפמ"ש הרשב"א הביאו המשנה למלך בפ"ו מהל' שבועות דבנדר עד"ר ועבר כבר דיכולין להתירו עי"ש ולפ"ז לא קשה דהא באשה קפדינן דוקא על נדר שעומדת באיסור כל ימי' א"כ אף שמדירה עד"ר מ"מ הא על פעם אחרת חשדינן אותה שתעבור וכיון שתעבור פעם אחת שוב יכולין להתירה כמ"ש הרשב"א הנ"ל משא"כ גבי נושא נשים בעבירה דלא חשדינן לי' לעבור אפי' פעם אחת על נדרו משני שפיר ובזה אפשר ג"כ ליישב קושית התוס' מה שהקשו לרב הונא דהא אפשר לעשות תקנה אפילו בניסת להדיר עד"ר אף דיש לחלק דבשלמא חכם יכול להתיר אחר שעבר פעם אחת דחשיב לדבר מצוה דעל ידי היתר החכם מתירין האיסור שעבר משא"כ בהפרת בעל דמיגז גייז ואין תקנה לאיסור שכבר עבד די"ל דס"ל לר"ה כמאן דס"ל בנזיר דף כ"א דבעל גם כן מיעקר עקר ומכ"ש לדעת הש"ך בי"ד בסי' רל"ד ס"ק מ"ד דאפי' אי אמרינן מיגז גייז היינו רק שחל ומבטלו מעיקרא וכ"כ הלח"מ רק שתמוהין לי דבריהם דהא מבואר ברמב"ם בפ' י"ב מהל' נדרים הלכה י"ט שחייבת מלקות על מה שעברה קודם הפרה:

בא"ד דלא פסיקא להו למיתני וכו'. הלשון קשה דאי יש תקנה להתיר על דבר מצוה ממילא איכא קלקולא ואפשר דכוונתם דלא פסיקא לי' לרבי שסתם המשניות אי שייך חשש קילקולא כיון שאין היתר רק לדבר מצוה כנ"ל ועפ"י שתמה דהא מבואר בש"ע דלעשות שלום בין איש לאשתו הוי דבר מצוה ויכול להתיר ואיכא קילקול ואפשר לומר דלא אמרינן דיכול להתיר לדבר מצוה רק כשיש מצוה בגוף הדבר הניתר כגון במקרי

דרדקי שבגוף ההיתר של האיסור הי' מצוה משא"כ בזה שבגוף הדבר שהותר ליכא מצוה רק שגורם לאיזה מצוה:

תוס' ד"ה ותני עלה קשה לר"י אמאי הוצרך לאתוי הא דותני עלה. ונראה לתרץ. גם לתרץ מה שתמה הש"ך בסי' רכ"ח ס"ק כ"ו על הך דיעה דסובר דלא מהני התרה לדבר איסור מהא דמקשה הש"ס וליחוש דילמא שרי לי' חכם גבי הנושא נשים בעבירה הא לא מהני התרה לדבר עבירה. ולתרץ זה נראה לי דהנה מבואר בי"ד סי' רט"ו דאין נדר חל על איסור דאוריית' אבל על איסור דרבנן חל אבל לענין ההיתר אפי' אם נדר על איסור דרבנן אינו חל ההיתר כמבואר שם בסי' רכ"ח ולפ"ז לא הי' מצי להקשות מגוף הברייתי' דיכולין לומר דמיירי אחר שגירשה ונודר שלא לישא נשים פסולות כמ"ש התוס' ואי תקשה הא אין הנדר חל על דבר איסור זה אינו דהא צריך לידור אף על נשים הפסולות מדרבנן כגון חלוצה וחל הנדר בכולל ולא קשה שוב דילך אצל חכם ויתיר לו דהא ההיתר אינו חל אפי' על איסור דרבנן אבל מהא דתני עלה נודר ועובד יורד ומגרש וע"כ צריך להיות הנדר שיהי' ברור לן מכח הנדר שיגרשנה בודאי וע"כ צריך לפרש הך דנודר דהיינו שידור הנאה ממנה כמו שפירש רש"י וא"א לומר דנודר רק מהנאת תשמיש דהא אין הנדר חל על איסור דאוריית' וא"ל שאוסר בכולל הנאת תשמיש מכל נשים פסולות דמ"מ קשה דמנדר זה אין הכרח שיגרשנה דאפשר לו שיחזקנה ולא ישמש עמה וע"כ צ"ל דממנה נודר הנאה מכל הנאות כמו שפי' רש"י שמנדר זה יש הכרח שיגרשנה ובזה שפיר מקשה דלמא ילך אצל חכם ויתיר לו האיסור הנאה ושאר הנאות שאסר על עצמו דבזה חל ההיתר ואז ממילא יהי' ניתר גם הנאת תשמיש דנדר שהותר מקצתו הותר כולו ועוד אף אי לא יהיה ניתר הנאת תשמיש מ"מ שוב לא יהי' לו הכרח שיגרשנה מכח נדר זה:

בגמ' דמדרינן לה ע"ד רבים הש"ך בי"ד סי' רכ"ח תמה על הך דיעה דס"ל דבדיעבד מותר א"כ מאי משנה הש"ס הא יש לחוש דלא מגלה לפני החכם שנדר עד"ר ויתיר לו ויהי' מותר בדיעבד ונראה לפענ"ד דהנה בתשובות חות יאיר סי' מ' תמה מה"ת לא יהי' יכול להתיר מה שנדר עד"ר כיון שמשוי לי' לנדר טעות מעיקרא אף הדיבור שעד"ר משוי לטעות דהא אפי' פי' שלא יהי' לו התרה מהני התרה וכתב הטעם דרבים זכו בכבודם והוא נגד טובתם ולטעם זה באמת מהני בדיעבד דלא גרע מנדר לרבים לטובתם דמהני בדיעבד אפילו אם התיר שלא בפניהם ולפ"ז נראה דבנדר של נושא נשים לפמ"ש הרשב"א דניתר ע"י חרטה דהשתא כמש"ל בשמו ודאי דכ"ע מודי' דאפי' בדיעבד לא מהני התרה כיון דלאו נדר טעות הוא וכיון שנדר עד"ר לא מהני התרה:

בש"ע א"ח הל' נשיאת כפים במ"א שם תמה בהא דפסק המחבר שידור עד"ר דהא בש"ס מוכח דלמאן דס"ל דצריך לפרט הנדר א"צ עד"ר וכיון דקיי"ל דצריך לפרט למה הצריך שידור עד"ר ודחק בישובו. ולפענ"ד נראה לתרץ דמבואר בי"ד סי' רט"ו דאין נדר חל על נדר אך מ"מ אם נשאל על הראשון השני חל אמנם זהו דוקא בהתרת חכם דמשוי לי' לנדר קמא נדר טעות וממילא חל השני למפרע אבל בהפרת בעל דמיגז גייז אם הפר הראשון אין השני חל כיון דאינו עושה הנדר טעות למפרע דבעל מיגז גייז כמבואר בש"ס ופוסקים ולפ"ז נראה דה"ה בכל נדרים כה"ג שהן בדרך קנס שניתרן ע"י חרטה דהשתא ואינן עוקרין הנדר למפרע שאין נדר השני חל כלל אפי' הותר הראשון דהא אין הנדר הראשון נעשה טעות. ולפ"ז לכאורה קשה דמה בכך דצריך לפרט הא כותבו התוס' בערכין דא"צ לפרט רק הלשון שנדר בו וא"כ ע"כ צ"ל דהב"ד מצריכין אותו לידור בלשון שכאשר יאמר זה הלשון לפני החכם כשיבוא לפניו להתיר תיכף ידע החכם שהוא מילתא דאיסורא כגון שידירוהו בלשון זה כל הנשים דאסורות לי עלי קונם ואז לא יתיר לו. ולפ"ז קשה דמה בכך דצריך לפרט מ"מ יש לחוש דמקודם שידירוהו הב"ד יעשה נדר בעצמו ויאסור על עצמו הנשים פסולות בלשון שכשיבוא לחכם להתיר נדרו לא ידע שהוא מילת' דאיסורא והיינו שידור ממש כלשון שהביא הרמב"ן במיוחסות שם דהיינו אם לא אגרש אשה זו יהי' כל הנשים עלי קונם חוץ מבתולה גרידא דאפי' אלמנות אסורין עליו ומכ"ש גרושות וכל הנאות של אשה זו עלי קונם דאז כל זמן שאינו מגרש אשה זו הנאת אשה זו ונשואי שאר נשים פסולות עליו קונם וממילא לא יחול עליו נדר ב"ד כיון שבלא"ה אסורין עליו מחמת הנדר הראשון ואח"כ יתיר לעצמו הנדר של הנאת אשה זו שנדר בפעם הראשון בלשון שלא יבין החכם שהוא מילתא דאיסורא ומ"מ לא יהי' נדר ב"ד חל עליו כיון דהנדר הראשון לא הותר על ידי חרטה דמעיקרא ולא נעקר למפרע וע"כ צ"ל דכוונת הש"ס הוא דאם נאמר דצריך לפרט י"ל דרב פפא דס"ל דצריך לפרט ס"ל ג"כ דיש נדר בתוך נדר דפלוגתא הוא בנדרים וא"כ אף שידור בעצמו מ"מ חל ג"כ נדר ב"ד וצריך לפרט ג"כ נדר ב"ד לפני החכם ובנדר ב"ד יהי' מכיר החכם שהיא מילתא דאיסורא ולפ"ז למאי דקיי"ל דאין נדר בתוך נדר צריך שידור עד"ר אפילו אי צריך לפרט מטעם הנ"ל והא דמשני הש"ס דנודר עד"ר א"ש אפי' אי אין נדר בתוך נדר דכיון דנאסר אפי' אחר התרה לא גרע מכולל:

דף לו.

תוס' ד"ה אמר אמימר ואיכא למימר דאדרב נחמן נמי קאי וכו'. זה קאי אליבא דתי' השני שכתבו התוס' לעיל בד"ה אבל ניסת דאין חילוק בין הפרת בעל להתרת חכם אבל

לתי' הראשון שכתבו התוס' שם דבהפרת בעל אין חילוק בין ברבים בין על דעת רבים א"א לומר דהניחא קאי על רב נחמן דא"כ לא שייך תי' הש"ס דמדרינן עד"ר דהא ר"נ בהפרת בעל מיירי דלא מהני עד"ר:

דף לח.

רש"י ד"ה בחזקה כגון שבאו שהחזיק בו וקנאו בחזקת יאוש כשהפקירו רבו וכו' והפ"י תמה הא יאוש כדי לא קנה וכו'. והנה קושיתו בכאן אינו תמוה כל כך די"ל דקנין יאוש בזה הוי כמו בשאר מטלטלין הנגזלים דיאוש מהני להגזלן שיהי' שינוי רשות שלו קונה דהיינו מה שמוכר לאחרים שיהי' מכירתו מכירה ה"נ יש לומר כאן שקנה אותו השבאי בכדי שיהיה יכול למוכרו שיקנה אותו הקונה ממנו ביאוש ושינוי רשות אך לקמן גבי עבד שברח דמוקי לה לאחר יאוש קשה דשם מיירי לענין שהעבד יקנה עצמו ביאוש ושם קשה הא יאוש כדי לא קנה. אמנם לפמ"ש בספרי מקור חיים ובספרי נתיבות משפט חלק שני דיאוש לא קנה עד דאתי לרשות זוכה אפי' לרבנן כמו בהפקר לר' יוסי עי"ש שהארכתי ומה"ט יאוש בגזילה לא קני כיון דלא אתי ליד זוכה בהתירא ומש"ה בעבד דתיכף כשנתייאש זכה העבד בעצמו ואתי ליד זוכה דהיינו העבד בהתירא קודם שאתי ליד גזלן ומש"ה זכה העבד בעצמו אוש וקנה עצמו ועי"ש שהארכתי:

דף לח.

תוס' ד"ה גופי' לא קדיש. מיהו קשה דאי מדמי למתפיס תמימים נימא דאע"פ דהעבד יוצא לחירות צריך לפדיה כמו במתפיס תמימים וכו'. ונראה דדעת רש"י דבשלמא במתפיס תמימים שאפשר למכור לאחרים עם הקדושת הגוף שעליהן לכך מוכרם ויפלו דמיהם לבד"ה משא"כ העבד כיון שנתפס גופי' בקדושה להיות בן חורין שוב א"א למוכרו בקדושתו דב"ח אין לו דמים ואין לנו לכוף העבד עצמו שיתן דמיו בעד קדושתו ועוד אטו אם העבד יאמר שאין לו דמים לא יותפס בו קדושת הב"ח:

בא"ד ונראה לפרש גופי' לא קדיש לאסור בהנאה וכו' לכאורה קשה דא"כ מאי מקשה מברייתי' דאין הגזברין לרבה הא גופי' דברייי' קשה כיון דסברת התוס' הוא כשמקדיש גוף לדמיו למכור גם כן קשה דגזברין מאי עבידתייהו דאותו שהקדישו לדמיו הוא יפדנו כמו שסיימו בדבריהם א"כ גופי' דברייי' קשה ונראה כוונת דבריהם דהנה בעבד יש שני קנינים קנין הגוף שהבעל יכול לשחררו להתירו מאיסו' יכול למכור או ליתן במתנה אותו קנין הגוף שיהיה השני הבעלים שיהיה השני יכול לשחררו. קנין שני דמיו מה ששוה למכור למעשה ידיו וסובר רבה דלענין הקדש אינו יכול להקדיש גופו היינו שיהיה ההקדש הבעלים של העבד שיהיה הגזבר יכול לשחררו דאי היה ההקדש נעשה

בעלים של העבד לגמרי כמו בהקדש בהמה טמאה היה נאסר בהנאה קודם פדיון כמו בהקדיש בהמה טמאה ולזה אמר רבה דגופי' לא קדיש פי' דאין יכול להקדיש גופו לגמרי שיהי' ההקדש נעשים בעלים עליו ואין ההקדש חל רק על דמים ששוה למכור למעשה ידיו ולזה מקשה מבריית' דאין הגזברי' דשם מוכח דגופו ממש קדוש שההקדש בעצמו בעלים שלו לשחררו והרי מוכח שבאמת נאסר גופו בהנאה כמו בהמה טמאה ולכך הגזברין יכולים לשחררו רק שאין רשאין מטעם שכתבו התוס' בד"ה אין הגזברין וכן מקשם הש"ס מקרא אך כל חרם דגופו נאסר בהנאה אלמא דגופו קדוש ונעשה ההקדש בעלי' שלו לשחררו ולפ"ז לא קשה נמי מה שהקשה הפ"י דהו"ל להקשות מתניתא אהדדי דמקרא דאך כל חרם מוכח דגופו נאסר בהנאה ובבריית' דהמקדיש עבדו מוכח דלא הקדיש אלא דמיו ולפמ"ש לא קשה דכוונת הבריית' הוא דלא הקדיש אלא דמיו פי' למכור רק שיש לפרש לענין למכור אפי' לגופו שיהיה ההקדש הבעלים אפילו שחררו ומ"מ עושה ואוכל מטעם דס"ל דאין הרב יכול לומר לעבד עשה עמי ואיני זנך ומיירי באינו מעלה לו מזונות כמבואר דף י"ב ע"ב וממילא לא קשיין ברייתות אהדדי:

דף לט:

גמ' וקא דייקת מינה כאשה מה אשה איסורא וכו'. ולכאורה הוא תמוה מאוד דאי סברא פשוטה הוא דמה אשה איסורא וא"כ קשה מאי טעמא דרבנן דס"ל דצריך גט שיחרור וס"ל דבין גדולים ובין קטנים והאיך יפרנס טעמא דרבנן וע"כ נ"ל דרבנן פליגי על סברא זו דמה אשה אסורה וא"כ מהיכן מוכח רריב"ל ס"ל דהלכה כאבא שאול ולא כרבנן ולכן נלפענ"ד לפרש דהנה בלא"ה יש לדקדק בהא דאמר ר' יוחנן מ"ט דרבי דלפי' רש"י בד"ה מה אשה משמע דהשאלה הוא מ"ט צריך שטר ואינו יוצא בהפקר לבד וקשה דהי' לו לר"י לומר אפלוגתא דתנאי דפליגי לקמן דף מ"ב וביבמות ובנזיר במפקיר עבדו דאיכא דסברי דצריך גט שיחרור ומה ענין הא דר"י דוקא להא דרבי ועוד דאין זה צריך טעם דמקרא מלא דיבר הכתוב בעבד דבעי כסף או שטר כדכתיב והפדה לא נפדתה או חופשה וכו' ואדרבה שמואל דס"ל דא"צ גט שיחרור מצריך קרא שיהי' מועיל הפקר בלא שטר כדדריש מעבד איש הביאו התוס' לעיל בד"ה וכי מי עי"ש ומאן דלא דריש עבד איש ממילא צריך גט שיחרור ולמה לי' לר"י לבקש קרא ע"ז. לכן נלפענ"ד לפרש דר"י הי' קשה לי' בדברי רבי דאמר דאין לו תקנה אלא בשטר ולא אמר סתם צריך גט שיחרור כמו שאמרו כל התנאים לשון זה לקמן ד' מ"ב וביבמות ובנזיר ובב"ק וע"כ כוונת רבי הוא דאף דכל עבדים קונין עצמן בכסף זה אינו קונה עצמו בכסף ואין לו תקנה רק בשטר כדאמרינן בסמוך דהכי קאמר או בכסף וכו' עי"ש ועיין רש"י שם בד"ה או בכסף

דאיתקיש כסף לשטר וע"ז אמר ר' יוחנן מ"ט דרבי דכיון דרבי סובר דאין לו תקנה בכסף וע"כ ס"ל דאין להאדון שום סרך כסף על העבד כדאמר בסמוך דפקע לי' כספא וכיון דאיתקיש כסף לשטר כמו שפי' רש"י נימא דכיון דכסף לא מהני גם שטר לא תהני וכמו שאמר אמימר לקמן בדף מ' דהמפקיר עבדו אין לו תקנה דאיסורא לא מצי מקני לי' עי"ש בשלמא אי הוי אמרינן דגם בכסף יכול לפדות עצמו אלמא דלא פקע כספא לגמרי דיש לו על העבד עדיין סרך כסף וכדאמר לקמן דף מ"ב דיכול למכור מעכוב גט שיחרור לקנס א"כ יכול להשיאו שפחה לדעת התוספ' לקמן דמותר בשפחה וכיון דלא פקע לי' כספא הרי הוא כשאר עבדים וכסף ושטר מהני בי' להתירו בבת חורין דלא נפיק מכלל שאר עבדים דכתב בהו והפדה וחופשה דהא לא פקע לי' כספא אבל לרבי דכסף אינו גומר בו מה"ת:

יהיה שטר גומר בו הא איתקיש שטר לכסף כמו שפירש רש"י ומקשה ר' יוחנן שפיר מ"ט דרבי ומשני דגמר לה לה מאשה פי' דשטר דמועיל בעבד זה לאו מקרא דוהפדה נפיק לי' רק מקרא אחרינא דגמר מאשה כמו שמועיל גט באשה אף שאין לבעל עליה רק איסור כמו כן מועיל גט שיחרור בעבד להתירו בבת חורין אף במקום שאין לו עליה רק איסור ולזה אמר שפיר ומינה מה אשה איסורא ולא ממונא וכו' פי' כיון דגוף שטר שיחרור דמועיל בעבד כזה לא נפקא לן רק מאשה וכיון דבאשה אין הגט מועיל רק מחמת שאין עליה רק איסור לבד וממילא אינו מועיל רק נגד האיסור לבד ולא נגד ממון מינה ילפי' גם בעבד דאין השטר מועיל רק לעבד גדול שלענין הממון זכה עצמו מההפקר ולא נשאר עליו רק האיסו' לזה מועיל השטר שיחרור אבל לעבד קטן דאף אחר שהפקירו יש על העבד עדיין דין ממון לכל העולם דכל המחזיק בו זכה בו כיון שאין לו זכי' לעצמו כיון דאין השטר מועיל להפקיע ממונו כך אינו מועיל להפקיע איסורו וכיון דשטר אינו מועיל גבי' ממילא גם מיתת האדון אינו מועיל גביה אף דעבד נלמד מאשה לענין מיתת האדון כדאמר לעיל עבדו דגר כי אשתו מ"מ הא מיתת הבעל באשה גופי' לא נפקא לי' להתירא רק משום דהוקש לגט וכיון דגט שיחרור אינו מועיל בעבד קטן כיון שיש עליו ממון ממילא גם מיתת האדון אינו מועיל בעבד קטן משא"כ לרבנן דס"ל דלא פקע לי' כספא במפקיר עבד וכסף ושטר מהני בעבד כזה להתירו בבת חורין ולהפקיע הממון כמו בשאר עבדים ומקרא דוהפדה וחופשה נפקא לי' ולא צ"ל כלל להקיש' דלה לה לענין שטר וממילא גם בעבד קטן מהני שטר להפקיע ממונו ולהתירו בבת חורין ממיל' אף מיתת האדון דלא נלמד רק מהקיש' דלה לה מאשה מ"מ אמרינן דון מינה ואוקי באתרא דכשם שהוקש מיתה לגט באשה להפקיע איסורא כך הוקש מיתת האדון

בעבד לגט דעבד וכמו שהגט שיחרור מועיל להפקיע האיסור והממון דהא לרבנן מועיל שיחרור אף שלא פקע לי' כספא כמו כן מיתה דידי' מפקיע ומתיר כמו גט דידי' דנלמד מאשה דשוה מיתה לגט ממש משא"כ לרבי דס"ל דגוף הגט שיחרור דמועיל בעבד זה לא נלמד רק מאשה ממילא גם הגט אינו מועיל רק לאיסור וממילא גם מיתה דהוקש לגט אינו מועיל רק לאיסור ואפילו בעבד שלא הופקר היה באפשר לומר דלרבי דאינו מועיל רק להאיסור והממון דאזיל מיניה הטעם כיון דבשטר שיחרור דכתוב בי' הרי את לעצמך הרי את בן חורין הוי ג"כ כשטר מתנה ובין דהוא לשון הפקר בין דהוא לשון מתנה העבד זוכה בעצמו בהממון כיון דגדול הוא ובקטן באמת אינו מועיל שטר. אמנם נראה דרק בעבד שהופקר אמר רבי דלקטן אינו מועיל שטר כיון דשטר דידי' לא נלמד רק מאשה ולא מקרא דוהפדה נפקא לכך בעינן רק דומי' דאשה שאין עליו רק איסור ולא ממון משא"כ בעבד שלא הופקר דשטר דידי' נלמד מקרא דוהפדה או חופשה דאיתקש שטר לכסף דמהני ממון ולאיסור ומיתה דאיתקש לגט מ"מ גלו קרא דוהתנחלתם אבל בעבד שהופקר דגט דידי' נלמד רק מהקיש' דאשה אינו מועיל רק בגדול שאין עליו רק איסור גרידא כמו באשה אבל לא בקטן שיש עליו ג"כ ממון וממיל' מיתה דאיתקש לגט דידי' ג"כ אינו מועיל רק בגדול ולא בקטן וכיון דקיי"ל כרבי בהא דאין לו תקנה רק בשטר ממיל' הלכה כאבא שאול דאין מועיל גבי' מיתת הגר להתירו בבת חורין:

דף מ.

רש"י ד"ה אהדרו אבני מרוותיכו ובקשו מהם לכתוב להם גט חירות וכו'. ואף דבעבד שברח כופין את הרב גבי ברח תקנת חכמים הוא משום שסיכן נפשו אמנם גם בכאן קשה קושית התוס' בד"ה אותו העבד כיון דלדעת רש"י אסור בשפחה ובבת חורין ודאי דכופין אותו:

תוס' ד"ה אותו העבד ומאי קמ"ל פשיטא דכופין וכו' ואפשר ליישב דרש"י ס"ל כשיטת הראב"ד שהביא הרשב"א לעיל בדף ל"ז דביאוש השבאי קונה אותו מטעם דכיון דצריך גט שיחרור אין העבד זוכה במעשה ידיו והשבאי קנה לי' עי"ש. ולפ"ז נראה דכשברח אינו רק כגוזל עצמו מהשבאי דהא אם השבאי יעמידנו לדין יתחייב לו במעשה ידיו והשבאי חייב דמים להנגזל כמו בכל גזילה דמדמים מי מייאש וממילא משועבד העבד למעשה ידיו להאדון מדר"נ דגם בעכו"ם שייך דר"נ ולא יצא העבד מדין שעבוד דהאדון יכול לטורפו בעד הגזל שלו ואפילו אם השבאי ג"כ נתייאש מהעבד מ"מ כיון דהעבד משועבד להאדון מדר' נתן ויאוש מטעם הפקר הוא ואין הפקר מועיל לגבי בע"ח דהא אפי' מלקוחות מוציא וע"כ תקנת חכמים הוא בהעבד שברח שיצא לחירות והאדון לא

יהי' יכול לטרוף שיעבודו ממנו וכיון שמדינא העבד עדיין לא יצא מידי שיעבודו לכך מותר בשפחה ועוד דהא ברשותו ובבחירתו קאי שאם ירצה לחזו' עצמו להשבאי ולא לגדול עצמו מהשבאי רשאי דהא איסור גזל בידו כשאינו חוזר לשבאי ועוד דהא כ' המ"א בא"ח סי' תרל"ז ס"ק ב' בשם ס' יראים דאפי' למ"ד גזל עכו"ם מותר מ"מ לא מיקרי לכם עי"ש והיינו שלא קנה אותו להיות שלו וא"כ עבד הוא מדינא ומותר בשפחה ולזה אף לדעת רשב"א שם דס"ל דהשבאי קונה העבד בכיבוש מלחמה א"ש מכח טעמים הנ"ל: **בא"ד** וכן הא דאמר בירושלמי דהיכא דאמר שחררו וכו'. עפ"י שהקשה דהא בלא טעם מצוה לקיים דברי המת אינן מחוייבים לשחררו ואינו מוציא מעבדות כלל עי"ש. ובאמת זהו דעת הרשב"א אבל בשם התוס' כתב שם דס"ל דתיכף יצא העבד מעבדותו כשאמר שחררו כמו באמר אל ישתעבדו בו:

תוס' ד"ה צריך וא"ל תקנה תימא דתיקשו ליה מאידך דר' יוחנן וכו'. ולפמ"ש א"ש דיאוש בשבאי גרע מהפקר דהשבאי קני ליה ומדינא משועבד הוא להאדון כמש"ל בתוס' ד"ה אותו העבד עי"ש וממון גמור יש להאדון על העבד ולכך מועיל שיחרור של האדון:

דף מא.

גמ' בהיזק שאינו ניכר ומ"ס לא שמי' היזק וכו'. ולכאורה קשה לי דבשלמא לעיל דפליגי בהיזק שיעבודו א"ש דעל העבד ליכא חיוב כלל כיון דהשיחרור של הראשון הפקיע השעבוד ממנו ומש"ה סבר רשב"ג דאין העבד כותב אבל לעולא דאף אי היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק מ"מ חייב העבד לשלם מה ששוה יותר על דמי חובו של שני מטעם שכתב רש"י בד"ה היזק שאינו ניכר והיינו דמי הנאתו מן השיחרור א"כ קשה אפילו למ"ד דבהיזק שאינו ניכר שמי' היזק וחייב המשחרר לשלם להראשון דמי הזיקו מ"מ במה יופטר העבד מלשלם דמי הנאתו בשלמא כשאין לעבד לשלם מחויב השני לשלם מה שהזיקו אבל כשיש לו לעבד למה יופטר מלשלם דמי הנאתו דהיינו מה ששוה יותר על חובו דהא אין להמשחרר השני כח לשחרר רק בכדי דמיו שיש לו על העבד והמותר על חובו שזיכו חכמים אותו שצווי לשחררו מה"ת לא יתחייב לשלם דמיו תוס' ד"ה לישא שפחה ועוד דבדידה ליכא עשה דלא מיפקדה וכו'. לכאורה קשה דהא כתבו התוס' לקמן בד"ה כופין את רבו דבלא פשע אמרי' חטא בשביל שיזכה חבירך כמבואר בפסחים דקא עברי הכהנים עשה דהשלמה כדי שיקיים זה מצות פסח ואם כן הכי נמי נתיר לאשה לעבור על לאו בכדי שיקיים זה פריה ורביה ויש לומר דכמו שחלקו התוס' בפסחים דף נ"ט בד"ה אתי עשה דפסח דלענין דחיית עשה הקל לא בעינן בעידנא אבל נגד לדחות לא תעשה החמור בעינן בעידנא עי"ש ה"נ דעת התוס' לחלק בכאן דדוקא

לענין עשה דהשלמה כיון דעשה קל לכך דוחין אותו אפי' אצל אחר בכדי שיקיים השני עשה החמור אבל לדחות אצל האחד לא תעשה דחמור בכדי שיקיים השני מ"ע זה לא אמרינן:

דף מא:

תוס' ד"ה לא תוהו בראה וכן בפרק בתרא למגילה מייתי לה גבי מוכר ס"ת וכו'. ולכאורה אין זה ראי' דהש"ס הוצרך לזה הטעם דנ"מ לענין אם כבר יש לו בנים וקיים מצות פו"ר דמ"מ יכול למכור משום קרא דלא תוהו בראה ונראה דעיקר הוכחת תוספ' הוא דמצוה דלשבת הוא חשובה יותר מכל מ"ע דהא משום כל מצות אין מוכרין ס"ת רק משום ת"ת ומשום מצוה דלשבת משא"כ מצות פרו ורבו ודאי דלא עדיף משאר מ"ע והא דמצוה דלשבת עדיף נראה דהוא משום תיקון עולם:

דף מב.

תוס' ד"ה בעבד של שני שותפין וא"ת והא לר"א וכו' וכוונת קושיתם כיון דיליף מכירה מיציאת שן ועין מכ"ש דיש ללמוד שאר ענייני שחרור מיציאה דשן ועין וקתני התם לר"א חציו עבד ולזה הקשו דלר"א האיך משכחת לה חצי עבד ואין להקשות על דבריהם דהא לבסוף מסקי התוס' דבשטר יכול לשחרר דגמר לה לה מאשה א"כ משכחת לה חצי עבד כששיחרר בשטר דזה אינו דהתוס' לא כתבו כן רק במפקיר דליכא ממון כלל להאדון ולא נשאר רק איסור יליף מאשה אבל בעבד של שני שותפים שיש לו ג"כ ממון בהעבד ואינו יכול להקנות אפילו במכירה לאחר לר"א ה"נ אין יכול לשחרר להקנות הממון שיש לו בו להעבד דמה אשה איסורא ולא ממונא כדאמרינן בדף ל"ט ומה שהשיב שם דמה אשה בין גדולה לא שייך הכא וגם בזה אבא שאול פליג שם:

בא"ד וא"ת והא אמימר גופי'. עיין מהרש"א מה שתי' על קושית מהרש"ל די"ל דמתניתין דהכא לא אתי' כר"א וכו' עי"ש. והוא תמוה. דמ"מ הי' להם להקשות מהא דהחובל שהביאו לעיל דקתני אליבא דר"א חציו עבד וחציו ב"ח שכתבו לעיל דהיינו למשנה אחרונה שכופין וע"כ מועיל שטר שיחרור להתירו בבת חורין דאלת"ה אמאי כופין אלא ודאי דהעיקר כתירוצו של מהרש"ל דשאני התם דחכמים הפקירוה מחמת שכופין אותו ליתן שטר שיחרור הן אמרו והן אמרו שמועיל שטר:

רש"י ד"ה הא דאמר כולו דילמא חד פלגא כתב לתרווייהו וכו'. הא דלא פי' רש"י כפשוטו כיון דלא כתב לכל אחד רק החצי יכול לומר לכל אחד שגוף העבד שייר במתנתו וממיל' אין לו קני' דיד עבד כיד רבו כיון שהוא לא נזכר בשיחרורו וכמו שפי' רש"י לעיל דף ח' גבי חוץ מא' מריבוא שבהן וכמו שפי' הרשב"א נראה דדעת רש"י

דדוקא כשמשייר החצי לעצמו יכול לומר על איזה דבר שירצה דזה שייר לעצמו דהא גבי מכר חצי שדה משמנין ביניהן תנן אבל כשלא שייר לעצמו כלום ונתן שני החצאים לשני אנשים בבת אחת ודאי שנתן מכל דבר ודבר חצי לזה וחצי לזה דבין שני מקבלים הכל שוה לכל או"א וכל אחד נשתחרר חצי:

תוס' ד"ה מאי אריא חצי דפשיטא דבשטר א' אין חילוק וכו' אין להקשות דסיפא איצטריך דמרישא הו"א דמיירי חצי חצי ומש"ה לא קני משום די"ל דחד פלגא כתב אבל באומר כולו קנה אפי' בשטר א' תנא סיפא לאגלויי רישא דמיירי כולו ואפ"ה לא קנה בשטר א' מטעם דכתיב לה ולא לה ולחברתה דזה אינו דהשתא בשנוייא דואיבעי' אימא קיימינן דלא ניחא ליה כתירץ הראשון והיה סובר המקשן דהטעם דלא ניחא ליה בתירץ קמא משום דאין סברא כלל לומר דחד פלגא כתב רק הטעם דלא קני בחצי חצי הוא כיון שהוא בשטר א' וכתיב לה ולא לה ולחברתה א"כ תקשה שפיר אפילו כולו נמי דבטעם דלה ולא לה ולחברתה אין לחלק בין אמר חצי לאמר כולו כמ"ש התוס' ומשני הש"ס דהא דלא ניחא לשנוייא דואב"א שנוייא קמא הוא מטעם דלא ניחא ליה לומר דסיפא לפרושי דרישא או לאגלויי ארישא משא"כ לתירץ זה יש לומר דתרי גוונא נקט בברייתא דברישא מיירי בכולו ובשטר א' ובסיפא מיירי בחצי חצי בשני שטרות:

תוס' ד"ה יום של רבו דלמשנה אחרונה מעשה ידיו שלו וכו'. ואף שכתבו לקמן בד"ה חבלי בי' אחריני דכיון דקנסא לרבו חבלה נמי לרבו דמ"ל קטלא כולי' עי"ש מ"מ הכא דמיירי במכה שסופו לחזור ואליבא דרבא מיירי בהכהו אדם ושבת שבכל יום הוא דמשלם דהיינו שכר ביטול מלאכה וכיון דמעשה ידיו שלו שבת ג"כ שלו:

דף מב:

תוס' ד"ה ושור אינו משלם דמשום שבת לא פיחתו דמיו כל כך וכו'. נראה לפרש דבריהם דבשלמא באדם כיון דבן חורין באמת אין לו דמים כלל למכור רק שגזירת הכתוב הוא לשלם נזק ושישומו אותו כעבד כאלו היה ראוי למכור וכיון דבסופו לחזור אינו משלם נזק לרבא ואין בזה משום גזירת הכתוב שיושם כעבד ממילא ליכא כאן דין נזק דהא לא נפחת מדמיו דהא אין לו דמים ואינו משלם רק שבת דהיינו ביטול מלאכה של כל יום וגזירת הכתוב הוא דשור אינו משלם שבת אבל בשור שיש לו דמים למכור מיד ממילא אפילו במכה שסופו לחזור ישנו בכלל נזק דהא אפחתי' מכספי' מדמי מכירתו כיון שבר מכירה הוא כנ"ל:

תוס' ד"ה מעוכב גט שיחרור. והכא איירי בחצי עבד וכו' והוא תמוה מאוד דהא אפילו עבד שיש לזר חלק בו אסור לאכול בתרומה וכן הקשה הפ"י ואפשר לומר דהא סברת

הש"ס בכאן לומר כיון דמחוסר גט שיחרור קנין כספו קרינן ביה וע"כ צ"ל דהוא מטעם כיון שכבר הי' קנין כספו לא נתבטל הקנין כספו כל זמן שמעוכב מחמתו לישא בת חורין וביד הרב עדיין להתירו בבת חורין קנין כספו קרינא ביה. ולפ"ז א"ש דבעבד כהן שיש לזר חלק בעבד דאין ביד כהן להתירו בבת חורין דהא אפי' ישחררנו הכהן עדיין מעוכב מלישא ב"ח עד שישחררנו הזר גם כן לא קרינן בי' קנין כספו של כהן דהא הוא קנין כספו של ישראל כמו של כהן משא"כ בעבד שהי' כולו של כהן והיה נקרא קנין כסף של כהן לבד וגם אף ששיחרר כבר החצי עדיין מעוכב מחמתו לבד מלישא ב"ח והוא לבד יכול להתירו לא נתבטל קנין כספו של כהן כזה:

דף מג.

גמ' והא חזי למיקם קמי'. ועיין פ"י שתמה דהא קושי זו הי' יכול להקשות סתם אברייתא ומאי תלי' זה אם יכול למוכרו לקנס או לא והוא תמוה באמת ולפענ"ד נראה ליישב דודאי מעיקרא לא הוי קשה ליה והא חזי למיקם קמי' דהיינו תשמיש קל כמו שפי' רש"י דהא אפשר לאוקמי דמזונותיו של עבד עולין יותר מדמי מלאכתו דשום אדם לא יקנהו דעבדא דנהום כריסא לא שוה ולומר לו עשה עמי ואיני זנך גנאי הוא לו וכמו שפי' הרשב"א בחידושיו עי"ש ואנן בעינן לענין אכילת תרומה בהס"ד שיהי' שוה כסף דהיינו דוקא שיהיה יכול למוכרו ולקבל ממנו פרוטה ומה שהוא שוה לדידי' לא מהני דאלת"ה קשה אפי' אם נאמר דאין יכול למכור לקנס מ"מ הא שוה פרוטה לדידי' גופי' לקנסו אלא ודאי דלפי הס"ד בעינן שוה כסף למכור דוקא ולזה לא היה יכול להקשות והא חזי למיקם קמי' דכיון דמזונותיו שווין יותר ממלאכתו שום אדם לא יקנהו ואינו שוה כסף הוא משא"כ אחר דמשני הש"ס בעבד טריפה מקשה שפיר דהנה ודאי במזיק בן חורין דמשלם נזק והיינו ששמין אותו כעבד ודאי אם הוא אדם חלש שמזונותיו עולין יותר מדמי מלאכתו דמ"מ צריך לשלם לו נזקו דהא עכ"פ אפסדי' מדמי מלאכתו הדבר מועט שהי' יכול להשיג בדמי מלאכתו דהא המזיק אינו נותן לו מזונות וא"כ אפסדי' ושמין אותו כעבד כאלו הי' לו מזונות ממקום אחר דאז היה נמכר אף אם לא היה מלאכתו רק דבר מועט דהא גם עכשיו המזיק אינו נותן לו מזונות והוא ניזון ממקום אחר וזה לא ניתן לכתוב מעוצם פשיטתו דודאי המזיק משלם דמי שווי מלאכתו אפילו הוא עולה מעט דמעט והנה זה פשוט דאי יכול למכור עבדו לקנס דלא הוי דשלב"ל יכול ג"כ למכור עבדו לניזקיו ואי א"י למכור לקנס א"י גם כן למוכרו לנזקי' והא בהא תלי' ולפ"ז בס"ד דהי' סבור דא"י למכור עבדו לקנס וא"כ א"י למוכרו לנזקין לא קשה כלל דהא חזי למיקם קמי' כיון דבעינן לענין אכילת תרומה שיהיה שוה כסף להרב דהיינו דוקא

למוכרו ולקבל דמים בעדו וכיון דמזונותיו עולין יותר מדמי מלאכתו ושום אדם לא יתן ממון בעדו לא הוי שוה כסף אבל עכשיו שרצה לומר דמכרו לקנס מכור וממילא דמכרו לנזקיו ג"כ מכור וקיי"ל דבמזיק עבד כנעני של חבירו דנזקו ושבתו לרבו והעבד ניזון מן הצדקה כמבואר לעיל דף י"ג ע"ב עי"ש וממיל' דהרב יכול למכור העבד לאחר רק לנזקיו דהיינו מה שיתחייב האחר לשלם בעד נזקיו שיזיק שורו לעבדו ישלם להלוקח ואף דהשור אינו משלם שבת רק נזק כמבואר לעיל מ"מ הא אף שדמי מלאכתו פחותין ממזונותיו מחויב לשלם דמי נזקו כמש"ל וא"כ יכול למוכרו לנזקין ולפ"ז מקשה שפיר דנהי דמיירי בעבד טריפה שאין לו קנס מ"מ הא חזי למיקם קמי' ואי' לי' נזקין דאפילו אם דמי מלאכתו הוא מעט דמעט חייב לשלם דמי נזקו לרב כיון שיכול לומר לו עשה עמי ואיני זנך וא"כ הרב יכול למכור זכות זה לאחר שאותן התשלומין שיתחייב לשלם להרב ישלם להאחר ולזה ודאי דהי' האחר קנהו כיון שבקנין כזה א"צ ליתן מזונות דמה הפרש יש בין קונה עבד לקנס או קונה לנזקיו וא"כ הרי הוא שוה כסף להרב דהיינו לקבל פרוטה בעד מכירתו לנזקיו ומשני במנוול ומוכה שחין דלא אפחתי' מכספא כלל כיון דאינו חזי אף לתשמיש קל ולפ"ז יש מקום עיון על הרמב"ם שפסק דאפי' בלא אפחתי' מכספא משלם נזק עי"ש. והפני יהושע תירץ דבנוול ומוכה שחין לא הוי קנין כספו כלל כיון דאף אצלו אינו שוה עי"ש שהאריך והוא תמוה דא"כ תפשוט דמפקיר עבדו אינו אוכל בתרומה דהא אינו קנין כספו כלל:

דף מג:

תוס' ד"ה ואין אני קורא בה וא"ת וכו' כולם תמהו עצמם בדברי תוס' אלו ולפענ"ד נראה לפרש בפשיטות דבשלמא שם אי לא גזרו רבנן בעשה בו מאמר לאסור זו משום אשת שני מתים א"כ לפעמים יהיה לבעל המאמר עוד אשה וממילא יתייבמו שתיהן כיון דמדאוריית' משני בתים הן באין והעולם יסברו שמאמר יש לו תפיסה מדאוריית' ושתי נשים הבאות מבית א' הן ויאמרו ששתי נשים הבאות מבית א' מתייבמות מש"ה הוצרכו לאוסרה ליבום אבל הכא אפי' אם לא יאסרו רבנן אשת שני מתים לא יבואו לטעות כשיהיה לשמעון שתי נשים לומר שיתייבמו שתיהן דבין לפי הס"ד דמקודשת לכל א' החצי ובין אם נאמר דספק הוא ודאי לא יטעו העולם לומר שהוא של א' מהן דאין שום סברא שתהיה מקודשת לזה יותר מזה ובודאי אם יהיה לשמעון עוד אשה אחת לא יתייבמו שתיהן דבית א' הוא בונה ולא בית וחצי בית וכן אם יאמרו שספיק' הוא לא יתייבמו מחמת ספק וכיון דבלא"ה יש איסור דאוריי' שיתייבמו שתיהן אין מן הצורך לעשות שוב גזירה דרבנן:

תוס' ד"ה גמרו קידושי ראשון והא דאמר בפ"ק דקדושין וכו' ואף דשם משמע דבהמה ליכא רק קדושת דמים כדאמר התם ש"מ יש דיחוי בדמים עי"ש ברש"י משא"כ אשה דהוא קדושת הגוף וגם משמע שם קצת מרש"י דא"צ שתרעה רק שמוכרין אותה מיד בלא מום והתוספ' כתבו כאן בתירוצם שתרעה. ונראה דדעת התוס' הוא משום דאמרינן בתמורה דף י"ט גבי' המקדיש נקיבה לאשם שתרעה וקאמר התם הטעם משום מגו דנחתא עלי' קדושת דמים אחתא נמי עליה קדושת הגוף וסברי התוס' דה"ה בהקדיש חציה ואף שיש לחלק דנקיבה ראוי' עכ"פ לקדושת הגוף לשלמים משא"כ הקדיש חציה שאינה שלו החצי' השני אינה ראוי' לשום קרבן סברי התוס' דאין לחלק:

דף מד:

תוס' ד"ה שנתקווצה. אע"פ דפטר התם בארעא דחברי' הכא ליכא לאוקמי בהכי דשביעית לא מיפטר משום מלאכה שא"צ לגופה ומשמע מדבריהם שא"א לאוקמי כאן הכי דכיון דבשביעית לא מיפטר ממילא אי הוי מחוברי' לא א"ש מה דקתני תזרע למוצאי שביעית דכיון דהוא דאורייי' ראוי לקונסו וזה תימא דהא כיון דעביד בארעא דחברי' ובודאי מיירי בלא ידיעת ורצון חברי' דאי בידיעת ורצון חברי' ודאי דחייב דהא ניחא לי' דהוי כפועל בשדה חבירו ועיי' בשבת שם ובתוס' ד"ה ל"צ דעביד דמיירי דוקא באינו אוהבו וכיון דמיירי בלא ידיעת ורצון חבריה מה"ת נקנסי' לחברי' במה שעשה חברי' עבירה בארעי' בלא רצונו והא אפילו לבנו לא קנסו מכ"ש לאחר והא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו בע"כ ואפי' אם לקחו אח"כ ממנו נראה דאין לאוסרו כיון דבשעה שעשה עבירה לא נאסרה השדה מלזורעה אף שלקחו אח"כ הוי כאחר. ולכן נראה דכוונת דברי התוס' בהתחלת הקושי' שכתבו דבמחוברין הן אסורין מדאורייתא אין כוונתם שכיון שעשה איסור דאורייי' לא תזרע כלל דזה ודאי אין סברא כלל דבשלמא בנטייבה ראוי שלא תזרע בכל השנה שאחרי' שהרי במה שהשביח הזבל עליה בשביעית והניח הזבל על השדה כל השנה של שביעית ואי לא זיבלה בשביעית הי' נתקלקלה השדה ואין אנו יודעין בכמה נשבח השדה ראוי לקונסו שלא לזרוע בשנה שאחרי' אבל בנתקווצה בשביעית דרך משל יום או יומים אין כאן שבח רק דאם לא נתקווצה בשביעית הי' צריך להשהות בשנה שאחריה אותן השני ימים לקווצה קודם שיזרע ואינו מרויח במה שנתקווצה בשביעית רק אותן השני ימים ולא הי' ראוי לקונסו רק להמתין בכדי שיעשה שלא ליהנות במלאכת איסור כמו בשוחט בשבת או מבשל בשבת ועיין בי"ד סי' צ"ט בש"ך ס"ק י"ב דאין קונסין אותו רק שלא יהנה ממעשיו הרעים כשאינו מרויח בהאיסור שעשה עי"ש. ולפ"ז ע"כ לא הי' קושי' התוס' רק אהא דקתני תזרע למוצאי שביעית

דמשמע מיד דהא עכ"פ מחויב להמתין בכדי שיעשו ולפ"ז כתבו התוס' שפיר דנוקי בארעא דחברי' והרי לא איתעביד אסורא כלל כמבואר בשבת שם ולא שייך לומר בכדי שיעשו שלא יהנה ממלאכת איסור דהא לא נעשה איסור וע"ז מתרצין דבשביעית אסור מלאכה שאצ"ל וכיון דעבד איסור ממילא אסור לחברי' לזרוע עד עד שימתין בכדי שיעשו בכדי שלא יהנה ממלאכת שביעית דכאן לא שייך לומר דלחברי' לא קנסו דאין כאן קנס רק שלא ירויח דומי' דהמבשל בשבת שאסור אפילו לאחרים בכדי שיעשו כנ"ל בפי' דברי התוס':

תוס' ד"ה לחוצה לארץ וא"ת ה"ד דאי דאזיל מנפשי' וכו' ועיין מהרש"א דלוקי באזיל אחר רבו אדעתא לחזור וכו' עי"ש. ותמוהין לי דבריו דהא ודאי אי אזיל העבד אחר רבו אדעתא דלחזור ורוצה האדון לישאר שם בח"ל ודאי דאין יכול לכפו' להעבד שישאר ג"כ בח"ל דהוא בכלל אין הכל מוציאין כיון שהלך מקודם רק אדעתא דלחזור הרי הוא כאלו הוא עדיין בא"י וכיון שהאדון בעצמו א"י לכוף להעבד לישאר שם ממילא כשמוכרו גם הלוקח ממנו א"י לכוף להעבד שישאר שם בח"ל דמה מכר ראשון לשני כל זכות שתבוא לידו והדרא קושית התוס' לדוכתא דממ"נ אם העבד רוצה שישאר שם איהו דאפסיד אנפשי' ואם העבד אינו רוצה למה לן למיקנסי' הא א"י לכופו שישאר שם דאין הכל מוציאין ונצטרך לתרץ ג"כ כתירץ התוס' דקנסינן לי' כשמוכרו פן ישתדלנו בדברים שישאר שם בח"ל וא"כ אין מקום לקושית מהרש"א:

דף מו.

תוס' ד"ה אם אמר לה הכי. ורש"י פי' וכו' דאי כפלי' לתנאי' אין מועיל מה שלא יחזיר דלעולם איכא קלקולא ולכאורה הוא תימה גדולה לפי מה שמשמע בדברי רש"י בדף מ"ו ע"ב בד"ה בדלא כפלי' לתנאה עי"ש שמשמע דמיירי הכא בכפליה לתנאה ולפ"ז יקשה קושי' התוס' ולפענ"ד יש ליישב קושית התוס' דבלא"ה קשה לרש"י שפי' דמיירי בתנאי כפול ממש והקילקול הוא מן הדין א"כ מה זה שאמרה הבריי' שיכול לקלקל ולומר אלו ידעתי שכן הוא וכן רש"י כתב אלו ידעתי שחכם יכול להתיר וכו' עייש ממ"נ במה מיירי אי אחר שהתירו חכם א"כ אפי' ידע שחכם יכול להתיר הא כיון שהתנה ע"מ שיש עליך נדרים וחכם עקר הנדר מעיקרו והרי לא נתקיים התנאי דהא לא היה עליה נדרים דהא עקרו החכם למפרע כמבואר בכתובות דף ע"ו גבי קידושין כה"ג וא"כ ה"נ הגט בטל ואי לא התירו החכם עדיין מה"ת יהיה יכול לקלקלה מן הדין במה שאמר אלו הייתי יודע כיון שנתקיים התנאי הא דברים שבלב אינן דברים לכן נראה לפרש בכוונת רש"י דהנה בכתובות דף ע"ד מוכיח מר"מ דס"ל אדם רוצה שתתבזה אשתו

בב"ד ולכאורה קשה דאפילו אי ס"ל דאין אדם רוצה מ"מ איכא קלקולא דשמא תתיר לעצמה הנדר והוא התנה תנאי כפול שבאם אין עליה נדר שלא תהי' מגורשת ולכן נראה דהכא מיירי שהבעל ראה שהיא פורשת עצמה מדבר א' כגון מבשר או מיין ותלה הדבר שהוא מחמת נדר וגירשה בע"מ אם יש עליך נדרים והרי יש לספק בלשונו אם קפידתו ותנאו היה אם יש עליו עכשיו נדר שאף אם יתירו החכם מ"מ שנאו כי מקפיד הוא על עשותה הנדר ואינו חפץ באשה נדרנית דהיינו באשה הקופצת לידור וממילא לא מהני היתר חכם דהא מ"מ אשה נדרנית היא או שקפידתו הוא רק על שיש עלי' האיסור של הנדר כי אינו חפץ באשה האסורה בבשר ויין וממיל' היתר החכם מבטל הגירושין כיון שהותר הנדר למפרע ולא היתה אסורה כלל בבשר ויין בשעת גירושין ותליא שפיר באי אדם רוצה שתתבזה אשתו בב"ד ומזה אנו יודעין מה הי' קפידא דידי'. ולפ"ז א"ש לשון הברייתא שיכול לקלקלה ולומר אלו הייתי יודע שחכם יכול להתיר לא הייתי מגרשך כלל בשביל עשותך הנדר והייתי מפרש בהתנאי באם שיהיה עליה איסור נדר וממיל' כשיתירו החכם הגט בטל למפרע ואיכא קילקולא משא"כ באין צריך חקירת חכם וזה ידוע לו שהבעל יכול להפר וע"כ שנאתו וקפידתו הוא על שהיא אשה הקופצת לידור וממיל' א"י לקלקלה ולפ"ז גם קושית התוס' לא קשה דכשאומרין לו שלא יחזיר והוא מגרשה ממיל' מוכח שקפידתו הוא על שהיא אשה הקופצת לידור וממילא ליכא קילקול:

תוס' ד"ה שלא יהי' בנות ישראל וכו' דאי ברבים אסור היה לו למיסר לא ידעו אטו מפני דידעו וכו'. ע"כ צ"ל דהתוס' אזלי בשיטת התי' לעיל ד' ל"ה בתוס' ד"ה אבל ניסת שאפי' הבעל אינו יכול להפר נדר שהודר ברבים דלהך תירוצא שכתבו לעיל דהבעל יכול להפר נדר שהודר רק החכם א"י להתיר א"כ קשה דעדיין ליכא הוכחה דס"ל לר' אליעזר דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה דאפשר לומר דס"ל דא"ל הפרה ומ"מ שייך שפיר לומר דאסרו צריך מפני שא"צ דבא"צ ודאי שייך קילקולא אפילו בידעו בו רבים דהא הפרת הבעל מהני אפילו בנדר שידעו בו רבים אלא ע"כ דקאי בשיטה זו דאף הבעל אין יכול להפר ולהתירן דהבעל יכול להפר צ"ל תירץ הראשון שתירצו התוספ' בכאן היינו דהך סוגיא אתיא כלישנא קמא ואין להקשות דמ"מ מנין לנו לומר דר"א ס"ל דברבים יש לו הפרה דילמא ס"ל דאין לו הפרה והא דאסו' בידעו בו רבים דהוא משום דגזר אטו לא ידעו דאסור משום קילקולא. דיש לומר דמ"מ תיקשי בצריך חקירת חכם ובידעו בו רבים מאי טעמא אסור הא הוי גזירה לגזירה דהא ידעו וצריך אינו אסור רק משום גזירה דלא

ידעו ולא ידעו וצריך ג"כ אינו אסור רק משום גזירה דלא צריך וא"כ בידעו וצריך הוי גזירה לגזירה אלא ודאי דס"ל דאפי' בידעו בו רבים יש לו הפרה ואין כאן רק חדא גזירה:

דף מז.

תוס' ד"ה לוקח ומביא וכו' כל אדם הלוקח ממנו מביא ביכורים ל"ש מוכר ול"ש אחר וכו'. והפ"י הקשה דהא לוקח פירות תלושין אינו מביא כלל ביכורים וכו' עי"ש. ולא ידענא מאי קשיא לי דהא ודאי מדינא אפי' המוכר עצמו לוקח פטור רק משום שעשו תקנה כדי שיראו שבקדושתה עומדת ויחזרו עליה לפדותה מש"ה אפילו אחר הלוקח חייב:

תוס' ד"ה מ"ס דיגונך ומ"מ דריש נמי דגנך וכו'. ולכאורה קשה לר"ת דס"ל בב"מ דף פ"ח דאפי' ישראל שלקח תבואה מחבירו אחר מירוח דפטור ממעשר משום דכתיב תבואת זרעך א"כ קשה למה לי קרא דדיגונך פטור מירוח נכרי והיינו באם ישראל לקחו ממנו אחר מירוח הא אפי' לקחו מישראל חבירו אחר מירוח פטור דז"א דר"ת אינו פוטר בלוקח אחר מירוח רק כשמירחו על מנת למוכרו דאז פטור המוכר והלוקח אבל כשמירחו המוכר לאכלו ודאי דאף ר"ת מודה דנתחייב ביד המוכר דאלת"ה לא משכחת לה דמאי וטבל בלוקח פת משא"כ בעכו"ם אפי' מירחו העכו"ם לאכול פטור הלוקח ממנו:

גמ' אדעתא דנכרי מי מיפקרי וכו'. לכאורה משמע מכאן דאין הלקט נפטר ממעשר עד דאתי ליד העני א"כ קשה דאטו אם ילקטנו העשיר בגזל ג"כ לא יופטר ממעשר דאדעתא העשיר לא הפקירו ואפשר דאמרינן דמסתמא הפקירו לכל ישראל דאפי' עשיר יכול להפקיר נכסיו ולזכות בהלקט:

סליק פרק השולח

פרק ה - הניזקין

תוס' ד"ה מאי עידית שפאי עידית וכו'. ועוד דרבא משמע התם דאי' לי' בשל עולם הן שמין גבי ראובן וכו'. עי' בספרי נתיבו' משפט בח"מ סי' ק"ב האיך הוכיחו זה מהתם דס"ל בשל עולם הן שמין. אך הא קשה לי דנהי דאית לי' לרבא בשל עולם הן שמין מ"מ לא קשה דהא משכחת לה שהעידי עידיות שלו הן כעידיות דעלמא בשעת נזק ואח"כ נתקלקלו ושפאי עידיות היינו עידיות דעלמא דשוב לא גבי מעידיות שיש לו עוד דהיינו עידיות שלו כיון שמזלו גרם שנתקלקל שיעבודו ושוב א"צ ליתן לו מדינא רק מזיבורית דעלמא:

דף מז:

גמ' דאע"ג דקמא בינוני' הפ"י הקשה על הרשב"א דס"ל דמדינא קמא בבינונית וכתב הוא דאיפכא מסתברא דהא הרא"ש בפ"ק דב"ק כתב שהבע"ח המוקדם אפילו הוא ניזק דדינו בעידיות דינו שיגבה מהלוקח שלקח באחרונה אפילו הוא זיבורית א"כ ה"נ כיון שדין מקבל מתנה על היתומים א"כ לעולם דין המוקדם במתנה שיגבה מיתמי בזיבורית עי"ש והוא תמוה בעיני דבשלמא בע"ח מכאן ולהבא הוא גובה וקודם גביית הבע"ח הן של היורש למכור ולקדש בו האשה וכן הקרקעות שהן ת"י הלוקח מבע"ח הן של הלוקח ממש קודם גביית הבע"ח ועל היורש והלוקח לסלק חובו במה שירצה אבל מתנת שכ"מ לא מיבעיא במתנת שכ"מ בכולה דאין להיורש בהן כלום דבשעת מיתה תיכף זכה בהן המקבל מתנה ואין להיורש בהן שום זכות ואפי' במתנה במקצת מ"מ כיון שכבר קיבל היורש הקרקע הטובה והניח הגרועים מטעם דכל הנותן בית בבתים נותן הגרוע וכיון דשביק הגרועים שוב אין לו זכות בהן יותר ומה שמניח לפניהם זוכין בו משעה ראשונה למפרע עוד הקשה על מ"ש התוס' בד"ה ואף על גב דקמא בינוני' דברישא ע"כ הפירש דנפסדים כולם דהא כתבו התוס' בב"ב גבי בא בע"ח וגבה חלקו של א' מהן דהיינו כשעשאו אפותקי מוכח דאפילו יש לא' בינונית ולא' זיבורית וכו' עי"ש. וגם זה הוא תמוה בעיני דשם בבע"ח אף דדינו מיתומים בזיבורית מ"מ היורש שנטל זיבורית יכול לומר כיון שהוא נתקן בשביל טובתי לא ניחא לי בהאי תקנתא וטול בינונית וגם היורש שנטל בינונית א"י לדחותו אצל זיבורית כיון שהוא חייב חלקו דהא הוא ג"כ יורש ואין לו זיבורית לסלק חייב ליתן מבינונית שיש לו ואם שני היורשין מרוצין ליתן לו הזיבורית לית דין ולית דיין ודאי מחויב המלו' לקבל משא"כ הכא לפי הס"ד דלא נפסד שעבוד של הבע"ח מן הבינונית של מקבלי המתנה מה"ת לא יגבו הבינונית כפי השעבוד שלו והמותר יחלקו מקבלי מתנה ביניהם שלא יהי' לא' היזק יותר מחבירו:

דף נ:

תוס' ד"ה אף ע"ג דקמא בינונית וכו'. והא רישא דקתני גובה מכולם ע"כ צ"ל דנפסדים כולם דהתם פשיטא דשקל בינונית עכ"ל הקשה לי משכיל א' דהא הרשב"א בחי' הוכיח מכאן דמדינא קמא בבינונית דאלת"ה היכי משכחת לה דקמא בבינונית דאי בנתרצו לו האחרונים ודאי דמדינא הבע"ח גובה מבינונית דקמא כמו בב"ק ד' ח' בראובן שמכר כל שדותיו ומכר שדה א' ללוי דרמ"ג רמ"ג ותירץ ע"ז דהכוונה אי לא מלו בינונית דבתרא לחובו גובה בזיבורית דבתרא ולא מבינונית דקמא ובזה שפיר מקשה הש"ס וא"כ קשה מה מקשה התוס' דבין לפי תירץ הראשון של הרשב"א ובין לתי' השני ברישא כיון דלא

אקדמי' השכ"מ הרי כולן גובין משוה מבינונית א"כ הבע"ח שפיר גובה מכולן מכ"א חלקו בבינונית דהא בנתרצו שיטול א' מהם בינונית א"א לאוקמי הברייי' כמו שהקשה הרשב"א א"כ שפיר גובה מכולן וא"צ לפרש דנפסדי' כולן וכן לתירץ השני של הרשב"א שייך שפיר ברישא גובה מכולן כיון דכל א' נטל חלקו בבינונית חוזר הבע"ח וגובה מכולם כפי מה שנטלו מכ"א בינונית שלו ותרצתי לו דהרשב"א בחי' שם בד"ה הא דקתני יצא עליהן שט"ח פירש דגובה מכולן לפי ערך כמו גבי בכור דפורע פי שנים וכתב לתרץ הא דמי שהי' נשוי דכולן חולקין בשוה דהכא שאני דהוא משום אומדין דעתא דנותן דאומדין דעתא דנותן דלישקול בעל תי"ו זוז זוז חדא ותילתא וכו' ובד"ה אע"ג דקמא בבינונית כתב דאומדין דעתא דנותן אף שאמר בפי' ואחריו לא היה רק לגובייא אבל לייפות כחו בבינונית לא עי"ש. ולפ"ז א"ש דהא הכא עיקר מתנת שכ"מ דידהו הי' על מעות כמו שאמר ר' זוז לפ' וש' לפ' ות' לפ' רק שמגבין אותן מהקרקעות ואלו היו רוצין היורשין הי' מוכרין לאחרים ביותר והי' נותנין להם מעות וכיון דהא דנוטלין לפ"ע הוא רק משום אומדן דעת הנותן ולענין בינונית וזיבורית ליכא אומדן דעת הנותן ממילא כשבאין לגבות גובין מבינונית כולן בשוה כמו במי שהי' נשוי ג' נשים ששיעבוד בעל' הר' שוה כמו שיעבוד בעל' הת' כמ"ש רש"י שם ולענין גובייא גוף המעות צריך הבע"ח לגבות גוף המעות לפ"ע מתנתו ומ"מ כשבא הבע"ח לגבות הולך הבע"ח וגובה מקמא הבינונית אף שהן יותר ממה שמגיע על חלקו משום שעבוד הבינונית והראשון חוזר וגובה מהאחרון מה שנתן להבע"ח יותר מכפי ערך הפרעון המוטל עליו מחמת הבינונית שהוצרך ליתן לבע"ח וא"כ הרי הבע"ח אינו גובה מכולן כפי ערך המגיע על כל א' לפרוע רק שנפסדין כולן לפ"ע מחמת שחוזר וגובה א' מחבירו וא"ש מ"ש התוס' דברישׁ' ע"כ הפירוש דנפסדי' כולן:

תוס' ד"ה לפי שאין כתובין וכו' דבנות נמי מי לא עסקינן דהוי בעולם כגון דגירשה ואהדרה עכ"ל. ותמוה לי דבשלמא לקמן דמוקי לה בקנו מידו דאתי מכח התחייבות וקנין שלו רק דבנות דלא הוי בעולם לא מהני להו קנין פריך שפיר דבנות שקנו להן אחר שגירשה ואהדרה שהיה בעולם הא קנין מהני להו אבל הכא בבנות בלא קנו מידו רק שבאין מכח תנאי ביד א"כ מה מהני דגירשה ואהדרה הא אפי' גירש האשה לא הפסידו הבנות תנאי ב"ד שלהן כמבואר באה"ע סי' קי"ב וגם אפי' אהדרה אין להבנות תנאי ב"ד מחדש דהא התנאי ב"ד הוא בנין נוקבין דיהווין לך מנאי וכו' משמע דוקא על הבנות שיולדו אח"כ ולא על הבנות שיש לה ממנה מכבר דלמה יש להן לתקן תנאי ב"ד מחדש

כיון שלא הפסידו התנאי ב"ד שהיה להן מהנשואין הראשונים וכיון שהחיוב שלהן הוא רק מכח תנאי ב"ד הראשון א"כ לית קלא להך כתיבה:

גמ' אימר צררי אתפסי' בתוספ' בכתובות הקשו דלמה לי תיקון העולם הא בלא"ה גבי משום חשש צררי ותי' דנ"מ אם הודה האב וכו'. עיין פ"י שהקשה דמאי מהני הודאת האב נגד המשועבדים ששיעבד האב הא לא מהני הודאה לחוב דאחרינא ונ"ל דלק"מ דבשלמא אי היה החשש צררי חששא דפרעון גמור א"כ אלו באמת התפיס צררי כבר הי' נמחל שיעבודו וממילא לא מהני הודאתו לחוב לאחרינא ולומר שהשטר אינו פרוע אבל באמת הא הרא"ש כתב דהתפסת צררי אינו רק חשש שנתן לו מטלטלין למשכון ואז ודאי דמהני הודאתו דהא אלו בעי הוי יהיב לי' המשכון במתנה והי' נשאר החוב בתקפו ועוד דאודיתא מתנה היא וכיון דהוי כאלו נתן לו המשכון במתנה וממילי' החוב בתקפו:

דף נא.

תוס' ד"ה או דילמא קצובין וכו' דהכא לא איירי במלוה וכו'. ולפ"ד התו' צריך לפרש האיבעיא דבעי אי דוקא מלוה אינו גובה משום דמאן דיזיף בצינעא יזיף אבל בשאר דברים דאין דרכן לעשות כל כך בצינעא דוקא דמי למכר או דילמ' מכר דוקא גובה ממשעבדי דמאן דזבין בפרהסיא זבין אבל בשאר דברים שאין דרכן כל כך לעשות בפרהסי' דוקא לא דמי למכר ואינו גובה ועיקר האיבעי' הוא אי הלשון שאמר בש"ס גבי מלוה דוקא או הלשון דאמר בש"ס גבי מכר דוקא:

גמ' גדולה מזו אמרו מוציאין לפרנסה וכו'. ולכאורה אין הבנה לק"ו זה דהא יש לומר אף דמוציאין מ"מ שניה ויתרה מטעם שכ' רש"י בד"ה שניה ויתרה וז"ל דטעמא דתיקנו עישור נכסי וכו'. ונראה דכוונת ר' חנינא הוא דלענין אי ויתרה תלוי בהא אי נאמר דחוב פרנסה אינו חל רק בשעה שבאה להינשא אז הטילו חכמים חיובא על האחים ליתן עישור נכסי. ולפ"ז שייך שפיר הטעם שכתב רש"י כיון דבשעה שחל החיוב כבר יש להבנות פרנסת נשואין מהירושה שוב אין בזה תקנת חכמים אבל אם נאמר שתיכף בשעת מיתת האב נעשו היתומים בעלי חובות על העישור נכסים רק שהז"פ אינו חל רק בשעת נישואין והחיוב חל תיכף ובסברא זו ודאי דאין לומר שני' ויתרה כיון דכבר נעשה בע"ח מקודם ליפרע החוב ואחר כך יירשו בשוה ולזה מייתי ראי' מהא דאמר ר' חנינא מוציאין לפרנסה אלמא דהחיוב חל תיכף בשעת מיתת האב וממילא לא שייך דין דשניה ויתרה:

תוס' ד"ה אימר צררי אתפסה וכו' וצ"ע דלענין משעבדי וכו'. ולפענ"ד נראה ליישב דלא מיבעי' לפמ"ש התוס' דדוקא בדאיכא תרווייהו קנו מידו ותנאי ב"ד חיישי' לצררי ודאי

דלא קשה כמ"ש התוס' בכתובו' ק"ב ד"ה אימר צררי אתפסי' אלא אפי' להך תירוצא דבתנאי ב"ד לבד חיישי' לצררי מ"מ יש ליישב לפי מ"ש התוס' בכתובות דף צ"ו בד"ה נכסי בחזקת יתמי לחלק בין כתובה כיון דמיד שנפרעה נסתלקה ונכסי בחזקת יתמי קיימי משא"כ מזונות כיון דלעולם יש לה מזונות נכסי בחזקת אלמנה קיימי. ולפ"ז א"ש דשבועות המשנה אינו רק בנשבע ונוטל. לכן אין עליה שבועה משא"כ לענין כתובה נשבעת ונוטלת היא לכך צריכה שתשבע משא"כ לענין שתפסיד לגמרי לענין משעבדי דנכסי בחזקת לקוחות קיימי יש לחוש במזונות טפי לענין צררי מלענין כתובה דיותר יש לחוש שמתפיסה צררי לענין מזונות משום זילותא ממה שיש לחוש לענין כתובה ובספר הפלאה תירץ כיון דצררי כתב הרא"ש דהוא רק למשכון וכיון דמשכון צריך להיות עד לבסוף א"צ לישבע בשעת קבלת מזונות אם יש לה צררי עי"ש. והנה תי' זה לא שייך רק על מזונות האשה אבל מזונות הבנות יכול לומר אני אסלק כל המזונות עד שתבגר כפי השומא ותשבע לי תיכף על הצררי:

דף נב:

תוס' ד"ה דאתו למימר להו נשרפו וכו' בחזרה הוי כנושא שכר וכו'. המהרש"א הקשה דמה"ת לא יהי' כשואל כמו התם בהליכה ולפענ"ד דלא קשה דבשלמא התם כיון דאין המוכר יכול לחזור בו וא"כ כל זמן שאין הלוקח מחזיר לו אין המוכר יכול ליהנות בו בשום דבר רק הלוקח יכול ליהנות ממנו לכל צרכיו הן לקדש בו אשה או לקנות משא"כ הכא שגם היתומים המוכרים יכולין לחזור בהן ויכולין ג"כ לחזור וליקחן מבית הלוקח לאוכלן ולקדש בהן אשה א"כ לא חשיב כל הנאה של הלוקח כיון דהמוכר יכול לעשות בו ג"כ כל מה שירצה והר"ן תירוץ קושית התוס' בע"א והוא דכ"ז שלא חזרו בהן קנין גמור הוא ושל הלוקח עי"ש. והנ"מ בין תי' התוס' לתי' הר"ן בנאנסו דלדעת התוס' אינו חייב רק בגניבה ואבידה ולא באונס ולהר"ן אפילו באונס חייב והתימא שהמחבר בח"מ סי' קצ"ט לא כתב רק חיוב דגניבה ואבידה והשמיט דעת הר"ן דמחייב הלוקח אפילו באונסין:

גמ' ושמואל אמר מערב בב"ק דף ד' פי' רש"י בד"ה מנסך וז"ל וליכא למימר שניסכו ביי"נ שזרק בו דלא קמחסרי' ולא מידי דהא מזבין ליה חוץ מדמי יי"נ שבו עי"ש. והוא תמוה מאוד חדא דבהדי' אמר שמואל כאן מערב ועוד דהא מ"מ אפסדי' שפיחתו מדמיו כיון ששוב אין למוכרו לישראל ולגודל התימא נראה לי ליישב קצת דהא שמואל אמר מערב ופי' רש"י שאוסרו בהנאה אף דשמואל בעצמו בע"ז דף ע"ד סבר דהלכה כרשב"ג אפילו יין ביין ויכול למכור כולו לעכו"ם חוץ מדמי יי"נ שבו נראה לתרץ דמשכחת לה

שאסרו כולו בהנאה דהט"ז ביו"ד סימן קכ"ג ס"ק וי"ו כתב דניצוק אפילו לסתם יינם הכל אסור בהנאה ואפילו ביטול בס' אינו מועיל דאמרי' דחומרת התחתון הוא על העליון ממש ולא חשבינן לי' כמעורבין עי"ש שהאריך אלמא דכל שהוא מחובר ליין נסך בעין נאסר הכל בהנאה וא"כ משכחת לה שאוסר כולו בהנאה כגון שעירב בו יי"נ וחיברו בניצוק ליין נסך גמור שעומד בפני עצמו ואז לא מהני מכירה לעכו"ם חוץ תדע דהא אפי' כשהתחתון הוא יי"נ והעליון כשר בודאי ליכא בתוכו יי"נ ואפ"ה אסור למוכרו לעכו"ם אבל בב"ק דמרא דשמעתא התם הוא ר' חייא דפליג בע"ז דף ע"ב וס"ל דניצוק אינו חיבור שפיר כתב רש"י דיכול למכור כולו לעכו"ם:

ונידון קושיא השניה דהא מ"מ אפסדי' שלא יכול למוכרו לישראל נראה דהנה בש"ס שם אמרו דר' חייא ס"ל דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק ואף דתנא לי' נזק תנא היזיקא דמינכרא ותנא היזיקא דלא מינכרא והקשה הש"מ שם דאי שמי' היזק למה לי למיתני כל השלשה ותי' דמצריך לי' התם בגיטין וכו' עי"ש אלמא דאף אי שמי' היזק שייך שפיר הצריכותות לחיוב דלא כמ"ש התוס' כאן בד"ה משום דקא מפסיד ליה לגמרי ולזה כתב רש"י דא"א לומר שזרק בו יי"נ דא"כ הרי יכול למוכרו לעכו"ם חוץ וליכא רק הפסד מועט וא"כ קשה היינו מדמע ואפי' לשמואל דס"ל דקנסא מקנסא לא ילפינן מ"מ קשה לר' חייא אי ס"ל דהיזק שאינו ניכר שמי' היזק ולא שייך לומר קנסא מקנסא וע"כ צריכין להצריכותות שאמרו כאן בגיטין ואי מנסך מערב ליכא שום צריכותא בין מנסך למדמע בשלמא אי הי' באמת נאסר כולו בהנאה ולא הי' מהני מכירה לעכו"ם חוץ היה א"ש הצריכותא דאי הוי תני מנסך משום דהפסד מרובה והוי א"ש עכ"פ לפי הסוגיא דב"ק דחזרו לומר אף המדמע כמ"ש התוס' בד"ה בראשונה ואפשר דהוי א"ש אף לפי הסוגיא דגיטין אבל עכשיו כיון דיכול למוכרו כולו לעכו"ם חוץ וליכא רק הפסד מועט ליכא שום צריכותא בין מדמע למנסך ולזה שפיר כתב רש"י דלר' חייא א"א לומר רק מנסך ממש ובזה יש ליישב מה דקשה לי ברש"י בחולין דף מ"א שכתב דאית לי' שותפות בגוי' שנאסר חלק חבירו מטעם שהוא מעורב בשלו ולכאורה קשה מהא דתמורה דף ל' בתוס' בד"ה ואידך לישתרו וז"ל ואומר מורי הרמ"ח כלל גדול בדין זה דודאי כל דבר שהוברר האיסור תחלה ואח"כ נתערב בהיתר לא סמכינן אברירה וכו' אבל הני תערובתו בהיתר כי האיסור לא היה מבורר קודם תערובתו ולאחר התערובות נולד האיסור אז סמכינן אברירה ולפ"ז קשה כאן לפי' רש"י כיון דהאיסור נולד אחר התערובות א"כ יחלקו ויהיה מותר מטעם ברירה. ולתרץ זה נראה דלא שייך ברירה רק במקום שהאיסור הוא על התערובות מטעם שהאיסור הוא בתוכו שייך לומר ברירה שהוברר הדבר שההיתר אין

שום איסור בתוכו משא"כ ביי"נ שאפילו ניצוק חיבור ובמקום דלא שייך ביטל אפילו אם לא נתערב היי"נ עם היין כשר רק ע"י ניצוק ומשקה טופח נאסר היין כשר א"כ מה בכך שנאמר ברירה שהוברר הדבר שאין שום תערובות בההיתר מ"מ נאסר מטעם חיבור שנגע בהיי"נ ע"י משקה טופח ולכך לא שייך ברירה:

גמ' מנסך קים לי' בדרבה מיני'. עפ"י שהקשה דהא בחולין מוקי לה בישראל מומר א"כ שפיר הוי מצי לאוקמי במומר שניסכו בנגיעה עי"ש ולפענ"ד לא קשה כלל דהא עיקר הטעם דבמזיד חייב שלא יהי' כ"א הולך ומטמא וכו' וכיון דא"א לנסך רק במומר ובמומר לא הועילו חז"ל בתקנתן דהא עיקר מה שמומר אוסר בנגיעה הוא משום דאמרינן דסתם מחשבתו לע"א וא"כ כל מומר ילך וינסך ואף אחר שעשו תקנה דהמנסך חייב לשלם מ"מ כשירצה מומר לנסך לעולם יכול לנסך ויאמר שכוונתו הוא לע"ז ופטור מטעם דקים לי' ב"מ:

תוס' ד"ה מנסך קים לי' ב"מ וכו'. ורב סבר כיון דבשעת הגבהה לא שייך לומר קים לי' ב"מ וכו'. לכאורה אין הבנה לדבריהם אלו כיון דאי ניסכו אחר היה פטור מטעם גזלן מה"ת יתחייב מטעם שעשה בידים הא על מה שעשה בידים פטור מטעם דקלב"מ ולכן נראה בכוונת דבריהם דרב לשיטתי' דס"ל בסנהדרין דף ע"ג הבא במחתרת ונטל כלים ויצא דאפי' הן בעין דאינו מחיוב להחזיר דבדמים קנינהו וכיון דקנה אותן והן שלו ממש שוב א"י לומר הרי שלך לפניך כמו באם נשתנה מעצמו שאינו יכול לומר הרי שלך לפניך מטעם כיון שכבר קנהו בשינוי וה"נ כיון שניסכו קנאו ושוב לא יכול לומר הש"ל ואין לומר דאינו רוצה לקנות ודמי להא דאמר בב"ק זה מתייאש וזה א"ר לקנות דזה אינו דהא כתבו המפורשים דניחא לי' לנסך לפני ע"א בדבר שהוא שלו ועוד דמה"ת לא ירצה לקנותו כיון שהוא מומר ורוצה לנסך לפני ע"א:

רש"י ד"ה דאגבהה ע"מ לגוזלו וכו'. נלפענ"ד דלאו דמוקי למתניתין בכי האי גוונא דמיירי שהגביה ע"מ לגוזלו דהא במתניתין המנסך סתמא קתני רק שכוונתו כמ"ש הש"ך בח"מ סי' שפ"ו דכיון שהגביה להזיקו נעשה עליו גזלן כמבואר בב"ק דף צ"ט בדוחף מטבע של חבירו דבהגביה וזרקו דמיגזל גזלי' ובזה נ"ל ליישב קושית התוס' בחולין דף מ' בסוגיא דרביצה שכתב רש"י דבהגביה והרביצה שקנאה בהגבהה ויכול לאוסרה וע"ז הקשו התוס' דהא בהגבהה לא קנאו רק להיות גזלן ולא שיהי' שלו ועוד דמאי מקשה הש"ס מהמטמא והמנסך דהא במנסך קניא בהגבהה עי"ש ולפמ"ש יש לתרץ דודאי דעת רש"י הוא כיון שקנאו להתחייב באחריות נקרא שלו כמו דקרינן קדשים שחייב באחריותן שלו וכן בחמץ קרוי שלך ומ"מ מקשה הש"ס שפיר ממנסך דאי אין אדם אוסר

דבר שאינו שלו וכיון דהכא מנסך סתמא קתני ומשמע דאפילו לא הגביה רק כדי לנסכו חייב ואי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו הרי לא הגביה כדי להזיקו כלל ולא נעשה כלל גזלן על היין ועוד יש לתרץ שיטת רש"י דגם רש"י סובר דבהגבהה שלא נעשה רק גזלן לא הוי שלו לענין שיהי' יכול לאוסרו ומ"מ א"ש דברי רש"י דבב"ק דף י"א איתא דשמין למזיק ואין שמין לגזלן וכתבו התוס' הטעם דגזלן קונה בשינוי משא"כ מזיק עי"ש. ולפ"ז א"ש דברי רש"י דכיון שהגביה הרי נעשה גזלן על הבהמה ולפ"ז כששחטה ממיל' קניא בתחילת שחיטה מטעם שינוי דהא הר"ן בחולין כתב דאף דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו מ"מ הוא לא אסרה והוא לא שרי לה והוי כשנשחטה מאליה והוי נבילה ולפ"ז כיון שעשה בה מעשה נבילה הוי שינוי דהא כתבו התוס' בד"ה גזלן הוא דבהיזק ניכר הוי שינוי וא"כ ודאי דיכול לאוסרה בגמר שחיטה ואף דהתוספ' בב"ק דף מ"א בד"ה איסורי הנאה כתבו דלא הוי שינוי בתחלת שחיטה נראה דהתוס' פליגי על הר"ן וס"ל דהוי שחיטה וכיון דלאו שם נבילה עליו רק שם שחיטה כ"ז שלא נשחטה כראוי נקראת בהמה שחיטה ולא נבילה בתחלת שחיטה ולא מיקרי שינוי עד שנשתנה שמו מחמת השינוי כמבואר בסימן שס"ג בח"מ אבל להר"ן תיכף כשנעשה נבילה הוי שינוי ועוד דבגמר שחיטה שקנאה ונעשה שלו יכול לאוסרה ג"כ כיון דנעשה שלו ואוסרה ובאין בבת אחת והוי דומי' דגיטה וחצירה באין כא' ולפי זה מקשה שפיר ממנסך כיון דבמנסך ליכא שינו:

דף נג.

גמ' כדי שיודיעו. הרשב"א בקידושין הקשה דהא ע"א אינו נאמן עי"ש ואפשר לתרץ דחיישי' דילמא לפעמים יהיה פועל על היין דאז הוא נאמן מטעם בידו ושפיר תיקנו כדי שיודיעו ואף במקום שאינו בידו פטור בשוגג משום לא פלוג ולפ"ז לא קשה ג"כ קושית הר"ן שהקשה מאי מקשה הש"ס ד"ה במזיד נמי הא מ"מ אף אם יתחייב במזיד דהיינו כשיהי' נודע בעדים שהי' במזיד אין חשש דשמא לא יודיעו דמה"ת לא יודיעו הא יכול לפטור נפשו בטענת שוגג ולפמ"ש לא קשה דהא עיקר התקנה הי' משום שומר וכשיודיעו שהיין נאסר בהנאה יצטרך לישבע שבועת השומרים שלא פשע בו ולא שלח בו יד ואפילו להך דיעה דס"ל בח"מ סי' רצ"ד דכשהוא בעין פטור לישבע מ"מ יש לחוש שמא יהי' עד א' שראה שטימאו ולא יהי' נאמן לאסור וכשהוא יודיע ויהיה נאמן לאסור היין שוב יהי' יכול להשביעו ע"פ העד שאמר שניסכו במזיד כי לחייבו ממון העד נאמן: **גמ'** שלא יהיה כל או"א וכו' התוס' בב"ב דף ב' בד"ה חייב באחריותו כתבו וז"ל ומטמא אעפ"י שרואין השרץ על הטהרות וכו'. וכל דבריהן תמוהין לי מרישי' לסיפ' דמ"ש דמי

יודע אם הוכשרו קשה דא"כ במטמא משקין יהי' חייב ועוד דאם נאמר כיון דבשעה שהיה השרץ על הטהרות הוי היזק ניכר חייב אף שנסתלק אח"כ א"כ במנסך הרי ההיזק ניכר שרואין שמנסך גם מה שכתבו דהכא ליכא למיחוש שבעל הכרם נמי מפסיד א"כ קשה למאן דס"ל בחולין דף מ' דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו רק באית לי' שותפות בגוי' א"כ המנסך ג"כ מפסיד. אך הא לא קשה דכיון דרוצה לנסך לע"ז לא חשיב לי' הפסד גם מ"ש אי קנס הוא במזיד דוקא הו"ל להתחייב הא באמת אומר בעינן שם התראה שיגדור כרמו כמ"ש התו' בד"ה אומר לו גדור א"כ אין לך מזיד גדול מזה ועוד דהא ר' יהודא ס"ל בגיטין דבדאוריי' קנסו שוגג אטו מזיד רק במנסך לא קנסו משום חומרא דע"ז וא"כ בכלאים יש לקונסו וא"כ יש לומר דבריי' ר' יהודא הוא:

דף נג:

תוס' ד"ה גזלן הוא וכו'. והשתא אי חשיב לי' היזק שאינו ניכר אפילו אתפסי' בידים פטור וכו'. ועיין במ"ל פ"ג מהל' גזילה שתמה דהא בידים ודאי דחייב כמו המטמא והמדמע והמנסך עי"ש. ולפענ"ד לא קשה כלל דהא עיקר החיוב הוא משום שלא יהי' כל או"א הולך וזה שייך במטמא ומנסך שהדין נותן שאסור לעשות כך אבל למסור השור לב"ד חיובא מדאוריי' מוטל למסור השור לב"ד והאיך שייך לעשות תקנה לחייב המוסרו לב"ד כדי שלא יהיה כ"א מוסר שור שחייב מיתה להב"ד:

סליק פרק הניזקין

פרק ו - האומר

דף סב.

ברש"י ד"ה אלמא הולך כזכי ופלוגתא הוא בפ"ק וכ'. והוא תמוה דהא התוס' בדף ס"ג בד"ה רבי אומר כתבו דאף דרבי סובר דהולך לאו כזכי שאני הכא כיון שאמר השליח אשתך אמר' וכו' וכיון דע"כ צריכין לחלק כך אליבא דרבי א"כ לא קשה נמי מהכא למאן דס"ל בפ"ק דלא כזכי דמי דיש לחלק ג"כ כנ"ל והנראה דרש"י כשיטת הר"ן אזיל שכתב בסוגיא דשליש דאם לא ידע הבעל דהאשה עשתה אותו ש"ק ואמר הולך דמ"מ דעתו שבאם עשתה אותו לש"ק שיהי' כזכי וא"כ מכ"ש באמר הבעל התקבל או זכי והנה הרשב"א כתב דאף דבמתנה הולך לאו כזכי מ"מ כשהאשה עשתה ש"ק כיון שהיא מחזרת להתגרש הוי כפרעון חוב דהולך כזכי. ועיין במהרש"א שכתב דזהו דוקא כשידע הבעל אז הוי כבע"ח ודעתו שיהיה כזכי אבל אם לא ידע הבעל ודאי דאין דעתו רק שיהי' כמתנה ולפ"ז א"ש הכא דמקשה טעמא דלא שויתי' דדומיא דהתקבל קתני כמו

שפי' רש"י ותוס' הא שויתי' אפילו הבעל לא ידע לא יחזור דהא דומיא דהתקבל נקט ובהתקבל אפילו לא ידע מהני כמ"ש הר"ן וא"כ אף בהולך הדין כן אף דלא ידע הבעל לא יחזיר ובלא ידע הבעל דינה כמתנה ומזה מוכח דאפי' במתנה הולך כזכי וקשה שפיר על הפלוגתא דפ"ק וא"ש. גמ' איש לקבלה ואשה להולכה מאי במהרש"א הקשה דאמאי לא בעי כן בקידושין ותירץ דבקידושין משכחת איש לקבלה כגון בהילך מנה ואתקדש אני לך וכו' ע"ש והוא תמוה דבשלמא בגיטין שייך למיבעי לענין שליחות הנתינה דבגט בעי גם בנתינה שליחות דטלי גיטך מעג"ק לאו גיטא הוא משא"כ בקידושי כסף לא שייך שיהי' בעי' כלל לענין שליחות הנתינה ואי מהני אשה לשליח דלענין נתינת הכסף לא בעי שליחות דטלי קידושך של כסף מע"ג קרקע הוי קידושין כיון דמטיא הנאה לה וע"כ א"א למיבעי אי אשה מהני להיות שליח רק בקידושי שטר דג"כ טלי קידושי שטר מעג"ק לאו כלום הוא וכן לענין אמירת הרי את מקודשת לי שצריך שיאמר הבעל דוקא או שלוחו ובזה שייך למיבעי' אי מהני שליחות איש ובכה"ג לא תי' המהרש"א כלום דבענין זה לא מצינו אשה בקידושין דבקידושי שטר ודאי דלא מהני כשתאמר האשה הילך שטר ואקדש אני לך וכן לענין אמירת הרי את מקודשת לי צריך שיאמר הבעל דוקא ולא האשה:

דף סג:

גמ' והא איתמר הולך מנה עיין ר"ן שכתב דשיחרור כיון דרוב פעמים נותן דמי עצמו ויוצא וכו' והוגה שם בר"ן דמילתא דזכותא הוא עי"ש ולא הוגה יפה דכוונת הר"ן הוא כיון דרוב פעמים נתן העבד דמים להאדון כדי לשחררו ואז ודאי השיחרור כחוב על האדון שישחררו וכבעל חוב דמי האדון לעבד מחמת שקיבל דמי' בעד השיחרור וכן משמע בבית יוסף עי"ש:

תוס' ד"ה אפילו הן הראשונים. אפי' לאותו יחידי לא חיישי' שמא שכרתו וכו'. לכאורה קשה דהא בכאן ג"כ יש שני עדים ולשני עדים דלא חיישינן שמא שכרתן כבר שמעינן מרישא ואם קמ"ל בסיפא דלא נימא דניחוש שמא שכרה רק לאחד א"כ גם ברישא יכול ליחוש שמא שכרה רק לאחד. ובאמת הדברים פשוטים דבשלמא ברישא דעל שני העדים יש הסברא שכתבו התוס' דהיכא מתרמי וכיון דאין חוששין ששכרה לשניהם וע"כ איתרמי לא' עכ"פ שהי' בשניהם א"כ יש לומר שגם לשני איתרמי משא"כ בסיפא דרק על א' יש הקושיא דהאיך אתרמי יש לומר ששכרו לזה:

בא"ד ואפילו למ"ד בעל נאמן וכו'. הפ"י הקשה דהא בלא"ה יש לומר דשמא יהי' הבעל מודה ולפענ"ד אפשר לומר דכל מקום שצריכין לנאמנות העדים עוד לנאמנות של אחר

מיקרי עדותן של העדים חצי דבר דמה לו שצריך לחצי דבר השני שני עדים או אי וא"כ יש לומר דהתוס' ס"ל דאפי' באין הבעל מכחישו אין השליש נאמן לרב הונא מכח סברא דאי איתא רק כשהבעל מודה מהני מטעם נאמנות הבעל דבעל שאמר גרשתי א"כ עדותן של העדים חצי דבר הוא דהא צריכין לצרף לעדותן עדות ונאמנות הבעל משא"כ לרב חסדא דהשליש נאמן מטעם שכתבו התוס' שיהי' לגירושין אם יאמר לגירושין אפי' אם ישקר א"כ אין השליש נאמן מטעם עדות ונאמנות שהרי אנו תופסין דבריו לשקר רק שתופסין דבריו לקיום תנאי לא מיקרי עדותן של העדים חצי דבר ועיקר דברי התוס' במה פליגי עם דברי התוס' בב"ק דף ע' מבואר בחידושי הו"ת שלי:

תוס' ד"ה בעל אומר לפקדון הא דלא נקט בעל אומר להולכה וכו'. מה שקשה על דברי התו' דליהימן בעל כשאומר להולכה במגו דלפקדון מבואר בחידושי לאה"ע עי"ש:

דף סד.

תוס' ד"ה בעל נאמן. וא"ת א"כ מה הועילו וכו'. הפ"י הקשה על הרשב"א שהביא קושית התוס' ותירוצם ולפמ"ש הרשב"א עצמו דבשליח הולכה לא שייך סברא דאי איתא דאימר משום כסופא לא יהיב לדידה לא קשה כלל קושית התוס' ולפענ"ד נראה דאף לשיטת הרשב"א דסובר דבש"ה לא שייך אי איתא מ"מ תירוץ התוס' מוכרח דמ"מ קשה הברייתא דלעיל דקתני דשיחרור שוה לגיטי נשים לענין בפ"נ ובג"נ תני' במתניתין דאפילו מהגמוניא להגמוניא דצריך לומר בפ"נ אף שהן בעיר אחת וקשה בשיחרור דלא שייך משום כיסופא:

תוס' ד"ה שליש נאמן דזימנין דמייתי עדים וכו'. לכאורה תימא דבפשיטות הו"ל לתוס' למינקט דשמא יתן לה והיא תאמר שמהבעל קיבלו ונראה דהתו' סברי דיש לומר דהבעל לא חש כלל לשמא האשה תשקר רק דסברא דהימני' הוא דביד השליש למוסרו לה בשעה שלא יהי' בעיר אחת דאז יהי' השליש נאמן אפילו לרב הונא משום תפיסה מוכחת ולזה הוכרח התוס' לומר גבי עדים זימנין דמייתי עדים. ואחר כך מצאתי בתומים שכתב כן:

גמ' דהא הימניי. הרשב"א הקשה דל"ל טעמא דהימני' הא התפיסה מוכחת ותי' דבשליח לא שייך תפיסה מוכחת וכו' עי"ש. ולכאורה תמוה דא"כ לרב הונא מ"ט דנאמן השליש כשאינו בעיר אחת דהא ליה סברא דהימני' ונר' בשיטת הרשב"א דס"ל דר"ה ג"כ אית לי' סברא דהימני' רק שסובר דאי איתא חזקה אלימתא הוא וכעדים דמי וכיון שהבירור דאי איתא בא קודם אמירת השליש שוב לא מהימן השליש דהא הרשב"א אף דס"ל דעדים לא מהני להכחיש השליש מ"מ מודה כשהעדים באו קודם אמירת השליש

לא מהימן השליש יעי' עוד מ"ש בחידושי לאה"ע. והא דאמרי' שאני ממון דאתייהב למחילה ופירש"י דבאיסור' אין בידו להאמין הרשב"א ס"ל כפי' הר"ן דבגט ג"כ בידו להאמין רק דלא עביד אינש עי"ש וס"ל להרשב"א דדוקא במקום דיכול לברר ע"י ראיה שהשליש משקר כגון ע"י אי איתא לא עביד אינש דמחיל כל כך. והנה הרי"ף מוקי לפלוגתא דרב הונא ורב חסדא בשליח הולכה ובגט ביד האשה ודייק לה מהא דאמר בש"ס ומודה רב הונא דמיירי בגט ביד האשה וכו' עי"ש ולכאורה קשה דילמא לעולם דמיירי הפלוגתא בשליח קבלה וביד האשה ושייך שפיר מה דקאמר לבסוף ומודה רב הונא דהא הרי"ף ג"כ מודה דר"ח סובר אף בש"ק דהשליש נאמן כמ"ש הר"ן מהא דמקשה בש"ס קיבל למה לי וכשהוא ביד האשה דמי לכשהוא ביד השליש כמ"ש הרשב"א ונראה דדיוקא דהרי"ף הוא דאם נאמר דהפלוגתא דר"ה ור"ח הוא בש"ק ובש"ק אין חילוק לר"ח בין כשהוא ביד השליח בין ביד האשה והא דמודה ר"ה לא שייך רק בשהגט ביד האשה ולא כשהוא בידו ולא שייך מודה ר"ה דמודה משמע שמודה בכל ולכך מוקי הפלוגתא גם בשליח הולכה. ועיין בר"ן שפי' בהרי"ף הא דמקשה בש"ס קיבל למה לי דהקושי' הוא לרב חסדא ולכאורה קשה הא לפ"ד הר"ן שפי' קושית הש"ס דמקשה קיבל ל"ל דהיינו דליסגי בראוהו שלם אף שלא אמר השליש עי"ש וא"כ לא שייך סברא דהימני' והרי איכא סברא דאי איתא דמודה ר"ח בהיכא דלא שייך הימני' ואי ס"ל להר"ן דמיירי באין הבעל מכחישו ונאמן השליש מטעם תפיסתה מוכחת דכן צ"ל ג"כ בריש דברי הר"ן דמקשה על שיטת רש"י דניחוש להולכה ולא הקשה מחשש פקדון א"כ גם הקושי' יכול להיות גם לר"ה ולמה פי' הר"ן דלא קאי קושית הש"ס רק לר"ח ולכן נראה דהר"ן כשיטת הרי"ף ס"ל דרק בש"ק שייך תפיסה מוכחת ולא בשליח הולכה. ועמ"ש בחידושי לאה"ע בסי' קמ"א ולפי דברי הרי"ף רפליגי בש"ה ע"כ מוקי פלוגתייהו כשיטת הרשב"א והיינו דגם ר"ה ס"ל סברא דהימני' רק דס"ל דאי איתא חזקה אלימתא הוא וכעדים דמי דמבטל נאמנות השליח ור"ח לא ס"ל סברא דאי איתא כלל וקושית הש"ס הוא ממתניתין דמיירי בש"ק דשייך תפיסה מוכחת מקשה הש"ס שפיר קיבל למה לי דבראוהו בידו שלם סגי אפי' לא אמר השליש אז דבש"ק שייך תפיסת מוכחת וקשי' לר"ח דלא ס"ל סברא דאי איתי' משא"כ לר"ה דס"ל אי איתי' לא קשה דהא ליכא תפיסה מוכחת מכח סברא דאי איתא:

ב"ה הו"ת דסוגיא דשליש

מה שנלפענ"ד ליישב התמיהות רבות שיש בסוגי' זו. א קשה קושית התוס' בד"ה אפילו שהקשו מאי אפי'. ומה שתירץ הפ"י שם תמוה מאוד דממ"נ אי מיירי ביש ע"ח על

הגט הא באמת סגי בראוהו בידו שלם כמ"ש תוס' בד"ה ה"מ ר"א ואי בדליכא ע"ח אפי' בראוהו ביד האשה לא מהני עד שתביא הע"מ לפנינו ומה"ת הי' ס"ד שיהי' ביד שליש עדיף. ב קושית הפ"י על התוס' דלמה לי עידי אמירה הא התוס' בד"ה שליש נאמן כתבו דמש"ה לא הוי מגו משום דהאשה לא תרצה לקבל וא"כ כיון דהאשה יודעת מהאמירה ודאי שתרצה שתרצה לקבל ומהימן השליש במגו ג קושית התוס' בד"ה בעל נאמן משליח להולכה. ד קושי' התוס' על רש"י שפירש משום מיגו עי"ש בד"ה שליש נאמן ה קושית הרשב"א הא לא היה ע"מ ותירוצו דחוק דנהי אם היה עדים נוכל לומר שהעידי פקדון ע"מ דגירושין הן כיון שהעדים יודעין דהימני' שיהי' לגירושין כשיאמר לגירושין מ"מ מה"ת לומר שבודאי ייחד עדים לפקדון ו קושית הר"ן על הא דאמר שאני ממון הא בגט גם כן בידו לגרש על איזה אופן שירצה ז תינח אמירה. פי' תוס' דחוק. ח בהא דמשני ה"מ ר"א הוא דחוק מאוד לאוקמי כפי' תוס' דמיירי בדליכא עידי חתימה. ט קושית הר"ן בהא דקיבל ל"ל דממ"נ אי אמר בפני העדים אף עידי אמירה לא בעי ואי לא אמר בשעה שראוהו בידו בעינן ג"כ ע"ק עי"ש. י קושית הפ"י הא ר"ה חייש לנפילה ומה שתירץ דש"ק הוי נפילה דיחיד מ"מ קשה מה הועיל בש"ה דהוי נפילה דרבים. יא קושית הבע"ת על הפוסקים דס"ל דלאו מהימן השליש בהכחשת הבע"ד מסוגי' דהכא. ומה שתירץ הש"ך דמיירי הסוגי' בפקדון על תנאי תמהו עליו בתומי' ובפ"י. יב הש"ך בסי' נ"ו הביא תשובות רבות שסותרים זה את זה. יג הא מדברי הר"ן בקידושין משמע דבלא אמירת הא גיטך בשעת גירושין או אמירת קידושין בשעת קידושין מדאורייתא לאו כלום אפי' ידוע שמסכימין א"כ מאי מהני הימני' בש"ק כיון שלא אמר הא גיטך:

נלפענ"ד לתרץ כ"ז ומקודם נתרץ קושית הרשב"א שהקשה דהא לא היה ע"מ. ולפענ"ד יש לתמוה על תמיהתו דהא התוס' כתבו בד"ה שליש נאמן לסתור פי' רש"י דס"ל משום מיגו דא"כ לר"ה נמי נאמן אלא ודאי דליכא מיגו שהאשה לא תרצה לקבל. ועיין ר"ן שכתב דלא תרצה לקלקל עצמה. ולפ"ז לר"ח דס"ל הימני' שיהי' לגירושין אף אם ישקר רק משום ע"מ אין בידו להאמין א"כ אם יהי' רוצה השליח היה מגרש' בתורת שליח הולכה דאז ודאי היתה האשה מקבלה מידו דהא המני' שיהי' לגירושין אף אם ישקר ובשליח הולכה לא שייך קושית הרשב"א דלא היה ע"מ דהא ש"ה א"צ ע"מ ואפי' כבר שמעה שהבעל אומר לפקדון הא אמירת הבעל לפקדון לא חשיב ביטול כדמוכח בב"ש סי' קמ"א סס"ק י"ד ועיי' בחידושי לאה"ע שם וכמו שאבאר לקמן ומכ"ש לפי מה שכתב הב"ש ס"ק פ"א וז"ל דאין רצונה לקבל כל שא"י בודאי שנתן לגירושין דודאי שיתרצה לקבל לר"ח קודם שידעת שהבעל אומר לפקדון כמ"ש הר"ן עי"ש דהא בתורת הולכה

יכול לגרשה לר"ח אפילו ניתן לה לפקדון ועוד דהא כשיאמר שליח הולכה אני יכול לזרוק לה בעל כרחה ומיגו גמור הוא לקלקל האי איתא ומשום מיגו זו מהימן השליש לומר לגירושין ממש ושהיה נ"מ דהא בדאיכא מיגו אפי' ר"ה מודה דהשליש מהימן וזהו לדעת רש"י אמנם התוס' סברי דצריכ' ע"א ולא מהני מיגו והטעם דודאי מיגו לא מהני להוציא מחזקת א"א דהא דבר שבערוה דבר דבר מממון ילפינן לענין נאמנות וכיון דלא מהני מיגו להוציא ממון ודאי דלא מהני ג"כ להתיר דבר שבערוה. ועיין רשב"א קידושין גבי אמר יש לי בנים דבידו כי חזקה דמיא ולא אתיא חזקה ומפקא מחזקה וכתב רשב"א שם דמה"ט בעל שאמר גרשתי חיישי' לה ובהדי' כתב הרשב"א שם דבידו עדיף ממיגו ואפ"ה לא מהני נגד חזקת א"א ומיגו ודאי דלכ"ע לא מהני להוציאה מחזקת אשת איש והכא דאמר דמודה ר"ה היכא דאיכא מיגו היינו משום דבלא"ה התפיסה מוכחת דלגירושין כמ"ש הר"ן דהא באינן בעיר אחת נאמן השליש מה"ט רק בעיר אחת איכא סברא דאי איתא דהוא רק חששא וסברא בעלמא או מדרבנן או מדאוריית' ונגד חשש זה מהני מיגו דסברת והוכחת המיגו עדיפא מהוכחה דאי איתא משא"כ עידי אמירה ודאי צריכה דכשהוא ביד אחר שא"י אם הוא ש"ק ליכא תפיסה מוכחת כלל ובחזקת א"א גמורה הוא אף שרואין גט ביד איש אחר ומחמת מיגו ודאי דאין מוציאין אותה מחזקת א"א דאפילו מיגו במקום שאר חזקות איבעיא דלא איפשטא הוא ודעת רש"י דמהני מיגו אפי' נגד אמירה כמ"ש הר"ן נראה דאף רש"י מודה דמיגו לא מהני רק דעת רש"י הוא כמ"ש רשב"א בקידושין שם לחלק בין בידו למיגו דמיגו הוא חילוף טענות שאינן אמתיות ואפשר שהי' חשיבא לי' טענה זו יותר אבל בידו היינו שיכול לגמור כוונתו שיהי' באמת כמו שאומר והיינו מה לו לשקר פי' דאין עושה בשקר כשיכול לגמור הכוונה באמת וסובר רש"י כיון דאם הי' מגרשה בתורת שליח הולכה היתה מגורשת באמת דהא הימני' שיהי' כמו שאומר וע"מ לא צריך בש"ה וכיון דהימני' נעשה השליח כבעל ממש כיון שיכול לגרשה באמת בתורת הולכה ונאמן לומר גרשתי ונאמן מכאן ולהבא וס"ל כמ"ד בב"ב דנאמן מכאן ולהבא ומש"ה נאמן השליש ג"כ לומר שעשתה אותו לשליח קבלה ואין לומר דניחוש שמא אמר להבעל אשתך אמרה התקבל דאז אין בידו לגרשה באמת אם לא עשתה אותו לש"ק באמת כמבואר לעיל דף ס"ג גבי הביא לי גיטי ואשתך אמרה התקבל עי"ש דז"א דלא חיישינן לזה כי למה הי' לו לשקר לפני הבעל. וכן מדוקדק לשון הר"ן דטעמא דרש"י דחשיב ליה כדבר שבידו והתוס' ס"ל כהרשב"א בקידושין דאפילו בידו אין מוציאין לגמרי מחזקת א"א. ואף דאיכא מ"ד דס"ל דבעל שאומר גרשתי דנאמן מ"מ כיון דרבא דהלכתא כוותי' ס"ל דחוש לה לא רצו

לאפוקי הסוגי' מהלכתא א"נ י"ל שמחלקים בין בידו דהכא לבידו דהתם ורש"י מדמה לי' דהכא ג"כ בידו לגרשה בתורת הולכה דהאשה ודאי תרצה לקבל ועוד ששליח הולכה יכול לגרשה בע"כ ולזרוק בתוך ד"א שלה ותהיה מגורשת בע"כ וס"ל לרש"י דדמי ממש להבעל ולא קשה שוב מה שהקשה תוס' על רש"י בד"ה שליש נאמן דודאי גם רש"י מודה דשליש נאמן בלא מיגו מטעמי' דהש"ס דהימני' כמו שיאמר כמ"ש תוס' רק דהכא בעינן לטעמא דהימני' עוד טעמא דמיגו משום קושי' הרשב"א דהא ליכא ע"מ לזה כתב רש"י משום מגו דאי בעי הי' עביד מה דקאמר והיינו כיון דאי בעי הי' מגרשה באמת בתורת הולכה מש"ה סובר ר"ח דנאמן ולא קשה מה שהקשה תוס' דהאשה לא תרצה לקבל דהא בתורת הולכה ודאי שתרצה לקבל דהא אין לה שום חשש גם בתורת הולכה א"צ רצונה שיכול לגרשה בע"כ. ול"ק נמי מה שהקשה תוס' דהא ר"ה ג"כ מודה בדאיכא מגו ולפמ"ש לא קשה דלר"ה דלא ס"ל סברא דהימני' ליכא מגו כלל דהא אף אם יגרשה בתורת הולכה לא תתגרש לר"ה בעיר אחת מה שאין כן לר"ח איכא מיגו כנ"ל. ועוד נראה דרש"י סובר דאף לרבא דסבירא ליה דבעל שאמר גרשתי חוש לה הוא מטעם דאי איתא דגירשה קלא אית לה וס"ל לרש"י כסברת רשב"א דכל שיש עדים אף שנתן לפקדון הוויין העדי פקדון ע"מ כיון דהעדים יודעין דהימני' שיהי' לגירושין רק אם היה לפקדון חיישינן דלמא לא הי' עדים כלל ובעינן ג"כ טעמ' דמיגו דלהולכה וכמש"ל שיהי' השליש נאמן שעכ"פ הי' עדים במעמד ולא שייך שוב לומר אי איתי' דגירשה קלא איתי לה כיון דמחזיקין שהיה בפקדון מטעם אי איתי' רק דמ"מ הגט גט מטעם הימני' שיהי' לגירושין אפילו אם ישקר והשליש נאמן שהי' עדים במעמד והן הן הע"מ כמש"ל וא"כ עכשיו באמירת השליש נעשה הגט לגירושין ומאין יהי' לו קול כיון דמעיקר' לפקדון נתן לו ולא שייך לומר אי איתא דגירשה. ולפ"ז א"ש קושית הש"ס בין לרש"י ובין לתוספ' ממתניתין לרש"י בין על אמירה ובין על קבלה ולתוס' רק על קבלה ומשני מי קא נפיק גיטא מתותי ידי'. ומקשה קיבל ל"ל דבשלמא אמרה כיון דבעינן מיגו בין לרש"י ובין לתוס' וכיון דלא נפיק גיטא מתותי ידי' ליכא מיגו אבל קיבל למה לי דבראוהו בידו שלם סגי דהמקשה היה סובר דסתם מתניתין ר"מ דלא בעי ע"מ כשיש ע"ח א"כ ל"צ למיגו כלל רק באמירת השליש בלבד לגירושין סגי דע"כ לא הוצרך רש"י לטעם מיגו רק משום קושית הרשב"א הנ"ל דהא לא הי' ע"מ כמש"ל אבל לר"מ דלא צריך עידי מסירה בשעת מסירה לא צריך למיגו כלל וקשה קיבל ל"ל ומשני ה"מ ר"א הוא דאמר ע"מ כרתי וממיל' קשה קושית רשב"א דהא אין בידו להאמין וע"כ צ"ל מטעם מיגו וכמש"ל וכיון דלא נפיק גיטא מתותי ידי' ליכא מיגו ואי תקשה קושית הר"ן דאי אמר בשעה

שראוהו שלם אפילו על האמירה היה מהימן ואי לא אמר א"כ עידי קיבל ג"כ בעינן דלא הימני' רק כמו שיאמר והכא לא אמר בעוד שלישותו בידו דיש לתרץ של הר"ן דתפיסה מוכחת דהילך אמר ליה אפילו לא ידע הבעל שהוא ש"ק עיין שם. אך דמ"מ קשה דכיון שלא ידע הבעל שהוא ש"ק אימר נתן לו בלא ע"מ דהי' סובר דש"ה הוא דא"צ ע"מ וג"כ צריכין לבוא לדין מיגו דהולכה ולנאמנות השליש וכמש"ל וכיון דלא נפיק גיטא מתותי ידי' ליכא מיגו משא"כ למאי דס"ד דר"מ הוא וש"ק ג"כ לא בעי ע"מ מחמת תפיסה מוכחת מהני כשראוהו בידו שלם אפילו לא אמר כלל סגי מקשה שפיר קיבל ל"ל. ועוד נראה לתרץ קושית הר"ן דהא מבואר בח"מ סי' ע"ב במשכון דנאמן לטעון עד כדי דמיו במיגו ואם ראו בידו אפי' אמר בשעה שראוהו בידו ממושכן לא מהני דמגו חוץ לב"ד ל"א ועי' בתומים שם דלא כמ"ש הש"ך והוא מטעם דמיגו כעדים דמיא וכמו דלא מהני עדים חוץ לב"ד כמו כן לא מהני מיגו ולפ"ז א"ש דאמרה וכן קיבל להמסקנא דהימנותא דידי' הוא מטעם מיגו לא מהני מה שאמר חוץ לב"ד דמיגו חוץ לב"ד לא מהני משא"כ לס"ד דנאמנות דשליש לאו מטעם מיגו רק דאמירתו הוא כקיום התנאי דהבעל נתרצה שיהי' כמו שיאמר מה שבידו לעשות וכיון שבידו לגרשה חוץ לב"ד מהני ג"כ אמירתו חוץ לב"ד כשאר קיום התנאי דמהני חוץ לבי"ד ולפ"ז י"ל גם שאר הקושי' דהתומים כתב דר"ה ג"כ ס"ל סברא דהימני' רק דס"ל דאי אית' הוי כבירור בעדים ונגד עדים לא מהני הימניה וכן צ"ל לפירש הרשב"א שכתב דק"ל ל"ל לר"ח טעמא דהימני' הא כיון שהוא ביד שליח קבלה הוי כמו ביד האשה ותירץ דגבי אחר איכא חשש פקדון עי"ש שהאריך. ולפ"ז קשה מ"ט דר"ה דנאמן בשליש כשאינן בעיר אחת דהא להרשב"א ליכא תפיסה מוכחת וגם קושיתו תמוה דהא ר"ח הוצרך לטעמא דהימניה משום אי אית' אלא ודאי דהרשב"א ס"ל דגם ר"ה ס"ל הימני' רק דאי אית' הוי כבירור בעדים בשעת מעשה ור"ח לא ס"ל אי אית' וכמש"ל בסוגיא ומקשה ומתרץ שפיר. ולפ"ז אפשר לי לומר כסבר' הנ"ל באופן אחר דר"ה ג"כ ס"ל הימני' רק דמ"מ הא קשה קושית רשב"א דהא ליכא ע"מ וצריכין לתרץ כמש"ל דכיון דהימני' שוב איכא מיגו דהולכה להשליש ונאמן מטעם מיגו וכמש"ל ור"ה ס"ל דסברי דאי איתא אלימתא הוא ולא מהני מיגו נגדו וא"ש קושית הר"ן דכוונת הש"ס הוא דבגט אין בידו להאמין והיינו כיון דליכא ע"מ כמו שהקשה הרשב"א ומיגו לא מהני נגד אי איתא והא דאמר מודה ר"ה נראה דשם הפה שאסר הוא וכמו דאמרינן בכתובות ר"פ האשה שנתארמלה גבי מודה ר"י דאפילו בהלה תובעו נאמן לומר לקוח דאיו שור שחוט וכו' עי"ש והוא מחוסר הבנה דהא כיון שתבעו ע"כ צריך להשיב תשובה או לא הי' שלך או לקוח וכשאר מיגו דמיא וע"כ הכוונה

דהרמב"ן כתב דאף בקרקע איכא חזקה מיד רק דאיכא ריעות' מה שלא נזהר בשטרו עד ג' שנים וכיון שאם הי' משיב לא היה שלך לא הי' קשה כלל שטרך היכן והוא טוען לקוח ועושה על עצמו קושי' דשטר הוי הפה שאסר וה"נ גבי מודה ר"ה אם היתה טוענת אתה מסרת לי לא היה קשה כלל אי אית' והיא בעצמה בהא דאמרה מיד שליש קבלתי עושה הקושי' דאי איתא הוי כאין שור שחוט דהא תפיסה מוכחת שהוא שלה כמו שם בקרקע ומהימנא משא"כ בריש' דהגט הוא ביד שליח והקושי' דאי איתא גלוי לכל הוי שור שחוט ולא מהני מיגו ולפ"ז לא קשה קושית תוספ' משליח להולכה דהא ר"ה ג"כ ס"ל דהימני' רק בש"ק דהימני' לא מהני משום קושית רשב"א ובעינן מיגו ואין אומרין מגו במקום אי איתא משא"כ בשליח הולכה הימני' לחוד סגי ולא בעינן מגו סברא דאי איתא אינו מגרע כלל ולפ"ז לא קשה ג"כ קושית התוספ' מאי אפילו דהנה תוס' מקשה דאמאי יועיל ב' כתי עדים הא חצי דבר הוא ותירצו דלמ"ד שליש נאמן ל"צ ע"א לע"ק ואפי' למ"ד הבעל נאמן הא כשאין שלשתן בעיר אחת השליש נאמן ובתוס' בב"ק הקשו דהא מ"מ ראוהו בידו שלם בעינן. ולהבין במה פליגי התו' בב"ק עם תוס' דגיטין נראה דהתוספ' בגיטין ס"ל דעל שעת ראיה הקפידה הוא ולהכי תירצו כיון דמשכחת לפעמים שיהי' מועיל עדותן לבד לא הוי חצי דבר. והתוס' בב"ק ס"ל דהקפידה הוא על שעת הגדה וכיון דבשעת הגדה צריך ב' כתי עדים הוי חצי דבר. ולפ"ז לשיטת רש"י לא שייך כלל תי' תוס' דגיטין דלא משכחת שיהי' מועיל ע"א לבד דממ"נ אם יהי' הגט שלם אף ע"א לא בעי ואם יהי' קרוע צריך שני כתי עדים וע"כ צריך לומר לרש"י משכחת לה דסגי בע"ק לבד דלר"ה דבעל נאמן ובעינן ע"ק דמיגו ליכא דהא האש' לא תרצ' לקבל אבל בדאיכא ע"ק לא בעי ע"א דמהימן במגו כמ"ש הר"ן והפ"י דבאמירה אף היא יודעת ותרצה לקבל. וכן לר"ח מהני ע"ק לבד כשהגט יצא מיד השליש ולא אמר קודם אופן השלישות. ואפי' להרשב"א משכחת לה כגון שהאשה נטלתה בלא ידיעתו ולא מהני אמירת שליש כמ"ש מהרש"א אבל על אמירה היא מהימנא מטעם מגו וכיון דבשעת ראיה משכחת לה שיהי' סגי בע"ק לבד לא הוי חצי דבר. ולפ"ז שפיר קאמר אפילו דלא מיבעיא בב' כתי עדים ודאי בעינן שיאמרו דוקא בפנינו קיבל דראוהו שלם לא מהני דהוי חצי דבר לרש"י דלא משכחת כלל שיהיה סגי בכת אחת בלבד דממ"נ אם יהי' שלם לפנינו אין צריכין לשום עדות ואם יהי' קרועים ע"כ צריכין ב' כתי עדים כמו שצריכין עכשיו במשנה ומש"ה צריכין דוקא שיאמרו בפנינו קיבל שיהיה לפעמים צורך בעדותן לבד דלא ליהוי חצי דבר משא"כ בכת אחת דליכא משום חצי דבר א"כ ה"א דסגי שיאמר ראינו שלם בידו קמ"ל דלא ומטעם דאמר בש"ס דה"מ ר"א הוא דאמר ע"מ כרתי והא

דאמר אפילו אי מהראשונים קמ"ל רבותא אחרת דלא נגזור דאותו שמעיד על הקבלה לא יצטרף שיהי' א' מעידי אמירה כיון דמדינא גם השליח יכול להצטרף אם הוא כשר ויש לגזור דילמא לפעמים יהי' כשר ויצטרף כדרך שגזרו בריש גיטין גבי בפני כמה נותן לה דבעינן ג' מה"ט ה"נ נגזור. ובריש פרק שני דכתובות אמרו דאם הוא ואחר מעידין על ח"י שני דפסול דהוי כי נפיק נכי ריבעא דממונא אפומי' דחד סהדי וה"נ כיון דבעינן ע"ק וע"א שתהי' מגורשת והכא על הקבלה נאמן השליש לבד ועל האמירה מצטרף השליח עם אחר ואינו יוצא מכל א' חצי עדות קמ"ל דלא דדוקא במקום דא"א בלא שני ההגדות אמרי' כך משא"כ הכא כיון דיש צורך לפעמים בעדות אחת לבד הוי כשני עדיות ממש ובעידי קידש ועידי בעל דמיא דכמו דלא אמרי' ביה חצי דבר כמו כן לא אמרי' בעדות זו נפיק נכי ריבעא דממונא. ונידון שאר הקושי' הארכתי בחידושי לחושן משפט עי"ש:

גמ' בעל אומר לגירושין ושליש אומר לגירושין הסוגי' תמוה דמקשה ולהימני' לשליש דהא בש"ה צריך לומר שמסר ליד האשה וע"ז לא שייך הימנותא דשליש וגם קשה קושי' הפ"י האיך טעה בזה הא בהדי' קתני ואבד והאיך שייך לומר שאם בא אחד ואמר שליש הייתי דמהימן וגם קשה קושית הרשב"א דהא בעל שאומר גרשתי לא מהימן רק לחומר' וגם קשה קושית התו' דהא חזקה שליח עושה שליחותו הוא מדאוריית' אפי' לקולא ועוד קשה לי דלא הוי דומי' דריש' דשליש אומר לגירושין דהיינו ש"ק לכן נראה דהעיקר כר"א דמיירי ג"כ כאן בש"ק ומיירי דליכא עידי אמירה וכשיטת רש"י לעיל דמיירי ג"כ בלא ע"א ומקשה שפיר דלהימני' לשליש דהא לשיטת רש"י אם באו שני עדים ואמרו שראו ביד השליש שלם ואמר באותו פעם שהי' ש"ק וקיבלו לגירושין נאמן ולא בעי לא ע"א ולא ע"ק כמ"ש הר"ן עי"ש וזה הי' להמקשן סברא פשוטה דהבעל נאמן כשנים משום דבידו לגרש וכיון דהבעל אומר שאמר לפניו כשהי' הגט שלם בידו שהוא ש"ה הוי כשנים מעידין כן וקשה שפיר דלהימניה לשליש כיון שידוע ע"י הבעל שאמר השליש כן בשעה שהיה שלם ומשני מי קא נפיק גיטא מתותי ידי' פי' דאמירת השליש לא מהני רק כשהוא שלם בידו בב"ד אבל חוץ לב"ד לא מהני מגו וכמש"ל והדר פריך ולהימן לבעל וסמיך אקושי' שניה דחזקה שליח עושה שליחותו פי' דממ"נ היא מגורשת כיון דהבעל נאמן שמסר בידו גט לגירושין וא"כ ממ"נ אם עשתה אותו האשה לש"ק הרי נתגרשה בקבלתו ואי לא נעשה ש"ק כלל והבעל אומר שאמר לשליח זכה לי או התקבל דמהני אפי' אמר השליח שאשתו אמרה התקבל ולא עשתה אותו ש"ק כמבואר בסי' ק"מ סעיף ח' וכיון שע"כ נעשה ש"ה א"כ חזקה דשליח עושה שליחותו ובודאי מסר לה והתרצן לא הבין קושיתו ומקשה בעל מי קאמר גרשתי פי' דלא ידע מהך חזקה וא"כ אם

הבעל אומר גרשתי דאם ש"ק הוא לא ידע הבעל באמירה ואם ש"ה הוא לא ידע הבעל מהאמירה וע"ז מפרש המקשן דעיקר קושיתו הוא מכח חזקה דשליח עושה שליחותו וא"כ עיקר קושיתו הוא מבעל שאומ' גרשתי וע"ז משני הנ"מ לחומרא פי' בעל שאמר גרשתי א"נ רק לחומרא:

תוס' ד"ה נערה המאורסה. ושוב הגיה רש"י דה"ה קטנה. קשה לי דנהי שהתורה לא ביטל ידו וידה כדקיימא קיימ' מ"מ הא בפי' זיכתה תורה בכסף קידושיה ובגיטה שהוא של אביה וביטל רחמנא זכותה לגבי אביה דשבח נעוריה ודאי לאביה א"כ כל זמן שלא ניקנה הנייר של הגט להאב דהא אין קטן זוכה לאחרים מדאוריית' מה"ת תתגרש וצ"ל דעיקר זכיה היא לעצמה ואביה מינה דידה קזכי כמו כל שבח נעורי' ומעשה ידיה:

תוס' ד"ה שאני שיתופי מבואות דאין למעט קטן משליחות אלא במילתא דליתא אבל בזכיה כיון דזכה לנפשי' זוכה נמי לאחרים וכו' עי"ש. לכאורה קשה א"כ קטנה שמקבלת גיטה מה"ת לא תוכל לעשות שליח וכן הקשה הפ"י ועוד כיון דהתו' כתבו בהקושיא מאתם גם אתם מוכח דס"ל כשיטת הראב"ד ברמב"ם פ"ו מהל' גירושין דדרשינן מה אתם בני דעת וא"כ מה תירצו התוס' דלא ממעטינן רק מילתא דליתא הא בסוף פ"ב דף כ"ג מבואר דלענין הדרשא דמה אתם בני ברית ממעטינן אפי' מילתא דאיתא ומאי שנא הקישא דמה אתם בני דעת דלא ממעטינן רק מילתא דליתא ונראה דודאי ממעטינן קטן וחרש ושוטה מסברא דלאו בני דיעה נינהו כדמוכח בטור ח"מ ואתם גם אתם דנקטו התו' לאו דוקא הוא רק הכוונה דמה שאתם יכולין לעשות בעצמן יכולים לעשות שליח לדבר זה משום הכי בזכיה כיון דחזינן דסגי במעשה ההוא דעת קטן לקנות לנפשי' [דהא במתנה בעינן דעתו לקנות המתנה] מש"ה מהני ג"כ דעת הקטנה להיעשות שליח אבל גירושין דבעינן דעת גדול להקנות ולקנות את עצמה אך דבקטנה מתגרשת ע"י עצמה דלא בעינן דעתה כלל דרחמנא אמר שהבעל יכול להקנותה בע"כ לנפשה ואלו הי' בעינן דעתה בגט ודאי דהיתה צריכה להיות גדולה כמו בקידושין ומש"ה לענין לעשות שליח שיהי' ידו כידה שתקנה עצמה בקבלתו שזה אין הבעל יכול לעשות בע"כ ובעינן דעתה על העשיות השליח בעינן דעת גדול כמה שאם הי' בעינן דעתה בגט ודאי דהי' בעינן שתהי' גדולה דוקא כמו כן בעינן כשעושה שליח לדבר גדול כזה שיהיה בן דעת:

גמ' מחמרא כדי ליפות כחו. ברא"ש כ' דדוקא במפקיד דבר מבורר אצל חבירו ומת יכול לומר לו שלך מת אבל אם הקנה לו עשר חביות וכו'. לכאורה תמוה דהא ש"ס מפורש הוא שור בשורי אני מוכר לך או בית בביתי דמראיהו נפל מראיהו מת ולכן נראה דכוונת

הרא"ש אינו על חביות ממש רק על שם מדה שמכר לו למדוד לו מתוך חביותיו עשרה חביות יין וכיון שהיין שנמכר מעורב בתוך יין המוכר ודאי דהוא לפי חשבון:

דף סו:

גמ' שלחו לי' מבי רב. עיין רשב"א שכתב דרב דקא מיבעי לי' לשיטתי' דס"ל דחתם ס"ו כשר הילכך יכול להיות שהקפיד אכתיבה ואחתימה עי"ש ולפ"ז צ"ל לפי מה דבעי הש"ס לומר דשמואל מספקא לי' אי מילי מימסרי לשליח ורב ע"כ ס"ל מילי מימסרי לעיל דף כ"ט ומה"ט ס"ל דרב דבמתנה אפילו אמר כתבו אומר לאחרים לכתוב וצ"ל דלרב דס"ל הטעם בגט משום בזיון דבעל מיבעי' לי' אי שייך בכתיבה בזיון כמו בחתימה:

גמ' כתובו אי כת"י הוא ופי' רש"י דכתב הגט מדלא הקפיד נעשה כאומר אמרו כו' והיינו משום דאי כתובו כת"י הוא הוי כממעט בפירוש שהכתיבה יהי' ע"י אחר והוי כאומר אמרו וכ"כ הפ"י ולפ"ז באמר לשנים תנו צריכין לכתוב ג"כ בעצמן ואף דמספקא לי' ג"כ לשמואל האי וכתבו דנקט במתניתין דאימא לא קאי רק אחתימה אף דבשנים תנו דנקט במתני' צריכין לכתוב ג"כ מ"מ לא קשה דמתניתין לא מיירי כלל מכתיבה רק מחתימה דשוה בשנים ובשלשה:

תוס' ד"ה כת"י הוא או כתב הגט. לכך בעי מה רוצה הבעל התוס' לא כתבו זה רק לפי מה דמסיק הש"ס באמת דשמואל ס"ל כשר אבל לפי מה דס"ד בהש"ס בתירוץ ראשון דמשום דכשר ולא תעשה לא שכיח וכשר אומר אמרו וגם חתם ס"ו כשר ושוב א"א לומר בכוונת האיבעי כמ"ש התוס' וע"כ צ"ל דגם התוס' מודה לפירש"י שלפי התירץ דמחמת כשר ול"ת לא שכיח הי' מפרש איבעיא דשמואל כפירש"י וכן מוכרח לפרש בתוס' ד"ה מתניתין מני ר' יוסי הוא ועמ"ש בסמוך:

תוס' ד"ה הא כתב הגט כשר. וא"ת מאי קשיי לי' וכו' הנה דברי התוס' תמוהין ועיין בפ"י מה שתמה על זה ונראה לפרש דבריו כך דקשי' להו מאי מקשה הש"ס הא כתב הגט כשר וכו' דילמ' שמואל ס"ל כר"מ דאפי' מצאו באשפה כשר וממילא אפילו מילי לא מימסרי לשליח כשר ולפ"ז אם נאמר כקושית התוס' דשמואל כר"מ ס"ל ע"כ צריך לפרש איבעיא דשמואל אי כשר באמרו לסופר וכתב אף דאכתי לא ס"ד דהתוס' לפרש דשליח גרע משום קפידא דבעל מ"מ איבעי' לי' אי כשר בכתיבת הגט משום בזיון דבעל כיון דמספקא לי' נמי פירושא דמתניתין אי יכתבו היינו כתיבת הגט ור"מ ודאי ס"ל מילי מימסרי לשליח כדדייק הרשב"א מדאמר שמואל הלכה כר"י דס"ל מילי לא מימסרי ש"מ דלשמואל אליבא דר"מ ס"ל דמילי מימסרי ואי נאמר דיכתבו דמתניתין היינו כתיבה ע"כ ס"ל לר"מ דבכתיבה ג"כ איכא בזיון ולפ"ז מספקא לי לשמואל כעין מה דמספקא לי'

לרב וכמש"ל בפי' דברי הרשב"א עי"ש דהיינו אי שייך בזיון בכתיבה וע"ז מתרצין התוס' דשמואל בהדיא כר' אליעזר ס"ל ולפ"ז מסיימי התו' שפיר דר' יוסי דמתני' נמי כר"א דהא ר' יוסי פליג אפי' באמר לשלשה תנו אף שהן ב"ד ולא שייך טעמא דבזיון דבעל דהא מה"ט מכשיר ר"מ ומה"ט דייק שמואל דר' יוסי ס"ל מילי לא מימסרי כיון שא"א לומר דטעמא דר"י משום בזיון דבעל דבשלשה שהן ב"ד לא שייך בזיון ולפ"ז ע"כ צ"ל דס"ל כר"א דאי כר"מ אפי' מצאו באשפה כשר ולא שייך בזה מילי לא מימסרי וא"ש:

תוס' ד"ה מתניתין מני ר"י הוא. וא"ת כיון דלר"מ חתם ס"ו ופסול היכי תנן אמר לשנים וכו'. ולכאורה קשה דהא התוס' כבר פירשו לעיל דאיבעי' דשמואל הי' משום דס"ל דחתם ס"ו פסול והוי כאומר אמרו עי"ש ומאי מקשי הכא. אמנם לפמ"ש לעיל א"ש דגם התוס' מודים לרש"י דבהך שנויא דכשר ולא תעשה לא שכיח ע"כ הי' סובר דהאיבעי' הוא כפירש"י דהיינו אי כתבו משמע שניהם אי כת"י בלבד והי' ס"ד דהתוס' בהקושי' דלפי זה לא ס"ד כלל לומר להך הוכחה דחתם ס"ו פסול דהוי כאומר אמרו ולזה מתרצים דאפילו לפי תירוץ זה מוכרחין לומר דלר"מ דס"ל חתם ס"ו פסול מודה להוכחה זו והא דמסיימי בתירוצם דיכתבו היינו יחתמו הוא כיון דלפי תירוץ זה התוס' מפרשי כפירש"י וכתבו ע"כ חתמו בודאי רק דמיבעיא ליה אי כתב הגט ג"כ או רק חתימה ולזה הוכרחו התוס' לפרש דההוכחה שהוא על אומר אמרו הוא רק על הכתיבה משא"כ לפי המסקנא שהפירוש בהאיבעיא הוא ע"ד שפירוש התוס' בד"ה כתב ידן הוא שאז אין בלשון כתבו לומר יותר על הכתיבה ועל החתימה שפיר כתבו התוס' דהאיבעיא הוא אם האומר אמרו הוא על הכתיבה או על החתימה

דף סז.

ברש"י ד"ה לא שכיחא ושמואל לית ליה דר' ירמי' וכו'. ודברי רש"י תמוהין כמו שתמהו המפורשים ונראה לפרש דרש"י בא לתרץ קושית התוס' בד"ה התם סופר ולזה פי' רש"י דעיקר קושית הש"ס הוא על שמואל דמאי מיבעיא לי' אי כתבו כתב הגט הוא דהיינו שהי' כוונתו שיעשו שניהם הכתיבה והחתימה הא זה א"א דהא חתם ס"ו פסול וכמ"ש הרשב"א בתחלת הסוגי' בשם תוס' דרב דבעי לי' לשיטתו דס"ל חתם ס"ו כשר רק שסיים דשמואל אפי' אי ס"ל חתם ס"ו פסול מספקא לי' עי"ש. ורש"י ס"ל דגם לשמואל א"א למיבעי רק אי חתם ס"ו כשר ומקשה הש"ס שפיר הא כיון דאומר אמרו כשר חתם ס"ו פסול וא"כ ע"כ לא היתה כוונתו רק על כתב ידן וע"ז משני הש"ס כיון דאמר כשר ול"ת וס"ל לרש"י דהך לא תעש' משום דשמא תשכור עדים הוא רק גזירה דאמוראי בתראי דהא במשנה כשר סתם תנאי ועיין בחידושי לאה"ע דהרמב"ם ע"כ ס"ל כן וא"ש

איבעי' דשמואל ובדינא דמשנה כיון דאומר אמרו כשר לגמרי ע"כ חתם ס"ו פסול רק שמואל סובר כתב סופר שנינו ולא איירי מתניתין בחס"ו כלל ומ"ש רש"י ובין לר"מ ובין לר' יוסי כשרה החתימה היינו לדידן דס"ל כשר ול"ת ואתי שפיר בעיא דשמואל כיון דאפשר לומר דהיה כוונתו גם על כתיבת הגט אף דכתבו ע"כ חתימתו ג"כ משמע לפי' רש"י דהיינו שיחתמו שניהן מ"מ אפשר שכיון גם על הכתיבה דהא לדידן חתם ס"ו כשר ובמתניתין דמספקא לי' אי יכתבו היינו כתיבה אף דלדין המשנה חס"ו פסול ואיך אפשר לומר בשניהם שיהיה כוונתו על הכתיבה והחתימה הא ליתא דבתנו לבד שפיר יש לומר שהנתינה יהי' ע"י ע"מ או בכתב ס"ו לשמואל משא"כ בכתבו שפיר בעי דכתבו חתימה ודאי משמע דהיינו שיחתמו שניהם:

תוס' ד"ה אמרו לסופר דעיקר עדות לא נמסר אלא להשנים והראשונים הן רק שלוחי' עי"ש. ולכאורה קשה דאטו אם יבואו שנים לשנים אחרים אנחנו שלוחים מראובן לכם שתעידו עליו בע"פ או בכתב שחייב לשמעון מנה או שמכר שדהו לשמעון היעלה על הדעת שיהיו יכולין להעיד בע"פ או ליתן כתב לשמעון ע"י מה ששמעו מפי הראשונים שלא בפני ב"ד וגם דברי הרמב"ן בחי' בדף כ"ט הן תמוהין עי"ש ולכן נראה לחלק דדוקא כשבאין להעיד על מעשה שכבר נעשה שבזה שם עדים על השנים וא"י להעיד רק בראי' או בידיעה והגדתן של הראשונים שמגידים על דבר שכבר נעשה ג"כ שם עדות עליהם ולא מהני הגדתן חוץ לב"ד ולא הוי בידיעה וראי' להשניים משא"כ בהך דכתבו ותנו על החתימה לאו עידי גירושין הן דהא ע"ח לאו עידי גירושין דהא לעולם ע"ח אינן יודעין אם נתגרשה האשה דהא כותבין גט לאיש רק דכשהגט ביד האשה אנחנו עידי מסירה ועידי גירושין הן כמ"ש הר"ן בפ' המגרש ועדותן של הע"ח אינו רק שהגט נכתב בציווי הבעל וראוי לגרש בו כמ"ש הב"ש בסי' ק"ל וכשנותנין הגט ליד האשה ג"כ לאו בתורת עדות נותנין רק בתורת בעלים שהראשוני' העידו שהשנים הן שלוחים והן בעלים וראויין לגרש אשה זו וכיון דהשנים שנותנין לאו מטעם עדות נותנין רק מטעם בעלים לא דמי לעד מפי עד רק לבעלים מפי עדים והא דנאמנים הראשונים בעדותן לומר שהשנים הן בעלים על הכתיבה והנתינה חוץ לב"ד הוא מטעם דאם לא יגיד דבעינן הגדה בב"ד בגמר הדבר כתיב דהיינו כשבאין להוציא הממון או האשה מהבעלים אבל כשמעידין שלא בשעת גמר הדבר רק שמעידין שאיש זה ראוי לגרש או להקנות לא בעינן הגדה בב"ד כמו באיסורין למאן דס"ל דע"א אינו נאמן באיסורין באיתחזק איסורא ובעינן שנים מ"מ מהני הגדתן חוץ לב"ד תדע דהא כתב הרי"ף בטעמא דסימנים נבדקין ע"פ שנים וכן באשתמודענא דאחוה דמיתנא ועיי' בתשב"ץ סי' פ"ג בח"א דהוה מטעם כיון דבשעת

הגדתן לא הגידו להתיר הדבר שבערוה רק שאיש זה ראוי לגרש או לחלוץ וא"כ הכא נהי דלאו גילוי מילתא גמור הוא ובעינן שנים מ"מ לא נלמד זה מקרא דאם לא יגיד דהקפיד רחמנא בב"ד דוקא דשם בשעת גמר הדבר כשבאין להעיד להוציא דבר מחזקתו מיירי אבל אם בשעת עדותן אינן באין להוציא דבר מחזקתו רק שמכח עדותן יבוא הדבר ליד הוצאת דבר מחזקת בעלים בממון ובדבר שבערוה בעינן שנים מ"מ מועיל הגדתן חוץ לב"ד דלאו מקרא דלא יגיד נלמד ודמי לע"א באיסורין במקום דאיתחזק דבעינן שנים. ומהני הגדה חוץ לב"ד כיון דרק מקרא דלא יקום ע"א נפקא לן והא דסימנין ואחוה דמיתנא מהני אפילו ע"י ע"א נראה דהא כתב שם הרי"ף הטעם כיון דלאו אאיסורא ואממונא מסהדי רק מילתא בעלמא קמסהדי וזהו דוקא בסימנין ואחוה דמיתנא שאין מזכירין בעדותן שם איסור וממון משא"כ כאן שאומרין איש זה נעשה שליח לגרש כנ"ל ומה"ט ג"כ בח"מ סימן רמ"ד מהני אומר אמרו אפי' ליתן שטר מתנה כיון דאין עדותן בגמר הדבר רק מעידין שאיש זה הוא הבעל מהני גם בממון חוץ לב"ד דממון ודבר שבערוה שוין הן דדבר דבר ילפינן והראשונים מעידין על השניים שהן בעלים וראוין להקנות שהשניים בעלים הן ולא דמי לעד מפי עד ודוק בדברי הרמב"ן שהן סתומין ובכלל דבריו דברי ומ"ש הרמב"ן ואם תבא להתיר עצמה צריכה שני כתי עדים וכו' עי"ש כוונתו אם יאבד הגט ותבא להתיר עצמה בלא הגט ע"י עדים לא יועילו עדות השניים ששמעו מאחרים שנעשו שלוחים לדעת הרא"ש שהביא הב"ש בסי' קמ"א ס"ק י"א וז"ל דהשלוחין הן במקום הבעל והאשה ואין מצרפין אותן לעדות רק בשליח הולכה א"צ עדות כיון שהגט בידו אבל כשאין הגט בידו דמי לשליח קבלה שצריך עידי אמירה ואין מצרפין השליח לעד משום דהוי בעלים וה"נ דכוותי' אמנם כשיש עדים שנעשו שלוחים ונעשו בעלים וראויין לגרש נאמנין הן לומר שכבר כתבו ונתנו לה כיון שבידן לגרש עדיין דמי לבעל שאמר גרשתי דנאמן והכא לא שייך לומר אי איתא דגירשה קלא אית לי' דהא ודאי דאיכא קלא דהא נתגרשה באמת ועיין עוד ברמב"ן שכתב בטעמא דמילתא שנאמנין הראשונים חוץ לב"ד משום דהן בעצמן היו יכולין לגרשה לכתוב וליתן בעצמן מש"ה נאמנין ג"כ לומר לאחרים ליתן בדבר שבידו לעשות עי"ש. ועי' בספרי נתיבות משפט סי' כ"ח שהארכתי בזה:

סליק פרק האומר

פרק ז - מי שאחזו

דף ע:

גמ' אין כותבין אלא לכשישתפה והפ"י הקשה למאן דס"ל דלא בעינן שליחות בכתיבה אמאי פסול כשנשתטה בשעת כתיבה ותירץ דבעינן וכתב ונתן שיהי' ראוי לנתינה בשעת כתיבה ומכח זה תמה על הרשב"א שמצריך שיהיה שפוי רק בשעת כתיבה ולא בשעת נתינה דאדרבה עיקר הקפידא הוא על שעת השליחות וכו' עי"ש ולא ידעתי מה קשי' ליה דאפשר דהרשב"א סובר דהא דאמרינן כל מידי דאיהו לא מצי עביד שלוחו נמי לא מצי עביד דוקא בתחלת שליחות היינו שאינו יכול לעשות שליח במידי דלא מצי עביד בעצמו אבל כשכבר נעשה שליח בשעת בריו אף שבשעת נתינה הבעל לא מצי עביד מ"מ כיון דשלוחו של אדם כמותו וכבר נעשה שליח כהבעל עצמו יכול לגרש אף שהבעל נשתתק ודוקא כשמת הבעל פסול לגרש מטעם שכתב רש"י לעיל דף י"ג דפקע לי' רשותי' ובכתיבה מטעם אחר פסול דבעינן שיהיה ראוי לנתינה בשעת כתיבה כמ"ש בעצמו. ועוד דדומה למ"ש הרמב"ם בכותב גט לאשה בעלמא דאינו גט מטעם דלאו בת גירושין היא בשעת כתיבה אף דס"ל דוכתב אסופר קאי ולא בעי שליחות כלל. אך הא קשה לכאורה דא"כ להרשב"א אם אמר כתבו ותנו שכבר נעשה שליח להולכה בשעת בריו שיכול השליח לגרשה הרי ראוי' להתגרש בשעת כתיב' כיון דהשליח יכול לגרשה: **תוס'** ד"ה התם דעתא צלותא הוא. לא ידע ר"י עד מתי יחשב דעתא צלותא וכו'. עיין מהרש"א ולפענ"ד נראה הפי' בדבריהם דודאי בידוע שאחזו קרדייקוס לא מהני בדיקה. אמנם בספק כגון בנשתתק ודאי מהני בדיקה לדעת אם אחזו קרדייקוס כי רוב האוחזים קרדייקוס אין יכולין להשיב על הבדיקה והיה קשה להתוס' לפ"ד המקשה לפי מה שפירש התוס' ד"ה אמר ר' יוחנן עי"ש דבשעת אמירה מן הסתם הוא דעתא צלותא ובשעת נתינה כבר נשתבש דעתו דאם כן כששוהא עצמו קודם אמירה ג"כ יש לחוש והאיך קאמר במתניתין סתם שכותבין כשאמר לכן הי' נראה להתוס' כדעת הרבה פוסקים דס"ל דגם בזה בשעת אמירה צריך בדיקה דאין חילוק בין נשתתק מחמת בריו לנשתתק מחמת חליו דבעי בדיקה דלספק מהני בדיקה ולפ"ז בודאי המקשן הי' סבר דבשעת נתינה לא בעי בדיקה דאי גם בשעת נתינה בעי בדיקה לא פריך מידי לר"י דהא בדיקה ודאי מהני כמו בשעת אמירה והא דהיה פשיטא ליה להמקשן בפירושא דברייתא דלאמירה בעי בדיקה ולא להנתינה נראה דבשלמא על האמירה אף דבעי בדיקה לא קשה אמאי לא תני ליה במתניתא דבעי בדיקה כיון דמתניתא בנשתתק מיירי סמכה עצמה על המשנה דקתני דבכל נשתתק דבעי בדיקה והברייתי' לא בא לאשמועינן רק דבשחט

בו שנים אין דינו כמת או גוסס וממילא דינו כמו בשאר נשתתק אבל אי נימא דבשחט בו שנים בעי בדיקה אף בשעת נתינה וגרע משאר נשתתק מטעם דבשאר נשתתק ודאי דסגי בדיקה בשעת אמירה בלבד דכיון דרואה שהשיתוק לא מכח טירוף הדעת בא שוב לא חיישינן יותר משא"כ בשחט בו שנים כיון דבעי בדיקה אף בשעת נתינה אלמא כל כמה דנתקרב למיתה יותר חיישינן יותר לטירוף דעת וגרע משאר נשתתק א"כ הי' לו להבריי' לאשמועינן זה אלא ודאי דגם זה לא בעי בדיקה רק בשעת אמירה ומחזקינן ליה תמיד בדעתא צלותא ולפ"ז שפיר לא ידע ר"י עד מתי יחשב דעתא צלותא:

תוס' ד"ה וניחוש שמא קורא אחדי'. ולמה לנו לחושבו כשוטה עכ"ל. ולעיל גבי וליחוש דילמ' שיחי' דלאו לאו לא מצי התוס' לפרש כן כי אפי' אם שיחי' נקטי' ג"כ שיגעון הוא כמו שפירש רש"י בד"ה ושיחי' וכאן ג"כ לא מצי לפרש בהיפך דדילמא שוטה הוא כשומר גלופקרי מחמת הקור דא"כ לא הי' צריך לומר קורא אחדי' דהא באמת קור הוא אלא ודאי כשרואין שיודע שגלופקרא מועילין להקור שוב אינו שוטה:

דף עא.

תוס' ד"ה אמר ר"י מאי קמ"ל תימא לר"י אדרבא דתיקשי ליה מתניתין כיון דאינו מחלק בין אלם לחרש דלמה לי' יכול לדבר מתוך הכתב בהרכנה סגי וכו' הנה הא דלא מקשי התוס' לרב יוסף דלא שאני ליה בין אלם לחרש תקשי לי' מתניתין אהדדי דהכא תנן דאלם דהיינו נשתתק מגרש ובבריית' בסמוך תנן נתחרש לא יוציא עולמית וכן ביבמות תנן דאינו חולץ נראה דבסמוך יש שתי לשונות בהא דעולמית א'. אע"ג דחזינא ליה דחריף. ב'. לכדר' יצחק א"כ יש לומר דר"י ס"ל דעולמית אתא לכדר' יצחק ואי חזינא לי' דחריף מוציא וע"כ צ"ל דהא דכלל בכל דוכתי חרש בהדי שוטה היינו סתם חרש אבל כשנבדק וחזינן ליה דחריף הוי כפיקח ולפ"ז א"ש מתניתין דהכא אף דמדמה נשתתק לחרש מ"מ מהני בדיקה דבבדיקה חזינא לי' דחריף וגם צ"ל דהתוס' ס"ל כהנך פוסקי' דחרש שיכול לדבר מתוך הכתב בעי בדיקה והא דאמר רב כהנא דכותבין גט לאשתו היינו בבדיקה ומקשו התו' שפיר דליקשי דבהרכנה סגי דאי נימא דיכול לדבר מתוך הכתב לא בעי בדיקה לא קשה כלל קושיתם דהא בעינן יכול לדבר דלא ליבעי בדיקה דנהי דהש"ס מקשה שפיר מאי קמ"ל דנדע זה מסברא דכתיבה הוי כמו בדיקה כמ"ש הפוסקים מ"מ קושית התוס' לא קשה דהא בלא בדיקה לא סגי בהרכנה וע"כ דהתוס' ס"ל כהנך פוסקים דאפילו ביכול לדבר מתוך הכתב בעי בדיקה. אך מ"מ נ"ל לתרץ קושית התוס' דלא הוי מצי להקשות דבהרכנה סגי דהיה אפשר לתרץ דרב כהנא מיירי שהי' פיקח ונתחרש קודם הקידושין וקמ"ל ר"כ דלא בעי בדיקה אף דחרש שיכול

לדבר מתוך הכתב בעי בדיקה מ"מ בכה"ג שהיה כבר חרש בשעת קידושין לא בעי בדיקה ממ"נ דאי שוטה הוא הגט כשר דכשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ואי פיקח הוא גיטו גט ולכך נקט יכול לדבר מתוך הכתב דקמ"ל לאפוקי מברייתא לקמן דף ע"ב דקתני עד שישמעו קולו קמ"ל דבכתב סגי ולא בעי שמיעת קול. וחרש שא"י לדבר מתוך הכתב שקידש אשה הדבר פשוט דמגרש ברמיזה בלא בדיקה כיון דסתם חרש מחזיקינן בשוטה כמבואר בכל דוכתי וקידושין דרבנן לא בעי שמיעת קול דכשם שכונס ברמיזה כו' משא"כ כשיכול לדבר מתוך הכתב קמ"ל דאפילו לרבן שב"ג דס"ל דמחזקינן ליה בפיקח מ"מ כשר לגרש ע"י כתב או רמיזה ולא בעי שמיעת קול ולא בא כלל למיפסק הלכתא כרשב"ג דכיון דנתחרש קודם הקידושין בין לרבנן בין לרשב"ג כשר לגרש דממ"נ אי שוטה הוא כרבנן שייך בי' כשם שכונס ברמיזה. ואי פיקח הוא וכרשב"ג ג"כ כשר. וקמ"ל דלא בעי שמיעת קול. ולזה מקשה לי' דמ"מ קשה דמאי קמ"ל דממתניתין מוכח זה דלא בעי שמיעת קול דהא מהני הרכנה אף שהוא פיקח ומקשה לי' מכח ממ"נ דבין אם נאמר דקמ"ל דיכול לדבר מתוך הכתב הוא פיקח. וע"כ ע"י בדיקה כמ"ש הפוסקים דע"י בדיקה יודעין שהוא פיקח והא דחרש אינו מגרש היינו בלא בדיקה וכמש"ל. ובין אם נאמר דמיירי בחרש מעיקרא וקמ"ל דלא בעי שמיעת קול. הא הנך תרווייהו ממתניתין שמעינן לה דהא לדעת המקשה נשתתק וחרש שוין ולזה משני ליה אלם קאמרת וכו' פירוש דודאי מיירי ר"כ בפיקח בשעת קידושין ונתחרש ולא תיקשי דמתניתין הוא דממתניתין באלם מיירי:

בתוס' ד"ה אמר ר"ז אי קשי' אמאי לא פריך אמתניתין וכו'. ולפענ"ד נראה לתרץ דאמתניתין לא קשה דהב"י בשם הרשב"א כתב דאלם מעיקר' בעי בדיקה וכתב הב"י דמחזקינן ליה בעתים חלים ועתים שוטה והב"י הקשה ע"ז דא"כ ליבעי בדיקה אף בשעת כתיבה דאימר חזר לשטותו כמו בחרש לר"א ביבמות פ"א. ובאמת לפי מה שפירש הב"ש בסי' קכ"א הטעם דלא חיישינן בשכ"מ שמא חזר לשטותו בשעת כתיבה משום דכשהיה פיקח בשעת אמירה ונשתטה הוא רק מדרבנן ולהכי לא חיישי' עי"ש. לא קשה קושית הב"י. ועוד אפשר כיון שנבדק בשעת אמירה מוקמינן ליה אחזקתי'. ולפי זה לא קשה מברייתא דאם לא יגיד דלענין עדות ודאי פסול להגיד ע"י הרכנה דאימר בשעת ראית העדות שוטה היה וגבי עדות בעינן תחלתו וסופו בכשרות משא"כ לענין גט מהני בדיקה בשעת אמירה אבל לרב כהנא דס"ל דחרש שיכול לדבר מתוך הכתב כשר לגרש אף שהיה פיקח בשעת קידושין אלמא דכפיקח גמור חשבינן ליה ואפי' בלא בדיקה כשר לרוב פוסקים מקשה הש"ס שפיר. ולפי זה לא קשה נמי קושית התוס' בד"ה קתני מיהת

עדיות דמברייתא דאם לא יגיד לא הוי מצי מקשה דיש לומר דברייתא דקתני בודקין אותו לעדיות מיירי בשעה שמייחדין אותו לעדות כגון עידי מסירה. או עידי חתימה לר"מ בשטר קנין או גט ובודקין אותו לפני הב"ד:

בגמ' דהא יכול להגיד מתוך הכתב. בס' פני יהושע הקשה לפמ"ש התוס' בד"ה אמר ר' זירא דהא דקאמר פרט לאלם היינו חרש. מאי מקשה הש"ס דילמא מיירי בחרש מעיקרו דאפי' רשב"ג מודה עי"ש. ולק"מ דא"כ תקשה ג"כ דילמא לא ממעט קרא רק חרש שאינו יכול לדבר מתוך הכתב. וע"כ צ"ל דמקשה מסתמא דברייתא דקתני חרש סתמא ומשמע בכל החרשים. א"נ דחרש שאינו יכול לדבר מתוך הכתב מסברא ידעינן ולא איצטריך קרא למעט. ולפ"ז גם קושיתו לעיל לא קשה כלל:

בגמ' שאני עדות דרחמנא אמר מפיהם וכו'. לכאורה קשה דא"כ למה לי קרא דאם לא יגיד. כיון דעדותו פסול מקרא דמפיהם. ושבועת העדות אינו נוהג אלא בראוין להעיד. ואין לומר דבעינן הא לפסול הרכנה זה אינו דמפיהם ממעט ג"כ הרכנה כמ"ש תוס' בד"ה קתני מיהת עדיות עי"ש אמנם לפמ"ש הש"ך בח"מ סי' ל"ה דאלם יכול לחתום עצמו על שטר א"ש דקרא דאם לא יגיד איצטריך היכא שנתייחד האלם להיות עד בדבר לחתום על השטר ותובע ממנו שיחתום עצמו על השטר דבזה מועיל עדותו כמ"ש הש"ך ונשבע שא"י וקמ"ל קרא דפטור מקרבן. דעדות שבשטר אף דהוי כמי שנחקרה עדותן בב"ד מ"מ לא חשיב כהגדה בב"ד לענין הזמה כמבואר בח"מ ה"נ לא חשיב עדות בב"ד לענין קרבן שבועה דלענין ק"ש ג"כ בעינן הגדה בב"ד דוקא דאם לא יגיד בב"ד כתיב כמבואר בש"ס:

בתוס' ד"ה קתני מיהו עדיות. אלא לרב דחשיב יכול לדבר מתוך הכתב וכו' מוכח מדבריהם דמקרא דמפיהם ממעטינן ג"כ הרכנה דאלת"ה אכתי היכא ידעינן דהרכנה פסול לעדות דהא קרא דאם לא יגיד לענין ק"ש מיירי דלא מצי למילף עדות מינה וא"כ מאי מקשה הש"ס לרב הונא דבודקין אותו לעדות ודילמא ע"י הרכנה מיירי. אלא ודאי דמקרא דמפיהם ממעט ג"כ הרכנה:

דף עא:

בתוס' ד"ה הב"ע דלא אמר תנו. וא"ת וכי לא ידע וכו'. ונראה לפענ"ד ליישב קושית התוס'. וגם קושית התוספות בד"ה הב"ע דלא אמר לתלתא. ובד"ה הב"ע דלא אמר אמרו. דהנה לכאורה קשה מאי מקשה הש"ס טעמא דלא אמר תנו וכו' והיינו מדלא תנא הדין בתנו דהוי רבותא יותר ע"כ בתנו נותנין. ופי' רש"י דע"כ מיירי בשלשה וכו'. וקשה דילמ' לעולם מיירי בשנים והא דנקט כתבו ולא נקט תנו לבד משום דבכתבו יש יותר

רבותא דהא בשנים בתנו לבד בין ר"מ ובין ר"י ס"ל דהגט בטל כשאמרו לאחרים לכתוב. ובכתבו ותנו הוא אבעיא דשמואל אם אמרו לאחר לכתוב. דאם נאמר דבכתבו כת"י הוא הוי הכתיבה כאומר אמרו דהוי כממעט בלשונו הכתיבה והוי כאומר אמרו כמבואר בש"ס ס"פ האומר והכא דנקט במתניתין אמרו לסופר לכתוב ולעדים וחתמו. או או קתני דהא בא' לבד בטל הגט וא"כ כתבו הוא רבותא יותר דקמ"ל למיפשט אבעי' דשמואל או דבכתבו כתב הגט הוא. או דאומר אמרו פסול מאי דלא הוי ידעינן אי הוי תני תנו לבד. אמנם לפי מ"ש בחידושי לאה"ע הכלל דכשאומר תנו או כתבו ותנו רשאין העדים לחתום עצמן דהא א"א לנתינה בלא חתימה לכתחלה דאפי' לר"א בעינן לכתחלה עידי חתימה. אבל כשאמר כתבו לבד לא משמע רק כתיבה לבד ואי חתמו ונתנו להבעל הגט פסול דהוי כחתמו בלא ידיעת הבעל. ולפ"ז אתי שפיר דהמקשן סבר מדנקט במתניתין ונתנו לו משמע דלא אמר תנו רק כתבו לבד ואז ע"כ מיירי דאמר חתמו ג"כ לישנא קטיעא נקט כמ"ש הב"י בסי' ק"ך דאי בלא אמר חתמו אפילו חתמו הן הגט בטל וכיון דמיירי באמר כתבו וחתמו שוב ליכא למיפשט בעיא דשמואל ונגד כתבו וחתמו ודאי דהוה תנו יותר רבותא ומדלא נקט תנו מוכח דאמר תנו נותנין וע"כ מיירי בשלשה ומקשה שפיר ולזה משני דלעולם בשנים והב"ע דלא אמר תנו וכמו שפי' רש"י תנו לבד והכי קאמר וכו' פי' דהמשנה מיירי בכתבו ותנו וקתני מתניתין דאפ"ה ליכא תקנה עד שיאמר לסופר וכו' והשתא אתי שפיר הריש' והסיפ' דלא הוי מצי למינקט ברישא תנו לבד דאדרבה לרבותא קתני דאפילו אמר כתבו ליכא שום תקנה דהיינו לומר תנו עד שיאמר לעדים ולסופר וגם בסיפ' לא הוי מצי למיתני עד שיאמר תנו כיון דבשנים מיירי והמקשן לא הבין וסבר דהמתרץ מיירי בשלשה כקושייתו כיון שלא פי' לו ולהכי מקשה דעד שיאמר תנו מיבעיא לי' ותירץ לו שכוונתו בלא אמר לבי תלתא וע"ז הקשה דמ"מ ה"ל למיתני בסיפ' עד שיאמר לג' תנו לבד והיה ג"כ מוכח דינא דשמואל מדנקט ברישא כתבו ונקט דאין לו תקנה עד שיאמר תנו לבד מוכח דכתבו ותנו לא מהני ומשני כולה ר"י והב"ע דלא אמר אמרו ולהכי נקט כתבו ברישׁ' דהוא משנה יתירה דהא כבר נשנית בפ' התקבל ולא נקט אלא לאשמועינן דדוקא באומר אמרו כשר אבל כתבו ותנו לא הוי כאומר אמרו ולמישפט בעיא דשמואל וע"ז מקשה דמ"מ ה"ל למיתני בסיפא עד שיאמר אמרו והס"ד הי' דלא שייך לאקשויי דניחא ליה למינקט דומי' דרישא וכמ"ש התוס':

דף עב.

בגמ' אלמא אם מתי כלאחר מיתה דמיא וכו'. בלח"מ בפ"ט מהלכות גירושין תמה בזה דילמא לעולם אם מתי תנאו הוא רק כיון שלא אמר מעכשיו אין הגט חל אלא אחר

שיתקיים התנאי והוי גט לאחר מיתה וכו' עי"ש. ולפענ"ד נראה ליישב דהוכחת הש"ס הוא כך דהנה הפוסקים הוכיחו דבתנאי דע"מ אין צריך תנאי כפול מהא דכל המשניות לא תפסו בשום תנאי דע"מ תנאי כפול עי"ש בדבריהם. ולפ"ז א"ש דהש"ס מוכיח דאם מתי כלאחר מיתה דמי דאי תנאי הוא א"כ קשה הא לא כפל לתנאי וא"כ התנאי בטל והמעשה קיים והוי גט גמור ואפי' להנך פוסקי' דס"ל דבכל מקו' דלא תני כפילא לישנא קטיעא הוא וכוונתו שהיה בכפול כדין תנאי מ"מ הכא דכלל התנא במשנה תנאי דאם מתי עם תנאי דלאחר מיתה משמע דכמו דאין צריך כפילא בתנאי דלאחר מיתה ה"נ אין צריך כפילא בתנאי דאם מתי והוא מטעם דאם מתי כלאחר דמי והוה כתולה בזמן דאין צריך כפילא כמ"ש הב"ש באה"ע סי' קמ"ה ס"ק א' ומזה מוכיח הש"ס דאם מתי כלאחר דמי. ולפ"ז א"ש ג"כ הא דמשני הש"ס שני לשונות במשמע באם מתי. דלדברי הלח"מ דעל כל תנאי דאם קאי הי' לו להש"ס לומר דאם שתי לשונות משמע כיון דעל כל תנאי דאם קאי אלא ודאי דרק על תנאי דאם מתי קאי דדוקא אם מתי משמע כלאחר כיון שהתנאי מתקיים ממיל' בזמן והוה כתולה בזמן משא"כ שאר תנאי דאם כגון אם תתן לי מאתים זוז. או אם לא באתי שהתנאי תלוי במעשה דידי' או במעשה דידה ודאי תנאי הוא תדע דהא בתנאי דאם מתי אין צריך תנאי כפול מטעם דהוי כלאחר כמ"ש הב"ש בסי' ובס"ק הנ"ל. ובתנאי דאם לא באתי או בתנאי דאם תתן לכ"ע בעינן כפילא לר"מ אלא ע"כ דתנאי התלוי במעשה אם תנאי הוא ודלא כלח"מ הנ"ל. כן נראה לי ברור:

בגמ' ור"ה דאמר כר"י הפ"י הקשה דהא בגט בלא"ה צריך לכתוב זמן עי"ש שהאריך. ולפענ"ד לק"מ דהא יכול לכתוב הזמן שרוצה שיחול בו הגט כמ"ש רש"י בכתובות דף ב' ע"ב בד"ה דילמא עיי"ש. גם מה שהקשה דהא מוקדם הוא בתנאי דאם כיון שאינו חל עד אח"כ. ג"כ לק"מ לפענ"ד דלא מיבעיא לענין פירות ודאי דאית ליה קלא כמ"ש התוס' בדף י"ז דכשיראו ע"מ שלא נמסר ביום הכתיבה מפקי לקלא והכא נמי שהגט על תנאי דרואין הע"מ ששומעין התנאי שזמן הגט הוא קודם זמן החלות מפקי לקלא שזמן הגט הוא קודם זמן החלות של הגט. וממילא אף לבת אחותו לא חיישי' דכיון שהיה קול שזמן הגט הוא קודם זמן החלות ממילא מיקטלא כשלא ידעו זמן הברור אימתי חל הגט מכח חזקת א"א דלא שייך בזה הרי גרושה לפניך שכתבו התוס' בדף י"ז בד"ה משום ב"א דכאן לא שייך תירוץ זה דאימר עדיין אינה גרושה כיון שידוע על פי הקול שנתגרשה ע"ת בלא מעכשיו:

תוס' בד"ה הכי אמר רב הלכה כר"י. והא דאמרי' בפ' בתרא התקין רב בגיטא מיומא דנן ולעלם ולאפוקי מדר"י וכו'. ונלפענ"ד לתרץ קושית התוס' דודאי בשטרות שפיר מוכח

מזמנו של שטר מדלא כתב הזמן שחל השטר כמ"ש רש"י בכתובות דף ב' בד"ה דילמא. והיינו שהיה לו לכתוב אם לא אבוא לר"ח פלוני ע"כ נראה מזה שכוונתו שיחול מעכשיו דאל"כ אין שום צורך לזמן דהא זמן החלות כתוב בו וכיון שכתוב הזמן ע"כ כוונתו שיחול מזמן שכתוב בשטר. משא"כ בגט אליבא דר"ל ור"ש דס"ל דזמן משום פירות דמשעת כתיבה וחתימה איתקון. ומבואר בתוס' דף י"ז בד"ה ר"ל אמר משום פירות דאפילו בגט ע"ת אין לבעל פירות משעת כתיבה דהוה נתן עיניו לגרשה. כיון שבידו למחול התנאי לומר הא גיטך וראוי לגרש בו עי"ש שכתבו כן גבי כולכם. וכיון דלר"ש ור"ל עיקר תקנת הזמן היה על זמן הכתיבה אין שום הוכחה מהזמן על זמן החלות של הגט דהא אפי' אם היה דעתו שיחול הגט בזמן אחר מ"מ הוצרך לכתוב זמן הכתיבה משום פירי דמזמן כתיבה דהרי בשביל זה היה עיקר תקנת הזמן משא"כ לר"י דס"ל משעת נתינה דהיינו מזמן חלות הגט אין לבעל פירות וכל זמן שלא חל הגט יש לבעל פירות כמבואר בגיטין דף ע"ד במהיום אם מתי דהימים שבנתים בעלה זכאי וכו'. וא"כ ע"כ אינו צריך לכתוב הזמן רק משום זמן החלות וא"כ ע"כ מעכשיו קאמר כשכותב זמן דקודם חלות הגט אין שום צורך לזמן ולפ"ז לא היה יכול הש"ס להקשות דרב אדרב דאפשר לומר דרב ס"ל כר"ש או כר"ל דזמן משום פירי דמשעת כתיבה איתקן. א"נ אפילו סבר כר"י דמשום ב"א איתקן הזמן מ"מ לא קשה דהא מ"מ הוצרך רב לתקן לכתוב בגיטין מן יומא דנן ולעלם דלא כר' יוסי דהא בגיטין דף י"ח אמרי' כדאי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק ואם לקולא סמכינן אהא דר"ש כ"ש דיש לחוש לכתחלה להחמיר שלא נאמר זמנו של שטר מוכיח כיון דלר"ש ליכא הוכחה מזמנו של שטר ומ"מ הכא פריך שפיר ארב הונא דאמר חולצת כיון דבאמת הלכתא כר"י דיש לבעל פירות עד שעת נתינה והלכה ג"כ כר' יוסי דזמנו של שטר מוכיח אמאי חולצת דגם משום חומר' לא מחמרינן לחלוץ שאם אתה אומר חולצת מתיבמת כיון דהלכתא כר"י דס"ל דעד שעת נתינה יש לבעל פירות. דהיינו עד שעת חלות הגט אין צריך לזמן הכתיבה רק לזמן חלות וא"כ ע"כ מעכשיו קאמר:

עוד נראה לפענ"ד באופן אחר דאף דרב ס"ל הלכה כר"י דזמנו של שטר מוכיח מ"מ הוצרך לתקן מיומא דנן ולעלם משום גט שכ"מ כמ"ש רש"י דבגט שכ"מ כתבו התוס' דף ע"ג בד"ה אמר רבה מעת שאני בעולם דאפילו באומר מהיום אמדינן דעתו דשכ"מ דדעתי' לאחר הגט כל מה שיכול שלא יחול עד שעה אחת סמוך למיתה ור"י שם מספקא ליה כמבואר בתוס' בד"ה תנא ובלבד שימות אף דשם איכא תרתי שאמר מהיום וגם איכא זמנו של שטר אלמא דאף לר' יוסי דס"ל דזמנו של שטר מוכיח אפילו בע"פ מ"מ

אין מסלקין מכח הוכחת זמנו של שטר האומדנא דמוכח דהיינו שדעת השכ"מ שלא תתגרש מיד ביום הכתיבה רק שעה אחת סמוך למיתה. וכיון דמזמן שנכתב בגט אין ראיה שכוונתו מהיום כיון דאיכא אומדנא ממילא דליכא ג"כ ראי' מזמן הכתוב בשטר שכוונתו על שעה אחת סמוך למותו דודאי אין ראיה מהזמן הנכתב בשטר שהוא ימים רבים קודם זמן הכתיבה שכוונתו על שעה שלפני מותו יותר מהשעה שלאחר מותו דהא אותן השני שעות ביום א' הן:

גמ' ה"ד אילימא דא"ל מהיום וכו'. הפ"י הקשה דא"כ קשה הא דכשאמות ולאחר מיתה אמאי אין זה גט וכו'. ואישתמיטתיה שהוא קושי' רשב"א לקמן דף ע"ו עיין שם:

דף עב:

רש"י ד"ה חולצת מספקא לן אי תנאי הוי אי חזרה. ברמב"ן בב"ב דף קל"ו הקשה דמ"ש דלא אמרינן תפוס לשון ראשון ותירץ דאי תנאי הוי תרווייהו תפסינן לכ"ע ולשון ראשון בלבד אי אפשר לתפוס דאי חזרה הוי מצי הדר ביה עכ"ל ולכאורה תמוהין דבריו דהא שם ג"כ מצי הדר בי' ואפ"ה מספקא לי' לש"ס אי אמרינן תפוס לשון ראשון. ונראה לפרש דבריו דיש לחלק בין גיטין לקנין דבגיטין כיון דבע"כ דידה מגרשה ותיכף כשחוזר בי' ונותן לה הגט בלשון אחר לא מתגרשה בלשון ראשון משא"כ במקח וממכר דבעינן דעת שניהם וכיון דתפיס לשון ראשון והיינו שהלוקח סומך עצמו על הלשון הראשון והמוכר יודע דכשאומר ללוקח שני לשונות הלוקח סומך דבריו על לשון ראשון וכיון שנותן לו בסתם אחר שאמר לו שני הלשונות נתרצה המוכר ג"כ על לשון ראשון ומש"ה נתקיים המקח ג"כ כפי לשון ראשון ואם לשון ראשון הוא יותר גרוע נגד הלוקח אז פשיטא שהלוקח מחוייב לקיים כפי הלשון ראשון כיון שכללא הוא דתפוס לשון ראשון והוי כאלו ברור לנו שנתרצה בהמקח על לשון ראשון משא"כ בגט דלא אזלינן כלל בתר דעת האשה רק בתר דעתא דבעל וכיון דלגבי בעל אמרינן דחזרה הוא דהיינו שחוזר בו וממילא לא נתגרשה רק כפי הלשון אחרון. ואי תקשה מקידושין דבעינן ג"כ דעתא דידה והוי כמו מקח ואפ"ה אמרינן בקידושין ר"פ האומר דחזרה הוא גבי מעכשיו ולאחר שלשים ולא אמרי' כיון שהאשה תפסה לשון ראשון אם נאמר תפוס לשון ראשון והוא מסר לה הרי נתרצה הוא ג"כ שיהיה כפי לשון ראשון אף שחזר בו מקודם מ"מ כשמסר ליד האשה ויודע שהאשה סומכת דעתה על לשון ראשון נתרצה הוא ג"כ כמו במו"מ זה אינו דבשלמא במקח סגי כשידעינן שנתרצה דבריצוי סגי משא"כ בקידושין דאפילו ידעינן בבירור שנתרצה לא מהני דהא אפילו נתן הוא ואמרה היא לא מהני א"כ כשהדיבור האחרון חזרה הוא מדיבור הראשון אתי דיבור ומבטל דיבור ונתבטל דיבור

הראשון אף שנתרצה אח"כ בשעת נתינה על דיבור הראשון לאו כלום הוא דבקידושין דוקא דיבור בעינן ולא מהני אומדנא על הריצוי כמ"ש הח"מ באה"ע סי' כ"ז ס"ק ט' והב"ש שם ועדיין צ"ע ממתנה וגם בקידושין צ"ע דא"כ יתבטלו הקידושין לגמרי דאימר לא נתרצית רק בלשון ראשון:

תוס' ד"ה אמר ר"ה וכו' יאמרו שאין תנאי החולי גורם וכו' פי' דמחמת שיראו העולם שנתקיים התנאי ואפ"ה בטל הגט יאמרו דרבנן אזלי בתר אומדנא ואזלי בתר דברים שבלב שאמדו דעת השכ"מ שאף שאמר מהיום מ"מ בלבו לא הי' לגרשה רק אחר מיתה מש"ה חוזר בי' כשעמד אף שנתקיים התנאי מחולי זה דכשיש אומדנא דמוכח על מה שיש בלבו מבטל הדברים שאמר בפי' כמו במתנה דבמקום שיש אומדנא דמוכח אזלינן בתר דברים שבלב וממילא יש גט לאחר מיתה ומשום גזירה זו אמרו חכמים דאם עמד אינו חוזר ולזה נראה דאפילו אם חזר בפירוש כשעמד לא מהני אף דמסקינן דהוי כאומר מעת שאני בעולם לקמן דף ע"ג דאם יהא יכול לחזור בפירוש אף שאמר מהיום וידוע הוא דבמהיום א"י לחזור בו שהגט נגמר למפרע יאמרו העולם דמטעם אומדנא יכול לחזור בו כמו במתנתו ויש גט לאחר מיתה דהעולם לא ידעו דהוי כאומר מעת שאני בעולם. דמעת שאני בעולם גופי' מחמת אומדנא הוא ולא אסיק אדעתייהו לחלק בין אומד' לאומדנא דא"ל דהעולם ודאי ידעו דהוי כאומר מעת שאני בעולם דא"כ אפי' בעמד ליכא גזירה דהעולם יאמרו שחזר בו ולכך בטל הגט וכן משמע הלשון בפוסקים שכתבו דאם עמד אינו חוזר ומשמע דאינו חוזר כלל:

דף עג.

גמ' דהלך על משענתו הוא דבעינן אומדנא. הרשב"א בחידושיו כתב וז"ל דמהכא שמעינן דשכ"מ שאמר ה"ז גיטך אם מתי והבריא בטל גיטא דאם מת מחולי זה קאמר דא"א לומר דאם מתי לעולם קאמר אם לא מתי נמי לעולם קאמר ואפשר לב"א שלא ימות וא"א לומר דאם מתי בחייך קאמר א"כ אפילו באומר אם מתי מחולי זה נימא אם מתי בחולי זה בחייך ובריית מוכח וכו' אבל אם מתוך בריו התנה באם מתי ודאי כל שמת בחייה קאמר וכל אימת דמאית ה"ז מגורשת דומה לע"מ שתצא חמה מנרתיקה שסוף התנאי להתקיי' והוא מתנה בכך עי"ש ודבריו אלו הן תמוהין לכל רואיהן דכיון שאמר במתנה מתוך בריו דכל שמת בחייה קאמר א"כ תנאי גמור הוא דכשמתנה היא מקודם הגט בטל ואין זה דומה לע"מ שתצא חמה דשם סוף התנאי להתקיים בודאי משא"כ הכא אין ודאי שיתקיים התנאי דאפשר הוא שתמות היא קודם ועוד דכיון דבמת מתוך חליו אמר לעיל דאין לומר אם מתי בחייה קאמר כמו שהוכיח ע"כ דאין סברא לפרש

בדבריו שכוונתו לומר בחייה א"כ כשהתנה מתוך בריו מה"ת נאמר בכוונתו שכוון לומר בחיי'. ולכן נראה לפענ"ד לפרש דבריו דודאי אין שום סברא לפרש דבריו כשאמר אם מתי סתם שבחייה קאמר וכוונת הרשב"א הוא דהנה לכאורה קשה דלקמן פליגי בימי' שבנתים דר"מ ס"ל דהרי היא כא"א לכל דבריה דיורשה ומטמא לה וחכמים פליגי ולפי גירסת הפוסקים דגרסי וחכ"א ה"ה מגורשת לכל דבר ובלבד שימות משמע דפליגי ג"כ לענין ירושה וטומאה שאינו יורשה ולכאורה קשה דהא ביומא דף י"ג גבי הא דמתנה ע"מ שאכנס אני לבית הכנסת וכו' וכתבו התוס' ישנים וז"ל וא"ת לאחר מיתה נמי אם ילך לבהכ"נ מגורשת למפרע כמו באם לא באתי עד יב"ח ומת תוך יב"ח לא דמי דהתם קיימתי' לתנאה שחייתה עד שעברה יב"ח אבל הכא מתה קודם שנתקיים התנאי עי"ש ולפ"ז קשה הכא דכיון שמתה היא קודם אפילו מת הוא אח"כ מחולי זה מ"מ הא לא נתקיים התנאי בחייה [ואף דכשמתנה אם מתי לעולם כיון דבודאי ימות הרי נתברר קיום התנאי בחייה מ"מ הא כתב הר"ן בדף ע"ו דאפי' במתנה מעכשיו אם לא באתי תוך יב"ח ומת תוך יב"ח דאסורה להינשא מדינא אף שבודאי יתקיים התנאי עי"ש וה"נ דכוותי'] וע"כ צ"ל דאמדו חז"ל דעתו במה שאמר מהיום אם מתי מחולי זה שכוונתו אם חולי זה חולי של מיתה הוא ומטעם ברירה מגורשת כדאמר לעיל דף כ"ז [אבל באם מתי גרידא לאחר משמע ולאו תנאה הוא כלל כמבואר בגיטין ע"ב] דכיון שמת הוברר הדבר שחולי זה חולי של מיתה הי' דהא מת מתוך אותו חולי וכן כשהתנה מתוך חליו באם מתי סתם כוונתו הי' מחמת שהיה מסופק אם חולי זה חולי של מיתה הי' והתנה על החולי אם היא של חולי ולכך אפי' מתה היא קודם יורשה דכיון שמת אח"כ ונתברר שחולי זה של מיתה הי' וא"כ נתגרשה כבר קודם מיתתה ולפ"ז שפיר קאמר הרשב"א דבמתנה מתוך בריו דשוב א"א לומר בכוונתו שמתנה אם חולי זו חולי של מיתה הוא דהא מתוך בריו מתנה וע"כ אם מתנה לעולם קאמר והא שכ' הרשב"א ודאי כל שמת בחייה קאמר אין כוונת הרשב"א דכוונתו הוא כך רק שכוונת הרשב"א הוא דאפי' אם הוא התנה אם מתי לעולם מ"מ הרי הוא כאלו קאמר בחייה דלעולם בעינן שיתקיים התנאי בחייה כמ"ש התוס' ישנים כצ"ל:

דף עג:

תוס' ד"ה נתן לה כספי'. ומיהו לר"א דאמר פנוי הבא על הפנוי' עשאה זונה נקט נמי שפיר חוששין בזנות וכו'. הקשה לי חכם אחד דדבריהם אלו סותרין מ"ש ביבמות דף ס"ט בד"ה לא פוסלין דאפי' לר"א לא מיפסלא מתרומה דאין זה לאיש זר. ולגודל החומר

אמרתי ליישב דכוונת התוס' הוא למלקות דגרושה וזונה חייב שתים כמבואר בקידושין דף ע"ז ולר"א דס"ל דזהו זונה האמורה בתורה ודאי דלקי עלי':

שם רש"י ד"ה ומשני אמר רבה ור' יוסי סבר משעת נתינה מספקא לן דילמא זו היא שעה הסמוך למיתה והוי גט מספק וכו'. ותוס' תמהו בזה בד"ה תנא. ונראה ליישב דהנה בהא דחשבי' רב יוסי למגורשת ואינה מגורשת לשאר דברים כגון לענין מציאה וירושה אף שנתברר אחר כך שהיא גרושה למפרע הטעם פשוט דהא רש"י סבירא ליה דמיירי באומר בפי' מעת שאני בעולם. דהיינו שעה אחת סמוך למותו וכיון דר' יוסי ס"ל דזמנו של שטר מוכיח עליו הוי ממש כאומר מהיום לשעה אחת סמוך למותי ואף דרש"י לקמן דף ע"ז ס"ל דכשאמר לכשתצא חמה מנרתיקה מודה ר"י דלא אמרינן זמנו של שטר מוכיח עליו הא רש"י בעצמו חזר בו בע"ז וכתב בעצמו כפירש התוס' לקמן ע"ש וכיון דהוי כמהיום ולמעת שאני בעולם הוי כמהיום ולאחר שלשים דמגורשת ואינה מגורשת כמבואר לקמן דף ע"ד והא דכתב רש"י הטעם דאין ברירה לא כתב זה רק משום זנות דא"א דטעם הנ"ל אינו מספיק דזמן של שטר אינו מוכיח רק מסוף היום ואילך כמ"ש התוס' דף ע"ב ד"ה מהיום אם מתי וכן הוא בטור ופוסקים גבי זמנו של שטר מוכיח וא"כ אם זינתה באותו היום הוי כא"א ממש דהא זמנו של שטר אינו מוכיח על אותו יום ולמה אמר ר"י דמגורשת ואינה מגורשת ואי משום דדל זמנו של שטר מהכא מ"מ הא אמר בפירוש מעת שאני בעולם דהיינו שעה אחת קודם למותו דהוי ספק דאפשר שימות תיכף ותהא מגורשת תיכף מ"מ הא הוברר הדבר דחיי טפי ובמשנה קתני מה היא באותן הימים דמשמע על כל הימים אף היום שנתגרשה וקתני מגורשת ואינה מגורשת דהיינו לענין זנות כמו שפירש"י שם ונהי דבברייתא דקתני הימים שבנתים הבעל זכאי וכו' יכולין לפרש על הימים שבין יום הכתיבה ליום המיתה אבל במשנה דקתני מה היא באותן הימים משמע בכל הימים ולזה הוצרך רש"י לטעם דאין ברירה אף דר' יוסי סבר יש ברירה כמו שהקשו התוס' נראה דדעת רש"י לחלק דסברא דיש ברירה לא מהני לומר דחשיב כודאי למפרע לענין שיהא כהתראת ודאי לומר דחשיב כודאי לכל אדם. דאף דאמרינן יש ברירה מ"מ קודם שהוברר הדבר לא חשיב רק כספק איסור והעובר על איסור זה קודם שהוברר לא הוי רק כעושה ספק איסור דהא ביבמות דף ל"ה קיי"ל כר"ל דלא אמרינן דאיגלאי מילתא למפרע וכן בהתראת ספק ביבמות דף פ' פליגי רב ושמואל באכל חלב ואח"כ נולדו בו סימני סריס אף שהוברר הדבר דנעשה גדול למפרע מ"מ סבר שמואל דקטן היה באותו שעה ואפי' רב דפליג וס"ל דנעשה גדול. והתוס' כתבו שם דלא הוי התראת ספק דאמרי' איגלאי מילתא למפרע ע"כ צריכין לחלק בדבריהם

דהא לכאורה קשה עליהם מהא דיבמות דקיי' דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע וכן בכמה דוכתין דאמרינן בכה"ג התראת ספק כגון בנותר אף שנתגלה מילתא למפרע וכן בשוחט פסח על החמץ. וע"כ צריך לחלק דדוקא כשהאיסור הוא ודאי רק שהעונש הוא ספק כגון בההוא דיבמות דף פ' באכל חלב קודם שנתוודע שהוא סריס שהאיסור הוא ודאי רק שא"י אם הוא בר עונשין. לכך מהני כשנתברר לנו שהיה בר עונשין ובר דעת. אבל כשהאיסור הוא ספק לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע כי בשעה שהאיסור הוא בספק לא אסרה רחמנא עדיין דלא אסרה תורה רק ודאי ואפי' למאן דס"ל דספק מדאורייתא אסור מ"מ אינו אסור רק מטעם ספק. לא מטעם ודאי. וכן ביבמות ד' ל"ה קיי"ל דלא אמרינן איגלאי מילתא למפרע ור"ל דס"ל במשנה דהרי היא כאשת איש ע"כ ס"ל דגם לענין חיוב אמרינן איגלאי מילתא למפרע ואף בזה אמרינן יש ברירה ובספק כי האי שסופו להתברר אסרה רחמנא מטעם ודאי דאמרינן יש ברירה והוי כהוברר הדבר למפרע ואף דמ"מ הוי התראת ספק ר"י לשיטתו דס"ל התראת ספק שמי' התראה והשתא א"ש מ"ש רש"י דאע"ג דחיי טפי לא אמרינן יש ברירה פי' אף דר"י ג"כ ס"ל יש ברירה מ"מ ברירה כי האי דהיינו לומר דהוי כודאי קודם שהוברר שיתחייב עליו חנק כמו בודאי אשת איש לא ס"ל לר"י וס"ל דבשעה שהוא ספק דינו כספק ובזה נראה לי לתרץ הא דתמהו הכל בהא דלעיל דף כ"ה בדיני ברירה דמביא הש"ס מהא דמאי היא באותן הימים ובכל דוכתא דמפלפל הש"ס בדיני ברירה לא מייתי משנה זו לראי' וגם תמהו הכל האיך מצינו ידינו ורגלינו בגט שכ"מ כיון דקיי"ל אין ברירה בדאוריי' ולפמ"ש א"ש דהברירה דמיירי בגיטין לא מיירי מזה בשום דוכתא דשם האיבעי' באמר כתוב לאיזה שתצא בפתח תחלה ואנן בעינן כתיבה לשמה ובעינן לומר ברירה שהוברר הדבר למפרע דאף בשעה שהי' עדיין בספק שיהי' כאלו הי' ג"כ קודם הדבר בודאי לגבי אינשי דאי חשיבי לגבי אינשי כספק הרי לא הי' כתיבה לשמה אלמא דסברי דברירה כל כך חזקה הוא דחשבינן אותן כאלו ידוע הדבר בודאי לכל העולם ולזה מביא מהא דמה היא באותן הימים דלכי מיית הוי גיטא ואפ"ה ס"ל לר' יהודא דמקודם הוי א"א גמורה וחייב עלי' חנק וע"כ צ"ל דאף לגבי אינשי חשיבי כודאי וכהולך לעשות ודאי איסור דמי משא"כ בכל דוכתא דמייתי דיני ברירה הוא רק בדבר שאין בו ידיעה רק להשם ולא לאנשים כגון בקניית עירוב אמרינן שהוברר למפרע ונקנה העירוב כי האדם אינו הולך בשבת רק אחר שנגמר בברירה וכן בעשיית כהן בעירובין וכן בחלוקת האחין אמרינן ברירה דהיינו דאמרינן שכן הוא ידוע להשם שהוא באמת כן כמו שנעשה על ידינו משא"כ בדבר שצריך שיהי' ודאי לאנשים כשעדיין הוא בספק האיך יתברר נראה

דדין ספק עליו כמו שאמר ר' יוסי רק ר' יהודא ס"ל דנחשב כודאי גמור למפרע ומדמה הש"ס שפיר להא דכתוב לאיזה שתצא בפתח תחלה ועיקר קושית הש"ס לאו מהא דכי מיית הוי גיטא דגט לאו מטעם ברירה הוא כמו שפי' רש"י שם כמו שאבאר לקמן רק עיקר הקושי' הוא מהא דאמר דהרי היא כא"א אלמא דאמרינן איגלאי מילתא למפרע דחשיב למפרע כודאי אף לאינשי ולהכי לא מייתי ג"כ בגיטין הנך משניות דמייתי בדוכתא אחריתי די"ל ג"כ בהיפך דשאני הכא שנתברר אח"כ אמרינן איגלאי מילתא למפרע משא"כ בשאר דיני ברירה כמו אחין שחלקו וכן עשיית כהן דמייתי בעירובין ושאר משניות דלא שייך לומר איגלאי מילתא למפרע רק לומר ברירה שכאשר אנחנו דנין הדבר בו הוא באמת בזה אפשר דלא אמרינן ברירה. והא דמייתי הכא מהלוקח יין דבזה ג"כ ע"כ חשיב לי' כאלו הוא ודאי באותו שעה לא נשי דהא אוכל תיכף כאלו הוא ודאי שאינן אותן התרומה שהפריש בדעתו א"נ דמוכיח דעכ"פ מצינו חילוק בין תולה בדעת עצמו לדעת אחרים ולא קשה נמי קושית התוס' בד"ה ולכי מיית דאמאי לא אמר ליתא לאיו מקמי מתניתין דהכא עי"ש ולפמ"ש יש ליישב אף דשם בעירוב ג"כ הדבר נתברר אח"כ שבא חכם למזרח ושייך לומר ג"כ איגלאי מילתא למפרע דדוק' גבי חליצת מעוברת ביבמות דף ל"ה דאין כאן גילוי מילתא למפרע דחיישינן דילמא באותו שעה היתה ראוי לילד וולד גמור אלא שאח"כ גרם לה דבר אחר להפיל וכו' עי"ש בנימוקי יוסף ובמשנה למלך פ"ו מהל' גירושין א"כ ה"נ גבי אם באו נכרים למזרח ג"כ אין כאן גילוי מילתא למפרע גמור דאפשר מתחלה היו ראוין לבוא למערב ואח"כ גרם איזה סיבה שבאו למזרח משא"כ באם מתי כשנתברר דחיי טפי איכא גילוי מילתא גמור. ולפ"ז מיושב נמי קושית הר"ן והרמב"ן מלעיל דף כ"ה שהקשו ממאי היא באותן הימים. ומהריני בועליך ע"מ שירצה אבא למאן דלית ליה ברירה וא"כ האיך מצינו ידינו ורגלינו דקיי"ל בדאורייתא אין ברירה וקיי"ל דשכ"מ יכול לגרש בתנאי דמהיום אם מתי וגם קיי"ל כהמשנה דהריני בועליך ומחמת זה הוציאו סוגי' הנ"ל מהלכת' ולפי קוצר דעתינו אין דבריהם ז"ל מתקבלים על הלב ומה ששיירתי דרך לעצמי נראה דודאי בתנאי לא שייך ברירה תדע דהא בממון ג"כ שייך ברירה כגון במה שלקחו עניים וכן במתנה על פסחו מי שיעלה ראשון לירושלים והיינו שמקנה דבר שאינו מבורר או איש שאינו מבורר וכן במתנה באם בא חכם למזרח שגוף הקנין של העירוב אינו מבורר אבל בתולה קנין של ממון בתנאי שאינו מבורר כגון אם ירדו גשמים שתלה הדבר במי שהמפתח של גשמים בידו וכן רוב תנאים שבש"ס מחמת התנאי אינו מבורר ואפ"ה קנה ועוד הרי ר' יוסי לית לי' ברירה וסובר דזמנו של שטר מוכיח בתנאי דאם מתי וכן

בכל מקום בש"ס דעסיק בדיני ברירה לא מקשה מהריני בועליך לכן נראה דודאי בתנאי לא שייך דין ברירה כמו שרצו התוס' ג"כ לומר כן רק שהי' קשה להם מהא דמקשה התם מהריני בועליך ע"מ שירצה אבא ולפענ"ד לא קשה משם מידי דשם מקשה ארב יהודא דרב יהודא סבר בגיטין ובקידושין דכל האומר ע"מ לאו כאומר מעכשיו ולכאורה קשה אדבריו קושי' עצומה מהך מתני' דהריני בועליך דהא קיי"ל דבכל קנין שאינו חל רק אחר זמן דבעינן שיהא הקנין שקונה בו קיים בשעת חלות הקנין לאחר זמן והכא הרי כלתה ביאתו בשעה שרצה האב ודמי להא דאמרינן גבי קנין סודר בנדרים דהדר סודר למרי' וע"כ צ"ל דהוא מטעם דהרשב"א והריטב"א כתבו דע"מ שירצה אבא היה כוונתו דע"מ שיהי' ניחא ליה להאב והיא מקודשת מדין ברירה דאמרינן כיון שמרוצה עכשיו הוברר הדבר למפרע שגם בשעת קידושין הי' ניחא לי' וכן הובא בחידושי הרמב"ן גיטין דף כ"ז דמטעם ברירה אמרינן שגם בשעת מעשה ודאי שהי' מתרצה ושוב לא קשה קושי' הנ"ל דהא כלתה ביאתו כיון דמטעם ברירה הוי כהוברר למפרע ונתקדשה בשעת קידושין ולפ"ז מקשה שפיר התם בגיטין לרב יהוד' דאמר התם דלית לי' ברירה כיון דסובר דע"מ לאו כאומר מעכשיו וקשה דהא כלתה ביאתו וע"כ צ"ל מטעם ברירה מקודשת למפרע וא"כ קשה לדידך דלית לך ברירה הך מתניתין דהריני בועליך דבתנאי לא שייך ברירה דתנאי מילתא אחריתי הוא כנ"ל והא שהקשה הש"ס מגט שכ"מ כבר נתיישב במש"ל:

דף עד.

גמ' שנתקרע הגט או שאבד. בטור הביא דעת העיטור דס"ל דאף דע"מ או מעכשיו מהני לענין אם נתקרע הגט מ"מ יכול לחזור בו והרשב"א תמה עליו מהא דקידושין דף חי"ת בהתקדשי לי במנה ונתן לה חסר דינר דמקודשת וישלים משום דהוי כאומר ע"מ וכמעכשיו דמי ופריך הש"ס מהא דתניא התקדשי לי במנה והיה מונה והולך ורצה אחד מהן לחזור הרשות בידו ולהעיטור מאי קשיא דילמא הא דקתני וישלים הוא רק לענין מקודשת למפרע ומ"מ אם חזרו בהן עד שלא השלים הרשות בידם עי"ש ברשב"א לקמן דף ע"ו ותמה אני על תמיהתו דז"ל העיטור מאמר ג' ואפי' בקידושין וגיטין אי אמר לה ע"מ שתתן לו מאתים זוז יכול בעל התנאי לומר אינו רוצה ואינה מתגרשת וכו' ואע"ג דקיי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי דוקא כשיתקיים מדעתו התנאי וכו' והא דאמר בקידושין התקדשי לי במנה ונתן לה מנה חסר דינר מקודשת וישלים דכמאן דאמר לה מעכשיו דמי ומקודשת ואינה יכולה לחזור בה אבל בעל התנאי יכול לחזור בו כ"ז שלא השלים ה"נ יכול לחזור בו ולומר איני רוצה שתכתבו השטר וכו' עכ"ל

בעל העיטור. הרי הוא בעצמו הקשה קושית הרשב"א ותרצה דודאי האשה אינה יכולה לחזור רק הבעל ס"ל דיכול לחזור בו משום דהוי כאלו אמר ע"מ שיתקיים התנאי מדעתו עיי"ש. וקושית הש"ס מהא דקתני מקודשת וישלים היא משום דשם משמע דגם האשה יכולה לחזור אמנם נראה דאפילו להעיטור דוקא כשתלה בתנאי שמתקיים מרצונו ובידו שלא יקיים יכולין לומר שכוונתו הי' שיתקיים מדעתו לא מיבעי' בתנאי שתתן או שתעשה אמרינן דכוונתו היה שתתן מדעתו אלא אפי' תלה התנאי בעצמו כגון אם לא אבוא אמרינן גם כן שכוונתו אם לא יקיים מדעתו התנאי אבל בתנאי שמתקיים בע"כ כגון בירידת גשמים או בלאחר שלשים דבזה אין שייך לומר בלשון התנאי כשיתקיים מדעתו כיון שהתנאי בע"כ מתקיים ולכך א"י לחזור בו [ועיין לקמן דף ע"ו שהארכתי בזה] ובממון כה"ג נראה דבמתנה הדין כמו בגיטין וקידושין ובעינן שיתקיים מדעתו לדעת העיטור אבל בתנאי דאם לא אשלם לך יהי' שדה זו שלך מעכשיו א"י לחזור בו אפילו להעיטור דמשנה מפורשת הוא פ' א"נ והטעם דהא כשחבירו נתן לו מעותיו לא נתן לו רק על אופן שיקויים אחד משניהם או שישלם לו לזמן פלוני או שיהי' שלו ודאי דא"י לחזור בו ולומר שאף אם לא ישלם לו יהי' שדה זו שלו דבתנאי זה א"א לומר מדעתו דהיינו שאם ירצה לחזור לא יקיים אף אחד מהן דבאופן כזה ודאי לא היה חבירו מתרצה ליתן מעותיו וע"כ בדוקא קא מתנה שיהא תלוי רק בהתנאי ולא ברצונו:

שם לי ולא ליורשי. ברשב"א מביא הירושלמי דגם בקידושין כן שאם אמר ע"מ שאתן לך ומת שיורשיו נותנין וזקוקה ליבם לרשב"ג ומשמע דלרבנן כמו שאומרין לי ולא ליורשי כך אמרינן שאתן ולא שיתנו יורשיו. וקשה לי דהא מבואר בח"מ סי' רמ"א סעיף ד' בהתנה ע"מ שאתן שיכולין יורשיו ליתן וצ"ע. והנה בגט כה"ג שהתנה ע"מ שתתן אם יכולין יורשיה ליתן הר' זוז שתהיה מגורשת למפרע שלא יזכה בירושתו לרשב"ג נרא' דודאי דאין יכולין אפי' אם נתינה בע"כ שמי' נתינה דדוקא כשנתקיים התנאי אחר מות הבעל מהני. אבל אחר מיתתה לא מהני קיום תנאי כמ"ש התוס' ישנים ביומא דף י"ג בד"ה קדים ועייל לבה"כ עי"ש:

דף עד:

תוס' בד"ה. אדמפלגי במהיום. תימה דודאי אי הוי שמעינן וכו'. ובמהר"ם שי"ף תירץ דהכוונה שהיה להם לפלוגי במהיום וע"מ ולמאן דס"ל דע"מ לאו כאומר מעכשיו ממילא הוי כמהיום ולאחר וכן כתב הפ"י דלמאן דס"ל דע"מ לאו כאומר מעכשיו דאפי' אמר מעכשיו ע"מ לא מהני אמנם מדברי כל הפוסקים מבואר בהיפך כמבואר באה"ע סימן קמ"ד סעיף ד' דע"מ לא מהני אא"כ אמר מעכשיו וכן מסתבר דאלת"ה פליגי ר"ה ור"י

בסברת הפוכות דלר"ה ע"מ עדיף מתנאי דאם. דהא אם כלאחר דמי. וע"מ כמעכשיו דמי. ולר"י אם עדיף מע"מ. דמהיום אם כמעכשיו דמי. ומהיום ע"מ כלאחר דמי. אמנם לפמ"ש בחידושי לאה"ע בסי' קמ"ו בשיטת הרמב"ם דס"ל דכל תנאי אם שוירא הוא דמעכשיו מתחיל ואח"כ גומר ומש"ה פסק דא"צ שיהא הגט מונח ברשותה וגם פסק דתופסין בה קידושין של אחר ואם ניסת קודם גמר התנאי לא תצא עי"ש וכתבתי שם דלפ"ז לא קשה מה שהקשו דהא פסק בהל' זכיה ומתנה כר"י דזמנו של שטר מוכיח. דלפי הנ"ל לא קשה דהוי ממש כמו ממון. דבממון כשיש לתלות בשיור תולין בשיור ולא תולין בתנאי ובחזרה כמבואר בב"ב קל"ו. ותלינן דזמנו של שטר מוכיח על זמן ההתחלה א"כ להרמב"ם דפסק כר' יוחנן דמהני שיור בגיטין וקידושין כמבואר בפ"ט מה' גירושין במ"ל הלכה א' דדוקא כשתולה השיור במיתה לא מהני משא"כ כשתולה השיור בשאר תנאי וממילא אינו מועיל הזמן של שטר להוציא מידי השיור דהזמן מורה על ההתחלה לא על הגמר כמו בממון ולפ"ז לא קשה ג"כ קושית התוס' בד"ה שפשט' ידה. דהא ר' יהודה דס"ל לכשתתן אף דזמנו של שטר מוכיח והוי כמעכשיו ע"כ צ"ל דס"ל ג"כ כר' יוחנן דתלינן בשיור וממילא תפסי בה קידושי שני וצריכה גט משני אפילו לר' יהודא ושוב לא המ"ל הנ"מ שפשטה ידה גבי גט ולפ"ז הש"ס מקשה שפיר דליפלגי בע"מ דלחכמים גט ואינו גט כיון דזמנו של שטר מוכיח ור' יהודה ס"ל דמהני שיור בגיטין דהא לכך ס"ל לכשתתן אף דאיכא זמנו של שטר וממילא הוי גט ואינו גט מטעם גזירה דמהיום אם מתי כמבואר בקידושין דף ס"א לר' יוחנן ורבי אף דפליג אזמנו של שטר כמבואר לעיל דף ע"ב מ"מ ס"ל דכזה גט משום דס"ל דע"מ כאומר מעכשיו וממילא נדע דבמהיום ולאחר דג"כ שיורא הוי והוי גט ואינו גט מטעם גזירה דמאן דסבירא ליה דמהני שיורא בגיטין הוי במהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט מטעם גזירה כמבואר בקידושין שם לר' יוחנן ומשני להודיעך כחו דרבי אמנם הפוסקים דפליגי על הרמב"ם דפסק כר"י בקידושין ופסקו כרב ושמואל שם דלא מהני שיור ולא תלינן רק בתנאי או בחזרה ולזה פסקו באם דהוי ממש כלאחר וממיל' הזמן מוכיח דהוי מעכשיו ממש:

גמ' לימא רב יוסף דאמר כרבנן ורבה דאמר כרשב"ג וכו'. ולכאורה הוא תמוה דאין להם דמיון זה לזה כלל דהדמים בעד האיצטל' נותנת האשה משלה משא"כ הגשמים אין הפועל נותן רק משמים הוא. ודומה כאלו הבעל מצא מציאה שאינו נחשב נגד האיצטל' וגם לא דמי להא דרשב"ג כי שם אינה נותנת לו האצטל' כיון שנאבד ואינה יכולה לומר הריני מקיים תנאי שלי משא"כ בהך דרבה שהאריס אומר אנא הא קאימנא ורוצה להשקות השדה ולקיים התנאי שלי אך אתה אינך רוצה שאקיים תנאי שלי מחמת

שיתקלקל שדך. וא"כ מה ענין זה לזה. ונראה דכוונת הש"ס הוא דכיון שהאריס כבר קנה חלקו בשדה כמ"ש התוס' ואין עליו רק חוב דהשקאה ומשמיא הוא דרחמי עליה ופטרוהו מחובו מש"ה תלינן דבמזלי' וזכותי' דהאריס ירד הגשם. והשתא מדמה שפיר דלרבנן דאמרי איצטלית דוקא. ה"נ כשאמר לדלות ולא דלה הוא בידים. לא אמרינן דהמים שבאו במזלו המה תמורת המים שחייב ליתן בידיו. כמו דאמרינן איצטל' דוקא. משא"כ לרשב"ג דכל שנעשה בדבר השוה לו כפי התנאי נחשב קיום התנאי ה"נ חשבינן הגשמים שבאו במזלו כאלו באו ע"י ידיו:

שם הכא משום הרוחה הוא והא לא איצטריך ברשב"א הקשה מהא דפסק לזון את בתה ה' שנים אף שניסת ולא איצטרך ותירץ דשם יוכל לומר דן אתה איני רוצה באידך עי"ש. וקשה דא"כ בחלה הניזון שאינו יכול לאכול. ודמי להא דשדה מתפסדת דהא היא ג"כ ניזוקת ע"י אכילה ולא יצטרך ליתן להרשב"א ובח"מ סי' ס' מבואר דחייב ליתן לו מזונות כמו בבריא ולכן נראה לחלק דשם הדין דנותן לו דמי מזונות דוקא כפי השומר. והוא יקנה לעצמו כמו שירצה כמבואר בח"מ שם וא"כ עיקר חיוב הוא בדמים כפי השיווי משא"כ כאן שאינו מתחייב רק בגוף הדבר דהיינו להשקות השדה וכיון שאין צריך לגוף הדבר וגם א"א ליתן לו גוף הדבר ודאי דנפטר:

דף עה.

גמ' נתינה בע"כ הוי נתינה עיין רשב"א שכתב דלא הוי נתינה רק לענין שנפטר הנותן מחובו אבל מ"מ המקבל לא זכה בע"כ דאין זכי' בע"כ עי"ש. ולפ"ז נראה. אף דפרעון ע"כ הדין דהוי פרעון. ובודאי דג"כ לא זכה המלוה במעות כל זמן שלא רצה לזכות בהן. רק שהלוה נפטר מחובו ומ"מ ודאי דאין שום אדם יכול לזכות בהן דמ"מ המעות אינן הפקר דאף דהלוה נפטר מחובו בזריקת המעות מ"מ המעות עדיין הן של המלוה ומשועבדין הן להמלוה שהרי מקודם היה שיעבוד המלוה על כל נכסי הלוה ועל גופו של הלוה ובזריקת המעות אף שהמלוה לא רצה לקבלם מ"מ הלוה נפטר משיעבוד גופו ונכסיו אבל ממעות הללו שזרק לפניו בודאי לא אזיל שיעבוד המלוה מינייהו ונשארין בשיעבוד המלוה דנהי דלא רצה לזכות בהן שיהיו שלו לגמרי מ"מ לא מחל השיעבוד שיש לו עליהן. דהא מעיקרא היה לו שיעבוד גם על המעות הללו והמעות נעשו עתה כאפותקי מפורש ואם נאנסו נאנסו למלוה וממיל' לא הויין הפקר. אבל הכא שנותנות מעות לקיים התנאי כיון דמעולם לא היה שיעבוד הבעל עלייהו כלל ולזה כיון שהאשה נותנת המעות לבעל לקיום התנאי תיכף כשזורקת לפניו חשיב קיום התנאי ונגמר הגט. והבעל כיון שלא זכה בהמעות מחמת שלא רצה לזכות בהן כמ"ש הרשב"א דמי ממש

להא דכריתות דף כ"ד בנותן מתנה לחבירו ואמר הלה אי אפשי בהן כל המחזיק בהן זכה בהן וה"נ כיון שהאשה נתנה והבעל אמר אי אפשי לזכות בהן אף שהאשה נפטרה מחיובה מ"מ כיון שהבעל אמר אי אפשי נעשה הפקר וכל אדם יכול לזכות בהן ואפי' האשה עצמה יכולה לזכות בהן מתורת הפקר:

דף עה:

תוס' בד"ה מת הבן לא הוי גט ואין זה כריתות. המהרש"א הקשה דילמא קמ"ל שלא נטעה לומר דהוא כל ימי חיי' ובאמת אין הגט גט עי"ש ולפענ"ד לק"מ דעיקר קושית התוס' היא דלמה נקט מת האב דכיון דנקט ברישא התנאי דע"מ שתשמשי את אבא הרי מוכח דהגט והתנאי קיים בחיי אביו וממילא נשמע דזה התנאי הוא רק על כל ימי חיי אביו דאלת"ה אפילו בחיי אביו אין הגט גט:

בתוס' ד"ה כלל אמר רשב"ג בדעתו שיקבלם כו' וקשה להבין דבריהם. ונראה שכוונו להא שכתב הרשב"א בחידושיו והיינו דלא תלינן רק בדבר שתלוי בידו שהברירה יהיה בידו אם לצערה או שלא לצערה משא"כ בדבר שאינו בידו רק תלוי ביד אחרים ס"ל לרשב"ג דתלינן שרק להרווחה עשה כן מש"ה בע"מ שתשמשי את אבא תלינן שבודאי להרווחה בעלמא עשה משא"כ לעיל גבי ע"מ שתתן לי שהוא בידו תלינן לצעורה ולפיכך תלינן דמה שאמר שתתן לו ודאי לא היה כוונתו בתנאי שתיכף כשתתן יהיה קיום לתנאי דבאופן זה לא יהיה קיום התנאי בידו ולכך תלינן שכוונתו היה במה שאמר שתתן לי שבדעתו שיקבלם פי' דאמרינן שדעתו היה במה שאמר שתתן היינו עד שיקבלם לא יהיה קיום התנאי ובזה יהיה בידו לצערה בהגט עד שיקבלם וממילא כשאינו רוצה לקבלם לא יתקיים התנאי. ומ"ש הרשב"א בחידושיו וז"ל ועדיין יכול לקבלם וכו'. פי' שאף שאין רצונו עכשיו לקבלם מ"מ עדיין יכול לקבלם אח"כ וממילא יכול לצערה בקבלתו ולכך תלינן שבדוקא קאמר וכוונתו היה בלשון התנאי שיקבלם דוקא בכדי שיכול לצערה. ולפ"ז נראה דלרשב"ג בע"מ שתשמשי את אבא יכול האב למחול התנאי דכל שהתנאי להרווחה יכול האב למחול כמבואר לעיל בדף ע"ד גבי בעיין דמחולין לך וכיון שהנתינה הוא לאב יכול האב למחול כמבואר לעיל גבי נדרים באומר קונם שאתה נהנה לי אם אי אתה נותן לבני כור א' של חיטין שיכול הנודר למחול משום דלהרווחה עשה וא"כ הכא בע"מ שתשמשי שכתבו התוס' גם כן דאמרינן דנתכוון להרווחה יכול ג"כ למחול ול"ד לע"מ שתתן לי דאינו יכול למחול דשם נתכוון לצערה משא"כ הכא אבל הבעל א"י למחול כמ"ש הר"ן בנדרים דף כ"ד בהתנה ע"מ שתתן לבני דאם הבן אינו סמוך על שולחן אביו דיכול הבן למחול ולא האב ה"נ יכול האב למחול ולא הבעל:

דף עו.

בתוס' ד"ה בשלמא לרבא. וא"נ לר"י דהא גבי אביו איצטריך לפרושי וגבי בן איצטריך לפרושי לר' יודא וכו'. ונראה לתרץ דרש"י ס"ל כשיטת הטור דהטור הביא בסי' קמ"ג וז"ל, אם אמר ע"מ שתניק לבני ששה חדשים רואין אם נשאר לזמן הנקת העובר דהיינו עד שיהא לו ב' שנים יותר מוי"ו חדשים ודאי לאו לצערה קא מכוין ואם מת תוך ששה חדשים אחר שהניקה מעט הוי גט. כיון דלהרווח' קא מכוונן אבל אם לא נשארו ששה חדשים להנקת העובר אז ודאי כיון שפירש ששה חדשים ודאי לצעורה קא מכוין ואם מת התינוק קודם שגמרו ששה חדשים אינו גט וכו' ולא כתב הדין באם נשארו ששה חדשים בצמצום והדיוקים סתרו לכאורה לכך נראה כוונת הטור דלקמן כתב פלוגת'. אי הלכה כרשב"ג. אי כרבנן. ולזה כתב דאי לא נשארו ששה חדשים אפי' רשב"ג מודה דודאי לצעורה קא מכוין. ואם יש יותר מו' חדשים אפילו רבנן מודו דודאי להרווחה קא מכוין. משא"כ אם נשאר ששה חדשים בצמצום דמי ממש לאומר ע"מ שתניקי ב' שנים דהוי ג"כ בצמצום ובזה פליגי רשב"ג ורבנן. אך עדיין קשה על הטור שכתב דאם יש יותר שאז ודאי נתכוין להקל עליה ולהרווחה קא מכווין לכ"ע, א"כ בע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים כיון דצריך הוא כל ימי חייו. והוא הקיל מעליו שתי שנים ודאי דלהרווחה קא מכוין ואפ"ה סברי רבנן דלצעורה קא מכוין. וע"כ צ"ל דלא דמי דבשלמא באב דהוי כאחר לא שייך לומר שהקיל עליו דאטו אם יאמר שתתן לפלוני ר' זוז נאמר דהקיל עליו מדלא אמר ת' זוז ודאי דזה לא ניתן להיאמר כלל. דכיון דמתנה בעלמא נתן לו ומתנה כמכר אי לאו דקיבל הנאה מיניה כדאמר בש"ס. וא"כ אפשר דלא קיבל הנאה יותר מר' זוז ולכך צוה ליתן לו כל מה שהיה צריך ליתן לו ולא הקיל עליו כלל משא"כ בע"מ שתניקי את בני שחוב הנקת הבן חל על האב שהוא הבעל ועליו לשלם שכר הנקה ומדלא הטיל עליה כל חובו רואין שהקל עליו. ולפ"ז א"ש דברי רש"י דמר' יהודה לא קשה כיון דלר"י סגי בי"ח חדש והוא אמר ב' שנים ודאי לצעורה קא מכוין כמ"ש הטור וכן בע"מ שתשמשי את אבא כיון שהוא דמי לאחר ודמי לאומר ע"מ שתתן לאבא ר' זוז יש לומר לצעורה קא מכוין אבל בהנקת תינוק שהוא לפטור מחובו יש לומר להרווחה קא מכוין ואינו עושה רק כדי לפטור מחובו והסבר' נותנת כן דאלו אתני שתשלם חובו. שיכול ב"ח למחול את החוב והגט גט. ולזה פירש"י הטעם דלא היה צריך לפרושי ופירש:

ברשב"א הביא הירושלמי בקידש על תנאי שיכנסנו ליום פלן ואירעו אונס דר"ל ס"ל דאונסא כמה דעביד וכן בא' ששכר ספינה ונגב נהרא שיכול לומר הא ספינתא אייתי

נהרא ומסיק שם דסבר כרשב"ג והוא תמוה מאוד כמו שתמה בש"ך ח"מ סי' כ"ב דודאי כיון שהוא לא רצה לקדש רק על תנאי זה ודאי דאונס' רחמנא לא חייבה וכן בספינה תמוה דהא הוא יכול לומר הלא שכרתיך שתעבירני מה בכך שא"ל הא ספינתך כיון שאינו מעבירו ועוד בכל הפוסקים ובח"מ מבואר בהיפך והרשב"א כתב כאן דקיימא לן כרשב"ג ולכן נראה דשם בירושלמי מיירי שאירעו אונס היינו שחלה באופן שהנשואין מזיקין לו ולה וגם היא מעכבת הנשואין שלא יזיק לה וכן בספינה מיירי כה"ג שנגב נהרא במקצת שהספינה עדיין יכול לעבור במקצת רק שיש סכנה לעבור במים הן מצד הסחורה הן מצד הספינה ושניהם מעכבים וכן בנחתך ידה וא"י לשמש אביו מיירי בכה"ג שיש בה חיתוך ועדיין יכולה לשמש רק שמחמת זה מאוס שימוש שלה ובזה שפיר קאמר ר"ל דכמה דעביד כיון שגם השני מעכב ואף בזה פליגי ר' יוחנן כיון דמ"מ האונס בא מחמתה ותולה זה ברשב"ג כיון דהעכבה אינה ממנה כנ"ל:

גמ' לפי שלא אמר אם תשמשי וכו'. הרשב"א תמה בזה דהא אפי' כפלי' מ"מ הוי מעשה קודם לתנאי כיון שאמר הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי וגם הקשה על הפוסקים דס"ל דבמעכשיו לא בעינן דיני תנאי דהא הכא בע"מ מיירי וכל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וקאמר דהתנאי בטל משום דלא כפל. גם קשה מ"ש הר"ן והרשב"א אף דלא קיי"ל כר"מ בתנאי כפול מ"מ קיי"ל דתנאי קודם למעשה צריך דסתם מתני' הוא גבי הלכתא פסיקתא והוא תמוה דממ"נ אי ילפינן מתנאי ב"ג וב"ר כולהו בעינן ואי לא ילפינן כולהו לא בעינן גם קשה קושית התוס' בקידושין דף ס"א שהקשה דבסוטה נהי דכתב הנקי מ"מ הא המעשה קודם לתנאי. ולפענ"ד נראה לתרץ הכל דהא ודאי דר"מ ס"ל בכל דוכתי דלא אמרינן כלל מכלל הן אתה שומע לאו אף במקום דלא שייך לומר דילפינן מתנאי ב"ג וב"ר כגון בשבועות בסוף פרק שבועות העדות יברכך וייטיב לך אף דשם לא שייך כלל לומר דילפינן מתנאי ב"ג וב"ר שהמעשה קיים ותנאי בטל ואפילו שייך מכל מקום הא הוא תנאי דלשעבר והמשנה למלך כתב דתנאי דלשעבר הוי כמו תנאי דמעכשיו דאין צריך דיני תנאי וכן כתב הרשב"א בקידושין דף נ' דר"מ לא ס"ל מכלל הן אתה שומע לאו אפילו במקום שאינו תנאי עיין שם מה שכתב הרשב"א בד"ה הא דאמרינן הוי ליה לומר וע"כ צ"ל דיליף רב מאיר מכל הכתובים דרחמנא כפלינהו וכן בכאן אמר הש"ס הטעם משום דאין לך תנאי בכתובים וכו' ולא אמר דילפינן מתנאי ב"ג וב"ר כמו שאמר בקידושין אלא ודאי דבמקום שיש מעשה ולענין לבטל המעשה בעינן למילף מתנאי ב"ג וב"ר ובעינן גם כן שאר דיני תנאי דהיינו שיהיה המעשה קודם לתנאי ושאר דינים משא"כ לומר בכל דוכתא דמכלל הן לא נשמע לאו אף במקום דליכא

מעשה אי אפשר למילף מתנאי ב"ג וב"ר דהתם יש מעשה רק מכל הכתובים שכפל רחמנא אף דשם לא היה מעשה רק הבטחה בעלמא שהבטיח להם ליתן אם יטיבו לא שייך כלל לומר שאין התנאי מבטל המעשה כתנאי ב"ג וב"ר וכן בסוטה אף שהוא תנאי דלשעבר ומכל מקום כפל רחמנא ומזה יליף רב מאיר דבכל דוכתי לא אמרינן מכלל לאו נשמע הן ובזה לא קיימא לן כר"מ כיון דחכמים אצרכי' להני קראי בקידושין ולפי זה הכל ניחא דסוגיא דהכא מיירי בע"מ ובע"מ ובתנאי דלשעבר אפילו לרב מאיר לא בעינן כל דיני התנאי כמו שכתוב כמה פוסקים דלא מצינו למילף מתנאי דב"ג וב"ר דשם הוי תנאי דאם אבל בע"מ ודאי לא בעינן כל דיני תנאי רק כפילא מכל מקום בעינן לר"מ מטעם דאמר הכא דאין לך תנאי בכתובים שאינו כפול והיינו דלא אמרינן מכלל הן נשמע לאו ובזה אין חילוק בין אמר מעכשיו או לא אמר מעכשיו דהא בתנאי דלשעבר דהוי כמו מעכשיו כמ"ש המשנה למלך שהבאתי לעיל כגון בסוטה גם כן כפלה רחמנא ועוד כיון דלא אמרינן מכלל הן נשמע לאו אין שום סברא לחלק בין אמר מעכשיו או לא אמר מעכשיו. ולפי זה לא קשה קושית הרשב"א שהקשה דאפילו אם כפלי מ"מ הוי מעשה קודם לתנאי דהכא איירי במעכשיו ובמעכשיו אין צריך רק לכפילא ולא לשאר דיני תנאי כמ"ש ולפ"ז א"צ לומר כמ"ש הר"ן שהבאתי לעיל בהא דב"מ דאמר דכל תנאי קודם למעשה אינו תנאי דלא קיימא לן כר"מ רק בתנאי קודם למעשה ולא בכפילא וזה אינו רק בתנאי דאם צריך לכל דיני תנאי כמשנה דב"מ ובמעכשיו לא בעינן לשום דיני תנאי כדמשמע בכל המשניות וקיימא לן כר"מ בהא רק במאי שסובר רב מאיר אפילו בתנאי דמעכשיו ותנאי דלשעבר אף דלא ילפינן מתנאי ב"ג וב"ר מ"מ בעינן כפילא משום דלא אמרינן מכלל הן נשמע לאו בהא לא קיי"ל כר"מ וניחא ג"כ קושית התו' בקידושין שהקשו דבסוטה נהי דכתב הנקי מכל מקום הא המעשה קודם לתנאי ולפמ"ש א"ש דבסוטה שהוא תנאי דלשעבר לא בעינן דיני תנאי וגם לא שייך לומר כלל בסוטה שהמעשה קיים והתנאי בטל כיון דליכא דיני תנאי רק כפילא לר' מאיר צריך משום דלא אמרינן מכלל הן נשמע לאו. ולפי זה ניחא גם כן מה דאמר הכא שני כתובין ולכאורה קשה כיון דא"א למילף תנאי שיהיה יכולת בתנאי לבטל המעשה רק בתנאי ב"ג וב"ר כדאמרינן בכל דוכתי כל תנאי מהיכא גמרינן לה מתנאי ב"ג וב"ר אם כן ודאי צריך שיהיה כמו התם ולפמ"ש אתי שפיר דכפילא בתנאי דמעכשיו לא גמרינן מתנאי ב"ג וב"ר רק משאר כתובים ואנן לא קיימא לן כר' מאיר בהא רק כרבנן דס"ל מכלל הן נשמע לאו ולזה בתנאי דמעכשיו אף כפילא לא בעינן לדידן:

גמ' אמר לה בפני שנים וכו' והרשב"א הביא הירושלמי דנקט באמר לשנים תנו לה ע"מ שתמתין וכו' וחזר ואמר להאשה בפני שנים אחרים על תנאי זה האחר אני מצוה ליתן לך גט דומיא דמיירי הכא בש"ס שאמר להאשה אבל אם אמר לעדים שלא בפני האשה תנו לה על תנאי זה וחזר ועשה לאחרים ג"כ שלוחים שיתנו לה ופי' בפניהם תנאי אחר אותן השלוחים השנים שמוסרין לה בראשונה נתגרשה רק על תנאי השני כיון שעשאן שלוחי' רק על תנאי זה ומה בכך שעשה להראשונים שלוחים על תנאי אחר ואם אמר בפני עדים שלא בפני האשה אף שאתן לה הגט סתם אני אומר בפניכם שאיני רוצה שיהי' גט עד שתעשה לי תנאי זה נראה דהוי כמודעא על הגט דהא כתב הרמב"ם כשמבטל קודם הנתינה דהוי כמודע' א"כ ה"נ כשמבטל במקצת ולכן כל זמן שאינו מבטל בפירוש המודע' מחוייבת לקיים התנאי שאמר להעדים עוד כתב הרשב"א בשם העיטור דמיירי שמסר לה הגט בתנאי הראשון ואפ"ה יכול לבטל תנאו ולהתנות תנאי אחר דלא אמר ע"מ כאומר מעכשיו אלא דלכשיתקיים איגלאי מילתא דמהאי שעתא איגרשה לה ואי פשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר מקודשת למפרע אבל אם אמר קודם שנתקיים התנאי שאינו רוצה בתנאי זה ומבטל הגט אינה מגורשת מדגרסי' לעיל אמר רבא מתקנתו של הלל וכו' בע"כ אינה מגורשת אלמא אע"ג דהתנה בע"מ יכול לומר אינו רוצה בתנאי זה וע"ז הקשה הרשב"א דאדרבה משם מוכח להיפך דאי אית' דיכול לחזור בו למה לי' למילף מתקנתו של הלל דהא בלא"ה יכול לחזור בו. ועוד הקשה מהא דקידושין בקידשה במנה ונתן לה מנה חסר דינר דמקודשת וישלים משום דהוי כאומר מעכשיו ואין שום אחד מהן יכול לחזור בהן ועמש"ל ד' ע"ד בישוב דבריו. עוד נראה לי לפרש דברי העיטור דהא בלא"ה קשה על העיטור דמ"ש מהא דקידושין ר"פ האומר במעכשיו ולאחר שלשים דאי תנאי הוי א"י לחזור בהן לדעת רוב הפוסקים וע"כ צ"ל דדעת העיטור הוא דכל תנאי שהוא מתנה לטובתו אפילו התנאי הוא שתתן לאחר מחשיב אותו העיטור לתנאי שתתן לי דהא בשליחותו נותנו לפ' והוי כאלו קיבלו בעצמו דהא מהאי טעמא באומרת תן מנה לפלוני ואקדש אני לך מקודשת דהוי כאלו קיבלה בעצמה כמבואר בקידושין ולכן נראה דדוקא במתנה בתנאי שהוא לטובתו כגון שתתן לי או שתתן לפ' או שתעשה דבר לפ' חשבי' העיטור כאלו התנאי הוא שתתן לו כי הנתינה או העשיה לפ' בשליחתו הוי ממש כאלו נותנת או עושית לו ולפ"ז שפיר מדמה לי' העיטור דכמו במתנה שתתן לו ומעכב אח"כ והיא נותנת בע"כ לא חשיב נתינה כמו כן במתנה שתתן או שתעשה לפ' דהוי כאלו נותנת לו ומש"ה כשמעכב אח"כ ממיל' לא חשיב נתינה ואפי' למ"ד נתינה בע"כ הוי נתינה מ"מ כאן כיון שמעכב ושוב אינו נותנת

בשליחתו ממיל' לא הוי שוב כנתינה לידו והתנאי הי' שהנתינה לפי יהי' ממש כנתינה לידו מחמת שליחות ודמי ממש להא דב"ב באומר ע"מ שתכתבו לו את השטר שחוזר אף בשדה וכתבו הטעם דכיון שחוזר מהשליחות של הכתיבה שוב א"י לכתוב ונתבטל התנאי ה"נ דכוותי' דכיון שמבטל שליחות הנתינה ודאי דלא חשיב הנתינה כנתינה לידו דהא אינה נותנת לפלוני מחמת הבעל רק מחמת עצמה דהא הבעל מוחה בהנתינה ובטל הגט והוי כעין שכתב הר"ן גבי מחילת התנאי דמומין ונדרים דהטעם כיון דהתנאי משום קפידא הוא הוי כאלו התנה בשעת תנאי אם אקפיד ה"נ כיון דלטובתו הוא במה שהתנה שתתן או שיעשה לפ' הוי כאלו התנה אם אתרצה ויהיה טובתי בשעת קיום התנאי יהי' הגט גט ומש"ה יכול לבטל התנאי משא"כ כשהתנאי לצעורה ולא לטובתו הוי נתינה אפילו בע"כ לחד מ"ד שהרי יש לה צער אפי' כשנותנת בע"כ ונתקיים התנאי משא"כ כשהתנאי להרווחה ומ"מ כשמת האב או הבן גבי תנאי דשימוש והנקה מגורשת משום דתלינן שהתנאי הי' כך כ"ז שיצטרך משא"כ כשעדיין צריך האב והבן והוא מבטל השליחות והוא עדיין קיים ויכול להסכים להשליחות ומבטלו בטל התנאי שבדעתו הי' בשעת התנאי שיהי' חשוב כאלו מקבלם הוא וכעין שמחלקין התוס' לעיל ע"ה בד"ה כלל אמר רשב"ג. ולפ"ז א"ש הא דמעכשיו ולאחר שלשים אי תנאי הוי דא"י לחזור בהן ולפ"ז לא קשה קושית הרשב"א הא דהקשה דלמה לי' להוכיח מהלל דנתינה בע"כ לא שמיה נתינה הא בלא"ה יכול לחזור בו ולפמ"ש א"ש דעיקר טעם של העיטור הא דיכול לחזור בו הוא משום דלא הוי נתינה וגם מה שהקשה מקידושין מהא דקידשה במנה ונתן לה מנה חסר דינר דמשלים בע"כ וא"י לחזור בו ג"כ לק"מ דהא ע"כ צריך לומר שם דס"ל דנתינה בע"כ שמיה נתינה דאלת"ה האיך אפשר להשלים בע"כ ושפיר חשיב קיום תנאי א"נ אף דסבירא ליה שם דנתינה בע"כ שמי' נתינה מ"מ מקשה שם הש"ס שפיר דמצד נתינה בע"כ אף שעכשיו לא הוי קיום תנאי מכל מקום למחר כשתקבל ברצון נתקדשה למפרע דנתינה בע"כ לא הוי ביטול להקידושין רק שלא חשיב קיום התנאי עדיין אבל כשחזר בו נתבטל הקידושין מכל וכל וצריך לקדשה מחדש וכיון דקתני דיכול לחזור משמע דנתבטל הקידושין לגמרי מוכח דלאו כאומר מעכשיו הוא ומקשה שפיר והבעל העיטור ג"כ לא חשבה רק כאלו עדיין לא קיימה תנאה כשמוחה לבסוף ואם נתרצה אח"כ הוי שוב כקיום התנאי. אך לפ"ז קשה הא שכ' הבעל העיטור באות ת' תנאי גבי תנאי דאם לא באתי דאפי' אמר מעכשיו יכול לבטלו ובתנאי דאם לא באתי לא שייך טעם זה ומ"מ נראה לחלק בין תנאי דאם לא באתי שנתקיים התנאי מרצונו ובין תנאי דאחר שלשים או תנאי דמעכשיו אם מתי או אם ירדו גשמים שהתנאי מתקיים בע"כ

דכמו שחילק הר"י ז"ל לענין ביטול התנאי לקיום הגט בסוף פרק מי שאחזו גבי' וליחוש שמא פייס שכתב וז"ל כיון שבידם לבטל התנאי שלא תתן מכיון שבטלוהו בטל לגמרי משא"כ בתנאי שבע"כ נתקיים. ה"נ מחלק בעל העיטור לענין ביטול התנאי לביטול הגט דבתנאי שבידו לקיים ולבטל הגט וכיון שבשעת נתינה שייר לעצמו כח לבטל הגט ע"י קיום התנאי הוי כאלו אמר מעכשיו אם לא אחזיר. בי כיון שיכול לחזור מהגט ע"י קיום התנאי וכמ"ש העיטור וז"ל דהוי כאלו התנה שיתקיים התנאי מדעתו ועוד דעדיין לא חשיב גירושין גמורין כיון דבידו הבעל לבטל הגט ע"י קיום התנאי לכך יכול לבטל ג"כ התנאי משא"כ בתנאי שמתקיים בע"כ כגון לאחר שלשים או אם מתי כשם שא"י לבטל התנאי לקיים הגט ולומר שאף אם לא יתקיים יהיה כאלו נתקיים כמ"ש הר"ן גבי וליחוש שמא פייס ה"נ א"י לומר שאף אם נתקיים יהיה כאלו לא נתקיים. ולפ"ז א"ש ג"כ דברי הטור במ"ש בס"ס קמ"ג בשם הרא"ש דיכול לבטל התנאי לקיום הגט וכתב ע"ז שכן דעת העיטור דלכאורה קשה דהא העיטור מיירי בביטול התנאי לבטל הגט ובזה הרא"ש בתשובה כתב בפירוש דאינו יכול לבטל ולפמ"ש ניחא דהטור יליף מק"ו דהעיטור ס"ל כדעת הרא"ש דכיון דהעיטור פסק דאפי' לבטל הגט יכול לומר שאפילו אם נתקיים יהי' כאלו לא נתקיים מכ"ש דס"ל דיכול לבטל התנאי לקיים הגט מטעם שכתב הר"ן דכיון שבידו לקיים התנאי לקיים הגט בידו ג"כ לומר שאף לא יתקיים התנאי יהיה כאלו נתקיים. גם מ"ש הטור בס"ס קמ"ד דהרא"ש חולק על הרמ"ה וס"ל דבתנאי דמעכשיו ג"כ יכולין לבטל כוונתו דמשמע מדברי הרמ"ה דאפי' שניהם אינן יכולים לבטלו אף שהתנאי לטובתו וע"ז כתב דהרא"ש חולק דכיון שכתב הרא"ש שהביא הטור דבריו בסי' קמ"ג בתנאי דאם לא באתי שיכול הבעל לבטל התנאי שיחול הגט מיד א"כ ה"ה בתנאי דאם לא אעבור שיכולין שניהם לבטל התנאי כיון שהוא טובתה והא דבעינן בתנאי דמעכשיו אם לא אעבור הסכמת שניהם לביטול התנאי דניהו דבביטול הבעל לבד לא סגי מטעם שכתב הר"ן דלא מהני ביטול התנאי רק בתנאי שהוא לטובתו מ"מ בביטל התנאי מהאשה לבדה ליסגי כיון שהוא לטובתה דאפשר לומר דתנאי דאם לא אעבור הוא ג"כ לטובת איש שהתנה כן בכדי כשלא יהי' אפשר לו לבוא ולדור עמה שתהי' מגורשת ויפטור מחוייבי' שלה ולכך בעי הסכמת שניהם לביטול התנאי אבל תנאי שמתקיים בע"כ של שניהם אין שניהם יכולין לבטל לא לקיום הגט להרא"ש ולא לביטול הגט להעיטור:

גמ' ואין אחד מהראשונים ואחד מהאחרונים מצטרפין ואין להקשות מהא דמבואר בח"מ סי' ל' בזה אומר מנה בניסן וזה אומר מאתים בתשרי דמחויב עכ"פ מנה דז"א

דלא מיבעי' בסיפ' באמר לפני הראשונים מאתים ולפני השניים שלש מאות ודאי דאין מצטרפין דכיון דביטל בפני אחרונים תנאי שהתנה בפני הראשונים דמי לאחר אומר מנה בניסן והשני אומר מנה בתשרי ומחל לו התביעות הראשונות דאין מצטרפין כיון שהשני מעיד שהמנה הראשון נמחל אלא אפילו ברישׁ' מ"מ לא דמי להא דח"מ סי' ל' הנ"ל דשם כשהב"ד מחייבים מנה עושין ע"פ דברי שניהם דהא שניהם אומרים שחייב מנה עכ"פ ואין לחשוד ששניהן משקרין נמצא כשמחייבין מנה מחייבין ע"פ אמת משא"כ תנאי אינו חיוב על האשה כמ"ש הרא"ש ביבמות דף ק"ו רק שקיום הגט תלוי בקיום התנאי ואם תנאי שתשמש אבא אמת לא מהני קיום התנאי השני וכן אם הראשון משקר והשני אמת לא מהני קיום התנאי הראשון א"כ הנך עדים אין להם צירוף כלל כיון דא"א לעשות קיום להגט ע"פ תנאי אחד מחמת צירוף עדותן:

דף עו:

במשנה הרי זה גיטך אם לא באתי. הקשה הר"ן הא משנה יתירה הוא וכבר תנא זה גיטך אם מתי וכו' ותירץ דקמ"ל דלא נימא דדוק' היכא דתלו במיתה וכו' אבל הכא דתלי באם לא באתי סד"א דמעכשיו משמע קמ"ל ונדפס בגליון קושי' דא"כ מה מקשה הש"ס בכתובות דף ב' אין גט לאחר מיתה הא תנא ליה רישׁ' וכו' ולפ"ד הר"ן הא איצטריך למיתנא וכו' עי"ש ולק"מ דהתם קושית הש"ס הוא לפי הס"ד דיש אונס בגיטין וממיל' באם לא באתי ומת אפילו יש גט לאחר מיתה מ"מ אינו גט מטעם אונס ואפילו בחלה אינו גט ולא איצטרך לאשמועינן כלל הא דאם לא באתי ומת וע"כ הא דאיצטרך לאשמועינן דאין גט לאחר מיתה הוא רק כשהוא בלא תנאי וכגון בזה גיטך אם מתי כמו שפי' רש"י שם בד"ה הא גופי' קמ"ל ובזה שפיר מקשה הש"ס דבזה גיטך אם מתי מרישׁ' שמעינן לה וא"כ הדרא קושי' לדוכתי' לינקט חלה וכ"ש מת:

סליק פרק מי שאחזו

פרק ח - הזורק

דף עז.

תוס' ד"ה וכדרב כהנא דלא תקשה היכא יכול להתנות שלא ירשנה הואיל שלא בא לעולם עדיין כמו שא"י להתנות על נחלת אביו וכו' והקשה המהרש"א הא כאן לא איירי רק לענין פירות ולא לענין ירושה עי"ש. ולתרץ נראה דהתוס' כתבו זה לפי' ר"ת דס"ל דעיקר תליא באם מכרה ונתנה קיים והיינו לענין ירושה דתקנת אושא היה שהבעל יש לו זכות מעכשיו לענין ירושה ואם התנה מהני וע"ז כתבו התוס' דהאיך יכול להתנות

בסילוק ירושה דהא הוא כדשלב"ל דדומה לנחלת אביו וע"ז שייך שפיר שינוייא דהש"ס דיכול לסלק עצמו ולא קשה שוב על מאן דס"ל ירושת הבעל. דאורייתא ממתניתין דהכא דלענין מכירה ונתינה דהוא מטעם תקנת אושא ודאי דרבנן הוא אבל לענין פירות ודאי דיכול לסלק עצמו דהא יכול להקנות גוף לפירות:

תוס' ד"ה פליג רשותא ובגובה שלשה איירי וכו' כוונת דברי התוס' כך הם דכאן בגיטין מבואר דפיסלא לא פליג רשותא רק בגבוה עשרה או ברוחב ארבע אמות ולפ"ז קשה במאי מיירי התם בשבת אי בלא גבוה עשרה וע"כ ברוחב ארבע אמות דאי לא פליג רשות אפי' לענין גט וכיון דרוחב ד"א ואינו גבוה י' כרמלית הוא וא"א לומר דמיירי התם באין גבוה שלשה דאז לא הוי כרמלית וע"ז כתבו תוס' דא"א לאוקמי בהכי דפחות מג' כלבוד דמי וגם אין לומר דמיירי בגבוה הפיסלא עשר ואין רחב ד"א ע"ז כתבו התוס' דע"כ מיירי ברחב ארבעה טפחים וא"כ רה"י הוא וע"כ צ"ל דמיירי באין גבוה י' ורחב ד"א וא"כ כרמלית הוא וא"כ מאי פליגי אביי ורבא:

דף עח.

תוס' ד"ה אינו גט. ומיהו קשה דבהניזקין וכו' פי' לדבריהם דבשלמא אי אמרינן שאצ"ל רק הא גיטך בכדי שנדע שהבעל נתן בתורת גירושין ולא בתורת פקדון לא קשה מהך דהניזקין דבזה ודאי סגי כשאומר בפני עדים בשעת נתינה אבל לר"י דמצריך שיאמר לה הרי את מותרת דהיינו בכדי שתהא האשה יודעת שהותרה לכל אדם קשה מהך דהניזקין דמאי מהני מה שמודיע לעדים. הא מ"מ היא לא תדע. וע"ז משני התוס' דגם לזה סגי כשאומר בפני עדים שהם יודיעו לה:

גמ' והא א"א לצמצם. ואין להקשות דילמא מיירי שבא אחר קודם וזכה בד' אמות ואחר שבאו הבעל והאשה הלך האחר וזכו ביחד וכמ"ש הב"ש באה"ע סי' קל"ט עי"ש. אמנם נלפענ"ד דבאמת הא ליתא דלא תקנו חכמים ד"א רק שיהי' שלו לענין שיזכה בו מציאה ומתנה אבל בדבר שאין שייך לו כלל וא"א לזכות בו כגון שראובן בא תחלה ואח"כ בא שמעון לתוך ד"א ובא לוי ונתן מתנה לשמעון זכה שמעון בד' אמות דלענין מה שאין לראובן שייכות בגוה זוכה שמעון ג"כ בד' אמות דלא נתנו חז"ל לראובן שיהי' שלו לחלוטין רק לענין הדברים ששייך בגווייהו:

גמ' שיננא כדי שתשוח ותטלנו. עיין ברא"ש שכתב וז"ל שראוי להחמיר אם שניהם עומדים בתוך ד' אמות אף שקדמה האשה וזכתה בהן שאינו גט אלא קרוב לה כדי שתשוח ותטלנו לפי שפעמים שהאיש יקרב לתוך ד' אמות וכו' והוא תמוה דא"כ מה בכך שתיקנו חז"ל בכדי שתשוח הא עדיין החשש במקומו עומד שמא יקרב הוא לתוך

ד"א של הגט קודם ואז לא מהני כדי שתשוח שלה דהא ע"כ עיקר החשש של הרא"ש דשמא יקרב היינו שמא יקרב הוא קודם דאי קדמה היא קירוב שלו אינו מקלקל מדינא. וכן מה שסיים גבי היא יכולה לשומרה ולא הוא קשה דא"כ מה מועיל התקנה כדי שתשוח. ונראה דכוונת הרא"ש הוא כך דהחשש הוא דלפעמים האשה תלך מצד זה והאיש מצד זה כנגדה ויהיה ביניהם שמונה אמות פחות רביע ויסברו העולם שהאשה באה תחלה למקום שעמדה שם ויש ממנה להגט פחות מד' אמות וזכתה בו כיון שהיא באה קודם מגורשת ובאמת הוא בא קודם למקום שעומד שם וא"כ הגט מונח בד"א שלו כיון שהוא בא קודם כי בפסיעה אחת יכולין לטעות בקל לזה עקרו חז"ל קנין ד' אמות שלה ותיקנו שלא יהיה לה קנין רק בכדי שתשוח והבעל יש לו קנין ד"א וצריכה שתבוא היא קודם לכדי שיעור כדי שתשוח קודם שבא הבעל לשיעור רוחק ד"א ובשיעור זה אי אפשר לטעות דשיעור כדי שתשוח הוא בודאי פחות הרבה מכדי ד"א דאז אף אם יטעו העולם ויסברו שהאשה באה תחלה לשיעור רוחק מהגט כדי שתשוח קודם שבא הבעל לרוחק פחות מעט ד"א מהגט ובאמת בא הבעל תחלה לרוחק ד"א מהגט מ"מ ודאי דהאשה באה תחלה לשיעור פחות מד' אמות קודם שבא הבעל לתוך ד' אמות דבשיעור גדול כזה א"א להעולם למיטעי וכיון דע"כ באה האשה קודם לתוך ד' אמות של הגט שוב לא יהיה טעות בדין דהא מדינא כשבאה האשה מתחלה לתוך ד"א של הגט מגורשת ולפ"ז א"ש ג"כ מה שסיים גבי היא יכולה לשומרו דאחר שתיקנו כדי שתשוח ובאמת אם בא הבעל תחלה לתוך ד' אמות של הגט לא מהני כדי שתשוח שלה כמבואר ברא"ש עד שתבא היא תחלה לכדי שתשוח וממילא זכתה כבר מדינא מכח ד"א וליכא טעות בדין כלל ולפי מה שכתבתי א"א לה להתגרש עד שתבוא היא תחלה לשיעור רוחק מהגט כדי שתשוח קודם שבא הבעל לתוך ד"א של גט:

תוס' ד"ה מחצה על מחצה. דאין כאן ספק עכ"ל. והקשה המהרש"א דלרבה ור"י דאיירי בתרי כתי עדים דספיקא הוא האיך יתיישב והביא בשם המרדכי דמיירי לענין המעות בעין שהמלוה רוצה לזכות בו וכו' עי"ש ולכאורה קשה דהא לעיל דף ס"ג בהא דאמרינן דמספקא ליה אי הולך כזכי דספק ממונא לקולא ופי' רשב"א בחדושיו שם דגבי חוב לא שייך חזקת מרא קמא וקמה לי' בחזקת מלוה וא"כ קשה דמ"ש הכא דלא נימא דיזכה בהן המלוה כדאמר התם ואפשר לחלק דשם מיירי באחר זמן פרעון דשוב לית בהו שום זכות ללוה משא"כ כאן דמיירי בתוך זמן פרעון שיש זכות להלוה וכשהלוה מחזיר תוך זמן דמי קצת למתנה שמחל זכותו להמלוה ויש בו קצת חזקת מרא קמא ללוה וגם לא דמי לגמרי למתנה מש"ה יחלוקו:

דף עח:

תוס' ד"ה אם יכול לנתקו ומה שקופצת ידי' אח"כ וכו' ולכאורה קשה דהאיך יתרץ הר"י מה שהקשה התוס' אח"כ מהא דערק לי' חרציה וכו' ונראה דדעת ר"י דדוקא בערק לי' חרצי' דהיינו שמצמצם עצמו בשעת נתינה והרי עושה הבעל מעשה בשעה שהאשה מקבלת הגט והוי מעשה נתינה וכן כשמרפה ידיו בשעת קבלה עושה מעשה בשעת נתינה אבל בגוונא שכתב ר"י שהיא קופצת ידה שאין הבעל עושה שום מעשה בשעת נתינה אינה מגורשת:

גמ' היתה ידו עשויה כקטפרס. ברשב"א הקשה הא בב"מ דף י"ב אמרינן דמתגלגל כמונח דמי ותירץ דבגט באויר שאין סופו להניח ודאי דאינה מגורשת משום דכתיב ונתן והא דתנן כיון שהגיע לאויר מחיצות מגורשת אע"ג שנשרף קודם שנח התם לאחר שנח באויר וראוי לנוח קלטתו הרוח או האש מש"ה מגורשת ואח"כ בד"ה הא דמקשי ותתגרש מאוירא דד' אמות כתב וז"ל קשה לי דהא קיימ' לן דאויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי ואיכא למימר משום דבעי' דלא איפשט' הוא וה"ק תפשוט דלאו כמונח דמי או תפשוט דד"א אין להם אויר וכו' עי"ש ולכאורה תמוה דהא מסיק לעיל דבגט אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי ובודאי אינה מגורשת. ולכן נראה דשלשה חילוקים יש לדעת הרשב"א דאם בשעה שיצא הגט מתח"י הבעל לא הי' ראוי לנוח ברשות האשה ודאי לא נתגרשה שלא קרינן בי' ונתן כלל דהא אינו נותן לרשותה כלל אבל אם בשעה שיצא מיד הבעל הי' ראוי לנוח ברשות האשה וקודם שבא לאויר מחיצות האשה בא רוח או אש באויר מחיצות שלה ומיד שהגיע לאויר מחיצות שלה לא הי' שוב ראוי לנוח תלי' בהאיבעי' דלא איפשט' דבעי לה בב"מ אי אויר שאין סופו לנוח קני כיון שבשעה שהגיע לאויר מחיצות היה אויר שאין סופו לנוח ולענין ממון אף שבשעה שיצא מיד הנותן לא הי' ראוי לנוח מ"מ תלי' בהאיבעי' דלא איפשטא דבעי בב"מ דבממון לא בעי ונתן רק אויר מחיצות לקנין ותלי' בהאיבעי' הנ"ל ואי בשעה שהגיע לאויר מחיצות של האשה או של המקבל הי' ראוי לנוח ואחר שהגיע לאויר מחיצות שהי' ראוי לנוח בא רוח או אש וקלטתו גיטה גט וקנינו קנין בודאי:

דף עט.

רש"י ד"ה והא לא מינטר הא בעינן אויר שסופו לנוח נראה דאין כוונת רש"י משום האיבעי' שבב"מ אי אויר שסופו לנוח כמונח דמי רק שכוונת רש"י הוא דהא הרשב"א בד"ה זרק ונח ע"ג כתב דכי נח ברשותה אע"ג דלא מינטר מחמת רשותה אלא מחמתה דמינטר לה ולא אמרו דבעינן גג שיש לה מחיצות או בפחות מג' סמוך לגג רק

כשמתגרשת מאויר ולא נח ובד"ה הא דאוקי עולא כתב ג"כ דלא מקרי אוירו של גג רק בפחות מג' לגג או באויר מחיצות וכ"ה ג"כ כוונת רש"י דכל שאין סופו לנוח מחמת דלא מינטר מזיק' דאתי זיק' שחוץ לגג ושדי ליה לא מיקרי כלל אויר הגג כיון שאין סופו לנוח מחמת האויר שחוץ לגג ולא מיבעי' ליה בב"מ רק כשהוא באויר מחיצות וזה דלא כהפ"י שכתב דדעת הפוסקים הוא משום שאינו משתמר ולא עדיף מחצירה דבעינן שיהיה משומרת וברשב"א שם מבואר בהיפך דאפילו משומר מחמתה לא מהני כשאינו באויר מחיצות רק כשנח בעינן משומר מחמתה עי"ש ברשב"א וכ"ה בשיטה מקובצת ב"מ י"א ד"ה וכי ר' יהושע דבעינן אויר מחיצות דוקא:

רש"י ד"ה בפחות מג' דכיון דהגג גבוה עשרה וכו'. לכאורה תמוה דלמה לי גבוה עשרה הא כיון שהיא עומדת בצידה היא משתמרת מחמתה וכשאינו משומר מחמתה אפילו גבוה עשרה אינה מגורשת ונראה דרש"י ס"ל כמ"ש בשיטה מקובצת דכל שאין חילוק מחיצות בין זה לזה לא מיקרי משתמר רק בשני חצירות זה לפנים מזה כיון שיש לשניהם מחיצות אף שלמעלה באויר אין מחולקין מיקרי חצר המשומרת ודלא כהתוס' בד"ה פנימית עי"ש והי' משמע לי' לרש"י דכל שעומדת על הגג מגורשת אפי' עומדת רחוק מהגט ואז הגט אינו משומר מבני החיצונה משא"כ כשהגג גבוה עשרה וגוד אסיק מחיצות והוי כאלו יש חילוק מחיצות בין הגג להחצר:

גמ' כגון שהיו מחיצות התחתונות עודפות וכו' המהרש"א כתב דלפי הך תירוצא. א"צ שוב לתירץ הראשון דאפי' בגג שאין לו מעקה כיון דמינטר מחמת מחיצות החיצונות כמו בשתי חצירות זו לפנים מזו עי"ש ואין הלשון משמע כן וכן בירושלמי מוקי לרישא דמתניתין ביש לו מעקה וסיפא בתחתונות עודפות בלא קושי' בנתיים וגם אמאי לא השמיעו זה הפוסקים וכל הפוסקים העתיקו שני התירוצים שבש"ס. לכן נלפענ"ד דלא כמהרש"א וכמו שאבאר בסמוך:

גמ' אילימא בגג דידה וחצר דידה למה לי אויר הגג וכו' תמוה לי לפמ"ש הרשב"א דלענין גט בעינן דוקא עומדת בתוכה ממש וכ"כ התוספ' בעירובין בפ' כל גגות א"כ מאי מקשה הש"ס הא במשנה עומדת על ראש הגג קתני ומש"ה כי הגיע לאויר חצר אינה מגורשת דהא אינה עומדת בתוכה דהא מתניתין בגג שיש לו מעקה מיירי ולא גרע מחצר קטנה שנפרצה לגדולה דגט בגדולה ואשה בקטנה דאינה מגורשת ואפילו לתירץ השני שבש"ס דמיירי בפחות מג' ואין לו מעקה מ"מ הא מדמה שם בעירובין לצוואה בקטנה או שליח ציבור בקטנה ולענין צוואה וש"ץ ודמי דחשוב גג רשות אחר מהחצר דגוד אסיק מחיצות. לכן נראה דלענין אויר הגג אף שמחיצות החצר עודפות

מ"מ לא נקרא אויר הגג רק בתוך מחיצות הגג או בפחות מג' דלא כמ"ש המהרש"א לעיל והטעם לזה דבשלמא לקמן גבי שני חצירות דהחצר הפנימי הוא שלה לגמרי והאויר שלה עד לרקיע רק דכל שהוא למעלה ממחיצות לא מינטר לכן כשהוא מינטר מחמת מחיצות החיצונות מהני ג"כ אבל במתניתין מיירי שהגג של בעל רק ששאל לה הבעל הגג מדלא קתני על גגה ושאלה לה עדיף ממכירה דלא נמכר האויר רק עד סוף המחיצות כמבואר בח"מ סי' רי"ד סעיף ה' לדעת הרשב"א עי"ש ואפילו להחולקים שם אפשר דיש לחלק בין מכירה לשאלה וכיון ששאל לה בפירוש הגג ואויר הגג לא מיקרי רק עד תוך המחיצות של גג בודאי אינו שאול לה רק עד תוך המחיצות או עד פחות מג' ולהכי קתני במתניתין משהגיע לאויר הגג דלמעלה מזה שוב לא מיקרי אויר הגג כמבואר בירושלמי הביאו הרשב"א ולפ"ז א"ש מה דקאמר הש"ס אילימא בגג וחצר דידה פי' שהשאיל לה בפירוש שניהם דבחצר דידה ממש לא רצה לאוקמי מדלא קתני גגה וחצירה וגם מכח הוכחה שאבאר בסמוך ולזה מקשה הש"ס שפיר דלמה לי אויר הגג פי' דאויר הגג לא מיקרי רק תוך מחיצות הגג ממש כמ"ש הרשב"א ואי השאיל לה שניהם אפי' הגט למעלה ממחיצות הגג רק שהוא נגד הגג למעלה ממחיצותיו ונגד מחיצות החצר העודפת על מחיצות הגג ג"כ מגורשת דהא כל האויר הוא שלה ולא קשה ג"כ קושית הרשב"א שהקשה דהא כל שהוא באויר החצר הוא דרך עלי' וכמבואר בגמ' דכל שהוא דרך עלי' אין סופו לנוח מיקרי. ולפמ"ש לא קשה דהש"ס מקשה דמ"מ בהגיע נגד אויר הגג דרך ירידה אפילו למעלה ממחיצות הגג כל שהוא נגד מחיצות החצר מגורשת דהא הכל שלה ומה"ט לא רצה הש"ס לאוקמי כשהגג הוא שלה לגמרי דא"כ קשה ג"כ למה לי אויר הגג דהיינו תוך מחיצות הגג הא אפי' כנגד מחיצות החצר מגורשת כמו בשני חצירות ומשני הש"ס דמיירי בשאול לה מקום סתם וכיון דנפל על הגג ממילא אינו שאול לה רק הגג ולא החצר:

דף עט:

תוס' ד"ה והא דאמר רב יהודא וכו' להוליך מגג לבית קאמר וכו' וכתב המהרש"א דלענין גט אפי' בכה"ג מגג לבית דגג לאותו בית הוי כחד מקום ולא קפדי עכ"ל. וקשה לי דאי בכה"ג דאמר שמואל הוא ושמואל אפי' מגג של בית אחר קאמר וא"כ ה"נ אם יש לו ב' בתים והשאיל לה גג של בית זה והגט נפל לבית השני ג"כ תתגרש ועוד דזה לא תליא בהא דאמר שמואל דודאי אם הגג של אותו הבית הוא של אחר אסור לטלטל לביתו אבל העיקר כמו שפי' הרשב"א בדברי התוס' דמיירי שהשאיל לה הבעל גגו וזרקו לה ע"ד שינוח כאן ונח בגט השני רק דקמ"ל מהא דשמואל לומר דאע"ג דחלוקין הן הגגין לענין

הא דאמר שמואל מ"מ לענין גיטין לא קפדי פי' לדבריו דחזינן דבשני בני אדם הדרין בחדר א' ויש חילוק מחיצות ביניהן דמחמת חילוק מחיצות נתחלק הרשויות לענין שבת נתחלק ג"כ לענין גיטין מ"מ בגגין אף שמחיצות התחתונות מחלקין הרשויות לענין לטלטל מהגג זה לבית האחר מ"מ בגט לא הוי חילוק רשויות:

גמ' כי נח מאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר וכו' ואף דבע"כ מיירי שחצר שלה הוא כמבואר בר"ן בב"ש ועי"ש בב"ש שכ' דנשמע מזה כליו של לוקח בתוך כלי של מוכר ועומד עג"ק של לוקח אינו קונה וכו' ולכאורה תימא דלדעת הרא"ש והתו' בב"ב דף פ"ה דהא בהא תליא דאי כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה כליו של מוכר ברשות לוקח קונה ואי מתרמי שניהם בחד לוקח וחד מוכר קונה אחד מהם ממ"נ כמבואר בטור ח"מ סי' ר' עי"ש וא"כ קשה דתתגרש ממ"נ דאי הרשות מבטל הכלי הרי הגט ברשות שלה ואי הכלי מבטל הרשות הרי הגט מונח בכלי שלה. ואח"כ מצאתי בקצה"ח ח שהקשה זה בח"מ סי' ר' עי"ש. ולפענ"ד נראה אף דקאמר בגמ' דהא בהא תליא דאי כליו של מוכר ברשות לוקח קנה ממילא כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה וכן להיפך מ"מ בגט ודאי לא מהני בכליו של בעל ברשות האשה ולא תליא בהך איבעי' כלל דהנה לכאורה קשה על מה שתלאו התוס' והרא"ש זה בזה דהא התוס' בב"ב דף פ"ה ד"ה כליו של לוקח הקשו דהא כליו בר"ה לא קני ומכ"ש ברשות מוכר ומאי מיבעי' ליה לש"ס ותירצו וז"ל ברשות מוכר מיבעי' דאע"ג דאמר ר"י דכל מקום שיש לו רשות להניחו קנה דילמא לא אתי למעט אלא רה"ר אבל מוכר שמא משאיל לו מקום לקנות שיקנה מה שהוא מוכר לו וכו' ולכאורה משמע מדברי התוס' דהאיבעי' בש"ס הוא אי המוכר משאיל המקום ללוקח או לא וא"כ שוב אין כלל לתלות זה בזה דאף אי כליו של לוקח בר"מ לא קנה מ"מ י"ל דהרשות בטל לגבי כלי וכליו של מוכר ברשות לוקח ג"כ לא קנה דהא דכליו של לוקח בר"מ לא קנה הוא מטעם דאין המוכר משאיל לו מקום וממילא לא קנה ליה כליו כיון דאין לו רשות להניחם שם כמו ברה"ר וכליו של לוקח ברה"ר לכ"ע לא קני ועוד דקשה להבין הסברא מה זה ענין לומר דרשות בטל לכלי. לכן נראה דהא הי' פשיטא ליה לש"ס דהמוכר משאיל המקום ללוקח כמ"ש בתוס' ואין כוונת התו' בלשונם שמא המוכר משאיל לומר דזה הוא הספק בבעי' דש"ס דז"א כמ"ש אך כוונתם לתרץ סוגית הגמ' ולומר אפשר דזה הי' פשיטא ליה להש"ס דהמוכר משאיל המקום ללוקח והאיבעי' בש"ס הוא כך דהנה לכאורה קשה על הא דמספקינן בכליו של מוכר ברשות לוקח אי קנה הא בב"מ דף ק"ב פריך הש"ס גבי קולט מן האויר ה"ה שלו הא אויר חצירו הוא ומשני משום דאויר שאין סופו לנוח הוא ופי' בש"מ דהיינו

משום דמפסיק כלי ואין סופו לנוח עג"ק ופריך הש"ס הא מיבעי' ליה לרבא אי אויר שאין סופו לנוח קנה ומשני שאני הכא דמפסיק כלי עי"ש. ולפ"ז קשה דבכליו של מוכר ברשות לוקח ודאי לא קני לוקח דהא אויר שאין סופו לנוח הוא ומפסיק כלי דבהפקר לא קני ומה"ת יקנה במו"מ כיון שאינו מונח רק באויר החצר ואין סופו לנוח בחצר כיון דמפסיק כלי וע"כ צריך לחלק דש"ה דמיירי בחצר שכיר לשיטת הרמב"ם לקמן בסימן שי"ג ואין המשכיר יכול לסלק הכלי מהמקום חשיב הפסק כלי הפסק שיהא חשוב אויר שאין סופו לנוח שלא יקנה ואפי' לרש"י ותוס' שכתבו דמיירי בחצר שלא השכירו אפשר לחלק כיון דמיירי שאין המשכיר שם וא"י לסלק הכלי משא"כ הכא דאין הלוקח משאיל המקום להמוכר ואפילו אם הלוקח משאיל המקום מ"מ הא לא שאלו לזמן ידוע ויכול לסלק תמיד הכלי מהמקום לא חשיב הפסק הכלי להפסק. ולפ"ז קאי האיבעיא בש"ס בענין זה אי אויר כלי ככלי דמי ונקרא אויר כלי או שאויר כלי לאו ככלי דמי רק אויר הכלי שייך לבעל החצר ואויר חצירו הוא ולא אויר כלי וזה כוונת הפוסקים במ"ש אי הרשות בטל לגבי הכלי או הכלי בטל לגבי רשות כוונתם על אויר הכלי אי אויר הכלי בטל לגבי חצר או להכלי. אמנם אף אם ת"ל דאויר כלי לאו ככלי ואויר חצר הוא אכתי תליא האי איבעיא בענין האיבעי' בש"ס דב"מ אי אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא דנהי דהפסק כזה לא חשיב הפסק שיהא גרע מחמת הפסק כלי מאויר שאין סופו לנוח מ"מ כיון דהחפץ לאו מונח עג"ק ממש דהא הכלי מפסיק בין הקרקע להחפץ הרי לא מונח רק באויר החצר ואין סופו לנוח עג"ק דהא המקשה בב"מ דלא ידע משנויא דש"ס דמפסיק כלי ומ"מ חשיב לי' כאויר שא"ס לנוח כמ"ש הש"ס שם והשתא הספק בכליו של לוקח בר"מ תליא ג"כ בספק זה דאי אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי א"כ כליו של לוקח בר"מ לא קני דנהי דכליו כידו הוא וכשהכלי תופסות הוי כאלו תופס בידו מ"מ הא אף להמוכר יש בחפץ זה תפיסת יד מכח אויר חצירו דהוי ג"כ כידו דהא אויר כלי כאויר חצר יחשב ואויר שאס"ל כמונח דמי והאויר קני מצד עצמו א"כ האויר ג"כ ידו של מוכר חשיב ואי אויר שאין ס"ל לאו כמונח דמי א"כ אין להאויר קנין בעצמותו ולא חשיב ידו של מוכר ממילא קני לוקח דהא אין למוכר שום תפיסת יד בזה החפץ דאוירו לאו כלום הוא כיון שא"ס לנוח ולפ"ז שפיר תלאו זה בזה דאם כליו של לוקח בר"מ קני א"כ ע"כ צ"ל או דאויר כלי ככלי או דאויר שאס"ל לאו כמונח דמי וא"כ בין אי נימא דאשס"ל לא קני אי נמי דאויר כלי ככלי דמי דמבטל קנין הרשות ומש"ה בכליו של לוקח בר"מ קני מחמת שאין להמוכר קנין בחפץ מחמת הרשות א"כ בכליו ש"מ בר"ל ל"ק דבמה נקנה כיון דאין אויר חצירו קונה לו כיון שהוא

אויר שאין סופו לנוח א"נ מטעם דאויר כלי ככלי וכן אם נאמר דכליו של לוקח ברשות מוכר לא קני משום דאויר כלי כאויר חצר דמי ואויר שאס"ל קני והפסק כלי כי האי לא חשיב הפסק א"כ ממילא כליו ש"מ בר"ל קני לוקח וא"ל כיון דגם לכלי יש קנין א"כ הוי ג"כ ביד המוכר תפוס בו דז"א דהא הלוקח אינו משאיל המקום להמוכר וכליו של אדם אינן קונין במקום שאין לו רשות להניחם ולא הוי כיד המוכר תפוס בו וא"ש נמי הא דבכלי של לוקח מהני כשאמר לי' זיל קני דהוא מטעם דהוי כאומר שא"ר שיקנה לו חצירו ודמי למשאיל לו האויר של הכלי ג"כ בפירוש וכן צ"ל בכ"מ דאיכא אומדנא דמוכח כגון בהי' הבעל מוכר קלתות הו"ל כאלו פירש בהדי' וא"ל זיל קני וממילא לא הוי שוב כיד המוכר תפוס בו וכליו קונין ללוקח משא"כ בכליו ש"מ בר"ל אם נאמר דאשס"ל לא קני מה בכך שאמר לו המוכר זיל קנה במה יקנה כיון דאויר חצירו אינו קונה לו כיון דאשס"ל הוא ולפ"ז בגט כליו של בעל בחצר האשה מטעם ודאי אינו קונה ולא מטעם ספק דהא בגט קיי"ל דאשס"ל ל"ק כמ"ש הרשב"א והרמב"ן גבי היתה ידה עשויה כקטפרס ועמ"ש שם ולפ"ז אם זרק לה גט בכליו של בעל בחצר אשה ועוד גט שני בכליו של אשה בחצר הבעל ליכא ממ"נ דכלי של בעל בחצר האשה לכ"ע ל"ק מטעם ודאי ולא מטעם ספק כיון דהגט ודאי ל"ק אשס"ל משא"כ לגבי בעל אי אשס"ל כמונח דמי קני להבעל דלגבי הבעל הוי גט כשאר דבר של ממון. אך מ"מ בב' קופות א"א לתרץ בענין זה דהא שם אויר חצירה הוא ואויר כלי שלה הוא וממ"נ קניא כנ"ל אם לא שנאמר דמיירי בחצר של הבעל והשאיל להאשה המקום להעמיד עליו כלי שלה ולא השאיל לה האויר ובזה א"ש דלא קנתה כנ"ל:

תוס' ד"ה ושם עירו. ור"ת הביא ראיה שאין שטר נפסל כשנשתנה בו דבר שא"צ וכו'. ולכאורה קשה אהנך פוסקים דס"ל דא"צ לכתוב שם אביו ומ"מ אם שינה פסול ובטור אה"ע סי' קכ"ט ובב"י שם נתנו טעם לדבר ולפענ"ד נראה להסביר הטעם בפשיטות דהא עיקר ראי' שמביאין התוס' דבשינה דבר שא"צ לכותבו דכשר הוא מהא דאמרינן אין מעלין משטרות ליוחסין דלאו אכולי מילתא קמסהדי ובכתובות דף כ"ד כתבו התוס' דהא דכותבין בשטר כהן לסימן הוא משום דכשהוחזקו צריכין העדים להכיר וכשהוחזקו באמת מעלין עי"ש. ולפ"ז מוכח ע"כ דבהוחזקו ושינו וכתבו כהן על מי שאינו כהן דודאי פסול ומבואר באה"ע סימן ט"ז דבשמו לבד הוי כהוחזקו דכמה יוסף איכא בשוקא ולפ"ז שם אביו לסימן דמי והוי כשינו בשם כהן במקום שהוחזקו דהא בשינה אתי לידי קילקול ומש"ה פסול משא"כ בשינה מקום הלידה שאין צריך להעדים בזה לשום דבר מש"ה כשר בשינה:

גמ' אלא לאו סופר וכו'. הרבה תמהו דלמה צריך לכתוב שם מקום עמידת העדים ובתשובת נודע ביהוד' סי' פ"ח כתב משום שיהי' עדות שא"י להזימה והא דלא קאמר לעיל דף י"ז הטעם בתקנת זמן בגיטין הוא משום דהזמן אינו עושה שום פעולה דהא יכולין לומר אחרנוהו וע"כ צריכין לומר הא דמכשירין לגט כשלא כתוב בו בזמנו כתבנוהו אף דהוי עדות שא"א יכול להזימה דהא יכולין לומר אחרנוהו הוא מטעם כיון דאין מזימין העדים אלא בפניהם ואם יכולין לשאול אותם אם כתבוהו בזמנו וכיון דהזמן שבגט אין עושה שום פעולה לכך הוצרכו בדף י"ז לבקש טעמים אחרים על תקנת הזמן וזהו בזמן שא"א לתקן שיהי' עדות שאתה יכול להזימה אבל במקום שאפשר לתקן שלא יצטרך לשאול אותן תקנו שיכתבו המקום בגט וכיון דעיקר הזמה הוא לחייבן ממון הכתובה שרצו להפסיד הבעל ולזה כתב דבמומר כיון שיכולין לכוף לסלק הכתיבה אף קודם הגט וליכא ביה דין הזמה א"צ לכתוב מקום עמידתן ע"כ תורף דבריו ותמוהין דבריו מאוד דמ"ש דבגט להכי כשר אף דהוי עדות שא"א יכול להזימה משום דאין מזימין אלא בפניו ואז ישאלו אותן אם כתבוהו בזמנו הוא תמוה מאוד דבסנהדרין ר"פ אד"מ מבואר דמדאורייתא אין השטר כשר עד שיכתוב בו בזמנו כתבוהו עיין בח"מ סי' ל"ב בש"ך ס"ק י"ג ועוד דמה בכך שיכולין לשאול אותן מ"מ האיך סומכין על עדותן שבכתב כשמתו העדים או הלכו למדנה"י וגם מ"ש דבזמן א"א לתקן קשה דהא אפשר לתקן שלא יצטרך לשאול אותן דהיינו שיכתבו בו בזמנו כתבנוהו גם מ"ש במומר הוא תמוה דהא להרמ"ה בכל עדות שבשטר אין מחייבין עונש גוף וממון מ"מ כתב הש"ך סימן ל"ד ס"ק י"ג דבעינן שיהי' העדות יכולין לפסול בהזמה וכל דבריו תמוהין שם. ולענין הקושיא דניבעי זמן בגט משום שיהי' עדות שא"י להזימה לק"מ לפענ"ד לפמ"ש בחידושי לאה"ע בסי' ק"כ גבי אומר אמרו עי"ש דעיקר עדות של העדים החותמי' על הגט הוא שנכתב בציווי הבעל ובזה כיון דאפי' עד מפי עד ומפי כתבם כשר דהא אומר אמרו כשר עמ"ש שם כ"ש דלא בעינן עדות שא"י להזימה וכן בגוף הגירושין אנן סהדי דנמסר לידה כמ"ש הר"ן בפ' המגרש ובמקום דהוא מטעם דאנן סהדי לא שייך בי' עדות שאי"ל ובעיקר הקושיא דלמה תקנו מקום עמידת עדים בגט נלפענ"ד דלא קשה מידי דבזמן הש"ס היו כותבין הזמן לשנות המלך וא"כ אף שכותבין שם המושל בגט כמבואר בטהרות מ"מ כל מדינה ומדינה עיר ועיר כותבין לשנות המלך שמלך במדינה זו ולפעמים שכבש המלך מדינה ועיר קודם למדינה ועיר אחרת וא"כ כשלא יכתבו שם המקום שחותמין יבא לידי חיפוי ב"א שהיא תאמר שנכתב הגט בעיר אחר אשר מלך בה קודם וזה מורה ג"כ לשון הגט שכותבין בו למנין שאנו מונין כאן משמע שהמנין משתנה בכל מקום וכן

אפי' לדידן שמונין לב"ע מ"מ הא כתב הג"פ סי' קכ"ז ס"ק ל"א בשם רלב"ת דיש הפרש בין בני מזרח לבני מערב התל"ח ליצירה בני מזרח מונין התל"ז ליצירה ואפשר שבשביל זה דיקדק במשנה לומר הי' במזרח וכתב במערב שגם בזמן המשנה כשלא הי' המלכות מקפידות לא הי' כותבין לשנות המלכות כמ"ש התוספ' שם ומסתמ' הי' כותבין לב"ע ומש"ה פסול דהוא מוקדם או מאוחר ובמאוחר כזה לכ"ע פסול דהבעל יפסיד להאשה פירו' שלא כדין שיאמר שנכתב במקום אחר ובמקום שכותבין זמן לא אמרינן שהאשה תלך לב"ד כמבואר בסוגי' דנכתב ביום ולפ"ז כשלא כתבו כלל שם מקום עמידת העדים הוי רק כאין בו זמן וכששינה המקום פסול מטעם שכתבו התוספ' והרא"ש ביבמות שלא יבואו לידי הזמה או משום דמיחזי כשיקרא משום הכי הוי ג"כ הולד ממזר לר"מ ולרבנן אם נישאת תצא ולפ"ז לא קשה דאמאי נקט במשנה שינה מקום העדים ולא נקט לא כתבו כלל דבלא כתבו אין הולד ממזר רק שפסול כאין בו זמן וכיון שתיקנו שיכתבו המקום ממיל' כששינו הפסול הוא בשינה מטעם שכתבו התו' והרא"ש הנ"ל והוי הולד ממזר:

תוס' ד"ה כי יתביתו בהיני משום מיחזי כשיקרא וכו' לכאורה קשה דא"כ אף במאוחר ליפסול מהאי טעמא דמאי לי מיחזי כשיקרא במקום או בזמן ונראה לחלק דבשלמא במאוחר שיש תועלת להבעל בזה לענין פירות שעד אותו הזמן יש לבעל פירות לא מיחזי כשיקרא דיאמרו שהבעל צוה להן לכתוב כך משא"כ במקום שאין שום תועלת להבעל ועוד נראה דבשלמא במקום יאמרו הרואין שמשקרין וכותבין מקום אחר מחמת שיודעין שהבעל באותו מקום שכותבין בגט ואם יכתבנו המקום שעומדין יברר הבעל שהי' במקום אחר ולכך כותבין שם המקום שהבעל שם משא"כ בזמן שכותבין מאוחר אין לומר זה דמנין הן יודעין שבזמן העתיד יהיה הבעל באותו מקום שנכתב הגט בו:

סליק פרק הזורק

פרק ט - המגרש

דף פג.

גמ' ומה גרושה שהיא קלה וכו' ובמאי בע"מ וכו' במהרי"ט סי' נ' הקשה דהאיך מצי לאוקמי בע"מ א"כ גם לכהן שריא להינשא אחר מות בעלה דכיון שישאנה הרי נתבטל התנאי ובטל הגט והרי היא אלמנה ונראה דלא קשה דמ"מ יש ללמוד ק"ו מהא דאסורה לכהן בביאה בלא נישואין דבביאה לא עברה על התנאי וגרושה היא לכל אדם ואסורה לכהן משום צד גרושה דאית בה אף שהיא אלמנה נגד הכהן שאסרה עליו ומשני הרי

הותרה אצלו בזנות פי' וא"כ גם נגד הכהן הי' עליה שם גרושה בחיי בעלה ומש"ה אסורה לכהן זה ואפי' להינשא לכהן בביאה שאחר הקידושין כשאינ' כונסה לחופה קודם אפשר שאסורה כיון דבתחילת ביאה יש עלי' דין איסור גרושה דאינה עוברת על תנאה עד אחר גמר העראה עכ"פ ואפי' להרשב"א בחידושיו דף פ"ד שכתב גבי תנאי שתינשא לפ' דמותרת להינשא לפלוני דלא הוי איסור בתחילת ביאה עי"ש לא דמי להכא דש"ה שנתגרש' מעכשיו ותנאה מילתא אחריתי הוא ואפילו לאחר מותרת להינשא אי לאו חששא דשמא לא תתקיים לתנאה מש"ה מותרת לזה כיון דליכא בי' חששא משא"כ בלא תנשא לפ' דמעכשיו נתגרשה ושם גרושה עליה ודאי דאסורה בתחילת ביאה כיון דלא נתבטל עדיין בתחילת ביאה התנאי גרושה גמורה היא נגד הכהן:

תוס' ד"ה כל ימי חייכי ומיהו קשה לר"י התם אמאי לא הוי כריתות בע"מ שתמות אחת מכם וכו' דבשביל שתלה אף במיתתה לא גרע עכ"ל. ולפענ"ד יש לתמוה על תמיהתם דודאי אם תלה התנאי באל תשתי יין כל ימי חיי פלוני או ימי חייכי דכיון שיש לה היתר לשתות אחר חיי פ' נמצא יש בתנאי זה כריתות ונתגרשה בתנאי זה אמנם ודאי אם יתנה בתנאי אם ירדו גשמים היום תהי' מגורשת תיכף ואם לא ירד גשמים לא תהי' מגורשת רק ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חייכי ואח"כ לא ירדו גשמים היום ודאי דאינה מגורשת דכיון שלא ירדו גשמים והוברר הדבר למפרע שלא נתגרשה בתנאי ירידת גשמים רק בתנאי דאל תשתי יין כל ימי חייכי ובתנאי זה אין בו כריתות ובודאי אינה מגורשת א"כ ה"נ דמי ממש להא דהא שם מיירי שאמר ע"מ שתמות אחת מכם ביום הכפורים דוקא וא"כ אם לא תמות חברתה ביום הכפורים ונתברר למפרע שלא נתגרשה בתנאי זה דאם תמות חברתה שהרי חברתה לא מתה ולא נתגרשה רק מחמת התנאי שאם תמות אחת ובזה אף שנתקיים התנאי שמתה מ"מ א"א לה להתגרש מחמת תנאי זה דאם תמות אתה כיון דבתנאי זה דאם תמות אתה אין בתנאי זה כריתות ותנאי דאם תמות חברתה הוברר למפרע שנתבטל דהא לא מתה חברתה ביוה"כ משא"כ בתנאי דלא תשתי יין כל ימי חייכי או ימי חיי פלוני אף שמתה היא קודם מ"מ כיון שעכ"פ נתקיים התנאי דלא תשתי כל ימי חיי פלוני שהרי לא שתתה כל ימי חיי פ' וא"כ מתגרשת היא מחמת התנאי דלא תשתי כל ימי חיי פ' ובתנאי הזה יש בו כריתות אבל תנאי דתמות חברתה הוברר שנתבטל וא"א לה להתגרש רק בתנאי דכל ימי חייכי שאין בו כריתות ושפיר מדמה הש"ס ביומא להא דכל ימי חייכי דאין זה כריתות:

גמ' ע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם דעת הרמב"ם בהתנה על דבר מיוחד כגון ע"מ שלא תשתי יין זה וכיוצא דאין זה כריתות ולא מהני כשנשפך היין כיון דלא הותרה

בדבר שנאסרה והקשה הרשב"א ע"ז מתוס" דקתני ע"מ שלא תעלי באילן זה וע"מ שלא תעלי בכותל זה נקצץ האילן ונסתר הכותל ה"ז גט עי"ש ולפענ"ד נראה ליישב דהא אף להרשב"א דס"ל דה"ז כריתות משום דאי נשפך היין שוב לא אגידא ביה קשה על התוס" דקתני נקצץ האילן ונפל הכותל ה"ז גט והא אפילו לא נקצץ ונפל ה"ז גט ויכולה להינשא מיד כיון דחשיב כריתות מעכשיו מחמת שיש לה היתר בנשפך היין ובתנאי דשב ואל תעשה לא חיישינן שתעבור על תנאה וע"כ צ"ל דהירושלמי ס"ל דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי ולזה צריכה להמתין עד שישפך היין ויקצץ האילן דהיינו אחר שנתקיים התנאי בפועל דאז נגמר הגירושין ולזה אף להרמב"ם לא קשה דדוק' בתנאי דמעכשיו כיון דמעכשיו נתגרשה בתנאי שהיא אסורה כל ימי חייה אין זה כריתות אבל בתנאי דאם שאינן מתחילין הגירושין עד אחר שנתקיים התנאי ואז כבר הוא ג"כ כריתות גמור שבשעה שמתחיל הגט לחול לא אגידא ביה כלל:

גמ' הלכה כר' אליעזר בגיטין, עיין ברי"ף שפוסק הלכה כר"א בגיטין אבל לא בשטרות ויש מקשין עליו מהא דכתב הרי"ף לעיל דף כ"ב דהלכת' כר"א דפוסל בשטר שיכול לזייף משום דאינו ראוי לעמוד ימים רבים הא בלא"ה פסק כאן כר"מ בשטרות ולר"מ אפילו ר"י מודה דשטר שיכול לזייף פסול. ולק"מ דהא הר"ן כתב דלא בעינן מוכח מתוכו אפילו לר"מ וא"כ הי' מהני אם ע"ח מעידין שאין כאן זיוף מש"ה הוצרך לטעם דמ"מ פסול משום שאינו ראוי לעמוד ימים רבים. ועוד נראה דבלא"ה לק"מ דהא כתב הר"ן פרק המגרש דמה"ט פוסק הרי"ף כר"מ בשטרות ולא בגיטין משום דבעינן בשטר שיהא ראוי לעמוד ימים רבים עי"ש. ולפ"ז ממילא הוצרך לומר דשטר שיכול לזייף ג"כ פסול מה"ט כנ"ל:

ועתה נבוא לבאר דברי הרמב"ן כאן שהן תמוהין לכאורה ומשלולי הבנה. ולכן נראה לפרש דכלל דבריו הוא שאם כתב ומסר לא' ואח"כ כתב ומסר לאחר ודאי הראשון קנה בין לר"מ בין לר"א ואפי' היה הכל ביום א' כיון שלא היה חזרה בין כתיבה למסירה של הראשון אבל אם כתב וכתב ואח"כ מסר ומסר בזא"ז אזי אם המסירות הי' ביום שאחר שני הכתיבות למ"ד עידיו בחתומיו זכין לו הדין דיחלוקו בין לר"מ בין לר"א משום שבאין לזכות מכח העדים שזכין להם למפרע והעדים אינן זוכין אלא מזמן שהוא מוכח מתוך השטר וזה הוא מסוף היום וממילא שניהן קונין בשוה ולמ"ד שאין עבחז"ל אזי אפילו לר"מ למי שנמסר קודם קנה כיון שהמסירה היה אחר שהגיע סוף היום שהוא זמן הקנין ואין הע"ח כורתין אלא משעת מסירה ואילך וממילא דנין שודא ואם המסירות הי' אחר הכתיבות בזא"ז ביום הכתיבה אז לר"מ יחלוקו כיון דלר"מ הע"ח

הן המקנין במסירות השטר וע"ח אינן מקנין אלא מסוף היום כיון שלא כתבו שעות אפילו למ"ד עידיו בחתומיו זכין לו ג"כ אין זוכין אלא מזמן המוכח מתוך השטר כמבואר בתוס' גיטין י"ז ד"ה מפני מה תקנו זמן עי"ש ואם שניהן שוין יחלוקו אבל למ"ד ע"מ כרתי והמסירה מקנה לשעתו למי שמסר לו קודם קנה ולכך למאן דס"ל עבחז"ל לא שייך שודא לר"מ כלל דתמיד שניהן קונין בשוה בין שהמסירות היו אחר יום הכתיבה בין שהיו ביום הכתיבה וליחוש לשמא כתב ומסר ואח"כ כתב לשני דאז הראשון קנה כמש"ל והיה אפשר לדון בו דין שודא הא לא שכיח. משא"כ לר"מ דס"ל ע"מ כרתי כיון דשודא עדיפא חיישינן ששני המסירות היו ביום הכתיבה דאז מי שנמסר לו ראשון קנה ויש לדון בו דין שודא אף שאם היו המסירות ביום שאחר הכתיבה הדין דיחלוקו למאן דס"ל עבחז"ל מ"מ דין שודא שכיח יותר. אבל למאי דקיי"ל דאין עידיו בחתומיו זכין לו אפילו לר"מ משכחת שודא באם היו המסירות ביום שאחר הכתיבה דאז מי שנמסר לו קודם קנה כמש"ל וכל היכא דמשכחת לה דין שודא חיישינן לה דשודא עדיף זהו תורף היוצא מדברי הרמב"ן. ומ"ש הרמב"ן דאפילו לר"מ א"ל שודא דאע"ג דאיכא ע"ח וכו' כוונתו שלא נמסר ביום הכתיבה אבל כשהמסירות היו ביום הכתיבה כיון שהע"ח הן המקנין אין כורתין אלא מסוף היום ואז שניהן בשוה ויחלוקו לר"מ. ומ"ש הרמב"ן ודאי מיחש דילמא מסר לזה היום ולזה למחר לדידן אליבא דהלכתא אי אפשר וכו' עד יהיה כמו שיהי' בשודא שכיח לן וכו' וכוונתו דאף דלא משכחת שודא לר"מ רק כשהמסירות היו ביום שאחר הכתיבה וזה ליכא למיחוש בשטרא דלאו הקנאה מ"מ יהיה כמו שיהיה שודא שכיחא דאם נאמר דמן הסתם המסירה היה תיכף כשנכתב מכח חזקה שכתב הרא"ש בפרק ג"פ דחזקה שבפניהם נמסר תיכף מ"מ הרי לפי חזקה זו שוב יש לומר דלמא כתב ומסר לזה קודם הכתיבה של השני אע"ג דזה ג"כ לא שכיח מ"מ כיון דמשכחת בשני אופנים או שהמסירות היו ביום שאחר הכתיבה או שכתב ומסר לאחר קודם הכתיבה של השני ושודא עדיפא חיישינן לה כנ"ל פירוש דברי הרמב"ן ז"ל:

ואגב אפרש מ"ש הר"ן שם וז"ל ואעפ"י אם הקנה לאחד באותו יום אע"פ שכבר מסר לראשון יד שניהם שוין שכיון וכו' שלא נקנה אלא בקנין בריא וכו' ורבים מתקשין בהבנתו דאם אינו יכול לחזור בו להחזיק לעצמו מה"ת יהי' יכול לחזור ולהקנותו לאחרים ובאמת הדברים פשוטים דכוונתו שבע"ח הוא מקנה הרי הוא משייר בקניינו שלא יקנה בהשטר ולא יחול קנינו אלא משעה שיכול לברר הקנין מש"ה לא מהני הקנין באותו יום רק נגד מי שיכול לברר הקנין שלו ולזה א"י לחזור בו להחזיק לעצמו דנגד הנותן יכול לברר קנינו ממ"נ דאם יאמר הנותן שמסירות השטר היה אחר שחזר בו הרי

כבר קנה המקבל משעת מסירה ואם חזר בו קודם המסירה הרי כשמסר חזר והקנה מחדש ואין חזרתו מבטל משא"כ כשכותב ומוסר לשני אנשים ביום אחד כיון שאינו יכול לברר למי ניתן בראשונה ממילא לא מהני קנין השטר נגד האחר דנגד זה שייר בקנינו שלא יועיל שטר נגד מי שלא יכול לברר נגדו ולפ"ז אפי' כתב ומסר לראשון ואח"כ כתב ומסרו להשני בו ביום שניהן קונין בשוה לר"מ דלא כהרמב"ן ומה שתיקן מהר"מ בהר"ן ונכתב בשני חצאי לבנה וז"ל ואדרבה התם מוכח דל"ל לדשמואל עבחז"ל וכו' לפענ"ד לא נהירא דהא אפי' מאן דס"ל עבחז"ל מודה דבעינן מטא לידי' כדמוכח בב"מ שם ולכן נלפענ"ד למחוק כל מה שנכתב שם וכן צ"ל ואי איתא דשמואל מצי אמר וכו' ומ"ש בהר"ן ומיהו ליתא דהא אפילו מאן דס"ל וכו' כוונתו דהנ"מ שכתב דהיינו כשידוע שלא נמסר בע"מ והיינו כדי שנדע דאם ליכא ע"מ ליתא דודאי אי ליכא ע"מ יחלוקו כיון דלא חיישינן לשמא הי' המסירה אחר יום הכתיבה כיון שהוא שטר דלאו הקנאה רק בודאי באותו יום נכתב ובאותו יום כולן קונין בשוה כיון דאפי' לדברי ר"א כי ליכא ע"מ הע"ח הן המקנין כמו לר"מ וע"ח אינן מקנין אלא בסוף היום ואז שניהן בשוה ומ"ש בהר"ן דהא נמי כי אמרינן דהא דאמר ר"א בשטרות לא וכו' הוא ט"ס וכצ"ל דהכי קאמרינן דהא דאמר ר"א בשטרות לא וכו' עי"ש:

דף פו.

גמ' ותיפוק לי' דה"ל נכתב ביום וכו' לכאור' קשה דכיון שנכתב הזמן של הגט האחרון א"כ ה"ל כמי שכתב לפני החתימה גיטא דנן איחתם ביום פלן דכשר כמבואר באה"ע סי' קכ"ז עי"ש. ונראה לתרץ דלעיל דף י"ז מקשה הש"ס גזי' לזמן דידי' ועיי' בתוס' שם שכתבו דאי לחוש שהאשה תמחוק אותו דכיון דלהצלה דידה קאתי יריאה למחוק ולפ"ז א"ש דסברת הש"ס הוא דדוקא בגט שלא יריאה למחוק אבל בגט של חברתה אינה יריאה למחוק א"כ אפשר לה שתמחוק הזמן בגט של חברתה ותאמר שתנאי הי' בגט חברתה ומחקה חברתה וזמן הנכתב בגט שלה אמת והוא מוקדם ותחפה על עצמה בזנות:

תוס' ד"ה וליתכשר ובחנם פי' ועי' מהרש"א שהקשה דהא א"א לפרש כן דא"כ מאי משני דידעינן בהאי חתימה דלאו דיעקב הוא הא אי לאו דיעקב הוא גם לאו בן ראובן הוא וכו' והוא תמוה דהא כיון דידעינן דלאו דיעקב הוא אמרינן דהך חתימה עברי הוא וחתימת ראובן בן יעקב הוא ואפשר שהי' מפרש בדברי התוס' שכוונתם שהי' לו לרש"י לפרש בקושית הש"ס דקאי על אם היוונים חתומים בראשונה שהשמאלי כשר ולא הימיני ואמאי הא אפשר לתלות דשניהם כשרים השמאלי ביעקב והימיני בבן ראובן דביוונים

הבן ראובן נמשך לשמו שהוא יעקב כמ"ש התוס' בד"ה וליתכשר ולפ"ז תמה המהרש"א שפיר דלשנוייא דידעינן דלאו דיעקב הוא א"כ ג"כ לאו חתימה דבן ראובן הוא:

דף פו:

גמ' עד אחד עברי. עיין במהרש"א גבי גונדלית יש ט"ס מעברי ליווני כמה פעמים עיין שם. ויתר הדברים מה שיש לעיין בסוגיא דחמשה שכתבו ובסוגיא זו עיין בחידושי לאבן העזר:

סליק פרק המגרש וסליקו לה מסכת גיטין